ASKERÎ TARİH BELGELERİ Dergisi

ISSN : 1300 - 0241

Ocak 2009 • Yıl : 58 • Sayı : 122

30'UNCU TÜMEN SARIKAMIŞ HAREKÂTI CERİDESİ

(Hazırlık Safhası : 02 Ağustos - 20 Aralık 1914)

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları

ASKERÎ TARİH BELGELERİ Dergisi

Ocak 2009 YIL: 58 SAYI: 122

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları

ANKARA
GENELKURMAY BASIMEVİ
2009

ISSN: 1300-0241

NSN: 7610270456514

YAYIN KURULU BAŞKANI

Hv.Plt.Korg. Abidin ÜNAL

YAYIN KURULU

Kur. Alb İskender ÖZBAY

Arş. Uzm. Hatice KARAKAYA

Arş. Uzm. İbrahim ÇAĞLAR

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Arş.Uzm. Ayşe SEVEN

Arş.Uzm. Melike GÜRLER

Arş. Uzm. Elmas ÇELİK

DÜZELTİ/SAYFA DÜZENİ

Yasemin TAŞCI

KAPAK TASARIMI

Ceyhan KURHAN

GENELKURMAY BASIMEVİ
YAYIN NUMARASI : 2009/45

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

İÇİNDEKİLER III

30'UNCU TÜMENİN HARP CERİDESİ

BİRİNCİ BÖLÜM (2 Ağustos - 20 Aralık 1914)..... 1
Belgelerin Günümüz Türkçesi

İKİNCİ BÖLÜM (20 Temmuz - 7 Kânûn-ı evvel 1330)..... 175
Belgelerin Tıpkıbasımları ve Çevrim Yazıları

EKLER 475

SUNUŞ

Türk askerî tarihinin seyrinde, XX. yüzyıldaki en önemli muharebelerden birini Sarıkamış Harekâtı oluşturmaktadır. Birinci Dünya Harbi'nde cereyan eden onlarca muharebede kayıplar verilmiş, ancak bir dönüm noktası olarak Sarıkamış Harekâtı hafızalarda yer etmiştir.

Sarıkamış Harekâtı'na iştirak eden birliklerden 30'uncu Tümenin Harp Ceridesi, bu harekâta ait farklı yönleri ortaya koymaktadır. 30'uncu Tümenin harekâta katılma emrinden sonra, cepheye gelinceye kadarki hazırlık aşaması, hangi şartlarda bulunulduğuna dair önemli ipuçlarını vermektedir. Özellikle muharebeye girecek bir kuvvetin karşılaştığı lojistik destek ve personel sorunları ceridede öne çıkmaktadır. Sarıkamış Harekâtı'nın değerlendirilmesinde, kuşkusuz muharebe öncesi şartlarının tahliliine ihtiyaç vardır.

30'uncu Tümenin Harp Ceridesi'nde, muharebe öncesinde yaşananlar anlatılırken uygulamalara ilişkin aksaklıklar da ifade edilmektedir. Seferberlik uygulamasına ilişkin olarak ceridede yer alan eleştirel değerlendirme, dönemin seferberlik şartları altında mükemmel bir rapor olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca muharebeden on gün önce Tümen Komutanlığınca Ordu Komutanlığına sunulan harekâta hazırlık durum raporu ile muharebeden birkaç gün önce Tümen Komutanlığınca yayımlanan "Harpte Dikkat Edilecek Hususlar" başlıklı direktifin yaklaşmakta olan Sarıkamış Harekâtı hakkında çarpıcı bilgi ve değerlendirmeler içerdiği görülmektedir.

Sarıkamış Harekâtı denince hemen akla gelen olağanüstü kış şartlarının etkileri, ceridenin sayfalarına da yansımıştır. 3'üncü Ordu Komutanı Hasan İzzet Paşa, 24-25 Kasım 1914 tarihli günlük emrinde "Soğuktan dağılmalarına meydan vermemek için askerler soğuğa karşı korunacak, geceleri istirahat etmeleri sağlanacak ve mümkün mertebe sıcak yemekle iaşeleri temin edilecektir." diyerek tedbir almak için uğraşır; ancak olumlu sonuç almak mümkün olmamıştır.

Türk askerî tarihinin üzerinde en çok konuşulan olaylarından biri olan Sarıkamış Harekâtı'nda yer alan 30'uncu Tümenin Harp Ceridesi'nin 2 Ağustos - 20 Aralık 1914 arasını kapsayan bölümü, Askerî Tarih Belgeleri Dergisi'nin bu sayısında yayımlanmaktadır. 20/21 Aralık - 10 Ocak 1915 dönemi de takip eden sayıda yayımlanacaktır. Genelkurmay ATASE Başkanlığı, böylece, bir dönemin daha aydınlanmasına katkıda bulunmaktadır. Şunu üzülerek belirtmeliyiz ki Sarıkamış Harekâtı'na ait yeterli sayıda belge intikal etmemiştir. Bunda, şüphesiz ki harekâttan sonra uygulanan sıkı sansür önemli rol oynamıştır.

Abidin ÜNAL
Hv.Plt.Korg.
ATASE ve Dent. Başkanı

BİRİNCİ BÖLÜM

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 2 Ağustos 1914

Saat: 15.30

Vukuat:

7'nci Kolordu ile 21'inci, 22'nci Tümenler hariç kara ve deniz kuvvetlerinin seferberliği ve bütün müstahkem mevkilerin silahlandırılması için padişah emri yayımlanmıştır. 3 Ağustos 1914 Pazartesi seferberliğin ilk günüdür.[1]

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya[2]

Düşünceler:

Bu emir saat 14.33'te önce telefonla bildirilmiş, 15.30'da da yazılı olarak gelmiştir. 15.40'ta yazıyla alaylara ve askerlik şubelerine, şifre ile Zara'daki[3] 89'uncu Alaya, şifahi olarak da İdare Başkanlığına ve Baştabipliğe tebliğ edilmiştir.

Emir aynen tebliğ edildi. Bu emre göre yalnız kolorduların seferî kadrosuna dâhil olacak askerlerin celbi gerekirken, asker alma kurulunca verilen emre göre askerlik yaşına gelenlerin hepsi askere çağırıldı. Onlar çağrıya uyarak gelmeye başladılar.

(Açıklama:

Yeni teşkilat gereği redif depolarında bulunan silah, cephane ve eşyaların hepsi nizamiye alaylarına[4] devredilmişti. Alay kadrolarında depo memuru ve büyük sorumluluk isteyen bu eşyaların hesaplarını düzgün bir şekilde tutacak sorumlu bir heyet olmadığı için bu iş, alay komutanlarının üzerine kalmıştı. Hâlbuki alay komutanı, diğer sorumluluklarının yanında, sıradan depo memurluğundan başka bir şey olmayan bu görevi hakkıyla yerine getiremediği gibi mevcut eşyadan da istifade edilemiyordu. Eşyanın daha barış zamanı taburlara taksim edilmesi, seferberlikte kullanılmak üzere

---

[1] 30'uncu Tümenin seferberlik muhtırası için bk. Ek 1.

[2] Belgenin orijinalinde Ziyaeddin geçmektedir.
Ziya (Kutnak) (1870-1 Ocak 1940): İstanbul'da doğmuş, 1888'de Harp Okulundan, 1891'de Harp Akademisinden mezun olmuştur. Halep'te 10'uncu Tümen Karargâhında, Balkan Harbi'nde Garp Ordusu Karargâhında görev yapmış, Birinci Dünya Harbi seferberliği sırasında 3'üncü Ordu Komutanlığına vekâlet etmiştir. Sarıkamış Muharebeleri'nden önce 10'uncu Kolordu Komutanlığı görevinde bulunmuş, bu görevi 2 Kasım 1914'te Hafız Hakkı Paşa'ya teslim etmiştir. 1912-1914 yılları arasında Genelkurmay 2'nci Başkanlığı görevini değişik aralıklarla yürütmüş, 7 Aralık 1914'te Enver Paşa tarafından emekliye sevk edilmiştir. 14 Ekim 1918-12 Kasım 1918 tarihleri arasında Bayındırlık Bakanlığı yapmıştır. Türk Harp Tarihi Derslerinde Adı Geçen Komutanlar; Harp Akademileri Komutanlığı Yay., İstanbul, 1983, s.175-178.

[3] Sivas'a bağlı ilçe.
Belgelerde yanlış yazıldığı tespit edilen yer isimleri, eserin günümüz Türkçesine aktarılan bölümünde doğru şekliyle kullanılmıştır.

[4] Askerlikte dört yıllık muvazzaflık ve iki yıl yedek askerlik (redif) hizmetini yapmakta olan askerî birliktir. Bekir Sıtkı Baykal; Tarih Terimleri Sözlüğü, TDK Yay., Ankara, 1981, s.73.

hazırlanması için tabur komutanlarının ve heyetlerin emrine verilmesi ve yalnız depo memur sayısının azaltılması için Alay Komutanlığı tarafından bir depoya konması daha uygun olacaktır. Böylece alay komutanları harp bakımından teçhizat ve silahların kontrolünü daha rahat yapabilecektir. Seferberlikte kullanılacak silah ve eşyaya dikkat edilmesi hususuna ait talimat ve maddeler, iç tüzükte ve İç Hizmet Kanunu'nda da yer almalıdır.)

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 2-3 Ağustos 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

1. Henüz silahı mevcut olmayan 90'ıncı Makineli Tüfek Bölüğünün teşkil edilip edilmeyeceğinin, teşkili hâlinde tüfek, revolver ve diğer teçhizatının ne şekilde tedarik edileceğinin, eğer teşkil edilmeyecekse bölük subaylarının ihtiyacı karşılamak üzere diğer birliklerin emrine verilip verilmeyeceğinin bildirilmesi,

2. Erlerin yanı sıra piyade ve makineli tüfek muharebe ağırlıklarında bulunması gereken cephanenin, taburlar tarafından doğrudan Kolordu mühimmat deposundan alınmasına izin verilmesi, (İhtiyaçları için piyadelere tüfek başına 210 mermi, makineli tüfeğe 52 sandık cephane lazımdır. Tümenin 530 sandık cephaneye ihtiyacı vardır.)

3. Tümen birliklerinde revolverle donatılması gereken askerler için, 20 mermisiyle beraber 2360 revolvere, Tümen tarafından teşkil edilecek kollar için de 20 mermisiyle birlikte 1540 revolvere ihtiyaç olduğu,

4. Cephane ve lojistik destek kollarının ihtiyacı olan 418 tüfekle 53 sandık cephanenin nereden alınacağının açıklanması,

5. Asker muayenesine giden doktorların hemen geri dönüp dönmeyecekleri konusunda bilgi verilmesi arz olunur.

6. Yeni bir savaştan çıkılması dolayısıyla, malzeme ve teçhizatta yaşanan sıkıntı aşikâr olmakla beraber, eldeki mevcutla idare edilmesi gerekiyorsa da kaput, beylik, portatif çadır, peksimet torbası ve çarık gibi ihtiyaçların sağlanması çok lüzumludur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman[5]

[5] Ali Osman (1871-6 Ekim 1922): 1890 yılında girdiği Harp Okulundan 1893 yılında mezun olmuş ve 1896 yılına kadar 5'inci Ordu emrinde görev almıştır. Daha sonra Halep ve Adana Fevkalade Komutanlığı Kurmaylığı Mülhak Subaylığına, 1897'de Yunan Hudut Komutanı Ethem Paşa'nın yaverliğine atanmış, 1901'de Askerî Teftiş Komisyonu üyesi olmuştur. 1909'da 1'inci Ordu 6'ncı Çankırı Redif Alayında görev almış, 1911'de aynı alayın komutanı olmuştur. Aynı yıl 1'inci Kolordu 1'inci Nişancı Alay Komutanlığı, 1913'te 1'inci Kolordu 7'nci Alay Komutanlığı, 1914'te 10'uncu Kolordu 30'uncu Tümen Komutanlığı, 1915'te 17'nci Tümen Komutanlığı, 1916'da 42'nci Tümen Komutanlığı yapmıştır. 1916'da atandığı 5'inci Kolordu Asker Alma Kurulu Başkanlığından daha sonra açığa alınmıştır. MSB Arşivi; Albay, Kls. 11, Dos, 333.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 2-3 Ağustos 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

2 Ağustos 1914 tarihinde, seferberlik ilan edilen bölgelerde sıkıyönetim ilan edilmesine dair padişah emri yayımlanmıştır. Buna göre gereğinin yapılması hususu Harbiye Nezaretince bildirilmiştir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Birliklere genelge gönderildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 2-3 Ağustos 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığının, yedek subayların teşkil edilecek kollar ile birliklerdeki açık kadrolara tayinlerine dair emrine, büyük kısmı teğmen olmak üzere toplam 230 subaya ihtiyaç olduğu ve Tümen bölgesinde çeşitli rütbelerde sadece 91 emekli subay mevcut olduğu cevabı verildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 3 Ağustos 1914

Vukuat:

En genç, 10 döneme mensup eğitimli askerlerin birliklerde istihdamı; talimsiz hiçbir askerin birliklerde istihdam edilmemesi; bu yükümlülerden eğitim görmeyenlerle talimli diğer askerlerin kollara verilmesi ve jandarmaya, müstahfazdan[6] önceki en son ihtiyat askerlerinin verilmesine dair Kolordu emri geldi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 3 Ağustos 1914

Vukuat:

Çadırların yetersizliği durumunda cami, medrese, han ve depo gibi binaların iskân için kullanılmasına dair Kolordudan alınan emir üzerine,

[6] Tanzimat'tan sonra 40 yaşını aşmış olan yurttaşların muvazzaf ve rediflikten sonraki askerlik hizmeti. Askerî Tarih Terimleri Sözlüğü; Gnkur. ATASE Başkanlığı Kütüphanesi (Basılmamış Daktilo Eser), s.196.

gerekli yerlerin tahliyesi konusunda yerel mülki idarelerin kılavuzluğu için Kolorduya yazı yazıldı.

Düşünceler:

"Kolordudan gelen cevapta, Tümen Komutanlığının yerel mülki idarelere ve belediyeye müracaat etmesi emrediliyordu."

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 3 Ağustos 1914

Vukuat:

Asker alma işlemlerinde görevli doktorların birliklerine katılmaları, yükümlü doktor ve eczacıların dinç olanlarından ihtiyaç kadarının silah altına çağrılmasına dair Kolordudan emir geldi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 3 Ağustos 1914

Vukuat:

Askerlerin ve nakil araçlarının sevkinin hızlandırılması için Tümen Komutanlığı bölgesindeki ilçe kaymakamlıklarına yazı gönderildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 3 Ağustos 1914

Vukuat:

Alaylara ve kollara gönderilen asker ve nakil araçlarının doğruca ait oldukları birliklere sevkleri, ikmal askerlerinin beş günlük yiyecekleriyle birlikte gelmeleri, barış durumu mevcudu noksan olduğundan, 10 döneme mensup yükümlü askerlerden %10 oranında fazla sevk edilmesi için Asker Alma Daire Başkanlığına yazı gönderildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 3 Ağustos 1914

Vukuat:

25 Martini tüfeğinin 90'ıncı Alaya gönderilmesi ve eksik cephanenin Kolordudan aldırılması için 89'uncu Alaya yazıldı.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 3 Ağustos 1914

Vukuat:

Topçu Alayının Samsun'da bulunan 39 hafif cephane arabasının getirtilmesi, asker ve nakil araçlarının sevkiyatı sona erdikten sonra şubelerden subay alınıp alınmayacağı hususunda Kolorduya yazıldı.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 3 Ağustos 1914

Vukuat:

1. 18 Haziran 1914 tarih ve 936 sayılı talimat ile seferî kadroya göre alaylar, mevcut silah, cephane ve elbiseleri derhâl taburlara dağıtarak, donatım hususunu hızlandıracaklardır.

2. 2 Haziran 1914 tarih ve 757 sayılı talimat gereğince, alaylar, nakil araçlarını getirtmek için görevlileri ve müfrezeleri derhâl şubelere göndereceklerdir. Tekâlif-i Harbiye[7] ile bir an önce nakil araçları toplanacak, sevki sağlanacak ve halkın araçlarını saklamasına fırsat verilmeyecek, gerekirse müfrezelerle jandarmaya, yerel mülki idarecilere yardım edilecektir. Talimatın sekizinci maddesi gereği, sevkle gelen hayvanların alımı ve kontrolünden topçu baytarları sorumludur. Nakil araçlarının sevkiyle görevli subaylara bu talimatın bir sureti verilecektir.

3. Nakil araçlarının sevkiyle görevlendirilen subay, bulunduğu şubeden kendi alayınca teşkil edilecek kolların ve karargâhların nakil araçlarını sevk edecektir.

4. Nakil araçları açıkta, ordugâhlarda kalacaktır.

5. Şube merkezlerinden alaylara ve alayların teşkil edeceği kollar için alay adına gönderilecek nakil araçlarının miktarı yola çıkarıldıkları gün doğrudan alaylara bildirilecektir.

6. Seferberliğin üçüncü günü, yani 5 Ağustos 1914 tarihinden itibaren her gün öğle saatinde bir önceki akşamın taburların ve makineli tüfek bölüklerinin subay, asker ve hayvan mevcudu Tümene bildirilecektir.

7. Yeni bir savaştan henüz çıkılması dolayısıyla, elbise ve teçhizat eksikleri olduğundan, eldeki mevcutla idare etmek zaruri ise de kaput, beylik, çarık, portatif çadır gibi zorunlu ihtiyaçların temini hususu Kolordu Komutanlığına arz edilmiştir.

---

[7] Ya genel mahiyette yahut özel olarak bir birliğe verilen müsaade ile halkın elindeki taşıt araçlarının, erzakın ve harpte askerin kullanabileceği maddelerin teşkil edilecek komisyonlar tarafında bir bedel veya kuruşlu mazbata karşılığı satın alınması veya kira karşılığı kullanılmasıdır. age.; s.290.

8. İkmal askerleri geç geleceklerinden iskânları konusunda sıkıntı yaşamamak için gereken çadırlar kurulacak, bu çadırların dağıtılması ve diğer hususlarda hazırlıklar yapılacak ve çadırlar için düzenlenecek tutanak Tümen İdare Başkanlığınca onaylanıp, Kolordu İdare Başkanlığına müracaat edilecektir.

9. Eğer çadırlar askerlerin ihtiyacını karşılamazsa cami, medrese, han, depo gibi binalarda iskân ettirilecektir. Binalar asker yerleştirilmeden önce Baştabiplik tarafından temizlettirilecektir. Konu hakkında Merkez Komutanlığınca hazırlıkların yapılması için Kolordu Komutanlığına yazılmıştır.

Düşünceler:

Seferberlik emrinin verilmesinde bir hata oldu:

Düşünülenden fazla bir sıkıntı yaşanmaması için silah altına alınacak askerleri, dönemlerine göre ayırmak lazımdı. Seferberlik hazırlıkları gereğince her Tümen, kendi seferberlik işlemini yapacaktı. Talimli askerler de buna yetiyordu. Ağırlıklar ve diğer teşkilat için de talim görmeyenlerden birkaç dönemin askerlerini silah altına almak yeterliydi. Diğerleri çağrılmamalıydı. Çünkü Tümenin genel mevcudu, seferberlik muhtırasının sekizinci maddesinde yazılı olduğu gibi 52.000'i aşıyordu. Hâlbuki Tümen birlikleri ve Kolordu adına teşkil edilecek kollar için 14.500 askere ihtiyaç vardı.

Şubelerin, kendilerinde kayıtlı olması gereken talimli askerlerle, kollara tahsis edilen askerlerin isimlerini, seferberliğin ilanıyla beraber hazırlayarak hemen ait oldukları köylere göndermesi gerekiyordu. "Kalan dönem yükümlüsü askerler gelsin." demek, amacı karşılamada yeterli olmazdı, çünkü askerlerimiz dönemlerini bilmez ya da bilmek istemezlerdi.

Dağıtılan celp pusulalarını aldığı hâlde seferberlik emrine uymayanlar hakkında, kanun hükümleri tereddütsüz uygulanmalıydı. Çünkü uygulama ve takip zor değildi. Hâlbuki celp genel olduğundan, şubelerde o kadar izdiham oldu ki gelenleri kaydetmek, talimli, talimsiz askerleri ve sınıflarını ayırarak birliklerine göndermekte bir düzen sağlanamıyor, günlerce şube merkezinde, kahve ve han köşelerinde süründükten sonra bıkarak köylerine dönmek zorunda kalanların sayısı çok fazla oluyordu. Gelenlerin çoğu talimsizdi; fakat az sayıda talimsiz asker sevk edileceği için bunlardan ihtiyaç fazlasına ne işlem yapılacağı hakkında da seferberlik hazırlıkları sırasında Kolordudan gelen seferberlik talimatında açıklama yapılmamış, depo taburlarından bile bahsedilmemişti. Tümenin genel mevcudu o kadar fazlaydı ki üç dört depo taburu için, evvelce düşünülmüş olsa bile, yine bu karışıklık yaşanacaktı.

30'uncu Tümen, Kolordu merkezinde bulunduğundan, Kolorduya bağlı birliklerle temas gözetilerek seferberlik dolayısıyla gelecek ikmal askerlerinin iskân edileceği binalar Kolordu tarafından belirlenmemişti. Birliklerde barış dönemindeki kuvvetleri iskâna yeterli çadır da mevcut değildi. Gelen askerler

bir yere yerleştirilemiyor ve düzen sağlanamıyordu. Böylece herkes başının çaresine bakmaya mecbur oluyordu.

Uzak şubelerden jandarmaya ayrılarak gönderilen ikmal askerlerinin sayısı yollarda yarı yarıya azalıyor ve alay merkezine ancak yarısı varıyordu. Bazen de askerler önce geliyor jandarma geride kalıyordu. Defter olmadığından alaylar; kayıtsız, dağınık, deftersiz künyesiz gelen bu askerleri kendilerine mensup olup olmadıklarını bilmedikleri için, kabul etmekte tereddüt ediyorlardı. Askerler bir birliğe kaydolmak için günlerce birlikten birliğe başvuruyor veyahut da orada kalıp daha sonra gelerek "Defterimiz önce gelmişti." diyordu. Birliklere pek çok kafile ve defter geldiğinden, mevkileri ikmal ve diğer işler dolayısıyla tek tek askerlerin isimlerini arayıp bulmak alaylar için imkânsız bir hâle geliyordu.

Hiçbir birliğe kaydedilmeyen askerlerin sayısı bir hayli fazla olduğundan, Tümen tarafından alaylara, kendilerine bağlı askerlik şubelerine mensup askerleri ifadeleri üzerine kaydederek şubelerine bilgi vermeleri emredildi. Fakat şubelere bilgi verilmesi hakkındaki emrin ne dereceye kadar uygulandığı şüphelidir.

Askerleri sevke memur jandarmalar -ki her kafileye ancak bir iki jandarma verilebiliyordu- kafile askerlerinin firarlarını engelleyemiyorlardı. Jandarmaların silah kullanma izinleri de olmadığından bu düzensizlik pek tabii görünüyordu. Jandarmaların kayıt defteri getirmekten başka bir faydaları olmuyordu. Bu defterin de hiçbir yararı yoktu. Çünkü mevcut olmayanların sayısı o kadar fazlaydı ki defterden tespit edilemiyordu. Bazen jandarma getirdiği defteri kapalı zarf içinde merkez jandarmasına teslim edip gidiyor, sonra da birkaç yüz kişinin kayıtlı olduğu bir defter, defterde künyesi yazılanlardan hiç kimse olmadığı hâlde Tümene getiriliyordu.

Bazen bir deftere çeşitli birliklere tertip edilen askerlerin isimleri yazılıyordu. Bu da karışıklığa ve künyesiz askerlerin kaydı ile ilgili sıkıntılara sebep oluyordu. Bu sıkıntıları önlemek için birliklere verilecek ikmal askerlerinin isimlerinin daha barış zamanında veya seferberlik ilanıyla birlikte gidecekleri birliklere gönderilmesi, seferberlik sırasında artık başka bir sevk defteri tanzim edilmemesi ve belirlenen süre zarfında birliklerine katılmayan askerlerin isimlerinin askerlik şubelerine ve jandarmaya tebliğ edilmesiyle yetinilmesi daha uygun olabilirdi.

Barış zamanında seferî kadroya göre elbise ve teçhizat hazırlanıp birliklerin depolarına konulmadığından, her taraftan her gün ihtiyaçlar hakkında Kolorduya müracaat ediliyordu. Hâlbuki Kolordu Deposunda bulunan eşya daha barış zamanında birliklerin depolarına verilmiş olsaydı (taburlara), Kolordu Komutanlığı seferde bir de bu işle uğraşmak zorunda kalmaz ve gelen askerler derhâl donatılarak bir dereceye kadar inzibat sağlanmış olurdu. Hâlbuki sokaklarda gezen pek çok asker sivilden ayırt edilemiyordu.

Barış zamanı iaşe konusu da iyi düşünülmemişti. Verilen emre göre Sivas'ta 30.000-40.000 kişi toplanacaktı. Daha üçte bir hatta dörtte bir

oranında kuvvet toplanmadan bile, özellikle ekmek tedariki konusunda sıkıntılar yaşandı. Birliklere hiç ekmek verilmediği günler olduğu gibi, bir kâse çorba, sıcak yemek verilemediği anlar da oldu. Hele peksimet hiç yoktu. Sonra Tekâlif-i Harbiye ile buğdaylara, değirmen ve fırınlara el konularak bir dereceye kadar ekmek ihtiyacını karşılamak mümkün oldu.

İhtiyaç göz ardı edilerek yapılan genel seferberlik çağrısı üzerine müracaat o kadar çoktu ki mecburen 1869 ilâ 1875 doğumluların geçici olarak terhis edilmeleri için emir verildi. Aynı zamanda talimsiz genç askerlerle, alaylarda 1500 mevcutlu birer depo taburu ve 1200 mevcutlu birer amele taburunun teşkil edilmesi emredildi. Bununla beraber çağrılan asker miktarı yine de çoktu.

Son birkaç yıla ait yükümlü erlerin terhisi emri de bir güçlük meydana getirdi. Çünkü gelen askerlerin gerçek künyeleri, birlikleri tarafından bilinmiyordu. Şubelerin gönderdiği defterlerin çoğu yukarıda belirtildiği gibi bir tarafa atılarak, mecburen, askerlerin ifadelerine göre kayıtlar yapılmıştı. İfadeyle alınan künyelere göre terhis işlemi de sakıncalar doğuruyordu.

Daha sonra kadro fazlası olan askerlerden ne kadarı terhis edilmesi gerekiyorsa yükümlülük dönemlerine göre işlem yapılması emri verildi. Bu da başka bir sakınca meydana getirdi. Seferberlik emrine uyanın fazla olduğu askerlik şubelerinin birçok dönem yükümlüsü terhis edilirken bazı yerlerde tersi olduğundan mevcutlar dolmuyordu. Bundan dolayı 1880 doğumlulara kadar olan askerler terhis edilirken yükümlüsü fazla olan şubelerde 1886 doğumlular terhis ediliyordu.

Bu durum askerleri çok kötü etkiliyordu. Mesela bir alayda 1884 doğumlular terhis edilmişken diğer bir alaydaki 1881 doğumlular terhis edilmiyordu. Kısaca, seferberlik çağrı emri hazırlıksız uygulandığından zincirleme karışıklık ve düzensizlik ortaya çıktı. İşler o kadar karışmıştı ki işi idare edenler bile ne yaptıklarını bilmiyorlardı. Ortada var olan beceriksizlik ve düzensizlik hiç hoş değildi. Bu sebeple, en saf asker bile, hiç kimsenin bu işin içinden çıkamayacağı, bu sistemle seferberlik emrine uyanla uymayanın belli olmayacağı ve firar edenlerin bulunamayacağı kanaatindeydi.

Firarlar ve seferberlik emrine itaatsizlik artınca idam cezası kanunu çıkarıldıysa da işe yaramadı. Çünkü her firari, her kaçak biliyordu ki on binlerce kişi idam edilemezdi. Zaten askerlik şubelerindeki firarileri ve askere gelmeyenleri bilmek mümkün değildi. Askerlik Şubesinin "Sevk ettim. Defterini gönderdim." dediği askerlerin yarısı evlerine dönmüştü; nizamiye alayları da firarileri bildirebilecek durumda değildi. Askerler de bunu biliyorlardı. Birliklerinde kalanlarla, iltihak edenler namuslu kişilerdi.

Askerler, hükûmetin firarileri cezalandıramayacağına inanıyorlardı. Birçok yerde idam cezası uygulanmışsa da etkili olmamıştır. Çünkü firarilerden biri cezalandırılmışsa, 15'i kurtulmuştu. Cezanın caydırıcı olması, diğerlerinin ibret alarak suç işlemelerini önlemek için tek bir asker bile olsa

kanunun pençesinden kurtulamayacağını herkesin kabul etmesiyle mümkündür.

Verilecek emirler ve alınacak tedbirler, askerleri suç işlemeye cesaretlendirecek şekilde karışık değil, suç işlendiğinde suçluyu derhâl ortaya çıkaracak mahiyette olmalıdır. Her memur, kayıtları düzenli tutmak zorunda olduğunu bilmelidir. Aksi takdirde ülkede kanun hükmü geçerli olmayacaktır.

Hükûmet seferberlik ilan ettiği zaman henüz harbin eşiğinde değildi. Bunun için seferberliğin ne olursa olsun hızlı yapılmasına kesin bir ihtiyaç yoktu. Hâlbuki, nispeten daha yavaş fakat düzenli bir seferberlik çağrısıyla, halkta kanunlara uyma düşüncesi hâkim kılınmalı, firariler ve emre uymayanlar tek bir kişi bile olsun kurtulmamak şartıyla cezalandırılmalıydı.

Seferberlik çağrısına bu denli uyulmaması ve firarlar, şimdiye kadar hiçbir harpte hatta Balkan Harbi'nde bile görülmedi. Bunu, bölge usulünün özel sakıncalarından ziyade, iskân ve iaşesi mümkün olamayacak ve disiplin altına alınamayacak derecede kadro ihtiyacından fazla asker çağırılmasına bağlamak bir zorunluluktur. İhtiyaçtan fazla miktarın bir anda çağırılması şu sebeplere bağlanabilir:

1. Milletin, çağrıya ne dereceye kadar uyduğunu anlamak.

2. Herkesi çağırmak suretiyle, birçok kişiden askerlik hizmetine karşılık bedel tahsil ettikten sonra terhis ederek gelir sağlamak.

3. Bir kolordu bölgesinde fazla olan miktarı, diğer kolorduların teşkilatını tamamlamak üzere kaydırmak.

4. Çoğunluk çağrıya uymayacağından(!) çok sayıda çağrıda bulunarak ihtiyaç kadarını temin edebilmek.

5. İhtiyaç miktarını tam olarak tespit etmeden, belirlenen miktar yerine körü körüne herkesi çağırmak.

Birinci maddede belirtilen konuda gayeye ulaşılamamıştır. Gerçi her yerde bir izdiham olmuşsa da katılım derecesi sayıca ve gerçekçi olarak anlaşılamamıştır.

Bazıları, bu seferberlikte herkesin akın akın çağrıya uyduğunu söylüyorsa da sonuç itibarıyla bunun doğru olmadığını kabul etmek zorunludur. Çünkü genel mevcudu 52.000 olan Tümenimiz, seferberliğin otuz, otuz beşinci günlerinde bile, talimsizleri kadrosuna almasına rağmen mevcudu tamamlayamamıştı.

Askerlik yapmakla yükümlü herkes celp edilmek isteniyorsa, bu, peyderpey yapılmalı ya da teşkilat ona göre büyük tutulmalıydı. İaşe ve iskân mümkün olsaydı bile teşkilat olmadığından düzen sağlanamazdı. Sakıncaların en büyüğü de aslında tam anlamıyla inzibatsızlıktan ileri geliyordu.

İkinci maddede belirtildiği gibi bir miktar bedel tahsis edilmişti. Bundan az çok maddi yarar sağlandığı şüphesizdir; fakat Askerî Yükümlülük Kanunu'ndaki "Seferberlikte nakdi bedel yoktur." maddesi bir kere delinmiş oldu. Kanun fikri, zarar gördüğü gibi, askerlik sanki fakirlere özgü bir felaketmiş gibi zenginler bundan müstesna tutuldu. Vatan savunmasında zengin ile fakirin eşit olduğu ve askerliğin kutsal, şerefli bir hizmet olduğu gösterilmek istenmedi. Malını, mülkünü, refahını, huzurunu terk ederek vatan uğrunda ateş hattında hayatlarını kaybeden zenginleri gören halkın, pek de parlak olmayan hayatını feda etmekten çekinmeyeceği ve hele memleketine firar etmeyi aklına getirmekten bile utanacağı şüphesizdi.

Bedel alınmak suretiyle maddi olarak çok önemsiz bir yarar elde edilmişse de manevi kayıp çok fazla olmuştur.

Bölgemizdeki fazla askerlerin başka yerlere sevk edilmek üzere toplanmadığı, sonradan terhislerle de anlaşıldı. Aslında böyle bir hazırlık vaktiyle de yapılmamıştı. Bu düşünce de gerçekleşemedi.

Dördüncü maddede belirtilen konu da en büyük yönetim hatası olarak kabul edilebilir. Devlet görevlilerinin kanuni cesaretlerinin yetersizliği ve uygulamadaki eksiklikleri, azimsizliklerine en açık delildir. "Tutulan kısrak harmanı döver." misali, yanlışı tekrar etmekten başka bir şey yapılmış olmaz. Nitekim sonuç aksi olmadı. Birliklere katılması gereken talimli askerler evlerinde kaldılar. Talimli askerler mevcut olmasına rağmen, acemiler muharip birliklerde safları doldurdu.

Beşinci maddedeki ihtimal pek mümkün değildi. Çünkü bu derecede bir hata bilerek yapılmış olsa bile hemen giderilir ve değiştirilebilirdi. Yığılma ve karışıklık meydana geleceği daha ilk günlerde anlaşılmaya başlanmıştı.

Nakil aracı tedariki de seferberlikte gecikmelere sebep oluyordu. Gönderilen genel mevcut çizelgelerinde olması gereken hayvanlar bile, seferberlikte büyük zorluklarla toplanabiliyordu. Hâlbuki genel kuvvet çizelgelerindeki mevcut, gerçek miktarın oldukça azıydı. Aslında barış zamanında alınmış doğru bir kayıt yoktu. Çünkü halkta, servet ve nüfuz sahipleri araçlarını saklayarak bu yükten kurtuluyor düşüncesi hâkim olduğundan seferberlik ilan edilir edilmez herkes aracını gizleyip, kaçırmaya çalışıyordu. Bu konuda zenginler halka öncülük etmelidir. Kanun gereğince yapmak zorunda olduğu vatani hizmetini yerine getirmekten sakınanlara hemen kanun hükümleri uygulanmalıdır ki halk hiçbir hileye kalkışmadan aracını teslim etmekten başka bir çaresinin olmadığını bilsin ve aynı zamanda yaptığı hizmetin kutsallığını anlasın.

Yönetim, işlerinin yolunda gitmesini istiyorsa, görevinin bilincinde, kanunları uygulayabilecek kararlı memurlar yetiştirmeli ve iş başına geçirmelidir. Görevinin ne olduğunu bilmeyen memurlar da askerî işlemleri ancak bu kadar yürütebilirler.

Askerlik şubelerinde görevli subaylar, kendilerine verilen görevleri hakkıyla yerine getirebilecekleri hâlde, işler gerektiği gibi yürümüyor. Çünkü her memur için söylenilebileceği gibi, memurun öncelikle görevinin ne olduğunu açık ve kesin olarak bilmesi şarttır. Ayrıca, bu işin denetlemelerle sürekli olarak ondan sorulması gerekir. Hâlbuki, "Bizde redif işlemlerini (şimdiki asker alma işlemlerini) hakkıyla bilenler parmakla gösterilir." sözü dillere düşmüştür. Çünkü kanunlar, daha geniş içerikli emirlerle birkaç kez değiştirilir. Bunu bellemek ve akılda tutmak herkesin üstesinden geleceği bir şey değildir. Bilinemeyen bir şeyin yapılabilmesi de tabii ki mümkün olamaz. Son Askerî Yükümlülük Kanunu sadeleştirilmiş; fakat işler henüz yoluna girmediğinden herkes görevini tam bilmediği için, daha ayrıntılı açıklamalarla memurun yapacağı işte şüpheye düşmesi önlenmeli, sonradan emirlerle izah edilmesine meydan verilmemelidir.

Uzun süre uğraşılarak ortaya çıkarılan bir kanun, henüz basım aşamasındayken değişikliğe uğruyor.

Kanun ve tüzüklerin henüz esasları tespit edilip uygulanmaya başlanmadan ve memurlar tarafından öğrenilmeden önemli değişikliklere uğraması, hükümlerin yürürlükte kalmasına ve dolayısıyla işlerin gereği gibi yürümesine engel oluyor.

Sürekli yapılan değişikliklerin sebebinin, kanunun veya tüzüğün mükemmel ve eksiksiz olmasını sağlamaktan kaynaklandığı şüphesizdir. İşte bu yanlış düşünce, işlerin istikrarlı ve düzenli bir şekilde yürümesini engellemektedir. Tüzük varsın bazı noktalardan eksik olsun; ama düzenli bir şekilde yürürlükte kalsın. Geçerli bir kural vardır ki bir anda her işi yapmak isteyen hiçbir şey yapamaz. Henüz gelişmenin başında olduğumuzdan, hazırlanacak tüzüklerde uygulamalar ayrıntılı olarak yer almalı, her memurun sorumlu olacağı iş ayrı ayrı gösterilmelidir. Yürürlüğe giriş tarihi ise, uygulayıcılara ve denetleyicilere öğrenme vakti sağlayacak bir süre sonra olmalıdır ki değişikliklere uğramasın.

Kanunlar ve tüzükler, işlerin düzenli yürümesinin esasını teşkil ettiğinden bu konuda uzun uzun açıklama yapma ihtiyacı doğdu.

Seferberlik işlerinin düzenli yürümesini sağlamak amacıyla her sene manevralar için askerler toplandığında her tümende bir alay, sırayla her sene veya iki senede bir, tam seferî mevcuduyla, bütün nakil araçlarıyla, teçhizatıyla seferber edilerek seferberlik eğitimleri yapılmalıdır. Katılması gerekirken geçerli bir mazereti olmaksızın vaktinde gelmeyenlerin, istisnasız hepsi seferberlik kanunlarına göre şiddetle cezalandırılmalı ve cezadan kurtulmanın mümkün olmadığını herkes anlamalıdır. Birlikler ve askerlik şubeleri özellikle bu konuya önem vermelidirler.

(İmza)

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 3 Ağustos 1914

Vukuat:

Almanya Rusya'ya, Fransa Almanya'ya savaş ilan etti. Sonuncusu resmî değildir.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 3-4 Ağustos 1914

Vukuat:

Kol teşkil edilmesiyle görevlendirilen birliklerin, kollara tertip edilen ikmal askerlerini ve nakil araçlarının tamamını alarak bu birlikleri teşkil etmesi ve ihtiyat subayı gelene kadar da geçici subay tayin edilerek teşkilata devam edilmesi hakkında Kolordu Komutanlığından emir geldi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 4 Ağustos 1914

Vukuat:

Genel durumda değişiklik yoktur. Rus - Alman ve Alman - Fransız sınırlarında çarpışmalar devam ediyor. Almanlar Lüksemburg'u işgal ettiler.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 4-5 Ağustos 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

1. Asker Alma Dairesinden gelen yazıda, askerlik şubeleri tarafından, sayıları artan talimli süvari ve topçu askerlerinin nereye sevk edileceğinin sorulduğu bildirilmektedir. Fazla süvari ve topçu askerlerinden on döneme mensup talimsiz askerlerin cephane ve erzak kollarına, at deposuyla lojistik destek nakliye kollarına tahsis edilenlerin de yerlerine sevkleri uygun görülmektedir. Cephane ve lojistik destek nakliye kollarının takımları birer astsubay komutasında olacağından, bu takımları teşkil eden askerlerin, disiplin altına alınmış bu gibi fazla topçu ve süvari askerlerden olmasında ve hayvanlara bu askerlerin bakmasında yarar vardır.

2. 1893 doğumlulardan başlayarak müstahfaza kadar olan kadro fazlası talimsiz askerlerin nereye sevk edileceğinin ve depo taburlarının teşkil edilip edilmediğinin bildirilmesi arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Düşünceler:

10'uncu Kolordu Komutanına şifahi olarak arz edilmiştir.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 4-5 Ağustos 1914

Vukuat:

Dünkü telgrafta bildirildiği gibi, seferberlik ilan edilen bölgelerde sıkıyönetim de ilan edilmiştir. Ancak sıkıyönetim devam ettiği sürece, 4'üncü cildin 71'inci sayfasında yer alan Sıkıyönetim Kararnamesi şimdilik aynen uygulanamayacağından, İçişleri Bakanlığıyla görüşülerek kararlaştırılan hususlara uygun davranılması gerekmektedir:

Kararnamenin 3'üncü maddesi gereğince asayiş ve güvenliğin sağlanması konusunda yerel mülki idarecilerin üstlendiği görevler tamamen askeriyeye devredilmeyecektir. Savaş bölgeleri dışında asayişin korunması işi, eskiden olduğu gibi mülki makamlara ait olacak; fakat askeriye bu konuda mümkün olan yardımda bulunacaktır. Seferberlik tüzüğüne ve askerî kanunlara muhalif harekette bulunanların ve savaş suçlularının yargılanması ve cezalandırılması doğrudan doğruya divanıharplere aittir. Kararnamenin 9'uncu, 28'inci, 10'uncu, 11'inci ve 524'üncü maddelerinde askerî mahkemelerle divanıharpler tarafından bakılacağı bildirilen davalara, yerel mülki idareciler tarafından teklifte bulunulmadıkça divanıharpler tarafından doğrudan doğruya bakılamayacağı İçişleri Bakanlığının emridir.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 5 Ağustos 1914

Vukuat:

Reşadiye[8] Askerlik Şubesinden gelen telgrafta, 30'uncu Tümen cephane kollarına tahsis edilen hayvan miktarı sorulmaktadır. Bunun üzerine 31'inci Tümen Komutanlığına, Reşadiye, Tokat, Niksar,[9] Mecitözü[10] ve Merzifon[11] Askerlik Şubeleriyle, cephane ve lojistik destek kollarına tahsis edilen nakil araçlarının miktar ve cinslerinin bildirilmesi emredildi.

---

[8] Tokat'a bağlı ilçe.
[9] Tokat'a bağlı ilçe.
[10] Çorum'a bağlı ilçe.
[11] Amasya'ya bağlı ilçe.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 5 Ağustos 1914

Vukuat:

Birliklerin seferberlik mevcudu, ihtiyat askerleriyle tamamlanabileceğinden, bir zorunluluk olmadığı ve emir alınmadığı sürece 19 yaşındakilerin celp ve sevk olunmaması konusu Harbiye Nezaretince bildirildi.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 6 Ağustos 1914

Vukuat:

Asker Alma Dairesi Başkanlığına

Kangal'dan[12] ağır erzak kollarına tertip edilen askerlerin yola çıkarıldığı 30'uncu Topçu Alayına gelen telgraftan anlaşılmıştır. Ağır erzak kolları, nakliye taburu tarafından teşkil edileceğinden bu askerler doğruca nakliye taburuna gönderileceklerdir. Hangi kolların hangi birlikler tarafından teşkil edileceği askerlik şubeleri tarafından bilinmeli ve sevkıyat ona göre yapılmalıdır. Yanlışlığa ve karışıklığa meydan vermemek için icap ederse durumun bir kere daha askerlik şubelerine genelgeyle bildirilmesi rica olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 6 Ağustos 1914

Vukuat:

Elbise, askerî teçhizat ve tam teçhizatlı binek hayvanıyla orduya katılmak isteyenler, hayvanı seferberliğin bitiminde kendilerine iade edilmek üzere karargâh ve birlik emirberliklerinde[13] istihdam edileceklerdir. Talep edenlere, yedi güne kadar bağlı bulundukları askerlik şubelerine müracaat etmeleri gerektiğinin ilan edilmesi ve başvuracak kişilerin kaydedilmesi Harbiye Nezaretinin yazısı üzerine Kolordu Komutanlığından bildirildi.

[12] Sivas'a bağlı ilçe.
[13] Subayların kıta ve daire dışı buyruklarında bulunan er. Emirberlik hizmeti 1961 yılında kaldırılmıştır. Askerî Tarih Terimleri Sözlüğü; s.75.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 6 Ağustos 1914

Vukuat:

Başkomutanlık Karargâhı İstanbul'da teşkil edilmiştir. 7 Ağustos 1914 tarihinden itibaren emir-komuta, harp düzenine göre cereyan edecektir. Kolordu komutanları, idari konular hariç, her konuda ordu komutanlarına müracaat edeceklerdir. Kolorduların ordu müfettişliklerine taksim edilmesi hükmü artık geçersizdir. 10'uncu Kolordu Komutanlığı, merkezi İstanbul'da bulunan 2'nci Ordu Komutanlığına bağlıdır. Ordu Komutanı Tuğgeneral Cemal Paşa'dır. Ordunun kuruluşu gizli tutulacaktır.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 6 Ağustos 1914

Vukuat:

Askerlik şubelerinden dört kategoride asker sevk edildiği ve her kategoriden ne kadar asker alınacağı konusu 89'uncu Alay Komutanlığınca sorulmuştur. 89'uncu Alay Komutanlığına ve diğer alay komutanlıklarına, dönemlerin ayrılması için dört kategoride sevk yapıldığı, birinci kategorinin 10 dönemlik talimli askerlerden, ikinci kategorinin 34 yaşına kadar olan talimsiz askerlerden, üçüncü kategorinin 35 yaşından 45 yaşına kadar olan talimli askerlerden, dördüncü kategorinin 35 yaşından 45 yaşına kadar olan talimsiz askerlerden meydana geldiği cevabı verilmiş ve 89'uncu Alaya ayrıca, tamamı birinci kategoriden ve ağırlıklar için evvelce tertip edilen miktar kadar ikinci kategoriden asker alması yazılmıştır.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 7 Ağustos 1914

Vukuat:

1'inci Kolordu Komutanlığı için hayvan satın almakla görevli komisyon, seferberlikten önce bir aydan fazla bir zaman Aziziye'de[14] kalmasına rağmen peşin para ile ancak 50 hayvan satın alabilmiştir. Peşin para vermeden malını almak, buradaki halkın canını almak gibidir. Şimdiye kadar 19'uncu Süvari Alayına 116 binek alınmıştır. Sekiz bineği Sivas erzak kollarına, sekiz yerli koşumu at deposuna, 54'ü Sivas Jandarma Alayının muharebe ve büyük ağırlıklarına olmak üzere 246 baş hayvan talep edilmiştir. Bu

[14] Kayseri'ye bağlı ilçe. Bugünkü adı Pınarbaşı.

hayvanların toplanması için gücümüzün üstünde gayret gösteriyoruz; fakat 6 Ağustos 1914 tarih ve 449 sayılı telgrafla, 19'uncu Süvari Alayı için ayrıca talep edilen 62 binek hayvanının buradan tedarik edilmesi mümkün değildir. Zorla alınacak hayvanlar da bir işe yaramayacağından, seferberliğin bu husustaki ağır sorumluluğuyla, talep edilen 62 binek hayvanının başka yerlerden getirilmesine izin verilmesi ya da güç kullanmak suretiyle tedariki için yeterli miktarda kuvvet gönderilmesi arz olunur.

Aziziye Askerlik Şubesi Başkanı

Düşünceler:

Her durumda teşkilatın tamamlanmasına çalışılması cevaben Aziziye Askerlik Şubesi Başkanlığına bildirildi; fakat hayvan sayısı açısından en zengin askerlik şubesi olduğu hâlde kanuna muhalefette bulunulduğu anlaşıldığından, kuvvet kullanılması amacıyla Süvari Alayından bir müfreze sevk edilmek zorunda kalındı.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 8 Ağustos 1914

Vukuat:

Her alay merkezinde bir depo taburu teşkil edileceği, birlik ve kollardaki kadro fazlası askerlerin bu taburlarda talim göreceği, subayların askerlik şubelerinden verileceği ve lüzumu kadar büyük çaplı mavzerin Harbiye Nezaretinden gönderildiğine dair Kolordu Komutanlığından yazı geldi.

Düşünceler:

Kolordu Komutanlığının bu emri üzerine, Tümen Komutanlığı tarafından 8'inci sayfada yazılı emir birliklere gönderildi. Emrin bir sureti de Kolordu Komutanlığına arz edildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 8 Ağustos 1914

Vukuat:

Seferberliğin altıncı günü olduğu hâlde esas kuvvet olan nizamiye birliklerine gelen talimli askerlerin bir işe yaramadığından ve özellikle 88'inci Alay bölgesindeki askerlik şubelerinin, yakın oldukları hâlde gönderdikleri asker sayısı az olduğundan askerlik şubelerine bu hususta emir verilmesi için Asker Alma Dairesi Başkanlığına yazı yazıldı. Konu 88'inci Alaya da bildirildi. Hayvanları getirmek üzere gönderilen subayların, askerlerin sevki konusunda askerlik şubelerine yardım etmeleri ve merkezde toplanan askerlerin aldırılması için her gün birer subay sevk edilmesi emredildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 8 Ağustos 1914

Vukuat:

Bölgelerinde bulunan ve Sivas sancağına ait olan nakil araçlarının toplanarak Sivas'a sevk edilmesi ve böylece Tümenin seferberlik ikmalinin zorlaştırılmaması hususunda Amasya ve Samsun Jandarma Komutanlıklarına emir yazıldı.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 8-9 Ağustos 1914

Vukuat:

Genel seferberlik emri alındığından dolayı jandarmanın da seferberliği yapılacaktır. Asayişi ihlal etmeye kalkışanlar derhâl şiddetle cezalandırılacak ve kurşuna dizilecektir. Topları ve makineli tüfekleri, silahı olmayan birliklere seferber edilecektir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 8-9 Ağustos 1914

Vukuat:

Genel seferberlik emri sebebiyle celp edilecek veya edilmeyecek askerler hakkındaki durumun açıklığa kavuşturulması için aşağıdaki açıklamaların yapılması ihtiyacı görülmüştür:

1. Son olarak muayeneleri yapılmakta olan 1894 doğumlu askerler, sadece muayene ve askerlik işlemleri için çağırılanlar ya da askerlik hizmetlerine karşılık bedelini vermiş olup henüz eğitim almamış olanlar şimdi celp edilmeyecektir. 1894 doğumluların muayenelerine devam edilerek, kuraları çekilecek ve bu konuda ayrıca verilecek emir beklenecektir. 3 Ağustos 1914 tarihli yazı ile celpleri gereken 1894 doğumlular, özel hizmetlere tâbi olanlar hariç, 4'üncü madde gereğince celp edileceklerdir. Kura çekilmesi için her askerlik şubesinde en az bir subay görevlendirilecek, bir de yedek ve sivil doktor bulundurulacaktır.

2. 1890-1893 doğumlu ikinci kategorideki askerlerden henüz celp ve sevk edilmemiş olanlar da celp edileceklerdir.

3. Ayrıca geçici Askerî Yükümlülük Kanunu ve ona ek olarak çıkarılan kanun gereğince, ihtiyat ve müstahfaz askerlerden olup seferberlik

emrine göre muaf tutulanlar, henüz muafiyet süresini doldurmayan göçmenler, malul ve kura harici 21 yaşından 45 yaşına kadar olanlar ve ihtiyat ve müstahfaz hizmeti olanlar celp edileceklerdir.

4. Geçici Askerî Yükümlülük Kanunu'nun 147'nci maddesinde belirtilen özelliklere sahip 1897, 1903 doğumlu askerlerle, 1904 doğumlulardan özel hizmetlere alınacakların celp ve istihdamları ayrıca tebliğ ve ilan edilmiştir.

5. Birlik kadroları, celp edilecekleri 3'üncü maddede belirtilen askerlerden ihtiyat sınıfında bulunanların en gençlerinden başlanarak, üç aydan fazla eğitim gören talimli askerlerle ikmal edilecek ya da kalan bütün talimli ve talimsiz askerler depo taburlarında eğitilmek üzere celp ve sevk edileceklerdir. Öncelikle talimli, daha sonra talimsiz askerler sevk edileceklerdir. Talimli müstahfaz askerler jandarmaya verilecek, ihtiyacı karşılamaması durumunda birliklerdeki kadro fazlası talimli ihtiyat askerler de de jandarma hizmetine ayrılacaklardır.

6. Askerler, sevklerine kadar, askerlik şubelerindeki yığılmayı önlemek amacıyla kayıt işlemleri yapılıp, sevk günleri belirlendikten ve o günlerde gelmeleri ya da her gün belirli zamanlarda sevk emri almak üzere müracaat etmeleri anlatıldıktan sonra evlerine gönderilecektir. Evleri uzak olduğundan gidip gelemeyecek durumda olanlar askerlik şubeleri tarafından uygun yerlerde ikamet ettirilecek ve iaşeleri sağlanacaktır.

7. Bu emirde bahsi geçen talimli askerler, en az üç ay talim görmüş olanlardır. Kadrolar üç aydan fazla talim görmüş askerle tamamlanırsa, üç ay talim görmüş olanlar da depo birliklerine verilecektir.

8. Öncelikle birliklerin ikmal mevcudu için celp edilen ihtiyat askeri miktarıyla, dönemleri; ikinci olarak talimli ihtiyat askerlerinin fazlasıyla, dönemleri; üçüncü olarak talimsiz ihtiyat askerlerinin miktarı, dördüncü olarak jandarmaya verilen müstahfaz askerlerinin miktarıyla fazlası, beşinci olarak talimsiz müstahfaz miktarı, en son seferberliğin on beşinci gününe kadar mümkün olduğu kadar süratle Komutanlığa bildirilecektir. Bu talimatın 1'inci, 2'nci, 3'üncü ve 4'üncü maddeleri gazetelerde yayımlanmıştır. Tarafınızdan da herkes tarafından bilinmek üzere ilan edilecektir.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 9 Ağustos 1914

Vukuat:

Teşkili emredilen depo taburlarının mevcudunun Kolordu Komutanlığından istenmesi üzerine, depo taburları mevcutlarının, teşkil ettikleri kolların ve gerekli nakil araçlarının mevcudunun düzenli olarak bildirilmesi hususunda alaylara emir verildi.

Düşünceler:

11 Ağustos 1914 tarihinde 89'uncu Alaydan gelen telgrafta, ilk günden beri asker celbi ve nakil aracı tedariki hususunda teşkil edilen komisyonlara yardım edildiği; fakat askerlik şubeleri tarafından dikkatle hazırlanması gerekirken hazırlanmayan kayıtlar yüzünden işlerin yavaş ilerlediği bildirildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 9 Ağustos 1914

Vukuat:

Nakil aracı tedarikinde askerlik şubelerinin çektikleri zorluklar dolayısıyla gerekli tedbirlerin alınması konusu jandarmaya ve müfrezeler vasıtasıyla jandarmaya yardım edilmesi hususu da alaylara emredilmiştir.

90'ıncı Alayın teşkil edeceği depo taburuna, lağvedilen Numune Taburu idare heyeti ve kâtibinin tayini, bu tabur için başka bir tabur komutanı bulunamadığı takdirde ve Binbaşı Bahaettin'in ayrılması durumunda askerlik şubesi başkanlarından birinin görevlendirilmesi, bu mümkün olamadığı takdirde de bir kıdemli yüzbaşının Depo Taburu Komutanlığına tayini için Kolordu Komutanlığına yazıldı.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 9 Ağustos 1914

Vukuat:

1. Her alay merkezinde bir depo taburu teşkil edilecek ve geçici seferberlik talimatı gereğince birlik ve kollardaki fazla askerler bu depo taburlarında talim göreceklerdir.

2. Subaylar askerlik şubelerinden alınacaktır.

3. İhtiyaç kadarı büyük çaplı mavzerin Harbiye Nezaretinden gönderildiği Kolordu Komutanlığından bildirilmiştir.

4. Her alay kendi askerlik şubelerinden gelen kadro fazlası askerler için alay merkezinde birer depo taburu teşkil edecektir.

5. Alaya bağlı her askerlik şubesi, askerleri eğitebilecek birer teğmen veya kıdemsiz yüzbaşıyı hemen bu tabura gönderecektir. Subaylar asker alma dairesi tarafından seçilecek, kendilerine gereken tebligat yapılacak ve isimleri Tümene bildirilecektir. Bu taburların idare ve iaşesi, şimdilik misafir edildikleri alayların taburları tarafından temin edilecek ve hareketten birkaç

gün önce depo taburlarının tamamı, tutanakla Sivas veya Zara Askerlik Şubelerine devredilecektir.

Böylece Askerlik Şubesi bu taburun iaşe ve idaresini temin edecektir. 90'ıncı Alaya ait depo taburu, şimdiden lağvedilen Numune Taburu tarafından teşkil edilecektir. Bundan dolayı Gürün,[15] Şehr-i Kışla[16] ve Aziziye Askerlik Şubeleri fazla askerlerini 90'ıncı Alay Depo Taburuna, yani lağvedilen Numune Taburuna gönderecektir.

6. Depo taburları bağlı oldukları alayların isim ve numarasını taşıyacaklardır. Mesela Zara'daki tabur 89'uncu Alay Depo Taburu, Sivas'taki taburlar 88'inci ve 90'ıncı Alay Depo Taburu olarak adlandırılacaktır.

7. Askerlik şubesi başkanları taburlara komuta edecek ve şubesindeki subayları, askerlerin eğitimi için görevlendirebileceklerdir.

8. Dokuz askerlik şubesindeki fazla topçu askerlerden Sivas'ta 90'ıncı Alay Depo Taburunda ayrıca bölük teşkil edilecektir. Süvariler 19'uncu Süvari Alayı 5'inci Bölüğe gönderilecektir.

9. Depo taburları, her biri 200 mevcutlu bölüklerden oluşacaktır.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 9 Ağustos 1914

Vukuat:

Seferberlik emrinin üzerinden bir hafta geçmesine rağmen, yetersiz olan ikmal askerlerinin sevklerinin hızlandırılması için askerlik şubelerine, şubelere yardım etmeleri için de nakliye müfrezelerine yazıldı; fakat Kolordu Komutanlığınca mülki makamlara tebligatta bulunulması istendi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 9 Ağustos 1914

Vukuat:

Askerlik şubelerinden gelen yazılardan, peşin para verilmedikçe nakil aracı toplanmasında zorluklar yaşandığı, araç sahipleri hakkında şiddetli tedbirler alınması gerektiği, böyle bir zamanda halka makbuz vermenin sıkıntıya sebep olacağı, hazineden peşin para verilmesinin mümkün olamayacağı; fakat Nakil Aracı Tedarik Kanunu'nun 8'inci maddesi gereğince halkın durumuna göre toplanacak vergilerin hemen araç sahiplerine

[15] Sivas'a bağlı ilçe.
[16] Sivas'a bağlı ilçe. Bugünkü adı Şarkışla.

verilmesi gerektiği ve halkın nakil araçlarını kaçırmalarına meydan verilmemesi için mülki makamlara tebligat yapılması konusu Kolordu Komutanlığına yazıldı.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 9 Ağustos 1914

Vukuat:

Seferberlik emrine uyarak gelenlerden, 1881 doğumlulardan 1893 doğumlulara kadar olan talimli ve talimsiz askerlerle, 1881 doğumlulardan 1869 doğumlulara kadar olan talimli askerlerin tertip edildikleri birliklere sevki ve 1881 ila 1869 doğumlu talimsiz askerlerin her alay merkezinde teşkil edilecek depo taburlarına gönderilmesi Kolordu Komutanlığından tebliğ edildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 9-10 Ağustos 1914

Vukuat:

Bütün cephane kollarının ve nakliye katarlarının yüklü hâlde hazır olarak bekletilmesi Başkomutanlıktan emredilmiştir. Teşkil edeceğiniz kolların yükletilmek üzere, teşkilat tamamlanır tamamlanmaz bildirilmesi rica olunur.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 9-10 Ağustos 1914

Vukuat:

Tümenin hayvan ihtiyacı tamamlandıktan sonra Tümen bölgesindeki fazla nakil araçlarından 250 binek hayvanı tedarik edilerek 9'uncu Kolorduya gönderilmesi, şayet Tümen hareket ederse, durumun, Tümen Komutanlığına tebliği hakkında Kolordu Komutanlığından emir geldi. Bu emir üzerine Askerlik Şubesiyle, 90'ıncı Alay Komutanlığına yazılan yazıda "Şubelerde tertibat haricinde 277 binek hayvanı kaldığı, şimdiye kadar birlik ve kollara tertip edilen nakil araçlarının tamamının alındığı, 9'uncu Kolorduya gönderilmesi gereken 250 bineğin bu hayvanlardan verileceği, bununla beraber birlik ve kollara tahsis edilen nakil araçlarının tamamının alınamaması ihtimaline karşı bu hayvanların, ihtiyaten 90'ıncı Alay tarafından teşkil edilen lojistik destek nakliye kollarına gönderileceği, teşkilat tamamlandığı zaman bu 250 hayvanın 9'uncu Kolorduya sevk edileceği, tamamlanamazsa eksiğinin lojistik destek nakliye kollarından temin

edileceği, Tümenin hareket etmesi durumunda da bölgede kalacak hayvanlardan tedarikiyle 9'uncu Kolorduya sevkinin, burada kalacak olan Tümen Komutan Vekilinin görevi olduğu" bildirilmiştir.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 10 Ağustos 1914

Vukuat:

Bazı alaylardan gelen günlük raporlarda, yalnız ağırlıklarda bulunabilecek olan talimsiz asker mevcudu 60-70 ya da daha fazla gösterilmektedir. Hâlbuki taburlara kadar gönderilen seferî kadrolarda, dört bölüklü bir taburun muharebe ağırlığında 22, büyük ağırlığında 33 olmak üzere toplam 55 asker bulunmaktadır. Bunlar revolverle donatılacaklardır. Bunlardan başka revolverle donatılacak talimli asker sayısı, her bölükte dokuzdan 36 ve tabur erkânında 6 olmak üzere, bir taburda toplam 42'dir. Bu durumda bir taburdaki 97 revolverli askerden 42'si talimli, 55'i talimsizdir. Mitralyöz Bölüğü ağırlıklarında 19 talimsiz asker bulunacaktır. Bu durumda bir alayda toplam 184 talimsiz bulunabilecektir. Zaten alaylara her askerlik şubesinden 63 olmak üzere toplam 189 asker ayrılmıştır. Bu durumda her taburda 55'ten fazla talimsiz asker bulunmaması gerekir. Hatta seferî kadroya göre taburlar, 1881 doğumlulara kadar olan on döneme mensup talimli askerlerle mevcutlarını tamamladıkları hâlde kendileri tarafından teşkil edilen depo taburlarından yukarıdaki miktar dâhilinde ağırlıklar için taşımacılığı bilen talimli veya talimsiz asker alabilirler. Bundan dolayı sınıf dâhilinde talimsiz asker bulundurulmaması bir kez daha emredildiğinden gereğinin yapılması rica olunur.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 10 Ağustos 1914

Vukuat:

Lağvedilen 90'ıncı Alay Mitralyöz Bölüğü subayları tarafından tespit edilen yerlerin ilgililere tebliğ edildiği; Kolordu Komutanlığından gelen emirde önceden 90'ıncı Alayın Kolordu Karargâhına ayrılan bir takımının, alayda bırakılması emredilmişse de daha önce böyle bir emir alınmadığı hususu Kolordu Komutanlığına bildirildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 10 Ağustos 1914

Vukuat:

Birliklerdeki portatif çadır eksiği bir kez daha Kolordu Komutanlığına yazıldı. Kadroda konik çadır nakli için araç tahsis edilemediğinden konik

çadırların beraber götürülemeyeceği ve bu nedenle askerlerin her türlü hava koşulundan korunmalarının portatif çadırlara bağlı olduğu, bu yüzden ya portatif çadır eksiğinin giderilmesi ya da her on askere bir çadır hesabıyla mahruti çadır nakli için yeterli aracın verilmesi Kolordu Komutanlığına yazıyla bildirildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 10 Ağustos 1914

Vukuat:

Zara Askerlik Şubesi Başkanlığından gelen telgrafta, on döneme mensup talimli asker sayısı sınırlı olduğundan Alayın tertibatının zamanında tamamlanamayacağı, Alay Komutanlığı tarafından Tümen Komutanlığına gönderilen telgrafta bildirilince sevklerinin hızlandırılması için Valiliğe yazıldı.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 10 Ağustos 1914

Vukuat:

Batarya başına kadro haricinde 50 askerin daha verilmesi, kalan fazla topçu askerlerinin de cephane kollarına gönderilmesi Kolordu Komutanlığınca emredildi. 30'uncu Topçu Alay Komutanlığına, cephane kollarının ihtiyacı daha önce emredildiğinden, bataryalar için ellişer askerin beraberce götürülmesi bildirildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 10 Ağustos 1914

Vukuat:

Araba ve hayvan sahiplerinin çoğunlukla asker olduğu ve bunların bir kısmının şehre uğramadan, özellikle geceleri kaçtığı anlaşılmıştır. Geçici Seferberlik Talimatı'na göre, seferberliğin ilanıyla beraber bütün nakil aracı sahiplerinin hemen askerlik şubesi merkezlerine ve nakil aracı tedarik komisyonlarına müracaat etmesi gerekmektedir. Buna göre her türlü tedbire başvurularak seferberliğin ikmali Kolordu Komutanlığınca emredildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 11 Ağustos 1914

Vukuat:

89'uncu Alay Komutanlığından gelen telgrafta, depo taburu teşkil edip etmeyeceği, eğer edecekse elbise ve iaşeleriyle, subaylarının nereden temin

edileceği soruluyordu. Cevaben, ayrıntılı talimatın postada olduğu, Alaya bağlı üç askerlik şubesindeki fazla talimli askerlerle, talimsiz askerlerin bu tabura verileceği, iaşelerinin şimdilik bir tabura misafir verilerek temin edileceği, bunların talim ve terbiyeleri için her askerlik şubesinden birer subay gönderileceği ve önce nizamiye birliklerinin, sonra depo taburlarının elbiselerinin tamamlanması emri verildi.

Düşünceler:

Zara Askerlik Şubesinden gelen telgrafta, 89'uncu Alayın tertibat fazlasından depo taburuna tertip edilen askeri almadığı bildirildi. Tabiî bu, Şubenin konuyla ilgili emirden haberi olmamasından kaynaklanmıştır.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 11 Ağustos 1914

Vukuat:

Kolordu Komutanlık Vekâleti görevinin, Kolordu Asker Alma Başkanı tarafından ve Tümen Komutanlık Vekâleti görevinin Tümen Asker Alma Başkanı tarafından yerine getirileceği Harbiye Nezaretinin yazısına atfen Kolordu Komutanlığından bildirildi ve bu emir Tümen Asker Alma Başkanlığına tebliğ edildi.

Düşünceler:

Tümen Komutanlığı kadrosu, Kolordu Komutanlığı tarafından belirlenmiş ve bu kadroya göre sivil kâtipliğe Kolordu Kurmay Başkanlığı 2'nci Şubeden İkinci Sınıf Kâtip Osman tayin edilmiştir. Tümen, barış kadrosunda memur bulunmadığından ayrıca memur tahsis edememiştir. Tümenle beraber götürülmeyecek olan fazla erzak, sandık içinde teslim edilecektir. Tümen Komutan Vekilinin görevi, burada bırakılacak depo taburlarını idare ve komuta etmek, asker alma ve nakil aracı işlemlerini ve bölgede bulunan erzak, elbise ve diğer kaynaklardan Tümenin istifadesini sağlamaktır.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 11 Ağustos 1914

Vukuat:

1. Seferber olan birliklerden, asayişin sağlanması için kesinlikle birlik ayrılmayacaktır.

2. Asayiş, seferber edilen jandarma ile sağlanacaktır.

3. Jandarma komutanları ve asayişi sağlamakla görevli diğer kişiler, asayişi ihlale yönelik her hareketi hemen en şiddetli şekilde cezalandırmaya yetkilidirler.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

"Sevgili vatanımızın barış ve huzur dairesinde ilerlemesine çalışırken Avrupa'da büyük bir savaş başladı. Allah'ın yardımıyla haklarımızı korumak için bütün evlatlarımı silah başına çağırdım. Seferberliğin daha haftası bitmeden, o kadar genç silah altına girdi ki ordunun ilk ihtiyacı giderildi. Milletimin gösterdiği bu gayret ve vatanseverlikten fevkalade mutlu oldum. Gerektiğinde tekrar silah başına gelmek üzere şimdilik kadro fazlası talimsiz askerlerden yaşı büyük olanlara geçici olarak izin verilmesini emrettim. Memleketine gidenler silah altında kalan kardeşlerinin tarlalarındaki işlerini görsünler. Devletimiz barış içinde yaşamak istiyor. Allah'ın inayeti, Peygamber'imizin yardımı ve milletimizin gayret ve vatanseverliğiyle vatanımızı ve haklarımızı her durumda koruyabileceğimize eminim. Bütün evlatlarıma selam ederim. Askerlerimin, büyüklerinin sözünü sözüm bilerek, canla başla, her işte sarsılmaz bir itaat göstereceklerine, gerekirse ölüme karşı yekvücut gideceklerine ve Allah yolunda atalarımız gibi metanetle çalışacak olan ordunun vazifesini yapacağına eminim. Allah her zaman yardımcımız olsun.

Başkomutanımızın emirlerini tebliğ ediyorum. Şu bir haftalık seferberlik süresince milletin ve ordunun padişahın memnuniyetini kazanacak derecede gösterdiği gayret ve vatanseverliği, ordumuzun başarısı için bir alamet olarak görüyorum. Ordumuz, Balkan Harbi'nin kara lekesini temizlemek için Allah'ın himayesine sığınarak, padişahımızın emirleri doğrultusunda canla başla büyük fedakârlıklar yapmak zorundadır. Hilafetin ve Osmanlılığın devamı, ordunun görevini yapmakta göstereceği başarı ve fedakârlığa bağlıdır.

Her subay ve asker bilmelidir ki emirsiz bir adım gerilemek, kendisinin, devletinin ve milletinin mahvına sebep olur. Ordu ve millet için ölüm geride, saadet ileridedir. Düşman top ve tüfeğiyle ne kadar dehşet saçarsa saçsın daima ileri gidilmelidir. Çünkü tekrar söylüyorum, maddi ve manevi mutluluk ancak ileridedir. Her subay ve asker, görevi doğrultusunda kendi kendine düşünerek tereddütsüz hareket etmeye azmeder ve Allah'ın yardımına gönülden inanarak ileri giderse, ordumuzun da şanlı atalarımız gibi muzaffer olacağına eminim."[17]

Başkomutan Vekili
Enver[18]

---

[17] Padişahın ve Enver Paşa'nın, 3'üncü Ordu asker ve subaylarına hitaben yayımladıkları 11, 12 Kasım 1914 tarihli beyannameler için bk. Ek 2.

[18] Enver Paşa (23 Kasım 1881-4 Ağustos 1922): İstanbul'da doğmuştur. 1899'da Harp Okulunu, 1902'de Harp Akademisini bitirmiştir. 1913 yılında Balkan Savaşı'na katılmış, Ocak 1914'te Sait Halim Paşa Hükûmetinde Harbiye Nazırlığı yapmıştır. 1914 yılında tuğgeneralliğe yükselmiştir. 1914 yılı sonu ve 1915'te Sarıkamış'ta Ruslara karşı başarısız bir meydan muharebesi vermiştir. 26 Haziran 1915'te "Yaver-i Has" unvanı ile Padişah V. Mehmet Reşat adına Başkomutan Vekilliğine atanmıştır. Eylül 1915'te tümgeneral, Kasım 1917'de korgeneral olmuştur. 1918 yılında İstanbul'dan ayrılınca Divanıharbe verilmiş ve askerlik görevinden uzaklaştırılmıştır. 1920 yılında Bakü'de toplanan "Doğu Milletleri Şûrasına" katılmış ve Batum'da "Türkiye Şûraları Partisi"ni kurmuştur. 4 Ağustos 1922 yılında Tacikistan'da Bolşeviklerle girdiği çatışmada ölmüştür. Türk Harp Tarihi Derslerinde Adı Geçen Komutanlar; s.345-356.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 12 Ağustos 1914

Vukuat:

Celp edilmekte olan ihtiyat ve müstahfaz askerleri arasında bisiklet, motosiklet ve otomobil sahibi olup bunlarla birlikte hizmet etmeyi isteyenlerden bisiklet ve motosikletle geleceklerin süvari birlik emirberliklerinde, otomobille geleceklerin ise bağlı oldukları kolordu ve tümenlerin karargâhlarında istihdamları uygun görülmüştür. Ancak bu araçların, kontrol ettirildikten sonra seferberlikte kullanılmaya elverişli olmaları durumunda kabul edilmesi ve bahsedilen şartlar dairesinde istihdamları gerekmektedir. Seferberliğin bitiminde getirdikleri araçların yine kendilerine ait olacağı, Harbiye Nezaretinin yazısına atfen Kolordu Komutanlığından tebliğ edildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 12 Ağustos 1914

Vukuat:

Bütün müstahfaz talimsiz askerlerle 1874, 1875 doğumlu talimsiz ihtiyat askerlerinin ellerine izinli olduklarına dair belge verilmesi; Tümenin birlik, kol, kafile ve depo taburlarıyla jandarma mevcudu seferî kadroya geçirildikten sonra, kalan askerlerle 1200 asker mevcudunda amele taburları teşkil edilmesi; seyyar orduda hizmete muktedir olmayan emekli subayların, bir tabur ve dört bölük komutanıyla, her bölüğe birer veya ikişer teğmenin ve birliklerde kendilerinden istifade edilemeyen astsubayların bu taburlara tayini hakkında Kolordu Komutanlığından emir geldi ve emir birliklere tebliğ edildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 12 Ağustos 1914

Vukuat:

Seferberliği geciktirecek hareketlerde bulunan veya yavaş hareket eden asker, subay ve memurlar hakkında işlem yapılabilmesi için yirmi dört saate kadar isimlerinin ve ne şekilde davrandıklarının hemen bildirilmesi, Kolordu Komutanlığından emredildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 12 Ağustos 1914

Vukuat:

Rumeli için 1/210.000, Doğu Anadolu için 1/840.000 ve yeni hazırlanacak 1/200.000, Batı Anadolu için de 1/200.000 ölçekli Türkçe

haritalar resmî olarak kullanılacaktır. Bu haritalardan birlik ve karargâhlarda mevcut olanlarının bir arada bulundurulması rica olunur.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 12 Ağustos 1914

Vukuat:

Cephane kollarına tayin edilen emekli subayların isimlerinin Asker Alma Dairesine verilmesinin üstünden dört gün geçtiği ve hemen hepsi Sivas'ta oturduğu hâlde hiçbiri görevinin başına gelmediklerinden kendilerine bir kez daha tebligat yapılması, durumun icap ederse yerel mülki idarecilere bildirilmesi ve Cephane Tabur Komutanlığına tayin edilen emekli Jandarma Binbaşı Ali Rıza'nın yarın Tümene müracaat etmesi Asker Alma Dairesine yazıldı.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 12 Ağustos 1914

Vukuat:

Bugün seferberliğin onuncu günü olduğu hâlde gelen talimli ikmal askerleriyle, nakil aracı miktarı çok az olduğundan ve bazı askerlik şubeleri tarafından on döneme mensup talimli askerlerin gelmeleri dolayısıyla yerlerine üçüncü kategoriden asker alınmasının uygun olup olmayacağı sorulduğundan bahisle Asker Alma Dairesine yazılan yazıda, askere gelmenin isteğe bağlı bir durum olmadığı bildirilerek, kanuna uymayanlar hakkında mülki idareciler tarafından şiddetli tedbirler alınması için hükûmetle daima temasta bulunulması ve nakil aracı sahiplerinin yakalanması emredildi.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 12 Ağustos 1914

Vukuat:

Aynı konulardan bahisle seferberliğin hızlandırılması Sivas Valiliğine de yazıldı.

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 12-13 Ağustos 1914

Vukuat:

Tertibat harici süvari, topçu ve nakliye kollarına yarayacak hayvan ve araba bulunması durumunda onların da Tümene tesliminin Sivas'a Nakliye Araçları Tedarik Komisyonuna yazıldığına dair Kolordu Komutanlığından

gelen yazı üzerine, Asker Alma Dairesine, gelecek bu gibi araçların 90'ıncı Alayın teşkil etmekte olduğu lojistik destek araba ve at deposuna gönderilmesi bildirildi.

Konuş Yeri: Kulakkaya[19]

Tarih: 17-18 Eylül 1914

Vukuat:

Acele

Samsun'da 10'uncu Kolordu Komutanlığına

Bugün Kulakkaya'ya gelindi. Emir gereğince burada iki günlük erzak bulunması gerekirken hiçbir şey bulunamadı. Bugün gelen hafif erzak kolları yarın hemen Şebinkarahisar'a[20] gönderilecek, taburlardan erzak alınması için ellişer hayvan sevk edilecek; ancak bunların Şebinkarahisar'dan dönmesi beş günü bulacaktır. Ağır erzak kolları da ancak dört gün sonra gelebilecektir. Bundan dolayı dört güne kadar birliklere yeni erzak gelemeyeceğinden iaşe hususu son derece güçleşmiştir. İki hafif erzak kolundan alınan toplam 8000 kilo erzak ile Kulakkaya ve Taşhan'daki[21] birliklere yarım ölçü bile istihkak verilemeyecektir. Bundan dolayı Kulakkaya'da iki günlük erzak depolamakla görevli kişilerin gösterdikleri disiplinsizlikten dolayı cezalandırılmalarını rica ederim.

Şebinkarahisar'da bırakılan iki hafif erzak koluyla, taburların ellişer hayvanının taşıyabileceği kadar erzak bulunamayacağı da kesindir. Çünkü yerel mülki idareciler tarafından yeterince gayret gösterilmiyor. Şebinkarahisar Lojistik Destek Noktasına Tümen asker ve hayvanlarının günlük erzaklarını karşılayacak şekilde devamlı olarak erzak depolanmadığı takdirde dört beş gün çekeceğimiz sıkıntı artarak devam edecektir. Şebinkarahisar Mutasarrıflığına bu konuda şiddetli emirler verilmesini rica ederim.*

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 14 Ekim 1914

Vukuat:

Giresun'da 30'uncu Tümen Komutanlığına

Tümene ait bütün eksikleri bizzat takip etmek üzere bir memur seçilerek İstanbul'a gönderilecektir. Elbise, teçhizat, istihkâm, tahrip aletleri,

[19] Giresun-Dereli ilçesine bağlı bucak. Bugünkü adı Yavuzkemal.
[20] Giresun'a bağlı ilçe.
[21] Giresun'un merkezinde yer alır.
* Belge, tarihi itibarıyla buraya alınmıştır.

telefon, araba koşum, süvari takımı, dürbün gibi her türlü eksiği gösteren ayrıntılı bir cetvel tanzim edilerek gidecek memura verilecektir. Memur buradan talimat almak üzere Samsun'a gönderilecektir. Asıl amaç, birliklerin her türlü eksiğinin ikmali, verilecek görevlerin tamamıyla yerine getirilmesi ve Kolordunun harp kabiliyetinin geliştirilmesi olduğundan az zamanda eksiklerin tamamlanmasını sağlamak üzere gerek memur seçiminde gerekse cetvelin sağlıklı düzenlenmesinde son derece hızlı hareket edilecektir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Konuş yeri: Samsun

Tarih: 15-16 Ekim 1914

Vukuat:

12 Ekim 1914 tarihli raporun bazı maddelerine cevaptır.

1. Bir tümenin Sivas'tan Giresun'a gelmesiyle 300 hayvanının saf dışı kalması hayret vericidir. Bu suretle yaralanan bu hayvanların yerine yeniden hayvan tedariki ne şimdi ne de daha sonra mümkün değildir. Halkın elindeki tüm nakil araçlarını toplamak kanunen de uygun değildir. Bugün Kolordu personel ihtiyacını bile tamamlayamamıştır. Yaralı olduğu bildirilen 300 hayvanın tedavi ettirilmesi ve kadrodaki hayvan eksiğinin belirlenen yerlerden getirtilen hayvanlarla giderilmesi lazımdır. Bu kadar hayvanın yaralanmasına sebebiyet verenler hakkındaki soruşturma hızla sürdürülecek ve sonuç hemen bildirilecektir.

2. Bütün amele taburlarının Anders[22] - Erzincan - Erzurum yoluna gönderilmesi Başkomutanlığın emridir. Zara'daki amele taburundan yalnız bir bölük Şebinkarahisar'a gönderilecektir. Yolun ve icap eden binaların tamiri hızlandırılacak ve peyderpey bilgi verilecektir.

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 15-16 Ekim 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

12 Ekim 1914 tarihli şifreye cevaptır.

Giresun - Şebinkarahisar yolunun 10 km'lik kısmında iskân için kullanılabilecek mevkiler Giresun - Kulakkaya - Şebinkarahisar'ın pek yakınında bulunan Tamzara'dan[23] ibarettir. Bu çevredeki köy ve bucaklar

[22] Sivas'a bağlı ilçe. Bugünkü adı Suşehri.
[23] Giresun - Şebinkarahisar ilçesi merkezine bağlı muhtarlık. (1946 mülki idare taksimatına göre.)

birbirinden 100 m'den bir km'ye kadar uzak evlerle, perakende han ve dükkânlardan ibaret olduğu için bir bölüğe yetecek kadar toplu hâlde bina bulmak mümkün değildir. Giresun'un güneybatısında, 10 km mesafedeki onarılması gereken bir yol ile sahilde Giresun'a bağlı Bulancak bucağı vardır.

Bundan dolayı yapılan keşifler sonucunda Tümen Karargâhı, Tümen Hastanesi, 89'uncu ve 90'ıncı Alaylarla, 4'üncü İstihkâm ve Sıhhiye Bölüğü, 1'inci Seyyar Hastane ve Topçu Alayının yalnız koşum ve top hayvanlarıyla depo askerleri ve Tümen Deposu Giresun'da; 88'inci Alay ve Ekmekçi Takımı Bulancak'ta; Topçu Alayının diğer hayvanlarıyla, Süvari Bölüğü, 1'inci İstihkâm Bölüğü, hayvan depoları ve erzak kollarının merkezi, 2'nci Seyyar Hastane ve Lojistik Destek Deposu Şebinkarahisar'da; dağıtım deposu ile bir ekmekçi takımı Kulakkaya'da iskân edilecektir. Topçu Alayının bu şekilde iki kısma ayrılmasının ve 700 hayvanın Şebinkarahisar'da bırakılmasının sebebi, orada ot ve saman bulunduğundan iaşe teminini kolaylaştırmak ve Giresun'da hayvanların tamamını alacak bina bulunmamasıdır.

Bu şekilde hareket edilmesi durumunda dört ay içinde 750 tonun naklinden tasarruf edilecektir. Alayın tamamının Şebinkarahisar'da bırakılması, kışın yapılacak bir sevkiyatta Alayın günlerce yollarda kalmasına ve hayvanların yorulmasına sebep olacağından uygun görülmemiştir. Şebinkarahisar'da hayvanlara iyi bakılmasını sağlamak için her taburdan birer subay görevlendirilecek ve 1'inci Tabur Komutanı Binbaşı Abdullah da oradaki kuvvetlerin komutanlığına tayin edilecektir. Topçu Alayı Komutanının görüşleri de aynı merkezdedir. Bu hususta 20 Ekim 1914 tarihine kadar bir emir gelmediği takdirde ertesi günden itibaren birliklere, arz edildiği şekilde konak emri verileceği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 16 Ekim 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

15-16 Ekim 1914 tarihli şifreye cevaptır.

İaşenin özellikle geriden temin edileceği daha önce bildirilmişti. Buradaki nakil araçlarından uzun süre istifade edilemeyeceği gibi, zaten bu hayvanlar cephane kolları için getirildiğinden, merkez ağırlığının Giresun'a nakli ve Alayın Bulancak'ta bulundurulması uygun değildir. İaşe meselesi ve Giresun'un bu kadar yoğunluğu kaldıramayacak olması sebebiyle hafif cephane kollarıyla birlikte bütün Topçu Alayının Şebinkarahisar'a nakledilmesi, 88'inci Alayın Kulakkaya'da kalması, tertibatın emrettiğiniz şekilde hızla tamamlanması ve konakların temizlenmesi hakkındaki talimat

tebliğ edilmektedir. 23 Ekimden önce konak tertibatına başlanmaması ve alınacak tertibatı gösteren krokinin ilk vasıta ile gönderilmesi rica olunur.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 16 Ekim 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

15-16 Ekim 1914 tarihli şifreye cevaptır.

Tümenin bugün Giresun ve civarında iaşe ettiği asker sayısı 3200'e ulaşmakta ve yalnız un ve arpa olarak günlük 30.000 kıyye[24] erzaka ihtiyaç duyulmaktadır. Gerek Ordu'dan gerekse Samsun'dan yapılan cüzi yardımlar da eklendiği hâlde halkın hayvanlarıyla kollar ancak günlük iaşelerini temin edebilmektedir. Bu kadar çalışmaya rağmen Kulakkaya'da ve Giresun'da on günlük erzak bile depolanamamıştır. Halkın bu şekilde yardımının sürekli olamayacağı, kış gelince nakliyatın zorlaşacağı ve kesintiye uğrayacağı kesin olduğundan kolların çoğaltılması veya kuvvetin arttırılması için görülen lüzum, her ihtimale karşı tedbirli olmak düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Dünkü telgrafla da arz edildiği gibi Topçu Alayının tamamının Şebinkarahisar'a sevki, idare açısından büyük kolaylık sağlayacaktır. Fakat aralık ve ocak aylarında Alayın Giresun'dan acilen gelmesi gerekirse Şebinkarahisar'dan üç günde gelemez ve bu sefer sırasında hayvanları ezilir. Yollar tüm çalışmalara rağmen henüz istenen derecede onarılamamıştır, arazi de topçuların rahatça geçişine uygun yol yapımına müsait değildir.

Top ve toparlakların[25] burada bırakılarak hayvanların tümünün Şebinkarahisar'a gönderilmesi ise eğitimlerde kesintiye ve top çeken hayvanların hamlaşmalarına sebep olacaktır. Gereğinin emredilmesi arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 16-17 Ekim 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Ordu Komutanlığı vasıtasıyla Başkomutanlıktan gelen emrin sureti aşağıdadır. Hükümlerine riayet edilecektir.

---

[24] Yaklaşık 1,3 kg'lık ağırlık ölçüsü birimi, okka. Türkçe Sözlük, TDK Yay., Ankara, 2005, s.1175.
[25] Sahra toplarının araba hâline sokulup çekilmesini temin eden ve topun yanında bulunması lazım gelen mermiyi taşıyan araç. Askerî Tarih Terimleri Sözlüğü; s.301.

2. Revir ve hastaneler, en havadar ve geniş olan binalarda tesis edilecektir.

3. Konak seçiminde şu sıra takip edilecektir:

a. Tüm resmî binalar.

b. Belirli bir alan dâhilinde ibadet için yetecek miktarda bırakılmak şartıyla ibadethaneler. Bu konuda yerel yöneticilerle ve belediyeyle ortak hareket edilecektir.

c. Oteller, hanlar, kahveler.

d. Okullar.

e. En büyük ve en sağlam binalardan başlamak şartıyla özel binalar. Bütün konakların tahrip ve yangından korunması için gerekli tedbirler alınacak ve sık sık denetlenecektir.

4. Seferberlik Tüzüğü'nde yazılı olduğu gibi, konaklarda disiplin ve özellikle iç ve dış güvenlik sağlanacak, halkla askerler arasında meydana gelmesi muhtemel uygunsuz durumları önleyecek tedbirler alınacaktır.

Düşünceler:

Başkomutanlığın aşağıdaki emri, ilgisi dolayısıyla alay komutanlıklarına tebliğ edilmiştir.

Suret

Mevcut siyasi durum dolayısıyla seferber edilen bütün birliklerin, bir sonraki emre kadar seferber hâlde bulundurulması zorunludur. Bundan dolayı ordular, asker ve hayvanların kötü havalarda korunması için şehir veya kasabalardaki iskân yerlerinden istifade ederek, derhâl konak veya köy ordugâhlarına yerleşmeye yönelik tedbirler alacaktır.

Ordular tarafından kolordulara geniş iskân bölgeleri ayrılacak ve böylece ileride büyük kısımlarla iş yapılabilmek ve şimdiye kadar kendilerine verilmiş olan görevleri gerektiği zaman yerine getirebilmek için icap eden noktalarda süratle toplanabilmek imkânı dikkate alınabilecektir. Tümenler gece, gündüz hızla toplanabilecek, toplanma yerleri, bu amaca hizmet edecek şekilde seçilecektir. Askerler yalnız ibadethanelere değil kullanılabilir durumdaki her binaya yerleştirilecektir. Bu yeterli olmadığı takdirde köy ordugâhı kurulacak ve peyderpey çadırdaki askerler için barakalar yapılacaktır. Mevcut ahırlar hayvanlara yetmezse ekte belirtildiği şekilde hemen sahra ahırları inşa edilecektir. Cephane kolları ve nakliye katarları, askerî birliklerin gerilerine yerleştirilecektir.

5'inci ve 6'ncı Kolorduların konaklara yerleştirilmesi hususunda 1'inci ve 2'nci Ordular, 10'uncu Kolordunun iskân yerine yerleştirilmesi için de 2'nci ve 3'üncü Ordular birlikte karar vereceklerdir. Kolordular bu şekilde ikamet için gerekli keşif ve hazırlıklara hemen başlayacaklardır. Kolordu

komutanları, havanın durumuna göre birliklerin konaklara yerleşecekleri zamanı belirlemeye yetkilidirler. Ancak birlikler konaklara yerleştirilmeden en az beş gün önce durum ordu komutanları vasıtasıyla Başkomutanlığa bildirilecektir.

Birlikler konaklara ancak temizlenip dezenfekte edildikten sonra yerleşecektir. Dezenfeksiyon şu şekilde yapılacaktır:

Bir mevkideki bulaşıcı hastalığa yakalananların hepsi eşyalarıyla birlikte boş evlerden birine götürülecek ve iaşeleri yerel memurlar tarafından temin edilecektir.

Askere tahsis edilen binalarda en basit şekliyle ikamete yetecek kadar eşya bırakılacak, fazlası bodrum ve depolara konacaktır.

Duvarlar, kâğıtla kaplı olsa da sulu kireçle badana edilecek veya duvar iyice ıslanacak şekilde kimyasal madde karışımı serpilecektir. Döşemeler arap sabunuyla yıkanacak, evlerin tamamı sülfürikle veya kükürtle tütsülenerek bit, tahta kurusu gibi haşereler yok edilecektir.

Tümen baştabipleri tarafından kurulacak dezenfeksiyon müfrezeleri, bu hususlardan başka bütün tuvaletleri, gübrelikleri ve sokaktaki lağımları kireçleyeceklerdir. Konaklardaki kapların %2 oranında sıcak soda karışımıyla yıkanmasına özellikle dikkat edilecektir. Gereken soda konaklardan Tekâlifi Harbiye usulüyle tedarik edilecektir. İskân yerlerinde satılan yiyecek ve içeceklerle, bunları satanlar sıhhiye subayları tarafından kontrol edilecektir.

Birlikler tarafından kullanılacak çeşme ve kuyuların kullanılabilir durumda olup olmadığı, askerler gelmeden önce Kolordu sağlık görevlileri tarafından kontrol edilecektir. Mevcut çeşme ve kuyuların her birinin üzerine kullanılıp kullanılmayacağı yazılacak, kullanılacak kuyulara tulumba konacaktır.

Askerlerin halkla aynı evde kalması yasaktır. Bu durumda asker ve subayların halkla birlikte birer ikişer aynı evlerde kalmalarına izin verilmeyecektir.

İcap eden sıhhi tedbirlerin alınmasına derhâl başlanıp zamanında tamamlanabilmesi için, seçilen konaklar, askerlerin yerleşmesinden en az on beş gün önce kolordu veya tümen baştabipliklerine bildirilecektir. Bir konak ancak dezenfekte edildikten sonra ikamete uygun duruma geleceğinden, bu hususta verilen emre uymayanlar şiddetle cezalandırılacaktır.

Askeriye tarafından kullanılacak ahırlar iyice temizlenecek, eski gübrelerle, otlar kaldırılacak ve zeminleri düzeltilecektir. Yemlikler %2 oranında sıcak soda karışımıyla yıkanacaktır. Ahırların duvarları, iki metre yüksekliğe kadar kireçle badana edilecek, hayvanların yaralanmalarını önlemek için askerler tarafından tamir edilecektir.

Başkomutan Vekili
Enver

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 17 Ekim 1914

Vukuat:

Samsun'da 10'uncu Kolordu Komutanlığına

16 Ekim 1914 tarihli yazıya cevaptır.

Taş iskele, yerel idareciler tarafından bir müteahhide yaptırılmaktadır. Girişinin genişletilmesi için İstihkâm Bölüğü istihdam edilmiş ve yüklemenin kolaylaştırılması için üçte birlik kısmı doldurulmuş; fakat dalgalar tahrip ettiğinden, ikinci kez yeniden doldurulmuştur. Samsun'da olduğu gibi dalgaların şiddetli tahribinden dolayı burada da ahşap iskelenin kullanışlı olamayacağı anlaşıldığından yerli iskele inşa edilememiştir. Aslında fırtınalı havalarda ne taş iskeleden ne de başka bir yerden yükleme ve boşaltma yapmak mümkün değildir. Bundan dolayı gerektiğinde kullanılmak üzere sehpa üzerine konan üç adet iskele tertibatı üç gün önce tamamlanmıştır. Şimdiye kadar bilgi verilmemesinin sebebi, bu iskelelerden bir yükleme ve keşfi yaptırılan başka bir yere boşaltma denemesi yapıldıktan sonra sonucunun bildirilmek istenmesidir. Birkaç gündür havaların iyi gitmemesinden dolayı deneme yapılamadığı ve izninizin beklendiği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 17-18 Ekim 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

16 Ekim 1914 tarih ve 451 sayılı şifreli telgrafınız gereğince aşağıdaki tertibat alınmış ve krokisi arz edilmiştir.

1. Krokide gösterildiği gibi birliklerdeki asker ve hayvanların tamamı konak ve ahırlara yerleştirilecek ve konaklara sokulmadan önce mevcut malzeme ile talimat gereğince temizlik yapılacaktır.

2. Kulakkaya ve Giresun'daki birlikler, Kulakkaya'daki dağıtım deposundan ve Giresun'daki Tümen Deposundan; Şebinkarahisar'daki birlikler doğrudan doğruya lojistik destek deposundan iaşe edileceklerdir.

a. Ekmek: İki ekmekçi takımından üç mevkide de birer müfreze bulundurulacak ve ekmeklerin iyi pişirilmesi sağlanacaktır.

b. Saman: Şebinkarahisar mevkisinden ve civarından, Kulakkaya'da civardan ve Şebinkarahisar'dan, Giresun'da da Bafra'dan[26] getirilecek ot ve samandan tedarik edilecektir.

[26] Samsun'a bağlı ilçe.

c. Odun: Kulakkaya, Şebinkarahisar ve civarından tedarik edilecek, Giresun'daki birlikler için de Tirebolu[27] ve Keşap'tan[28] getirilip depolanacaktır.

3. Sıhhi Hizmetler: Giresun ve Şebinkarahisar'da bulundurulacak seyyar hastanenin doktorları, buralarda birer mevki hastanesi tesis edeceklerdir. Kulakkaya'daki Alay da Alay doktorları nezaretinde 50-60 yataklık bir hastane tesis edecektir.

Şebinkarahisar'da, malzeme ve eşyası tam olan iyi bir hastane mevcuttur. Yalnız tıbbi malzeme ihtiyacı vardır. Kulakkaya'da tesis edilecek hastanenin ihtiyacı olan eşya ve malzeme için buradan yardım gönderilecektir.

4. Ulaşım ve Muhabere: Giresun, Kulakkaya ve Şebinkarahisar'da telgraf merkezleri bulunmaktadır. Kulakkaya telgrafhanesine konacak bir makine ile zorunlu hususlarda telefonla haberleşme de mümkündür. Kışın fırtınalı zamanlarda direklerin yıkılmasından dolayı çoğunlukla muhaberenin kesintiye uğradığı öğrenilmiştir. Kışın fırtına ve tipi zamanlarında tehlikeli yerlerde inşa edilecek barakada bulundurulacak amelelerle karlar süpürtülecek ve telgraf hatlarının korunması sağlanacaktır. Kışın fırtınalı zamanlarda süratle kolların yardımlarına gidebilmek için, daha önce yollar hakkındaki değerlendirmede arz edildiği üzere Şebinkarahisar'dan Tamdere'ye[29] telefon hattı uzatılması zorunludur. Giresun ile Şebinkarahisar arasında haftada iki gün düzenli posta vardır. Bununla beraber gidip gelen erzak kolları ve hayvan kafilelerinden, gidiş-geliş ve haberleşme hususunda yararlanılabileceği gibi zorunluluk hâlinde özel süvariler de kullanılabilecektir.

5. Konak hakkındaki emriniz geldiği anda, temizliğin ardından birlikler yeni mevki ve konaklarına sevk edileceklerdir.

Kulakkaya mevkisini bizzat gidip görmedim. Fakat subaylardan ve Giresun Kaymakamlığından alınan bilgilere göre Kulakkaya, Giresun'da 1700 m yükseklikte bir yayladır. Evleri pedavra[30] tahtasından imal edilmiş ve sıvasız olup kışın şiddetine ve hava şartlarına dayanacak durumda değildir. Bu durum askerlerin sağlık durumlarını oldukça etkileyecektir. Uygun gördüğünüz takdirde şu anda Kulakkaya'da bulunan 88'inci Alayın ya daha önce arz edildiği üzere Bulancak'ta ya da Topçu Alayıyla birlikte Şebinkarahisar'da iskânına izin verilmesini arz ederim.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

[27] Giresun'a bağlı ilçe.
[28] Giresun'a bağlı ilçe.
[29] Giresun-Dereli ilçesi Yavuzkemal bucağına bağlı köy.
[30] Köknar ve ladin ağaçlarından elde edilen, çatı örtüsü olarak kullanılan ince tahta, balar. Türkçe Sözlük; s.1589.

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 18 Ekim 1914

Vukuat:

Giresun'da 30'uncu Tümen Komutanlığına

3 Ekim 1914 tarih ve 272 sayı ile tebliğ edilmiş olan konular, lojistik destek kollarına aittir. Hafif ve ağır erzak kollarına ait olup Ordu Komutanlığı emrine Ek'li olarak gelen Başkomutanlık emrinden sekiz adet gönderilmiştir. Hükümlerine uyulması rica olunur.

Düşünceler:

Yedi nüshası Ek'li olarak Kulakkaya'da Erzak Kolları Komutanlığına gönderilmiştir.

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 18 Ekim 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Topçu Alayının ikiye ayrılması uygun değildir. İaşenin kolaylaştırılması için bu Alayın bütün mevcuduyla Şebinkarahisar'da konaklaması zorunludur. Böylece hem hayvanlar korunmuş hem de Alayın eğitimi ve düzeni sağlanmış olur. Yükleme için Giresun'a hareketteki zorluk, mevcut faydalarına oranla yok denecek kadar azdır. Hayvanların kışın Şebinkarahisar'da beslenmesi mümkündür, Giresun'da ise yemsiz kalmaları muhtemeldir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 18-19 Ekim 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Kolordu Komutanlığından, Giresun'da bulunan dört erzak kolunun asker ve arabalarının, muhabere edilerek lojistik destekte bulunan deve kollarıyla Şebinkarahisar'da peyderpey değiştirilmesi bildirildiğinden, değişimin yapılması konusunda Lojistik Destek Kolları Komutanlığına yazı yazıldı. 3'üncü Deve Kolu bugün Şebinkarahisar'dadır. 6'ncı Kol yarın, 2'nci Kol beş gün sonra, 7'nci Kol altı gün sonra Şebinkarahisar'da olabilecektir.

3'üncü Kola bekleme emri verilmiştir. Deve kollarının geliş tarihlerine göre değişimin yapılması rica olunur.

10'uncu Kolordu Komutan Vekili
Tuğgeneral Avni

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 19 Ekim 1914

Vukuat:

Acele

Şebinkarahisar'da Lojistik Destek Nokta Komutanlığına

Kulakkaya'da Erzak Kolları Komutanlığına

1. Lojistik destekte bulunan deve kollarıyla dört ağır erzak kolunun araba ve askerleri ayrıca beklemeye lüzum kalmadan, harekâtı engellemeyecek şekilde peyderpey Şebinkarahisar'da değiştirilecektir.

2. 3'üncü Lojistik Destek Deve Kolu bugün Şebinkarahisar'dadır. 6'ncı Deve Kolu bugün, 2'nci Deve Kolu beş gün sonra, 7'nci Kol altı gün sonra Şebinkarahisar'a gelecektir.

3. Ağır erzak kollarımız Şebinkarahisar'a geldikçe, oradaki deve kollarının subaylarına asker ve arabaları teslim edecek, deve kollarının deve ve askerlerini alacaklardır. Ağırlıklara mahsus at arabalarıyla silahlar değiştirilmeyecektir.

4. Her kol, asker ve arabalarını teslim edecek, yerine alacağı asker ve devenin miktarını Tümen Komutanlığına bildirecek ve nakliyatına devam edecektir.

5. Buna göre hangi kolun hangi gün değiştirileceği şimdiden bildirilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 19 Ekim 1914

Vukuat:

Acele

10'uncu Kolordu Komutanlığına

94'üncü Alay Komutanı bu sabah Ordu'dan dönmüş; un hariç, üç dört günlük erzakın Ordu'dan tedarik edilebileceğini fakat yağmurlardan dolayı yolların çamurlu olduğunu ve yolda geçirilecek bir gece için Alayın istirahat

edebileceği bina ve çadır kurulacak düz bir alan bulunmadığını belirterek denizden sevkin daha kolay olacağını ifade etmiştir. Hayvanlar, taburun hareketinin ardından karadan, ağırlıklar da çaparlar[31] vasıtasıyla bugün denizden sevk edilecektir. Askerlerin yarın buraya gelecek olan Bezm-i Alem vapuruyla gönderilmesine izin verilmesi arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 20 Ekim 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

17-18 Ekim 1914 tarihli yazıya cevaptır.

88'inci Alayın topçu ile beraber Şebinkarahisar'da iskânı uygundur.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 20 Ekim 1914

Vukuat:

19 Ekim 1914 tarihli şifreye cevaptır.

94'üncü Alayın denizden sevki uygun değildir. Yolda Alaya yetecek bina yoksa birer gün ara ile taburların ayrı ayrı yola çıkarılması uygun olur.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Düşünceler:

Şifahi olarak tebliğ edilmiştir.

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 21 Ekim 1914

Vukuat:

1. Yakında verilecek konak emriyle, birlikler, konaklara şu şekilde yerleşeceklerdir:

[31] Takadan büyük, baş ve kıç tarafı yukarı kalkık bir çeşit Karadeniz kayığı. age.; s.393.

Giresun'da: Tümen Karargâhı, Bando, 89'uncu Alay, 90'ıncı Alay, 4'üncü İstihkâm Bölüğü, Sıhhiye Bölüğü, 1'inci Seyyar Hastane, 1'inci Ekmekçi Takımı, 94'üncü Depo Taburu, Seyyar Jandarma, Tümen Deposu.

Kulakkaya'da: 1'inci İstihkâm Bölüğü, 2'nci Ekmekçi Takımı, Tümen Dağıtım Deposu.

Şebinkarahisar'da: 88'inci Alay, 30'uncu Topçu Alayı, 1'inci Süvari Bölüğü, 2'nci Seyyar Hastane, 2'nci Ekmekçi Takımı, At Deposu, Öküz Deposu, Erzak Kolları Merkezi, Lojistik Destek Deposu.

2. Şebinkarahisar'da 30'uncu Topçu Alay Komutanı Binbaşı Von Berg,[32] Giresun'da 90'ıncı Alay Komutanı Binbaşı Kâzım, konak komutanıdır.

3. Konak komutanları konakçı müfrezelerini derhâl konak yerlerine sevk ederek konakları birliklere taksim edecek ve önceden gönderilen sıhhi talimat çerçevesinde gerekli temizlik yapıldıktan sonra hazır olanları Tümene bildirecektir. Birliklerin konaklara sevki ve yerleştirilmesi için Tümen Komutanlığından verilecek emir beklenecektir.

4. Giresun'daki konakların birliklere taksimini gösteren çizelge hazırlanmıştır. Konak yerleri, birliklerin konakçılarına Tümen Kurmay Başkanlığında mülhak[33] Üsteğmen Kadri tarafından gösterilecektir. Konak komutanları çeşmeleri, asker ve hayvanlara taksim edecek, güvenliği sağlayacak, yangına karşı gereken tertibatı alacak ve mevcut itfaiye araçlarının, tulumbanın nerelerde bulunduğunu öğrenerek birliklere bildirecektir.

5. İaşe: Erzak kolları erzakı, Şebinkarahisar Lojistik Destek Deposundan Kulakkaya'ya nakledecektir. Bunlara ait harekât cetvelleri Tümenden ayrıca kendilerine verilecektir. Kulakkaya ve Giresun'daki birlikler erzaklarını Kulakkaya'dan, Şebinkarahisar'daki birlikler doğrudan doğruya lojistik destek deposundan temin edeceklerdir. Giresun Deposu olağanüstü durumlar için ihtiyattır; sadece Kulakkaya'da bulunamayan erzakı verecektir. Eşyaların tümü, erzak dağıtımı konusunda daima Tümen Komutanlığının emrindedir.

6. Sıhhi Hizmetler: 1'inci Seyyar Hastane Giresun'da, 2'nci Seyyar Hastane Şebinkarahisar'da birer mevki hastanesi tesis edecektir. Alaylar bundan başka ayrıca revirlerini açacaklardır. İstihkâm Bölüğü askerleriyle, oradan geçen askerleri tedavi etmek üzere Kulakkaya'da 25 yataklık bir hastane bırakılacak, bu hastane İstihkâm Bölüğü ile erzak kollarının doktorları tarafından idare edilecektir. İstihkâm Bölüğü doktoru gelinceye kadar 2'nci Seyyar Hastaneden Yüzbaşı Mustafa, Kulakkaya'da kalacaktır.

[32] Von Berg (...-1916): Prusyalı yüzbaşı. 1914-1916 yılları arasında binbaşı rütbesiyle Sivas'ta Sahra Topçu Alay Komutanlığı, daha sonra Kafkas Cephesinde 30'uncu Topçu Alay Komutanlığı yapmıştır. Bu görevde iken 1916 yılında vefat etmiştir. Deutsche Offiziere in Der Türkei (Basılmamış Eser), ATASE Kütüphanesi, s.23.

[33] Askerî karargâhta görev alan subay yardımcısı. Askerî Tarih Terimleri Sözlüğü; s.195.

7. Muhabere Araçları: Şebinkarahisar'la Giresun arasında haftada iki gün posta vardır. Bundan başka hafif erzak kollarıyla Kulakkaya, Şebinkarahisar arasında, birliklerin hayvanlarıyla da Giresun ile Kulakkaya arasında haberleşme sağlanabilecek, Kulakkaya'daki idare memuru posta görevi yapacaktır. Giresun'dan Kulakkaya'ya erzak almaya gidecek kafile memuru önce Tümene uğrayarak mevcut evrakı alıp Kulakkaya'da idare memurlarına teslim edecek, oradan da erzak kolları vasıtasıyla derhâl Şebinkarahisar'a ulaştıracaktır. Şebinkarahisar'dan da aynı şekilde muhabere temin edilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 21-22 Ekim 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Sevkiyat hattı ve lojistik destek noktalarındaki inceleme gezisinden Alay merkezi olan Kulakkaya'ya geldim. Subay ve üstsubayları iş başında, askerleri neşeli ve sağlıklı buldum. Başta sizin gibi bir komutanı bulunan Tümen İdare Başkanlığını tebrik ederim.

Sivas Valisi
Muammer

Konuş Yeri: Giresun[34]

Tarih: 23 Ekim 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

(...) Ekim 1914 tarihli telgrafınızda, 23 Ekime kadar konaklara girilmemesi emredilmişti. Bahsedilen tarih geldiğinden sıhhi temizliğin ardından konaklara girilip girilmeyeceğinin bildirilmesi arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 23 Ekim 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Daha önceki konak emrinde, öncelikle okulların, sonra evlerin kullanılması tebliğ edilmişti. Emrin bu maddesi şöyle değiştirilecektir:

[34] Giresun kasabasının 23 Ekim 1914 tarihli krokisi için bk. Ek 3.

"Öncelikle iyi ve sağlam evler, zorunluluk hâlinde okullar kullanılacaktır. Alınan tertibat, icap ediyorsa bu emre göre değiştirilecektir. Okuldan kasıt, Osmanlı okulları, yabancı okulları, yani tüm okullardır."

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Tarih: 25 Ekim 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

13 Ekim 1914 tarih ve 3019 sayılı emre cevaptır.

1'inci İstihkâm Bölüğü Ordugâhı Tamdere'dedir. Arazinin genel durumu sıhhi açıdan uygun olup bataklık değildir. Askerler şimdilik hanlarda ikamet etmektedirler. Altlarında kerevet[35] ve döşeme tahtası mevcuttur.

Su, Tamdere kaynağından temin edilmektedir, içmeye ve temizliğe uygundur.

Ordugâh civarı tamamen ormanlık olduğundan, yakacak kolaylıkla temin edilmektedir. Askerlerin ekmeği Tamdere'deki fırında, bölükteki fırıncı askerler tarafından pişirilmektedir. Hayvanların tavlaları korunaklı ahırlardan ibaret olup hava koşullarına doğrudan maruz değildir. Yemleri günlük üç kilo arpa ve dört kilo samandan ibarettir. Yolda bozulan arabalar bölüğün demirci askeri vasıtasıyla tamir edilmiştir. Üç adet vurgun hayvan vardır. Vurgunların sebebi, hareket sırasında semerlerinin uygun olmayışıdır. Tamir edilecek semerler Şebinkarahisar'a gönderilmiştir.

Bölüğün mevkisi olan Tamdere, Giresun'a 65, Şebinkarahisar'a 35 km mesafede bulunduğundan askerler yıkanamıyor; fakat el, yüz ve ayakları temizdir.

Havalar mevsim normallerinde seyretmektedir.

Bölükte doktor mevcut olmadığı ve tayin edilen doktorun henüz bölüğe katılmadığı birçok kez bildirilmiş; fakat bir sonuç alınamamıştır. Bölükten günde 10-15 askerin hastalandığı haber verilmektedir. İçlerinden durumu ağır olanlar Kulakkaya Hastanesine gönderiliyor. Tamdere ile Kulakkaya arasında 30 km mesafe olduğundan, hastalar hastaneye gidinceye kadar fazlasıyla zorluk çekmekte ve tezkereleri doktor tarafından imzalanıp onaylanmadığı için hastaneye kabul edilmeden geri gönderilmektedirler.

Bölükte doktor ve ilaç eksiği sebebiyle büyük sıkıntılar yaşanmaktadır. Önemsiz bir hastalık bile bu sebeplerden dolayı ağırlaşmakta ve askerlerin ölümüne sebep olmaktadır.

[35] Üzerine şilte serilerek yatmaya veya oturmaya yarayan, tahtadan seki, sedir, peyke. Türkçe Sözlük; s.1140.

Silahlar zeytinyağıyla yağlanmaktadır, paslı değildir. Bakımlarına elden geldiğince dikkat edilmektedir.

Bölüğümüzde firari dokuz asker olup bunlar peyderpey gelmektedir. Askerler, firar sebepleri sorulduğunda harçlıklarının olmamasını sebep göstermektedirler.

1'inci Alay İstihkâm Bölüğü Komutanı
Yüzbaşı Ömer

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 29-30 Ekim 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

30'uncu Tümenin 3'üncü Ordu Komutanlığının emrine verildiği Harbiye Nezaretinden bildirilmiştir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 30 Ekim 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Makineli tüfek bölüğü olan bir alayın denizden Trabzon'a sevk edilmek üzere hazırlanması Başkomutanlığın emri üzerine tebliğ olunur. 3'üncü Ordu Komutanlığına da bilgi verilmiştir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Erzurum
30 Ekim 1914

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Ruslar Karadeniz'de bulunan filomuza 29 Ekim 1914 tarihinde taarruz etmişlerdir. Ruslardan bir gambot, bir torpil gemisi, üç subay, 83 asker esir alınmıştır. Zayiatımız yoktur.

2. 30'uncu Tümen 3'üncü Ordu Komutanlığının emrine verilmiştir.

3. Tümen Şebinkarahisar - Kelkit üzerinden derhâl Bayburt istikametine hareket edecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet[36]

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 31 Ekim 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

Tümen dört kademe olarak 31 Ekim 1914 tarihinden itibaren Bayburt istikametinde yürüyüşe başlamıştır. İlk kademe 7 Kasımda Bayburt'a ulaşacaktır. Konak yerleri Kulakkaya, Tamdere, Şebinkarahisar, Alucra,[37] Şahit(?), Şiran,[38] Kelkit, Çayra,[39] Bayburt'tur.

30'uncu Tümen Komutan
Yarbay Ali Osman

Tarih: 1 Kasım 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

Tümen yürüyüşe başladı. 10'uncu Kolordu Komutanlığınca, makineli tüfekli bir piyade alayının denizden Trabzon'a nakli emredildiğinden, 89'uncu Alay Giresun'dan bir buçuk saat uzaklaştıktan sonra geri çağrılmıştır. Diğer birliklerin yürüyüşlerine devam edip etmeyecekleri emrinin telgraf başında beklendiği arz olunur.

---

[36] Hasan İzzet (Arolat) (1871-3 Mart 1931): İstanbul'da doğmuş, 1890 yılında teğmen rütbesiyle Kara Harp Okulundan, 1893 yılında kurmay yüzbaşı olarak Harp Akademisinden mezun olmuştur. 1893'te 4'üncü Şubeye atanmış, 1895'te Üsküp'te yapılacak kurmay gezisinde görevlendirilmiştir. 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'nda 2'nci Neşet Bey Tümeniyle Çatalca ve Dömeke Muharebeleri'ne katılmıştır. 1897-1898 yılları arasında Yunan Hudut Komutanlığı, Edirne Lisesi Genel Sınav Müfettişliği ve Harp Okulu Taktik Öğretmenliği görevlerinden sonra Şam Lisesini denetlemek ve sınavlar yapmak üzere Şam'a gitmiştir. 1906'da Genelkurmay Dairesi 4'üncü Şubeye, 1908'de Askerî Mahkeme Üyeliğine atanmıştır. 1912 Seferberliğinde, Balkan Savaşı'nda 9'uncu Tümen Komutanlığına atanmış, Petra Savaşı - Taştabya - Vize - Çatalca Muharebeleri'ne katılmış, 1913'te 18'inci Debre Tümen Komutanlığına atanmıştır. 1914'te 3'üncü Kolordu Komutanlığına, ardından ordunun sefere çıkışı ile 3'üncü Ordu Komutanlığına atanmıştır. Bu görevde iken 1915'te emekliye ayrılmış, 1931 yılında vefat etmiştir. Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri (Alay ve Daha Üst Birlik Komutanları), Gnkur. ATASE Bşk.lığı Yay., Ankara, 2004, s.72-73.

[37] Giresun'a bağlı ilçe.

[38] Gümüşhane'ye bağlı ilçe.

[39] Gümüşhane - Torul ilçesine bağlı bucak.

Cevap: Yürüyüşe devam ediniz. Durum hızlı hareket etmeyi gerektirmektedir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 30-31 Ekim 1914

Vukuat:

Gizli

Yürüyüş Emri

1. Ruslar Karadeniz'de bulunan filomuza 29 Ekim 1914 tarihinde taarruz etmiştir. Ruslardan bir gambot, bir torpido gemisi batmış, 3 subay, 83 asker esir alınmıştır. Zayiatımız yoktur.

2. 30'uncu Tümen 3'üncü Ordu Komutanlığına bağlanmış ve Şebinkarahisar - Kelkit üzerinden derhâl Bayburt'a hareket emri almıştır.

3. Konak yerleri aşağıdadır:

1. Kulakkaya

2. Tamdere

3. Şebinkarahisar: Sahra Topçu Taburu ve 88'inci Alaydan bir tabur bir gün istirahat edecektir.

4. Alucra: 88'inci Alayın iki taburu, 2'nci Dağ Topçu Taburu, 2'nci Ekmekçi Takımı, 2'nci Seyyar Hastane ve At Deposu haricinde Tümenin diğer birlikleri birer gün istirahat edecektir.

5. Şahit: 88'inci Alay ve Topçu Alayı, 2'nci Seyyar Hastane, 2'nci Ekmekçi Takımı ve At Deposu, birer gün istirahat edecektir.

6. Şiran: 88'inci Alay ve Topçu Alayı, 2'nci Seyyar Hastane, 2'nci Ekmekçi Takımı ve At Deposu birer gün istirahat edecektir.

7. Kelkit:[40] Süvari Bölüğü bir gün, 1'inci Topçu Taburu ve 88'inci Alaydan bir tabur iki gün istirahat edecektir.

8. Çayra: 1'inci Topçu Taburu ve 88'inci Alaydan bir tabur, Kelkit'ten sonra Pulur[41] - Bayburt yolunu takip edeceklerdir.

9. Bayburt

[40] Gümüşhane'ye bağlı ilçe.
[41] Gümüşhane'ye bağlı ilçe. Bugünkü adı Demirözü.

4. Birlikler aşağıdaki tarihlerde bulundukları mevkilerden hareket edeceklerdir.

31 Ekim 1914: Süvari Bölüğü, 1'inci Sahra Topçu Taburu, 88'inci Alaydan bir tabur, 1'inci İstihkâm Bölüğü.

1 Kasım 1914: 88'inci Alayın diğer iki taburu, 2'nci Dağ Topçu Taburu, 2'nci Seyyar Hastane, 1'inci ve 2'nci Hafif Erzak Kolları, 89'uncu Alay, Sıhhiye Bölüğü, At ve Öküz Depoları.

2 Kasım 1914: Tümen Karargâhı, 90'ıncı Alay, 1'inci Seyyar Hastane, 1'inci Emekçi Takımı. İstihkâm Bölüğü yolda topçunun geçişini zorlaştıracak engelleri ortadan kaldıracağından, yürüyüş cetvelinde belirtilen şekilde hareket edemeyecektir.

5. İaşe:

a. Askerler üzerinde üç günlük demirbaş erzak, ağırlıklarda birer günlük yedek yiyecek bulunacaktır. Birlikler demirbaş erzak eksiğini Şebinkarahisar'dan tamamlayacaktır.

b. Konak yerlerinde Tümen ihtiyacına yetecek erzakın Tekâlifi Harbiye suretiyle derhâl toplanması ilgililere yazılmıştır. Konaklarda yerel mülki idarecilere müracaat edilecektir.

6. Sağlık İşleri: Kulakkaya'daki hastalar birlikleri tarafından Şebinkarahisar'a götürülecek, memleketlerine gönderilecekler oradan yollanacaklardır. Diğer hastalar Şebinkarahisar'da lojistik destek ve belediye doktoru tarafından tedavi edilecek, ihtiyaçları olan ilaçlar verilecektir.

7. Çadırları nakletmek için 1'inci ve 2'nci Ağır Erzak Kollarından piyade alaylarına 40, Topçu Alayına 20, Sıhhiye Bölüğüne 3, Tümen Karargâhına 5 deve, Erzak Kolları Komutanlığı tarafından verilecektir.

8. Hareketin hızlandırılması kesin emir gereğidir. Nakil araçlarının yetersizliğinden ya da deve kolunun yetişememesinden dolayı hareketin geciktirilmesi kesinlikle uygun değildir. Geride kalacak eşyalar, tedarik edilecek deve ve yük hayvanlarıyla arkadan getirilecektir. Çadırı eksik olan birlikler, konaklardan istifade edeceklerdir.

9. Diğer deve ve ağır erzak kolları tamamen boş olarak Giresun'daki erzakı nakletmek üzere Giresun'a götürülecektir.

10. Şebinkarahisar'da bulunan ya da Sivas'a dönmek üzere hareket eden; fakat henüz fazla uzaklaşmayan lojistik destek, öküz ve araba kolları Lojistik Destek Nokta Komutanlığı tarafından geri getirilecek, Şebinkarahisar Deposundan arpa, un, tuz, bulgur ve diğer erzakı yükleyerek Şiran ve Kelkit'e nakledecektir.

11. Giresun ve Kulakkaya Deposu birliklerin fazla erzakını teslim edecek, bu erzakın tamamı Şebinkarahisar'a nakledilmedikçe görevlileri ayrılmayacaktır.

12. Her kademede ve her konak mevkisinde en kıdemli birlik komutanı kıdemce konak komutanıdır. Aynı günde bir yerden hareket eden kademelerin yürüyüş sırası ve hareket zamanı konak komutanı tarafından emredilecektir.

13. Kadro fazlası malzemeler Giresun'da Giresun Depo Taburuna, Şebinkarahisar'da Şebinkarahisar Askerlik Şubesine teslim edilecektir.

14. Her kademe komutanı mevcut telefon ve telgraflardan istifade ederek durumunu her akşam Tümene bildirecektir.

15. Her birlik komutanı konaklara gelindiğinde askerlerin ayakkabılarını ve hayvanların semerlerini bizzat gözden geçirecektir. Vurgunların sebeplerini araştırıp önlemeye çalışacaktır.

16. Bayburt'a gelindiğinde her birlik komutanı, önceden gönderilen örneğe göre, döküntü, vurgun ve hasta miktarını gösterir birer yürüyüş raporu düzenleyecek ve Tümen Komutanlığına verecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 31 Ekim 1914

Vukuat:

Giresun'da 30'uncu Tümen Komutanlığına

Tümenin kuruluşunun derhâl gönderilmesi rica olunur.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 1 Kasım 1914

Vukuat:

Erzurum'da 3'üncü Ordu Komutanlığına

Tümenin kuruluşu; 88'inci Alay ve Makineli Tüfek Bölüğü (Hoçkis), 89'uncu Alay ve Makineli Tüfek Bölüğü, 90'ıncı Alay (Makineli tüfek bölüğü yoktur.) 30'uncu Topçu Alayı, iki bataryalı 1'inci Sahra Topçu Taburu, Hafif Cephane Kolu, iki bataryalı 2'nci Dağ Topçu Taburu ve Hafif Cephane Kolu, 19'uncu Süvari Alayı 1'inci Bölük, 10'uncu İstihkâm Taburu 1'inci Bölük ve 30'uncu Tümen Sıhhiye Bölüğüdür. Bunlardan başka şimdiye kadar Tümene katılan kol ve birlikler; 1'inci, 2'nci Hafif Erzak Kolları, 1'inci, 2'nci, 3'üncü, 4'üncü Ağır Deve Kolu, 1'inci ve 2'nci Seyyar Hastane, 1'inci ve 2'nci

Ekmekçi Takımı, bir at deposu, bir öküz deposu ve Giresun'dan, 10'uncu Kolorduya bağlı 4'üncü İstihkâm Bölüğüdür. Bunlardan 4'üncü Erzak Kolu ve 2'nci Ekmekçi Takımının 10'uncu Kolordu Komutanlığından emir aldığı arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 1 Kasım 1914

Vukuat:

Bayburt'ta 30'uncu Tümen Komutanlığına

30'uncu Tümen Komutanlığı, 3'üncü Ordu Komutanlığına bağlanmıştır. Üç ağır, iki hafif erzak kolu, beş cephane kolu, bir at deposu, bir ekmekçi takımı da 30'uncu Tümen Komutanlığı emrine verilmiştir.

30'uncu Tümene bağlanan kol ve birlikler; 1'inci, 2'nci ve 3'üncü Ağır Erzak Kolu, 1'inci ve 2'nci Hafif Erzak Kolu, 2'nci Sahra Cephane Kolu, 2'nci ve 4'üncü Piyade Cephane Kolu, 2'nci ve 4'üncü Dağ Cephane Kolu, 1'inci At Deposu, 1'inci Ekmekçi Takımı, 1'inci İstihkâm ve 1'nci Süvari Bölüğü, 30'uncu Sıhhiye Bölüğüdür.

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 31 Ekim - 1 Kasım 1914

Vukuat:

4'üncü İstihkâm Bölüğü Komutanlığına

Bölüğünüzün Sivas'a dönmesi 10'uncu Kolordu Komutanlığından emredildiğinden hemen hareket ediniz.

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 31 Ekim - 1 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Kulakkaya'da 88'inci Alay Komutanlığına

Öküz Deposuyla 2'nci Ekmekçi Takımının Sivas'a gönderilmeleri 10'uncu Kolordu Komutanlığından emredildiğinden Şebinkarahisar'dan sonra Sivas'a gitmelerini tebliğ ediniz.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 1 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Ruslar bugün sınırı Musun,[42] Kötek,[43] Narman[44] ve Kaleboğazı[45] noktalarından geçmiştir. 3'üncü Ordu muharebeyi Erzurum'un doğusunda kabul edecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan izzet

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 1-2 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

31 Ekim 1914 tarih ve 2479 sayılı şifreye cevaptır.

Sivas'taki cephane kolları hazırdır. Amasya'da kol henüz teşkil edilmemiştir. Cephane kısmen eksik olduğundan Kolordu Komutanlığı ile muhabere edilmektedir. Hazır olanlar gönderilmek üzere sevk yerinin bildirilmesi rica olunur.

10'uncu Kolordu Komutan Vekili
Tuğgeneral Avni

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 2 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

10'uncu Kolordu Komutanlığına

Cevap. Durumun artan öneminden dolayı hazır bulunan cephane kollarının hemen, diğerlerinin de teşkilat ve eksikleri tamamlanınca Şebinkarahisar yoluyla Bayburt üzerine sevk edilmesi arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

[42] Ağrı - Doğubeyazıt ilçesine bağlı bucak. Bugünkü adı Suluçem.
[43] Kars - Kağızman ilçesine bağlı bucak.
[44] Erzurum'a bağlı ilçe.
[45] Erzurum - Oltu ilçesine bağlı köy.

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 2-3 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Şebinkarahisar'da Topçu Alayı Komutanlığına

Trabzon'da mevcut 12.000'e yakın boş seri ateşli sahra mermisini doldurmak için lüzumlu malzeme ve ilgili görevliler acilen alayınızdan Trabzon'a gönderilecektir. İhtiyaç duyulan askerlerle, tenekecinin Trabzon Lojistik Destek Nokta Komutanlığından verileceği, 3'üncü Ordu Komutanlığından alınan telgrafta emredilmiştir. Görevlilerin ve gerekli malzemenin yarın Trabzon'a gönderilmesi ve durumun bildirilmesi rica olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 2 Kasım 1914

Vukuat:

Çok gizli ve acele

30'uncu Tümen Komutanlığına

1 Kasım 1914 tarihli yazıya cevaptır.

1. Sivas'tan verilecek bir arabalı sahra cephane kolu, Amasya'daki topçu mühimmatını almak üzere hareket ettirilmiştir. Daha sonra Sivas yoluyla Tümene katılacaktır.

2. İki hayvanlı kol, 600 sandık piyade cephanesiyle şimdi Şebinkarahisar'a hareket ettirilecektir. Muhabere edilerek ulaşımı sağlanacaktır.

3. Tümen Sıhhiye Bölüğüne iki yaylı araba, Süvari Bölüğüyle Tümen Karargâhına 11 asker, dokuz binek ve birliklere 70 firari şimdi hareket ettirilmiştir.

4. Semer ve hayvan miktarı 100'e ulaşmaktadır.

5. Zara Amele Taburunda geçici olarak bulunan, Giresun Divanıharbine verilecek 400'den fazla firari asker vardır. Tümenin asker eksiğinin bu askerlerle kapatılmak üzere hemen bildirilmesini rica ederim.

6. Depo taburları atışlarına devam etmektedir.

10'uncu Kolordu Komutan Vekili
Tuğgeneral Avni

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 2 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

10'uncu Kolordu Komutanlığı 3'üncü Ordu Komutanlığına bağlanmıştır.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 2 Kasım 1914

Vukuat:

Kulakkaya'da 30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Trabzon'da 12.000'e yakın boş seri sahra mermisi vardır.

2. Bunları doldurmak üzere görevlileri ve malzeme sandıklarını hemen Trabzon'a gönderiniz ve sonucunu bildiriniz.

3. Trabzon Nokta Komutanı lüzumu kadar asker verecek ve tenekeci gönderecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 2-3 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Topçu Alay Komutanlığına

2 Kasım 1914 tarihli yazıya cevaptır.

Ruslar sınırı geçmeye başlamıştır. Kaybedilecek zamanımız yoktur. Toplar sadece olağanüstü durumlarda öküz veya mandalarla çekilecektir. Hayvanların yeme içmelerine son derece dikkat edilecek ve istirahatleri temin edilerek hareket hızlandırılacaktır. Kelkit, Bayburt yolundan hareket edilmesi 3'üncü Ordu Komutanlığının emridir. Araştırma sonucunda, bundan bir süre önce Pulur yolundan öküzlerle çekilerek sahra toplarının geçirildiği anlaşılmıştır. Hafif cephane kollarından getirilen mühimmatlar daima yanınızda bulunacaktır.

Sivas'tan Şebinkarahisar'a gelen hayvanların alayınıza ve 88'inci Alaya dağıtımı hakkında Lojistik Destek Nokta Komutanlığına yazılmıştır. Ona göre Alayınıza verilecek hayvanlar alınacak, durum Mutasarrıflıktan sorulduktan sonra, Şebinkarahisar'la Alucra arasında uygun bir konak yeri

varsa yarın oraya hareket edilecektir. Mümkün olmadığı takdirde Şebinkarahisar'da bir gün fazla kalınacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 3 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Şebinkarahisar Mutasarrıflığına

Topçu Alayının 20 hafif arabası, koşum hayvanı yetersizliğinden dolayı Kulakkaya'da bırakılmıştır. Koşum hayvanlarının hemen tedarik edilmesi mümkün değildir. Bunların bir an evvel alaya yetiştirilmesi çok önemli olduğundan 40 çift kuvvetli öküz veya mandanın hemen tedarik edilerek Kulakkaya'ya gönderilmesi önemle arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 3 Kasım 1914

Vukuat:

Şebinkarahisar'da 30'uncu Tümen Komutanlığına

Ekmekçi Takımı ve Öküz Deposu Giresun'a yakın ise Giresun'dan denizden nakledilecek, Şebinkarahisar'da ise Tümenle birlikte karadan hareket edecektir. Ona göre kendilerine tebligat yapılarak sonucunun hemen bildirilmesi rica olunur.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 3-4 Kasım 1914

Vukuat:

2 Kasım 1914 tarihli yazıya cevaptır.

Depo birliklerindeki gençlerden, eğitimini tamamlayanlar arasından 500 asker ayrılmış ve gönderilmiştir. Valilikle birlikte nakil aracı aranmasına devam edildiği ve ihtiyacın yakında tamamlanacağı arz olunur.

10'uncu Kolordu Komutan Vekili
Tuğgeneral Avni

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 3 Kasım 1914

Vukuat:

Çok gizli ve acele

Şebinkarahisar'da 30'uncu Tümen Komutanlığına

Giresun'daki Alayı nakletmek üzere İstanbul'dan gönderilecek vapur perşembe sabahı Giresun'da olacaktır. Yüklemenin hızla bitirilmesi için her türlü tedbir alınacak, hazırlık yapılacak ve gerçek amacın açığa çıkması önlenecektir. Asıl çıkarma noktasını mümkün olduğunca gizli tutmak için Alayın Midye'ye ihraç edileceğinin tamimi Başkomutanlığın emridir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Düşünceler:

Bu telgraf 89'uncu Alay Komutanlığı vasıtasıyla gelmiş ve Alayın bir haftalık erzakı tedarik ettiği Alay Komutanlığından bildirilmiştir.

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 3 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Rusya, İngiltere, Fransa, Belçika, Sırbistan, Japonya ve Karadağ, devletimizle siyasi ilişkilerini kesmişlerdir. 1 Kasım 1914 sabahı Ruslarla Kafkasya sınırında muharebe başladı. İngilizler İzmir, Akabe ve Çanakkale Boğazı'na saldırdılar. Bu devletlerle savaş durumunda olduğumuz 2'nci Ordu Komutanlığından bildirilmiştir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Düşünceler:

Bu telgraf Tümen birliklerine tebliğ edilmiştir.

Konuş Yeri: Kulakkaya

Tarih: 3 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

10'uncu Kolordu Komutanlığına

Topçu Alayının, mühimmatını daima yanında bulundurması hususuna dikkat etmesine ilişkin tebligata rağmen Topçu Alayı Dağ Topçu Taburu hafif

cephanesinin tamamını ve Sahra Topçu Taburu hafif cephane arabalarından yirmisini 36 çift koşum ile götürerek kalan 19 arabasını yani 760 mermiyi Kulakkaya'da bırakmıştır. Dağ Topçu Taburunun cephanelerinin büyük kısmı mevcut ahali kafilesinin ve erzak kollarının develerine yüklenerek sevk edilmekte ise de burada yük arabalarını nakledecek ne koşum hayvanı ne de öküz bulmak mümkün değildir. Şebinkarahisar'dan 40 çift öküz veya mandanın hemen Kulakkaya'ya sevki Şebinkarahisar Mutasarrıflığına yazılmıştır. Valiliğe de tarafınızdan bildirilmesi arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 4-5 Kasım 1914

Vukuat:

Alucra'ya Gelecek Olan 30'uncu Tümen Komutanlığına

Alayın Of'a[46] çıkarılmasına dair Kolordu Komutanlığından emir geldi. Alay şifresi Giresun Askerlik Şubesi Başkanlığına verildi.

89'uncu Alay Komutanı
Binbaşı Reşit

Tarih: 3-4 Kasım 1914

Vukuat:

Suret

3 Kasım 1914 tarihli şifreye Ek'tir. Çarşamba günü Giresun'a gelecek olan vapura, alayınızla birlikte İstihkâm Bölüğü ve mümkün olursa Ekmekçi Takımıyla, Öküz Deposu da bindirilecektir. İstihkâm Bölüğüne gizli surette tebligat yapılacaktır.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Düşünceler:

Bu telgraf 89'uncu Alay Komutanlığı vasıtasıyla 30'uncu Tümen Komutanlığına gelmiştir.

[46] Trabzon'a bağlı ilçe.

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 4 Kasım 1914

Vukuat:

Bir dakika bile geciktirilmesi uygun değildir.

Alucra'da 30'uncu Tümen Komutanlığına

89'uncu Alayın Bayburt'a gitmek üzere Of'a çıkarılması Kolordu Komutanlığına yazılmıştır.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Şebinkarahisar

Tarih: 4 Kasım 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

3 Kasım 1914 tarih ve 571, 579 sayılı yazılara cevaptır:

Bugün öğlen Şebinkarahisar'a geldim. 89'uncu Alay bir haftalık erzakıyla yükleme için hazırdır. Ekmekçi Takımıyla Öküz Deposunun yarın sabah Şebinkarahisar'dan Bayburt'a hareket edeceği arz olunur.

Konuş Yeri: Şebinkarahisar

Tarih: 4 Kasım 1914

Vukuat:

Sivas'ta 10'uncu Kolordu Komutanlığına

3-4 Kasım 1921 tarihli yazıya cevaptır.

Alaylarda elbise ve ayakkabı bulunmadığından gönderilecek 500 askerin, elbiseli olarak gönderilmesi özellikle arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Şebinkarahisar

Tarih: 4 Kasım 1921

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

Firari askerler peyderpey yakalanarak Sivas'tan Tümene gönderilmektedirler. Bunlar neredeyse çırılçıplak hâldedirler ve alaylarda

elbise yoktur. Savaş bölgesinde Divanıharp, görevini yerine getiremeyeceğinden ve böylesine hamiyetsiz, eğitimsiz askerlerle harbe de girilemeyeceğinden bunların Tümene gönderilmemesinin ilgililere tebliğ edilmesini arz ederim.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Tarih: 4 Kasım 1914

Vukuat:

Şebinkarahisar'da 30'uncu Tümen Komutanlığına

Beraberinizde bulunan altı lojistik destek kolu, erzak yüklü olarak Kelkit'e hareket edecek, Kelkit'e ulaştıklarında Ordu Komutanlığına ve Erzincan'da Lojistik Destek Müfettişliğine bilgi vereceklerdir. Kendilerine tebligat yapılması rica olunur.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Tarih: 5 Kasım 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

Altı deve kolundan ikisi, birliklerin çadırlarıyla, topçuların götüremediği mühimmatın nakli için ayrıldı. Bunlar da yeterli olmadığından Giresun'dan çok sayıda insanı, Bayburt'a kadar beraber götürmek zorunda kaldık. İki deve kolu da yolda, birliklerin günlük erzakını Şiran ve Kelkit'e göndermek üzere ileriye hareket etti. Dün buraya peksimet yüklü olarak gelen bir kol yarın ileriye gönderilecektir. Altıncı kol ise henüz geride olup Şebinkarahisar'a ulaşmamıştır. Hafif erzak kolları ancak arabaya koşulabilir ve arabaların ikisi kolların ağırlıkları için kullanılmaktadır. Diğer 41 arabanın da erzak yüklenerek bugün ileriye hareket ettirildiği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Tarih: 5 Kasım 1914

Vukuat:

Giresun Depo Memuru Kamil Bey'e

Topçu için satın alınıp gönderilecek hayvanlara depodan yem ve erzak verilmediği Kaymakamlığın yazısından anlaşılmıştır. Yerel mülki idarecilerin askeriyeye gösterdiği kolaylığa karşı, askeriyenin de lazım gelen yardımı göstermesi gerekir. Kaymakamın söyledikleri emir telakki edilecek ve tamamıyla yerine getirilecektir.

Giresun Kaymakamlığına

Cevap: Hayvan ikmalinin hızlanmasını tekrar rica ve vereceğiniz her emre itaat edilmesi hususunun depo memurluğuna bildirildiğini arz ederim.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Şebinkarahisar

Tarih: 5 Kasım 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

10'uncu Kolordu Komutanlığına

4 Kasım 1914 gecesini Süvari Bölüğü Kelkit'te, 88'inci Alayın iki taburuyla Dağ Topçu Taburu Şiran'da, Sahra Topçu Taburuyla bir piyade taburu Alucra ve civarında, 90'ıncı Alay Şebinkarahisar ve Tamzara'da geçirdi. Gayet zor şartlarda üç günde 120 km yol kat eden 90'ıncı Alay, ayakları çıplak olan askerlerine çarık tedarik etmek üzere bugün Şebinkarahisar'da mola verecek ve sonra ara vermeden Bayburt'a gidecektir. Tümen Karargâhının bu geceyi Alucra'da geçireceği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 5 Kasım 1914

Vukuat:

Alucra'da 30'uncu Tümen Komutanlığına

5 Kasım 1914 tarihli yazıya cevaptır.

Şu an beraberinizde altı deve kolu ile iki hafif erzak kolu vardır. Bundan başka Tümeninizden lojistik desteğe iade edilen kağnı arabaları, dört kolun da Şebinkarahisar'da olması muhtemel deve kollarından üçü ve hafif erzak kolları Tümeninize verilmiştir. Diğer üç deve kolundan biri sonradan Kolorduya iade edilecektir. Diğer iki deve koluyla, Şebinkarahisar'daki dört kağnı kolu Erzincan'da bulunan 3'üncü Ordu Lojistik Destek Müfettişliğine aittir. Diğer dört öküz kolunun, Şebinkarahisar'dan gerekli erzak yüklendikten sonra Kelkit'e sevk edilmesi ve durumun bildirilmesi rica olunur.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Konuş Yeri: Şiran

Tarih: 5 Kasım 1914

Vukuat:

Alucra'da 30'uncu Tümen Komutanlığına

88'inci Piyade Alayı 1'inci Tabur, Kurzat[47] köyüne gelmiştir. Bir piyade bölüğüyle Topçu Alayı 1'inci Tabur bugünü ...(?)da,[48] 2'nci Taburu Çivrişon'da[49] geçirecektir.

30'uncu Topçu Alay Komutanı
Binbaşı Von Berg

Konuş Yeri: Giresun

Tarih: 5 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Saat 17.30'da hareket edildiği arz olunur.

89'uncu Alay Komutanı
Binbaşı Reşit

Düşünceler:

Konu 3'üncü Ordu ve 10'uncu Kolordu Komutanlıklarına da yazılmıştır.

Konuş Yeri: Tepecik[50]

Tarih: 5 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

30'uncu Tümen Komutanlığına

Firarilerin Tümenden ayrılarak lojistik desteğe teslim edilmesi kesinlikle uygun değildir. Bunlar emsallerine ibret olmak üzere, Tümen tarafından konak yerinde, istirahat günlerinde teşkil edilecek divanharplerde yargılanacak ve karar evrakları Kolordu Komutanlığına gönderilecektir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

---

[47] Gümüşhane - Şiran ilçesine bağlı Alancık köyünün kuzeyinde yer alır.
[48] Metinde okunamayan yerler ...(?) şeklinde gösterilmiştir.
[49] Gümüşhane - Şiran ilçesine bağlı köy. Bugünkü adı Konaklı.
[50] Erzurum - Pasinler ilçesine bağlı köy.

Konuş Yeri: Alucra

Tarih: 6 Kasım 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

5 Kasım 1914 tarihli yazıya cevaptır.

Firari askerlerin, bağlı oldukları birliklere gönderilmesi şimdi Lojistik Destek Nokta Komutanlığına tebliğ edilerek emriniz yerine getirildi. Bu askerlerin divanıharpler tarafından cezalarının arttırılarak, emsallerine ibret gösterilmesi uygundur. Ancak seferberliğin başlangıcından beri hiçbir askerin ağır ceza alması onaylanmadı. Firarilerin sayısı, istirahat günlerinde ve çatışmaların durduğu zamanlarda yargılanmaları yapılamayacak kadar çoktur. Bunlar ordu için zararlı birer unsurdur. İş görecek askerleri de galeyana getirir ve bunun önü alınamaz. Askerî terbiyeden yoksun bu gibi askerlerle karışık talimli nizamiye askerlerinin, perişan olduğunu ve hezimete uğradıklarını Balkan Harbi'nde bizzat gördüm. Tümen aslında iyi hazırlanamadı; fakat sıkı bir disiplinle, her fırsattan istifade edilerek yapılacak talim ve tatbikat sayesinde ve Allah'ın yardımıyla, Tümenin görevini yerine getirebileceğine inanıyorum. Firariler birliklerine kabul edilirse, felaket kesindir. Bu askerlerin lojistik destekte kalmaları uygun görülmediği takdirde, Kelkit'te bir divanıharp teşkil edilerek, bir taraftan yargılanmalarıyla, diğer taraftan eğitimleriyle meşgul olunmasına izin verilmesini rica ederim. Böylece hem emriniz yerine getirilmiş hem de bunların iş görecek diğer askerlerle temas etmesi önlenmiş olur. Bu maruzatım dikkate alınmaz da firarilerin birliklerine gönderilerek harp hattına sevki emredilirse, Allah'ın yardımıyla şimdiye kadar lekelenmeyen askerî şerefimi kirletmemek için Tümen Komutanlığından affımı ve bir Osmanlı ferdi sıfatıyla silah kuşanarak harpte vatani görevimi yerine getirmeme izin verilmesini rica ederim.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Şiran

Tarih: 6 Kasım 1914

Vukuat:

90'ıncı Alay Komutanlığına

1. Alucra - Şiran yolu bir günde kat edilemeyecek derecede uzun olduğundan Alay ve bağlı birlikleri 7 Kasım gecesi Çivrişon ve Kurzat köylerinde kalacaklardır.

2. 8 Kasım gecesi Şiran'da geçirilecektir.

3. Çivrişon ile Şiran arasında Çirmiş[51] köyünde yol ikiye ayrılır. Şose biraz uzundur. Belen[52] Rum köyünden geçen yol kısadır. Asker ve hayvanlar bu yoldan geçecek, arabalar şoseyi takip edecektir.

Konuş Yeri: Şiran

Tarih: 6 Kasım 1914

Vukuat:

Erzurum'da 3'üncü Ordu Komutanlığına

Kasım 1914 tarih ve 908 sayılı yazıya cevaptır.

İstenen memurların gönderildiği arz olunur.

Erzurum'da 3'üncü Ordu Komutanlığına
Samsun'da 10'uncu Kolordu Komutanlığına

5 Kasım gecesini Süvari Bölüğü Pulur'da, 88'inci Alayın iki taburu Şiran'da, dağ topçu taburları Şiran civarında, 88'inci Alayın bir taburu ile Sahra Topçu Taburu Alucra ile Şiran arasındaki köylerde, 90'ıncı Alay Şebinkarahisar'da geçirmiştir. Tümen Karargâhının bu gece Şiran'da bulunacağı arz olunur.

Konuş Yeri: Bayburt

Tarih: 6 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Bayburt'a gelindiği arz olunur.

Süvari Bölük Komutanı
Ethem

Konuş Yeri: Of

Tarih: 6 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Şiran'da 30'uncu Tümen Komutanlığına

Alayın, İstihkâm Bölüğü de dâhil olarak 69 subay, 3350 tüfek, 456 hayvan, 627 sandık cephane, 15 günlük erzak ve yemle, İstihkâm Bölüğü

[51] Gümüşhane - Şiran ilçesine bağlı köy. Bugünkü adı Alancık. (1985 mülki idare taksimatına göre.)
[52] Gümüşhane - Şiran ilçesine bağlı köy.

tarafından yapılan iskeleye saat 07.30'da çıkmaya başladığı arz olunur.

89'uncu Alay Komutanı
Binbaşı Reşit

Alay, İstihkâm Bölüğü de dâhil olarak 69 subay, 3291 asker, 3350 tüfek, 456 hayvan, 627 sandık cephane, 15 günlük erzak ve yemle, saat 16.30'da Trabzon'a döndü. Boşaltmaya başlandığı arz olunur.

89'uncu Alay Komutanı
Binbaşı Reşit

Düşünceler:

6-7 Kasım 1914

10'uncu Kolordu Komutanlığına

5 Kasım 1914 tarih ve 611 sayılı yazıya cevaptır.

Şebinkarahisar'dan bu tarafa gelen yollar, özel olarak yapılmış yol değil tarla yollarından ibarettir. Bu yollarda harekâtın devam ettirilmesi mümkün değildir. Hava birkaç günden beri açık olmasına rağmen, yollardaki çamurlar kurumamıştır. Bu sebeple hayvanlar, özellikle topçu hayvanları, kuvvetlerinin üçte ikisini sarf etmişlerdir. Bu yollarda ancak yük hayvanı ve deveden istifade edilebilir. Kağnı arabalarından, bu zayıf hayvanlarla bu yollarda kesinlikle istifade edilemeyecektir. Deve kollarının değiştirilen ağır erzak kollarını, erzak nakletmek üzere büyük bir baskı ve zorlamayla Alucra'ya kadar göndermiştim. Dönüşlerinde hayvanlar boş arabaları bile çekemediklerinden halkın, arabaların arkasına kağnı takarak Şebinkarahisar'a geçtiğini bizzat gördüm. Artık bunlardan bir fayda beklenemez. Erzincan'a kadar boş olarak bile sevk edilemeyeceklerdir. Bununla beraber emrinizin yerine getirilmesinin ilgililere tebliğ edildiği ve altı deve kolundan ikisinin emriniz gereğince 3'üncü Ordu Lojistik Destek Müfettişliği emrine verileceği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Tarih: 6-7 Kasım 1914

Vukuat:

Şebinkarahisar Lojistik Destek Nokta Komutanlığına

Tümenin dört ağır erzak kolundan başka, Tümen emrine verilen diğer iki deve kolu ve deve kollarıyla değiştirilen dört lojistik destek öküz araba kolunun erzak yüklenerek Kelkit'e sevki ve orada Erzincan'daki 3'üncü Ordu Lojistik Destek Müfettişliğine müracaat etmelerinin kendilerine tebliğ edilmesi

10'uncu Kolordu Komutanlığından emredildiğinden gereğinin yapılarak sonucun bildirilmesi rica olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Trabzon

Tarih: 7 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Kelkit'te 30'uncu Tümen Komutanlığına

Bütün zorluklara rağmen çalışmaya gece de devam edildi. 2'nci Tabur hariç diğer taburların, Makineli Tüfek Bölüğünün ve İstihkâm Bölüğünün patlayıcı maddeleri çıkarılmış, erzak ve eşyanın birazı vapurda kalmıştır. Hava muhalefetinden dolayı vapur, saat 05.30'da Polathane[53] Limanı'na gitmiştir. Midye ile Midilli ...(?) sığınmıştır. Kalan hayvan ve eşyalar için taburlardan birer subay ile otuzar asker bırakılmıştır. Hava düzelir düzelmez vapur dönecektir. Boşaltmanın hızla tamamlanacağı arz olunur.

89'uncu Alay Komutanı
Binbaşı Reşit

Konuş Yeri: Trabzon

Tarih: 7 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Deniz son derece dalgalıdır. Hayvanların bulunduğu vapur Polathane Limanı'ndadır. Şu an her tedbir sonuçsuz kalıyor. Kolordu Komutanlığından aldığım emir gereği boşaltma tamamlanınca Tümene katılacağım arz olunur.

89'uncu Alay Komutanı
Binbaşı Reşit

Konuş Yeri: Trabzon

Tarih: 7 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Karadeniz'de bulunan vapurların hızla İstanbul'a dönmesi için Ordu Komutanlığından, Lojistik Destek Komutanlığına emir geldi. Alayın yük ve

[53] Trabzon'a bağlı ilçe. Bugünkü adı Akçaabat.

binek hayvanlarıyla makineli tüfek hayvanları karaya çıkarılmamıştır. Ordu Komutanlığı vasıtasıyla Kolordu Komutanlığına bilgi verildi. Bu hayvanların karaya çıkarılmaması durumunda Alayın savaş gücünün kalmayacağı arz olunur.

89'uncu Alay Komutanı
Binbaşı Reşit

Konuş Yeri: Samsun

Tarih: 7 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Kolordu karadan, Sivas üzerinden Erzurum'a hareket edecektir.

2. Kolordu Karargâhı 7 Kasım 1914 tarihinde Samsun'dan hareket ederek, Kavak,[54] Havza,[55] Amasya, Eynepazar,[56] Çengel, Celad(?) Tokat, Çiftlik, Yenihan'da konaklayacak, 18 Kasım 1914'te Sivas'ta olacaktır.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Konuş Yeri: Trabzon

Tarih: 8 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Boşaltma işi bitti. Bütün hayvanlar karaya çıkarıldı. Dün Polathane'ye çıkarılan 186 cephanenin akşama kadar buraya getirileceği arz olunur.

89'uncu Alay Komutanı
Binbaşı Reşit

Konuş Yeri: Bayburt

Tarih: 8 Kasım 1914

Vukuat:

Kelkit'te 30'uncu Tümen Komutanlığına

Şu günlerde havalar yağmurlu olduğundan Alayın geldiği Siptoros[57] yolu, topların geçemeyeceği derecede çamurludur. Bundan dolayı

[54] Samsun'a bağlı ilçe.
[55] Samsun'a bağlı ilçe.
[56] Amasya'ya bağlı bucak. Bugünkü adı Ezinepazar.
[57] Bayburt - Merkez ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Oruçbeyli.

Posus'tan[58] sonra Sünür,[59] Manası,[60] Çıphınıs Boğazı'ndan Balahor'daki[61] şose yol tercih edilmelidir. Bu yol tercih edilirse Sünür, Balahor ve Varzahan[62] köyünde, Alayın geldiği yol tercih edilirse Sünür, Siptoros ve Danişment[63] köylerinde öküzler bulundurulacağı arz olunur.

Bayburt Kaymakamı
Nusret

Düşünceler:

Posus'tan sonra Sünür, Manası yolunun takip edilmesi hususu 90'ıncı Alay Komutanlığına tezkere ile tebliğ edildi.

Konuş Yeri: Kelkit

Tarih: 8-9 Kasım 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

10'uncu Kolordu Komutanlığına

8 Kasım 1914 gecesi 88'inci Alayın iki taburu, Süvari Bölüğü Bayburt'ta, bir taburu Kelkit'e üç saat mesafedeki köylerde, Topçu Alayının tamamı, bir piyade bölüğü ve İstihkâm Bölüğü Kelkit'te, 90'ıncı Alay Şiran'da, 89'uncu Alay Trabzon'da, Sıhhiye Bölüğü Alucra ile Şiran arasında Çivrişon'da, 2'nci Seyyar Hastane, 1'inci Ekmekçi Takımı Alucra'da, 1'inci Seyyar Hastane, 2'nci Ekmekçi Takımı Şiran'da, topçunun hafif cephane kolları Çivrişon'da, hafif erzak kolları Şiran'da, eşya yüklü 1'inci Erzak Kolu Alucra'da, Dağ Topçu Taburunun cephane ve eşyasını yüklü 2'nci Ağır Erzak Kolu Şebinkarahisar'dadır. Geri giden 3'üncü, 4'üncü Ağır Erzak Kolları boş olarak Şiran'da, At Deposu Şiran'da, Öküz Deposu Alucra'da ve Sivas'tan gelmekte olan iki piyade cephane kolu da Şebinkarahisar ile Alucra arasındadır. Havalar yağmurlu gittiğinden ve zaten yol olmayan güzergâh bataklık hâlini aldığından bütün birliklerden, özellikle de hareket kabiliyeti azalarak telgraf merkezlerine ulaşamayan birliklerden nerede bulunduklarına dair telgraf alınamamıştır. Bunların mevkileri daha önceki bilgilere dayanarak arz edilmiştir. Askerlerin ve eşyalarının geride kalmasından dolayı Tümen Karargâhının bir gün Kelkit'te mola vermek zorunda olduğu, yarın

[58] Gümüşhane - Köse ilçesine bağlı belde. Bugünkü adı Salyazı.
[59] Bayburt - Merkez ilçesi - Merkez bucağına bağlı belde. Bugünkü adı Çayıryolu.
[60] Bayburt - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Günedoğru. (1985 mülki idare taksimatına göre.)
[61] Bayburt - Merkez ilçesi - Merkez bucağına bağlı belde. Bugünkü adı Akşar.
[62] Bayburt - Merkez ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Uğrak.
[63] Bayburt - Merkez ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.

Viranşehir'e[64] hareket edileceği ve Topçu Alayından bir askerin firar ettiği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Trabzon

Tarih: 9 Kasım 1914

Vukuat:

Bayburt'ta 30'uncu Tümen Komutanlığına

Bugün saat 15.00'te İstihkâm Bölüğü, yedi subay, dokuz muharip, 25 gayrimuharip, 189 tüfek, 70 hayvan, 24 sandık cephane ve 11 günlük erzakla Cevizlik'e[65] hareket etmiştir. Alay, Makineli Tüfek Bölüğüyle beraber yarın saat 08.00'de 62 subay, 2896 muharip, 369 gayrimuharip, 3162 tüfek, 370 hayvan, 596 cephane, 11 günlük erzak ve yemle Bayburt'a hareket edecektir. Konak yerlerinin Cevizlik, Hamsiköy,[66] Zigana Hanları, Daltaban,[67], Tekke,[68] Hadrak Hanları, Bayburt olduğu arz olunur.

89'uncu Alay Komutanı
Binbaşı Reşit

Konuş Yeri: Cevizlik

Tarih: 10 Kasım 1914

Vukuat:

Bayburt'ta 30'uncu Tümen Komutanlığına

Alay, Makineli Tüfek Bölüğü de dâhil olarak 65 subay, 3028 asker ve 370 hayvan ile saat 16.00'da Cevizlik'e geldi. Askerler konaklara yerleştirildi. Ayak vuruğu ve çeşitli sebeplerden dolayı hasta olan veya semer vuruğu yoktur. Alınan mesafe 30 km'dir. Askerlerin iaşesi büyük ağırlıklarla temin edilmiş, su Değirmendere'den alınmıştır. Yolun şose ve muntazam olduğu arz olunur.

89'uncu Alay Komutanı
Binbaşı Reşit

[64] Gümüşhane - Köse ilçesine bağlı köy. Bugünkü adı Örenşar.
[65] Trabzon'a bağlı ilçe. Bugünkü adı Maçka.
[66] Trabzon - Maçka ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[67] Gümüşhane merkezde yer alır.
[68] Gümüşhane - Merkez ilçesi - Merkez bucağına bağlı belde.

Konuş Yeri: Bayburt

Tarih: 11 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

3'üncü Ordu Komutanlığına

Süvari Bölüğü, 88'inci Alay ve Dağ Topçu Taburu Bayburt'a geldi. 90'ıncı Alay bu akşam Bayburt'a bir konak mesafededir. 89'uncu Alay bu gece Hamsiköy'de kalacaktır. Ancak, takip edilen yol düzgün olmayıp bataklık içerisinden geçilmesine karşılık, durumun sürat gerektirdiği açıklanınca askerler bazen günde 45-50 km yol kat ettiklerinden dolayı yorulmuş, yük hayvanları ve özellikle topçu birlikleri birkaç gün istirahat etmedikçe yola çıkamayacak duruma gelmişlerdir. Alucra'dan itibaren yollarda saplanıp kalan arabalı birlikler, halkın hayvanlarıyla getirilmeye çalışılmaktadır. Topçu Alayının yalnız dağ kısmı, arz edildiği şekilde bir müddet istirahat ettikten sonra tamamen kullanılabilir durumda olacaktır. Sahra Topçu Taburu, cephane arabalarının bir kısmıyla, hafif cephane kolunun yarısını geride bırakmış ve 1'inci Bataryanın hayvanları da büsbütün zayıf olduğundan bu tabur ancak bir batarya sayılabilir. Durum aynen arz edilmiştir. Bir yere hareket emredilirse geriye dönülüp arkada kalana bakılmaksızın emrin yerine getirilmesine çalışılacağı arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Tarih: 11 Kasım 1914

Vukuat:

Bayburt Nokta Komutanlığına

Oraya gelen 30'uncu Tümen birlikleri diğerlerini beklemeden Erzurum'a doğru yürüyeceklerdir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Tarih: 11 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

3'üncü Ordu Komutanlığından alınan telgrafın sureti yukarıda arz edilmiştir.

Bayburt Lojistik Destek Nokta Komutanı
Yarbay Kâmil

Tarih: 11-12 Kasım 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

Bayburt'a gelen 30'uncu Tümen birliklerinin Erzurum'a doğru yürümesi hakkındaki emrinizi Bayburt Lojistik Destek Nokta Komutanı tebliğ etti. Konakların elverişli olmamasından dolayı mevcudun tamamıyla yürümek mümkün olmadığından Giresun'dan harekette olduğu gibi kademe kademe yürünecektir. Süvari Bölüğü, birinci kademe olarak yarın sabah hareket edecektir. Bugün diğer telgrafla da arz edildiği gibi bu yürüyüş, dönüp arkada kalana bakılmaksızın, zorla da olsa yapılacaktır. Birliklerin üçer gün olsun Bayburt'ta istirahati emredilirse yürüyüş ona göre ertelenecektir.

Konak yerleri Kop Hanları,[69] Pırnakapan,[70] Aşkale,[71] Ilıca[72] ve Erzurum'dur. Dört günde bir verilen ara da verilmeyecektir. Bu konak yerlerinde asker ve hayvanlara gerekli erzakın hazırlanması hususunun ilgililere emredilmesi arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Tarih: 11-12 Kasım 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

10'uncu Kolordu Komutanlığına

11 Kasım 1914 gecesi Tümen Karargâhı, Süvari Bölüğü, 88'inci Alay ve Dağ Topçu Taburunun Bayburt'ta, 90'ıncı Alay, Sahra Topçu Taburu ve 1'inci İstihkâm Bölüğünün Bayburt'a bir konak mesafede, 89'uncu Alayın Hamsiköy'de, 4'üncü İstihkâm Bölüğünün Zigana'da,[73] Sıhhiye Bölüğü, Hafif Erzak Kolları ve At Deposunun Kelkit'te, 1'inci Seyyar Hastane, 1'inci Ekmekçi Takımı ve Sahra Hafif Cephane Kolunun yarısının Şiran ile Kelkit arasında, 2'nci Seyyar Hastane ve 2'nci Ekmekçi Takımının Köse'de, Öküz Deposu ve iki piyade cephane kolunun Şiran'da, 1'inci, 2'nci Ağır Erzak Kollarının cephane ve çadır yüklü olarak Alucra ile Şiran arasında bulundukları, 3'üncü ve 4'üncü Ağır Erzak Kollarının Şebinkarahisar'a boş olarak dönmek üzere Alucra ile Şebinkarahisar arasında oldukları ve telgraf merkezi bulunmayan yerlerdeki birliklerin mevkilerinin önceki raporları esas alınarak bildirildiği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

[69] Bayburt - Merkez ilçesi - Maden bucağına bağlı Kopköy'ün kuzeyinde yer alır.
[70] Erzurum - Aşkale ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[71] Erzurum'a bağlı ilçe.
[72] Erzurum'a bağlı ilçe.
[73] Gümüşhane - Torul ilçesine bağlı köy.

Konuş Yeri: Bayburt

Tarih: 11-12 Kasım 1914

Vukuat:

Yürüyüş Emri[74]

1. Tümen, Bayburt'tan Erzurum'a yürüyecektir.

2. Yürüyüş sırası şöyledir:

1. Süvari Bölüğü
2. 88'inci Alay
3. 30'uncu Topçu Alay 2'nci Tabur
4. 90'ıncı Alay (Bir bölük eksik)
5. 30'uncu Topçu Alay 1'inci Tabur ve bir piyade bölüğü, 90'ıncı Alay 1'inci İstihkâm Bölüğü
6. Sıhhiye Bölüğü, 2'nci Ekmekçi Takımı, At Deposu, 2'nci Seyyar Hastane
7. Hafif erzak kolları, 4'ncü İstihkâm Bölüğü
8. 89'uncu Alay
9. 1'inci Seyyar Hastane ve iki gün Bayburt'ta istirahat eden birlikler

3. Yolların bozuk olmasından dolayı, bu yürüyüş cetvelinde yer almayan birliklerin hangi gün Bayburt'a gelecekleri bilinmediğinden, bu birlikler iki günden fazla Bayburt'ta kalmayacak ve Erzurum'a doğru hareket edeceklerdir.

4. Konak yerleri şöyledir:

1. Kop Hanları
2. Pırnakapan
3. Aşkale
4. Ilıca
5. Erzurum

5. Dört günde bir verilen bir günlük mola bu yürüyüşte verilmeyecektir.

6. Birinci konak için arpa ve saman Madenhanları'ndan,[75] ekmek Bayburt'tan alınacaktır. Diğer konaklarda un, arpa ve saman bulunacaktır.

7. Yürüyemeyecek hastalar lojistik destek hastanesinde bırakılacaktır.

[74] 30'uncu Tümen birliklerinin yürüyüş cetveli için bk. Ek 4.
[75] Bayburt - Merkez ilçesine bağlı bucak. Bugünkü adı Maden.

8. 88'inci Alay Komutanı Sabri, Tümenin tamamı harekete geçene kadar, gelecek birliklerin iskân ve iaşesini sağlamak, geri kalan eşya ve askerleri birliklerine sevk etmek ve bu emir gereğince birliklerin yürüyüşe başlamasına nezaret etmek üzere Bayburt'ta bırakılmıştır.

9. Yürüyüşe 12 Kasım 1914 tarihinde başlanacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Bayburt

Tarih: 11-12 Kasım 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

Birliklerde, ne askerler ne de subaylar arasında Rusça bilen yoktur. Burada, Karadenizli olup henüz hiçbir birliğe kaydedilmemiş Rusça bilenler olduğu haber alınmıştır. Bunlardan her tabura hiç olmazsa dörder askerin kaydına izin verilmesi arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Bayburt

Tarih: 12 Kasım 1914

Vukuat:

Şebinkarahisar Lojistik Destek Nokta Komutanlığına

3'üncü ve 4'üncü Ağır Erzak Kollarının erzak yüklü olarak Tümenin arkasından Erzurum'a, 5'inci ve 6'ncı Kolların da Bayburt'a sevk edilmesi ve oraya gelişlerinin Tümen Komutanlığına bildirilmesi hususunun kendilerine tebliği rica olunur.

Konuş Yeri: Bayburt

Tarih: 12 Kasım 1914

Vukuat:

Kelkit Kaymakamlığına

Şiran Kaymakamlığına

Oraya gelecek deve kollarının, erzaklarını boşaltmadan yüklü olarak Tümenin arkasından Erzurum'a sevkinin kendilerine tebliğ edilmesi ve hareketlerinin bildirilmesi rica olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Bayburt

Tarih: 12-13 Kasım 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

3'üncü Ordu Komutanlığından alınan yazıda, Bayburt'a gelen Tümen birliklerinin diğerlerini beklemeden doğruca Erzurum'a hareket etmesi emredildiğinden, bugün birinci kademe olarak Süvari Bölüğü hareket ettirilmiştir. Yarın 88'inci Alay hareket edecektir. Diğer birlikler de bu şekilde takip edecektir. Konak yerleri; Kop Hanları, Pırnakapan, Aşkale, Ilıca ve Erzurum'dur. 12 Kasım 1914 gecesini Süvari Bölüğünün Kop Hanları'nda, 88'inci Alay, 90'ıncı Alay ve Dağ Topçu Taburunun Bayburt'ta, Sahra Topçu Taburu ve 1'inci İstihkâm Bölüğünün Bayburt'a üç dört saat mesafede köylerde, 89'uncu Alayın Zigana'da, Sıhhiye Bölüğü, Hafif Erzak Kolları, At Deposu, iki piyade cephane kolu, 1'inci Seyyar Hastane ve 1'inci Ekmekçi Takımının Kelkit'te, 2'nci Seyyar Hastane ve 2'nci Ekmekçi Takımının Sünür'de, Öküz Deposu ve 1'inci, 2'nci Ağır Erzak Kollarının Şiran'da, 3'üncü ve 4'üncü Ağır Erzak Kollarının Şebinkarahisar'da geçirdiği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Bayburt

Tarih: 12-13 Kasım 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

12 Kasım gecesini Süvari Bölüğü Kop Hanları'nda, 88'inci Alay ve Dağ Topçu Taburu Bayburt'ta, 89'uncu Alay Zigana'da geçirecektir.

Sahra Topçu Taburu üç gün önce Kelkit'ten hareket etmesine rağmen bugün de Bayburt'a gelememiş ve beş saat mesafede kalmıştır. Diğer birlikler daha geridedirler.

Yarın 88'inci Alay saat 06.30'da Erzurum'a doğru hareket edecektir.

90'ıncı Alay bu akşam Bayburt'a gelmiş; fakat hayvanlarının bir kısmı henüz gelememiştir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Ardasa[76]

Tarih: 13 Kasım 1914

Vukuat:

Aşkale'de 30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Alay, Makineli Tüfek Bölüğüyle beraber 62 subay, 3028 asker ve 370 hayvanla 13 Kasım gecesini Ardasa'da geçirecektir.

2. Geceyi Gümüşhane, 15 Kasım gecesini Tekke, 16 Kasım gecesini Balahor'da geçirecek, 20 Kasımda Bayburt'a gelecektir.

3. Maçka'dan[77] sonra üç günlük yürüyüşün sonucunda 35 eyer vurgunu, 30 semer vurgunu ve 5 hasta asker vardır. Hayvanların iaşesi büyük ağırlıktan, konak yerlerindeki Tekâlifi Harbiye Komisyonundan temin edilecektir.

4. Yolun şose ve üç sınıfın harekâtına müsait bazı kısımları çamurlu ve karlıdır. Havanın açık ve yağmurlu olduğu arz olunur.

89'uncu Alay Komutanı
Binbaşı Reşit

Konuş Yeri: Hasankale[78]

Tarih: 13 Kasım 1914

Vukuat:

Aşkale'de 30'uncu Tümen Komutanlığına

11-12 Kasım 1914 tarihli yazıya cevaptır.

Her tabura Rusça bilen dört asker alabilirsiniz. Bu emir, Askerlik Şubesi Başkanlığına bildirilecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Hasankale

Tarih: 13 Kasım 1914

Vukuat:

Bayburt'ta 30'uncu Tümen Komutanlığına

11 Kasım 1914 tarihli yazıya cevaptır.

Durum, beklemeye ve istirahat etmeye uygun değildir. Hemen Erzurum'a hareket edilecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

[76] Gümüşhane'ye bağlı ilçe. Bugünkü adı Torul.
[77] Trabzon'a bağlı ilçe.
[78] Erzurum - Pasinler ilçe merkezi.

Konuş Yeri: Hasankale

Tarih: 14 Kasım 1914

Vukuat:

Aşkale'de 30'uncu Tümen Komutanlığına

Bayburt'ta üç gün mola verilmeyecektir. Usulen dört günde bir mola verilecek, sevk, alay alay yapılacak ve alaylar arasında boşluk bırakılmayacaktır. Bir an önce kuvvetli bir hâlde buraya yetişmeniz önemlidir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 14 Kasım 1914

Vukuat:

12 Kasım 1914 tarih ve 3559 sayılı yazıya cevaptır.

Kolordu topçu mühimmatının 12 Kasım 1914 tarihinde Amasya'dan Sivas'a hareket ettiği arz olunur.

10'uncu Kolordu Komutan Vekili
Tuğgeneral Avni

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 14-15 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Milo telgraf merkezi Artvin'e nakledilerek hattın uzatılmasının tamamlandığı ve muhabereye başlandığı Milo Tabur Komutanlığından bildirilmiştir.

10'uncu Kolordu Komutanı adına
Kemalettin

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 15 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. İaşe bölgesindeki köylerin isimleriyle her köyde mevcut iaşe malzemesi ve yakacak miktarı beş güne kadar bildirilecektir.

2. Bazı birlikler yanlarında veya bulundukları mevkilerde birlikleri idare edecek iaşe malzemesi ve yakacak bulunduğu hâlde, olmadığı bahanesiyle müracaatta bulunmaktadırlar. Buna yeltenenler kesinlikle cezalandırılacaktır. Birlikler doğrudan doğruya büyük birliklere müracaat ederek iaşe ve yakacak talep edecektir.

3. Birliklere tahsis edilen yerlerden başka mevkilerden kendi başına iaşe celbi kesinlikle yasaktır. Yapanlar şiddetle cezalandırılacaktır.

4. Her tümen idaresi düzenli olarak, Kolordu heyetleri ara sıra, birliklerin bulundukları mevkilere giderek iaşe durumlarını denetleyecek ve bu sayede iaşeleri yolunda olmayan birliklerin idareleri düzenlenmiş olacaktır.

5. Birliklerin, bulundukları köylerde samanların korunmasına özen göstermedikleri ve samanlıklara hayvanları sokarak işe yaramaz duruma getirdikleri haber alınmaktadır. Arpanın bu çevrede yetersizliği ve geriden getirilmesinin zorluğu dikkate alınarak, ot ve yoncanın bugünkü çokluğuna aldanılmadan korunmasına büyük önem gösterilecek, bu hususa dikkat etmeyenler şiddetle cezalandırılacaktır.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Tarih: 15-16 Kasım 1914

Vukuat:

Hasankale'de 3'üncü Ordu Komutanlığına

Tokat'ta 10'uncu Kolordu Komutanlığına

15 Kasım gecesi Süvari Bölüğünün Ilıca'da, 88'inci Alay ve Tümen Karargâhının Aşkale ve civarında, Dağ Topçu Taburunun Pırnakapan'da, 90'ıncı Alayın Kop ve civarında, Sahra Topçu Taburu, Sıhhiye Bölüğü, At Deposu, 2'nci Seyyar Hastane ve 2'nci Ekmekçi Takımının Bayburt'ta ve 89'uncu Alayın Tekke'de bulunduğu arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Şebinkarahisar

Tarih: 16 Kasım 1914

Vukuat:

Erzurum'da 30'uncu Tümen Komutanlığına

Topçu Alayının Kulakkaya'daki cephane arabaları, güçlükle buraya kadar getirilebildi. Yollar çamurludur. Bu arabalar, hükûmetin verdiği mevcut araçlarla buradan Erzurum'a nakledilemez. Bundan dolayı mermilerin,

sepetleriyle beraber imal ettirilecek tahta sandıklarda, saka ve develere yüklenerek nakledilmesinden başka çare yoktur. Boş arabalar ancak öküz ve manda ile çekilebilir. Konuyla ilgili emirleriniz rica olunur.

Şebinkarahisar Lojistik Destek Nokta Komutanı
Cemal

Tarih: 16 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Şebinkarahisar Lojistik Destek Nokta Komutanlığına

16 Kasım 1914 tarihli yazıya cevaptır.

Hafif cephane arabaları boş olarak, mermileri de imal edilecek sandıklara konup, develere yüklenerek hemen gönderilecek, sandıkların imali için geceli gündüzlü çalışılacaktır.

Tarih: 16 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Şebinkarahisar Mutasarrıflığına

Kulakkaya'dan celp edilen hafif cephane arabalarının, yolların bozuk olmasından dolayı mandalarla buraya kadar sevkinin mümkün olamayacağı anlaşılmıştır. Bundan dolayı arabaların boş olarak, içindeki mermilerin de imal edilecek sandıklara konarak sevki kararlaştırılmış ve Lojistik Destek Nokta Komutanlığına yazılmıştır. Meselenin öneminden dolayı sandıkların hemen imali için geceli gündüzlü çalışılması için ilgililere emir verilmesi arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 17 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

3'üncü Ordu Komutanlığına

18 Kasımda Süvari Bölüğüyle Tümen Karargâhı Erzurum'dan hareket edecektir. Ardından sırayla yürüyüşe devam edilecektir. Hasankale ve

Haran'ın[79] kuzeydoğusundaki Azap,[80] Ardos[81] konak yerleridir. Tümenin erzak kolları çok geride olduğundan, iaşenin temini için ilgililere gerekli emrin verilmesi arz olunur.

Konuş Yeri: Aşkale

Tarih: 17 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Alayın bir taburunun bu geceyi Cinis'te,[82] iki taburunun Aşkale'de geçirerek yarın Ilıca'da olacağını arz ederim.

90'ıncı Alay Komutanı
Binbaşı Kâzım

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 17 Kasım 1914

Vukuat:

Yürüyüş Emri

1. 30'uncu Tümen Erzurum'dan ileriye, kademe ile yürüyüşe devam edecektir.

2. Bayburt'ta verilen iki numaralı yürüyüş emrinde yazılı olan kademe sırası bu yürüyüşte de aynen geçerlidir.

3. Süvari Bölüğü ve Tümen Karargâhı yarın yürüyüşe başlayacaktır. Diğer kademeler birer gün Erzurum'da mola vererek Hasankale, Kötek istikametinde yürüyeceklerdir. Birinci konak Hasankale, ikinci konak Hasankale - Kötek yolu üzerinde Azap ve Ardos köyleridir. Daha ileriye yürüyüş hâlinde ayrıca emir verilecektir.

4. Taburlarda büyük istihkâm aletlerinden 64 kürek, 32 kazma, 16 balta bulunacaktır. Bu miktardan az malzemeye sahip olan birlikler Erzurum Müstahkem Mevki Komutanlığına müracaat ederek eksik olan miktarını tutanakla teslim alacaktır.

5. Erzurum'dan hareket eden birlikler bir günlük fazla ekmek alacaklardır.

6. Piyade alayları Erzurum Tekâlifi Harbiye Komisyonundan biner çeyrek ve Topçu Alayı da dâhil olmak üzere bütün alaylar üçer yüz pamuklu mintan alacaklardır.

[79] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Kırkdikme.
[80] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy
[81] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Değirmenler.
[82] Erzurum - Aşkale ilçesi - Kandilli bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Ortabahçe.

7. Bu emrin suretleri, geriden gelecek alaylarla, doğrudan doğruya Tümene bağlı birliklere verilmek üzere Merkez Komutanlığına bırakılmıştır.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Dağıtım ve Gereği:
19'uncu Süvari Alayı 1'inci Bölük
88'inci Alay
30'uncu Topçu Alayı
90'ıncı Alay
Sıhhiye Bölüğü
1'inci, 2'nci Ekmekçi Takımı
89'uncu Alay
1'inci, 2'nci Seyyar Hastane
Hafif Erzak Kolları
Piyade Cephane Kolu

Konuş Yeri: Hasankale

Tarih: 18 Kasım 1914

Vukuat:

Köprüköy'den[83] 30'uncu Tümen Komutanlığına

Erzurum'a gelen alay ve daha sonra gelecek birlikler hemen Hasankale, Köprüköy istikametinde ilerleyecek, istirahat etmesi gereken alaylar, mola günlerini kısa yürüyüşle geçireceklerdir. Köprüköy'e gelen birlikler telefonla Haran'da Ordu Karargâhına bilgi verecektir. Gelen birliklerin erzak ve cephanesi tam olacaktır.

3'üncü Ordu Komutanı adına
Yarbay Guze[84]
(İmza)

[83] Erzurum'a bağlı ilçe.
[84] Felix Guze, Almanya'da doğmuştur. 1914 yılında yarbaylığa terfi etmiş, aynı yıl Osmanlı ordusuna katılarak 3'üncü Ordu Kurmay Başkanlığında görev almıştır. 22 Aralık 1914 tarihinde 3'üncü Ordu Kurmay Başkan Yardımcılığına getirilmiş, Hafız Hakkı Paşa tarafından görevinden azledilmiştir. 26 Aralık 1915 tarihinde sağlık durumundan dolayı sekiz hafta süreyle Almanya'ya gitmiş, 7 Şubat 1916 tarihinde geri dönmüştür. 19 Temmuz 1917'de Kafkas Ordusu Grubu Kurmay Başkanlığına atanmıştır. 11 Ağustos 1917'de staj için Almanya'ya gitmiştir. 1 Ocak 1918'de Kafkas Ordu Grubunun lağvı üzerine Genel Karargâh emrine tayin edilmiş, 1 Kasım 1918'de Türkiye'den ayrılmıştır. Almanya'ya döndükten sonra Machansen ordusunda görev almış, 1920'de emekliye ayrılmıştır. İsmet Görgülü, On Yıllık Harbin Kadrosu, TTK Yay., Ankara, 1993, s.110-111. Deutsche Offiziere in Der Türkei; s.21.

Konuş Yeri: Hasankale

Tarih: 18-19 Kasım 1914

Vukuat:

Sivas'ta 10'uncu Kolordu Komutanlığına

18 Kasım gecesi Tümen Karargâhı ve Süvari Bölüğü Hasankale'de, 88'inci Alay ve Dağ Topçu Taburu Erzurum'da, 90'ıncı Alay Ilıca'da, Sahra Topçu Taburu ve İstihkâm Bölüğü Aşkale'de, 89'uncu Alay Bayburt'tadır. Bir haftadan beri telgrafınız alınamadığından irtibat kesildi, mevkinizi bildirmeniz arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 19-20 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Hasankale'de 88'inci Alay Komutanlığına

Çeşitli sınıflardan oluşan bir düşman kuvvetinin Narman'dan güneye doğru indiği haber alınmıştır. Yarın iki taburunuzla Köprüköy yoluyla Haran'ın 4 km güneybatısındaki Aşağı Kızılca'ya[85] gidip yerleşecek, yürüyüş ve ikamet hâlinde sol kanadınızın emniyetini sağlayacaksınız. Hasankale'de kalacak taburunuz yarın oraya gelecek Dağ Topçu Taburuyla birlikte hareket edecek ve 90'ıncı Alay Hopik'e[86] gelinceye kadar yürüyüş ve ikamet hâlinde topçunun emniyetini sağlayacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 19-20 Kasım 1914

Vukuat:

Süvari Bölük Komutanlığına

1. Tümen Haran istikametinde yürüyüşe devam edecek, Haran civarındaki köylerde Ordu ihtiyatı olarak yerleşecektir.

2. Süvari Alayıyla, sekiz top ve makineli tüfekli bir düşman kolunun, Narman'dan güneye doğru indiği haber alınmıştır.

[85] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[86] Erzurum - Köprüköy ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Yapağılı.

3. Süvari Bölüğünün merkezi Haran'ın 7 km batısına geçecektir. Bölük komutanı bir subay keşif koluyla Köprüköy ve Hasankale'den Narman üzerine giden yolu Ekrek[87] civarına kadar keşfedip gözetleyecek ve bu istikamette kendi emniyetini kendisi sağlayacaktır.

4. Tümen Karargâhı yarın öğleden sonra Haran'dadır. Süvari Bölüğü yapacağı keşfin sonucunu 20 Kasım gece yarısına kadar Tümen Komutanlığına bildirecektir.

5. Maslahat'ta[88] 9'uncu Kolorduya bağlı bir Tümen Karargâhı bulunduğu haber alındığından orasıyla irtibat kurulacaktır.

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 19-20 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Erzurum'da 30'uncu Topçu Alay Komutanlığına

Erzurum'da 90'ıncı Alay Komutanlığına

Çeşitli sınıflardan oluşan bir düşman kuvvetinin Narman'dan güneye indiği haber alınmıştır. 90'ıncı Alaydan bir tabur Sahra Topçu Taburuyla birlikte hareket edecek, yürüyüş ve ikamet sırasında topçunun emniyetini sağlayacaktır.

Ayrıntılı emir, Hasankale Merkez Komutanlığından alınacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 19-20 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Hasankale'de 30'uncu Tümen İdare Başkanlığına

Yarın Köprüköy'de kalmadan Haran'a gelin.

[87] Erzurum - Narman ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Yanıktaş.
[88] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Muratbağı.

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 19-20 Kasım 1914

Vukuat:

Tümen Emri

1. Tümen, Haran civarındaki köylerde yerleşerek Ordunun ihtiyatını teşkil edecektir.

2. Bir süvari alayıyla, sekiz top ve makineli tüfekli bir düşman piyade kolunun güneye doğru indiği haber alındığından, Hasankale'den itibaren birlikler, gerek yürüyüş gerek ikamet sırasında sol kanadın emniyetini sağlayacaktır.

3. 88'inci Alay Masra'da,[89] 89'uncu Alay Aşağı Kızılca'da, 30'uncu Topçu Alayı ile 90'ıncı Alaydan bir tabur Hopik'te, 90'ıncı Alaydan iki tabur Aşağı Çakmak'ta,[90] seyyar hastaneler, Sıhhiye Bölüğü, ekmekçi takımları Karaçuha'da,[91] Tümen Karargâhı ve İstihkâm Bölüğü Haran'da, Süvari Bölüğü Geçik'te[92] ikamet edecektir.

4. Narman'dan Hasankale ve Köprüköy'e gelen yolda Süvari Bölüğü tarafından keşif yapılacaktır.

5. 88'inci Alay, bir taburunu Hasankale'de bırakacak, diğer iki taburuyla Masra'ya hareket edecektir. Hasankale'de kalan tabur 20 Kasımda oraya gelecek dağ topçu taburuyla birlikte yürüyecek, 90'ıncı Alay Hopik'e gelinceye kadar yürüyüş ve ikamet sırasında topçunun emniyetini sağlayacaktır.

6. 90'ıncı Alay bir taburunu 1'inci Topçu Taburuna muhafız olarak bırakacak, bu tabur da topçular Hopik'e gelene kadar emniyeti sağlayacaktır.

7. Bu emrin her birliğe ait olan maddesi telgrafla kendilerine bildirilmiş ve birer sureti Hasankale'de Merkez Komutanı vasıtasıyla oradan geçecek birliklere dağıtılmıştır.

Konuş Yeri: Haran

Tarih: 19-20 Kasım 1914

Saat: 22.15

Vukuat:

Köprüköy'de 30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Tümen birlikleri Haran istikametinde ilerleyecek ve Haran civarındaki köylerde Ordu ihtiyatı olarak yerleştirilecektir.

[89] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı Yürükatlı köyünün güneyinde yer alır.
[90] Erzurum - Köprüköy ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[91] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[92] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Yıldıran.

2. Erzurum - Haran istikametinde ilerleyecek birlikler Hasankale, Köprüköy, Id[93] istikametine karşı kendi emniyetlerini sağlayacaklar, özellikle topçular yalnız hareket etmeyip piyadelerle birlikte hareket edeceklerdir.

3. Bu istikametten bir düşman süvari alayıyla, sekiz toplu, makineli tüfekli ve piyadeli bir kolun ilerlediği haber alınmıştır.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Haran

Tarih: 20 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

21 Kasım 1914 tarihinde Hasankale ve Erzurum'da bulunan 30'uncu Tümen birliklerinin hareketi 3'üncü Ordu Komutanlığı tarafından emredilecektir. Bu emir Hasankale ve Erzurum'daki birliklere de tebliğ edilmiştir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Geçik

Tarih: 20-21 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Narman'dan Hasankale ve Köprüköy'e ilerlediği haber alınan düşman kuvvetinin faaliyetleri, Köprüköy, Badicvan,[94] Mehnek Harabesi, Çermiksu,[95] Koşa[96] ve Ekrek Tepeleri'ne kadar Badicvan Deresi'nin iki tarafında arz edilen istikametlerde keşif ve gözetleme yaptırıldı. Keşif kollarından alınan raporlarda söz konusu bölgede düşman kuvvetlerine rastlanmadığı bildirilmiştir.

2. Bölükle Koşa'ya gidildi. Civar köylerden kaçarak Koşa'ya gelenler, düşmanın 4000-5000 piyadesi, beşi dağ, ikisi sahra olmak üzere 7 topu ve 400-500 süvarisi olduğunu, bunların büyük kısmının Ekrek'e bir saat mesafedeki Şekerli[97] köyünde, kalanının İd kasabası ve civarındaki Mehnek Tepesi'nde bulunduğunu ve avcı siperi hafriyatıyla meşgul olduklarını söylemişlerdir.

[93] Erzurum'a bağlı ilçe. Bugünkü adı Narman.
[94] Erzurum - Pasinler ilçesine bağlı köy. Bugünkü adı Esendere.
[95] Erzurum - Köprüköy ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Ilıcasu.
[96] Erzurum - Narman ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Toygarlı.
[97] Erzurum - Narman ilçesi - Merkez bucağına bağlı belde.

3. Şekerli köyünden çıkarılan düşman keşif kollarının Ekrek, Karşım,[98] Todan,[99] Aşağı Hiçov,[100] Yukarı Hiçov,[101] Aha[102] köylerinde dolaştıkları, içlerindeki gönüllü Ermenilerin teşvikiyle bazı köylülere saldırdıkları ve mallarını gasp ettikleri köy halkı tarafından ifade edilmiştir.

4. Gündüzleri o civarda keşif faaliyetlerine devam edilecek, geceleri Geçik köyüne dönülecektir.

5. Diğer birliklerden keşif kollarına rastlanmamıştır. Bazı köylerde buğday mevcuttur.

Süvari Bölük Komutanı
Ethem

Konuş Yeri: Haran

Tarih: 21 Kasım 1914

Saat: 01.00

Vukuat:

Bu raporun bir sureti aynen 3'üncü Ordu Komutanlığına bildirildi.

Düşünceler:

Bu rapor 3'üncü Ordu için çok yararlı oldu. Çünkü düşmanın sekiz tabur piyade, sekiz top ve bir alay süvarisinin ilerlediğinin bu akşam haber alınması, Hasankale ve Erzurum'da birliklerin durmasına sebep oluyordu. Ordu cephesindeki bazı taburların Rusların taarruzları üzerine geri çekilmesi gibi ikinci bir mesele de buna bir kat daha endişe katıyordu. Bundan dolayı bu rapor çok faydalı oldu ve düşmanın ilerlemediği anlaşıldı.

Konuş Yeri: Zara

Tarih: 20-21 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Kolordu Karargâhı 20 Kasım gecesi Zara'da, takip eden günlerde Dereköy,[103] Anders, Ortaköy,[104] Refahiye,[105] Kıranhan,[106] Erzincan'da konaklayacaktır.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

[98] Erzurum - Narman ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Alacayar.
[99] Erzurum - Narman ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Savaşçılar.
[100] Erzurum - Narman ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Aşağı Yayla.
[101] Erzurum - Narman ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Yukarı Yayla.
[102] Erzurum - Narman ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Beyler.
[103] Sivas - Zara ilçesi - Şerefiye bucağına bağlı köy.
[104] Sivas - Akıncılar ilçesine bağlı köy.
[105] Erzincan'a bağlı ilçe.
[106] Erzincan - Merkez ilçesi - Çatalarmut bucağına bağlı Koçyatağı köyünün güneybatısında yer alır.

Konuş Yeri: Haran

Tarih: 20-21 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. İd'deki düşman kuvvetinin 8 tabur piyade, 4 makineli tüfek, 8 toplu bir batarya ve bir alay kadar süvari olduğu haber alınmıştır.

2. Tümen, İd istikametinde keşif faaliyetinde bulunacak ve bu düşman kuvvetinin hangi istikameti takip ettiğini belirleyecektir. Özellikle Hasankale - İd istikameti önemlidir.

3. Hasankale ve Erzurum'da bulunan Tümen birlikleri için yarın öğleden önce emir verilecektir. Masra'da bulunan alay, Ordu Komutanlığı emrine girmek üzere 21 Kasım 1914 tarihinde saat 08.00'de Kalender[107] civarında hazır bulunacaktır.

4. Ben, Kalender'in güneyindeki tepede bulunacağım. Raporlar hem Haran'a hem de bu tepeye gönderilecektir. Haran, Bedrevans,[108] Kalender ve Köprüköy'de telefon merkezi vardır.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Haran

Tarih: 20-21 Kasım 1914

Vukuat:

88'inci Alay Komutanlığına

1. İd'deki düşman kuvvetinin 8 tabur piyade, 4 makineli tüfek, 8 toplu bir batarya ve bir alay kadar süvari olduğu haber alınmıştır.

2. Süvari Bölüğü, İd istikametini yarın tekrar keşfedecektir. Özellikle Hasankale - İd istikameti önemlidir.

3. Masra'da bulunan 88'inci Alayın iki taburu, Ordu emrine girmek üzere 21 Kasım günü saat 08.00'de Kalender civarında hazır bulunacaktır.

4. Ordu Komutanı Kalender'in güneyindeki tepede bulunacaktır. Raporlar hem Haran'a hem de bu tepeye gönderilecektir. Haran, Bedrevans, Kalender ve Köprüköy'de telefon merkezi vardır.

5. Tümen Karargâhı, yarın Ordu Komutanlığının maiyetinde bulunacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

[107] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[108] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Yürükatlı.

Tarih: 21 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Hasankale'de 90'ıncı Alay Komutanlığına

Alayınız ve Tümenin oraya gelecek diğer birlikleri, sonraki emre kadar Hasankale'de kalacaklardır.

Konuş Yeri: Haran

Tarih: 21 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Erzurum Merkez Komutanlığına

30'uncu Tümene bağlı olup Erzurum'da bulunan ve Erzurum'a gelecek olan birliklerin hemen Hasankale'ye gönderilmeleri arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 21 Kasım 1914

Vukuat:

Hasankale'de 90'ıncı Alay Komutanlığına

Oradaki birlikleri alarak hemen Köprüköy'e gelin. Alayın Hasankale'de kalması hakkındaki emir iptal edilmiştir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Haran

Tarih: 21-22 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Kalender'de 88'inci Alay Komutanlığına

Bu gece hareket ederek, Badicvan'a gelin. Tümen Karargâhı bu gece Badicvan'dadır.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Düşünceler:

Bu emir 88'inci Alay Komutanlığına ulaşmamıştır. Alay, Ordu Karargâhından Yardımcı Subay Rüştü imzasıyla gönderilen haber üzerine Yukarı Söğüt'e[109] geçmiştir.

Konuş Yeri: Haran

Tarih: 21-22 Kasım 1914

Vukuat:

Geçik'te Süvari Bölük Komutanlığına

Bölüğünüzle bu gece Badicvan'a gelin. Tümen Karargâhı Haran'dan Badicvan'a hareket etti ve bu gece Badicvan'dadır. Yolda rastladığım Kurmay Başkanlığına mensup subayların, Badicvan'a gitmekte olduğumuzu öğrenince şaşırması üzerine, verilen ordu emrinde bir yanlışlık olduğu anlaşıldı. Yanlışlığı düzeltip bildirmek üzere yanlarına yardımcı subay verildi. Ordu Karargâhı telefonuyla bir cevap almak üzere akşama doğru Çakmak köyünde mola verdi; fakat Haran ile Çakmak arasındaki telefon hattı kesik olduğundan bir cevap alınamadı. Nihayet gönderdiğimiz subay, 88'inci Alayın iki taburunun Yukarı Söğüt'te ve tümenin diğer birliklerinin Köprüköy'de toplanmasına dair şifahi emri getirdi. Gece Köprüköy'e gidildi. Ordu Karargâhından Yardımcı Subay Rüştü imzasıyla Aşağı Kızılca'ya dönüş emri verilmiştir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Haran

Tarih: 21 Kasım 1914

Saat: 12.35

Vukuat:

Ordu Emri

1. Düşmanın durumunda bir değişiklik yoktur.

2. Ordu, tekrar taarruz edeceği zamana kadar savunma durumunu düzeltmek için, geçici olarak Todaviran[110] - Haran - Minevürt[111] hattını işgal etmek üzere bugün saat 19.00'da harekete geçecektir.

3. 11'inci Kolordu Haran'ın (dâhil) güneyinde, 9'uncu Kolordu, Haran'ın kuzeyinde bulunacaktır. Kolordu komutanları daha gündüzden asıl mevziyi keşfedecek ve inceleyecektir. Her kolordu şimdi zapt edilen mevzide

---

[109] Erzurum - Köprüköy ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[110] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Kükürtlü.
[111] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Küçükkonak.

ileri karakollarını ve dağ toplarını bırakacaktır. Düşman taarruzu olmadıkça bugünkü hat terk edilmeyecektir. 84'üncü Alay ve beraberindeki topçu taburu, 11'inci Kolordunun sol kanadının gerisine alınacaktır.

4. 2'nci Nizamiye Süvari Tümeni 21 Kasım gecesini Geçik - Hopik - Aşağı Çakmak bölgesinde geçirecektir. Süvari Kolordusu görevine devam edecektir.

5. 30'uncu Tümen, Hasankale'deki ve buradaki kuvveti Ordu Komutanlığının emrinde olmak üzere geceyi Badicvan'da geçirecek, Erzurum'daki birlikleri Hasankale'ye yürüyecektir.

6. Ordu Karargâhı bugün Haran'da kalacaktır.

Ek:

1. Gece yürüyüşünde tüfekler boşaltılmış olacak ve bölük komutanları yapacakları kontrollerle tüfeklerin boşaltılmış olduğundan emin olacaklardır. Yürüyüş, sükûnetle yapılacaktır.

2. Birliklerin emredilen hatta geldikleri ve yeni mevzide aldıkları tertibat hemen bildirilecektir.

Konuş Yeri: Haran

Tarih: 21 Kasım 1914

Vukuat:

9'uncu Kolordu Komutanlığına

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Sonradan alınan bilgilerden İd'deki düşman kuvvetinin bir piyade alayıyla, beşi dağ, ikisi sahra olmak üzere yedi toptan ve 400-500 kadar süvari kuvvetinden oluştuğu, bu kuvvetin büyük kısmının Şekerli civarında bulunduğu ve diğer kısmının İd civarında tahkimatla meşgul olduğu anlaşılmıştır. 30'uncu Tümenden bir süvari bölüğü Koşa civarında keşif yapmaktadır.

2. Bu düşman kuvvetine karşı ordunun sol kanadının ve Hasankale istikametinde irtibat hatlarının emniyeti için 29'uncu Tümenden bir piyade alayı ve bir dağ topçu taburundan verilecek kadar süvariden oluşan bir müfreze saat 05.00'te Dazlak Yaylası istikametinde hareket ettirilecek ve bu müfrezeye Kolordudan bir kurmay subay verilecektir.

3. Bu müfrezeyle telefonla, eğer bu yeterli olmazsa postalarla irtibat kurulacaktır.

4. Haberler, mümkün olduğunca süratle Ordu Komutanlığına bildirilecektir.

5. 29'uncu Tümenin kalan kısımları 9'uncu Kolordu Komutanlığının emrindedir.

6. Ordu ihtiyatı olarak 30'uncu Tümenin iki taburu, bugün Kalender civarına gelecektir.

7. 9'uncu Kolordu, İd civarındaki düşmana karşı keşif faaliyetlerine devam edecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Haran

Tarih: 21-22 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Aşkale'de 89'uncu Alay Komutanlığına

Tümenin hemen Köprüköy'de toplanması emredildiğinden, Ilıca'dan sonra Erzurum'da kalınmadan, Erzurum'un 20 km doğusunda Korucuk[112] köyüne hareket edilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Haran

Tarih: 21-22 Kasım 1914

Vukuat:

22 Kasım 1914 Günü İçin Ordu Emri

1. Asıl hattın müdafaası dünkü emirle bildirilmiştir. Mevkinin ayrıntılarıyla belirlenmesi kolordulara aittir. Yalnız dünkü ordu emrinde gösterilen Haran yerine merkez, Hopik'in kuzeydoğusundaki tepeler olacaktır.

2. Saat 06.00'da birlikler genel olarak mevkilerine yerleşmiş olacak ve mümkün olduğunca süratle tahkimata başlanacaktır. Tahkimat gerek avcılara gerek istinat[113] ve ihtiyatlara uygun olarak yapılacak ve devamlı bilgi verilecektir.

3. Köprüköy - Hopik - Haran - Zanzak[114] hattı her iki kolordunun keşif ve muharebe ara hattıdır. Bu hattın kuzeyi 9'uncu Kolorduya, güneyi 11'inci Kolorduya aittir. Bu yol da 9'uncu Kolorduya aittir.

---

[112] Erzurum - Pasinler ilçesine bağlı köy.

[113] Avcı zinciri gerisinde arka olmak üzere toplu hâlde bulundurulan asker. Ferit Devellioğlu; Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi Yay., Ankara, 2003, s.460-461.

[114] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına köy. Bugünkü adı Akçataş.

Düşmanın İd'deki müfrezesine karşı Ordunun sol kanadının ve İd - Hasankale istikametinde irtibat hatlarının emniyeti için Dazlak Yaylası istikametine gönderilen müfreze, 9'uncu Kolordu Komutanlığına bağlıdır.

4. 2'nci Nizamiye Süvari Tümeni, Aras'ın[115] güneyinden Ordunun sağ kanadına geçecek, Aras'ın güneyinden ilerleyecek kuvvetlerle, kuzeyinden ilerleyecek kuvvetlerin güneyini ve kanatlarının gerilerini keşfettirecektir. Ordunun kuzey kanadında keşif yapmak için Süvari Tümeninden bırakılan süvarilerin komutası ve düşmanın kuzey kanadında ve İd istikametinde keşif yaptırılması 9'uncu Kolordunun sorumluluğundadır.

5. 30'uncu Tümen 88'inci Alay ve Dağ Topçu Taburuyla Ordu ihtiyatı olarak Yukarı Söğüt'te bulunacak, diğer birlikleri Köprüköy'e ilerleyecektir.

6. Ordu Karargâhı, 21 Kasım gecesi saat 22.00'den itibaren Geçik'e gidiyor. Geçik'te telefon irtibatı sağlanana kadar raporlar Çakmak telefonuna verilecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Yukarı Söğüt

Tarih: 22 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

34'üncü Tümen Karargâhı, Sıhhiye Bölüğü ve 34'üncü Tümen Topçu Komutanı Yukarı Söğüt'e gelmişlerdir; ancak köy çok küçük olduğundan Süvari Bölüğü hayvanlarının ahırlara yerleşmesi mümkün değildir. Ahırlara Makineli Tüfek Bölüğünün tüfek katırları, topçuların hayvanları ve subayların binekleri güçlükle yerleşebilmiştir.

88'inci Alay Komutanı
Binbaşı Bahaettin

Not: Tamdere'de araba kazası sonucu telefon arızalandığı için telefon hattının onarımına yardım edilemeyeceği ayrıca arz olunur.

Konuş Yeri: Geçik

Tarih: 22 Kasım 1914

Vukuat:

Ordu Emri

1. Düşmanın durumunda değişiklik olduğuna dair bilgi alınmamıştır.

[115] Erzurum - Horasan ilçesine bağlı bucak.

2. 3'üncü Ordu 22 Kasım gecesi aşağıdaki gibi ikamet edecektir.

9'uncu Kolordu Köprüköy - Hopik - Haran hattının kuzeyinde Pazaçur,[116] Taftiker,[117] Badicvan'dan istifade edecektir. Bu hattın güneyinde Hopik, Haran köyleri 11'inci Kolorduya aittir. 30'uncu Tümen Yukarı Söğüt ve Köprüköy'dedir. 2'nci Nizamiye Süvari Tümeni Todaviran, Harçlı[118] civarındadır.

3. Emniyet Tertibatı: İlerideki Ardos ve ...(?) sırtlarında küçük birlikler ve keşif kolları bırakılacak, ileri karakol birliklerinin büyük kısmı Haran, Bedrevans, Minevürt hattında bulunmak üzere Azap'ın batı sırtlarına alınacaktır. İleride bulunan toplar bataryalarına iltihak edecektir. Her iki Kolordunun keşif ve emniyet bölgeleri ara hattı Hopik - Haran - Ardos 11'inci Kolorduya aittir.

Keşif Görevleri: Dün emredildiği şekildedir. Ayrıca düşmanın ilerleyip ilerlemediği, geri çekilip çekilmediği, İd'deki ve Aras'ın güneyindeki kuvveti, hareket şekli ve bölge keşfettirilecektir.

4. Ordu Karargâhı 22 Kasım 1914 tarihinde Köprüköy'dedir.

Birliklerin durumu hakkındaki raporlar, olabildiğince erken Köprüköy'e gönderilecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 22 Kasım 1914

Vukuat:

Suşehri'ne Gelecek Olan 10'uncu Kolordu Komutanlığına

Tümen 3'üncü Ordunun ihtiyatı olmak üzere Köprüköy'de toplanmaktadır. 88'inci Alay, 90'ıncı Alay, Süvari Bölüğü ve Dağ Topçu Taburu gelmiştir. Kalan kısımlar üç güne kadar gelecektir. Tümen Karargâhının Köprüköy'de bulunduğu arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Yukarı Söğüt

Tarih: 22 Kasım 1914

Vukuat:

1. Masra'da bırakılan silah ve diğer malzemenin getirilmesi için sabah yük hayvanı gönderilmiştir.

[116] Erzurum - Köprüköy ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Ortaklar.
[117] Erzurum - Köprüköy ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Savatlı.
[118] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.

2. Süvari Bölüğü henüz buraya gelmemiştir.

3. Alayın kol sonu ancak saat 11.45'te güçlükle Yukarı Söğüt'e gelebilmiştir.

4. İaşe için un ve tuza fazlasıyla ihtiyaç vardır.

5. 1'inci Taburun iki bölüğü henüz gelmemiş, 2'nci Taburdan da haber alınamamıştır.

88'inci Alay Komutanı
Binbaşı Bahaettin

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 22 Kasım 1914

Vukuat:

Tümen Emri

1. Düşmanın 20'nci ve 39'uncu Tümenlerinden, Türkistan Kolordusundan ve bazı alaylarından oluşan bir kuvveti, art arda kazanılan zaferlerle Tahirhoca[119] - Horasan[120] - Zanzak ve kuzeyindeki sırtlara kadar uzaklaştırılmıştır. Narman taraflarından ilerleyen düşman birlikleri de hudut taburları tarafından İd ve Şekerli'ye kadar püskürtülmüştür. Bu kuvvetin bir piyade alayı, beş dağ ve iki sahra topu ile iki süvari bölüğünden ibaret olduğu anlaşılmıştır.

2. Ordu tekrar taarruz edeceği zamana kadar geçici olarak Todaviran - Hopik'in kuzeydoğusundaki tepeler - Minevürt hattını işgal edecektir.

a. 11'inci Kolordu Hopik'in güneyinde, 9'uncu Kolordunun kuzeyindeki hattadır.

b. 2'nci Süvari Tümeni Aras'ın güneyinde düşmanın kanadını keşfetmek ve gözetlemekle görevlidir. Zanzak'ta(?), İd ve Şekerli'deki düşmana karşı, çeşitli sınıflardan oluşan 9'uncu Kolorduya bağlı bir müfreze vardır.

3. 30'uncu Tümenden 88'inci Alay ile Dağ Topçu Taburu Ordu ihtiyatı olarak Yukarı Söğüt'tedir. Tümenin diğer birlikleri Köprüköy'de toplanacak, Süvari Bölüğü Yukarı Söğüt'te bulunacaktır.

4. (...)[121]

5. Yukarı Söğüt ve Köprüköy'de birlikler, Köprüköy Ordugâhına gireceklerdir. Bina ve ahırlardan, öncelikle süvari, mitralyöz ve top koşum hayvan ve katırlarıyla, subayların binekleri faydalanacaktır. Köprüköy Ordugâh Komutanı, 90'ıncı Alay Komutanı Binbaşı Kâzım'dır.

[119] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[120] Erzurum'a bağlı ilçe.
[121] Belgenin orijinalinde 4'üncü madde yoktur.

6. Telefon hattı, Yukarı Söğüt ile Köprüköy hattına kadar uzatılacaktır. Bu iş için Tümenin ve Alayın malzemesi kullanılacaktır.

7. Süvari Bölüğü, muhabere için piyade alaylarına ikişer muhabere atlısı verecektir.

8. İaşe için ayrıca emir verilecektir.

9. Tümen Karargâhı, Köprüköy'dedir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 22-23 Kasım 1914

Vukuat:

Tümen Emri

1. Bugün öncüsü bir alaydan oluşan bir yürüyüş kolu Gerek'ten[122] İlimi[123] istikametine ilerlemiş, kolbaşı saat 04.45'te İlimi'ye gelmiştir.

2. 11'inci Kolordu, Todaviran - Hopik hattının doğusuna kadar olan mevzileri; 9'uncu Kolordu Hızardere'nin[124] güneyindeki sırt - Minevürt'ün güneyindeki sırt hattını savunacak, tahkim edecek ve Kolordunun bir piyade alayı ve bir dağ topçu taburu ihtiyatı Geçik'te bulunacaktır.

3. 30'uncu Tümen, 9'uncu ve 11'inci Kolordular arasında kalacak boşluğu küçük bir kuvvetle kapatacaktır. Tümen birlikleri aşağıdaki mevzilerde bulunacaklardır:

1. 88'inci Alay, saat 07.00'de Aşağı Kızılca civarında düşmanın göremeyeceği bir yerde iki taburu ihtiyatta bırakarak, diğer bir taburuyla iki kolordu arasındaki boşluğu kapatacak şekilde tertibat alacak, o hattı tahkim edecek ve her iki kanatla irtibatı sağlayacaktır.

2. 90'ıncı Alayın bir taburu, emri alır almaz Yukarı Söğüt'e hareket ederek orada bulunan dağ topçu taburunu alacak, saat 07.30'da Aşağı Çakmak'ta bulunacaktır.

3. 90'ıncı Alayın diğer iki taburu saat 07.30'da Çakmak'ta bulunmak üzere Köprüköy'den hareket edecektir.

4. Süvari Bölüğü, subay komutasında bir takımını Aşağı Kızılca'da, 88'inci Alayın ihtiyat mevzisinde saat 07.00'de hazır bulunduracaktır. Diğer kısımları saat 07.30'da Aşağı Çakmak'ta bulunacaktır.

[122] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[123] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Çayırdüzü.
[124] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.

5. 23 Kasım 1914'te Köprüköy'e gelecek olan Sahra Topçu Taburu ve diğer birlikler Çakmak'ta Tümene katılacak ve hareketi hızlandıracaktır.

6. Tümen Karargâhı, aksi gerekmedikçe 23 Kasım gecesini Çakmak'ta geçirecek ve akşama kadar 88'inci Alayın ihtiyatı nezdinde kalacaktır.

7. İdare heyeti akşama kadar Köprüköy'de kalarak Tümenin iaşesini temin edecek, gece Çakmak'a gelecektir.

8. Söğütlü'ye kadar uzatılması önceden emredilen hat uzatılmayacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 22-23 Kasım 1914

Vukuat:

Alucra Kaymakamlığına

Kelkit Kaymakamlığına

Şiran Kaymakamlığına

Aşkale Bucak Müdürlüğüne

Bayburt'ta Binbaşı Sabri'ye

Ilıca / Erzurum Merkez Komutanlığına

30'uncu Tümene bağlı olarak oraya gelecek piyade ve topçu cephane kollarının ne gibi ihtiyaçları varsa temin edilerek, bekletilmeden süratle Tümene yetiştirilmesi ve oradan hareket tarihlerinin bildirilmesi önemle rica olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 22-23 Kasım 1914

Vukuat:

Ordu Emri

1. Düşmanın, öncüsü bir alaydan ibaret olan bir yürüyüş kolu bugün Gerek'ten İlimi istikametine ilerlemiş ve kolbaşı saat 04.45'te İlimi'ye gelmiştir.

2. 3'üncü Ordu, mevzisinde, düşmanın taarruzuna şu şekilde karşılık verecektir:

9'uncu Kolordu Hızardere güneyindeki sırt - Minevürt'ün güneyindeki sırt - Masra'nın batısındaki sırt hattını savunacak ve tahkim edecektir.

Koşa'daki müfreze, 84'üncü Alay ve Dağ Topçu Taburu 9'uncu Kolordunun emrindedir. 84'üncü Alay ve Dağ Topçu Taburu saat 07.00'de Geçik'te bulunacaktır. Koşa'daki müfreze, İd istikametindeki keşif faaliyetlerini aksatmamak koşuluyla muharebeye katılabilir.

11'inci Kolordu, Aras'ın kuzeyinde, 34'üncü Tümenin bulunduğu mevziyi ve Aras'ın güneyindeki diğer iki tümenden biri, Komasor'un[125] doğusundaki sırtları, Aras'ın güneyinden ilerleyecek kuvvetlere karşı tahkim edip savunacak, diğer tümeni de gerektiğinde gerek Aras'ın kuzeyinde gerek Aras'la güneyinde doğuya karşı taarruz edebilmek üzere Komasor civarında hazır bulunacak; fakat taarruz Ordu emriyle gerçekleştirilecektir.

30'uncu Tümen Çakmak civarında saat 07.30'da Ordu ihtiyatı olarak hazır bulunacak ve Aşağı Kızılca civarında 11'inci Kolordu ile 9'uncu Kolordu arasındaki boşluğu düşman taarruzuna karşı küçük kuvvetlerle kapatacaktır. En az bir piyade alayı ile bir topçu taburu Ordu ihtiyatı olarak kalacaktır.

2'nci Nizamiye Süvari Tümeni Ordunun sağ kanadının güvenliğini sağlayacak ve Aras'ın güneyinden ilerleyecek kuvvetleri keşfedecektir.

9'uncu Kolordu Hopik - Haran yolunun kuzeyindeki düşman kuvvetlerini, 11'inci Kolordu bu yolun güneyindeki bölgeden ilerleyecek düşman kuvvetlerini keşfedecektir.

3. Ordu Karargâhı Köprüköy'de kalacaktır.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Yeniköy'ün[126] Kuzey Tepeleri

Tarih: 23 Kasım 1914

Saat: 18.00

Vukuat:

Süvari Bölük Komutanlığına

1. Yeniköy'ün kuzey tepelerinden Narman istikametine giden yolları keşfettim. Hava sisli ve fırtına olduğundan düşman kuvvetlerini göremedim.

2. Yeniköy, Kızılviran[127] köylerinde düşmandan eser yoktur.

---

[125] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Kırkgözeler.
[126] Erzurum - Pasinler ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[127] Erzurum - Pasinler ilçesi. Bugünkü adı Kızılören.

3. Topların Badicvan, Kızılviran, Hoşap[128] istikametinde değil, Sürbehan,[129] Yeniköy, Koşa istikametinde hareket edebileceğine dair Kızılviran halkından bilgi aldım.

Süvari Teğmen
Abdülkadir

Konuş Yeri: Pazaçur

Tarih: 23 Kasım 1914

Saat: 17.15

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Üç istikamete gönderilen keşif kollarından 2 Numaralı Subay Keşif Kolu Sürbehan'a, 3 Numaralı Astsubay Keşif Kolu Hızardere'ye kadar yaptıkları keşifte düşmana rastlamamışlardır.

2. 2 Numaralı Keşif Kolu, Sürbehan yollarının sahra toplarının geçişine ve gece yürüyüşlerine uygun olmadığını; 3 Numaralı Keşif Kolu, Geçik, Minevürt, Hızardere yollarının dağ toplarının geçişine ve gece yürüyüşlerine uygun olduğunu bildirmektedir.

3. Dazlak Yaylası civarındaki 2430 rakımlı tepeye gönderilen keşif kolundan rapor alınmamıştır.

4. 2 Numaralı Keşif Kolu Çermiksu istikametinde keşfe devam etmektedir.

5. Civar köylerde erzak ve yem bulunmuyor.

Süvari Bölük Komutanı
Ethem

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 23 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Cephanenin, özellikle topçu cephanesinin son derece dikkatli kullanılması gerekmektedir. Yalnız isabet sağlanabilecek mesafelerde, vurulması mümkün olan büyük hedeflere ateş edilmelidir. Uzak mesafeler değil vadiler uzunluğuna ateşe alınırsa daha etkili olur. Topçunun asıl görevi, piyadelerin taarruzunu kolaylaştırmak, düşmanın taarruzunu püskürtmektir. Topçu, çok cephane sarf etmekten ziyade, mevzisini iyi seçip düşman birliklerini yan ateşine alırsa etkili olabilir.

[128] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Dönertaş.
[129] Erzurum - Pasinler ilçesine bağlı köy. Bugünkü adı Demirdöven.

Uzak mesafelerde ufak tefek hedeflere açılacak ateşin etkili olamayacağı, bilakis düşmanın moralini yükselteceği unutulmamalıdır.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 23 Kasım 1914

Vukuat:

Tümen Emri

1. 3'üncü Ordunun sağ ve sol kanatlarında tek tük top ve tüfek sesleri işitilmişse de henüz kesin bilgi alınamamıştır.

2. 9'uncu ve 11'inci Kolordular durumlarını muhafaza etmektedirler.

3. Bu geceyi 30'uncu Tümen Karargâhıyla, 88'inci Alay ve Dağ Topçu Taburu Çakmak'ta, 90'ıncı Alay Homiği'de[130] geçirecektir. 90'ıncı Alay hemen hareket edecektir.

4. Çakmak'ta gerekli emniyet tertibatını 88'inci Alay alacaktır.

5. Süvari Bölüğü geceyi Çakmak'ta geçirecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 23 Kasım 1914

Saat: 3.35

Vukuat:

Ordu Emri

1. 3'üncü Ordunun sağ ve sol kanatlarında tek tük top ve tüfek sesleri işitilmiş, henüz kesin bilgi alınamamıştır.

2. 9'uncu ve 11'inci Kolordular ile Nizamiye Süvari Tümeni harbin durumuna göre kendilerine tahsis edilen köylerden faydalanacaklardır. 30'uncu Tümen bu geceyi Çakmak - Homiği'de geçirecektir.

3. Ordu Karargâhı Köprüköy'dedir. Kolordular, Ordu Karargâhıyla kurulan telefon irtibatını muhafaza edecek ve telefonun her an çalışmasını sağlayacaklardır. Telefon hattı bozulursa tamir edilmesi beklenmeden, Ordu Komutanlığına emir atlılarıyla düzenli olarak rapor gönderilecektir.

[130] Erzurum - Köprüköy ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Yeşilöz.

4. Her iki kolordunun emniyet ve keşif bölgesinin ara hattı dün emredildiği şekildedir.

5. 30'uncu Tümen bu emri kolordulara ve 11'inci Kolordu da Süvari Tümenine tebliğ edecektir.

6. Her iki kolordu, düşmanın durumu ve genel durum hakkında ayrıntılı rapor gönderecektir. 9'uncu Kolordu bundan başka düşmanın İd tarafındaki kuvvetiyle, kolbaşıyla İlimi'ye geldiği haber verilen yürüyüş kolu hakkında da rapor gönderecektir.

7. Ordu Karargâhı Emrekom'dadır[131].

8. Muharip birlikler mümkün mertebe asıl mevzilerinde kalmalıdır.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Ilıca

Tarih: 23 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Alayda çok hasta var. Bunlar Erzurum'da bırakılacaktır. Havanın kötü, yolların çamurlu ve birçok askerin ayaklarının çıplak olması Alayı sarsmıştır. Erzakın Erzurum'dan ikmali, yemeni[132] ve çarık alınması ve hastaların bırakılması için zamana ihtiyaç vardır. Bunları tamamlayarak bu gece Erzurum'da kalınmasına ve gösterilecek konak yerine yarın gelinmesine izin verilip verilmeyeceği hakkındaki emirlerinizi iki saat sonra Erzurum'da bekliyorum.

89'uncu Alay Komutanı
Binbaşı Reşit

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 23 Kasım 1914

Vukuat:

Köprüköy'de 30'uncu Tümen İdare Başkanlığına

Köprüköy'e gelecek olan Sahra Topçu Taburu ve İstihkâm Bölüğü orada kalacak, Çakmak'a gönderilmeyecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

[131] Erzurum - Köprüköy ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Emre.
[132] Bir tür hafif ve kaba ayakkabı. Türkçe Sözlük; s.2163.

Konuş Yeri: Aşağı Kızılca

Tarih: 23 Kasım 1914

Saat: 10.00

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

Sabah, Aşağı Kızılca'ya geldim. Alay, 34'üncü ve 17'inci Tümenler arasında açık yer kalmadığından Aşağı Kızılca köyünde toplu olarak kaldı. Bir piyade alayı ile bir dağ topçu taburu Çakmak'tadır. Bugün Köprüköy'e gelecek olan Sahra Topçu Taburunun Çakmak'a gelmesini emrettim. Fakat sahra topçusunun Çakmak'tan ileriye hareketi zor olduğundan, Köprüköy'de kalmasını bildirdim. Şimdi Kızılca'dan Çakmak'a hareket ediyorum. Uygun ise Kızılca'da işi olmayan Alayın, Çakmak'a aldırılması için emir verilmesini arz ederim.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 23 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Tekliflerinizi uygun görülmüştür. Aşağı Kızılca'daki Alay, Çakmak'a gönderilecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Aşağı Kızılca

Tarih: 23 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Süvari Bölüğü Komutanlığına

Çakmak, Hızardere, Serboğan ve Çermiksu'yla, Dazlak Yaylası'nın 4 km güneyindeki 2430 rakımlı tepenin yolları, gece dahi bulunabilecek ve kullanılabilecek şekilde keşfettirilecektir. Bu yolları bilen süvarilerin bir kısmı güneşin batmasıyla beraber mutlaka Çakmak'a Tümen Karargâhına gönderilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Aşağı Kızılca

Tarih: 23 Kasım 1914

Saat: 09.00

Vukuat:

88'inci Alay Komutanlığına

Büyük ağırlıklardan ve nakliye katarından bu gece için ihtiyaç olmayanların, Hasankale şosesinin yolla birleştiği yerin hizasına kadar hemen geri sürülmesi Ordu emridir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Düşünceler:

Bu emir Kızılca'da, saat 09.00'da 3'üncü Ordu Komutanlığından alınmıştır.

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 23 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Çakmak'ta her duruma karşı asgari olarak Ordu ihtiyatı olarak bulundurulacak bir piyade alayı ve bir dağ topçu taburundan oluşan müfreze, Çakmak, Hızardere, Serboğan, Çermiksu'yla, Dazlak Yaylası'nın 4 km güneyinde 2430 rakımlı tepedeki yolları gece dahi bulunabilecek ve kullanılabilecek şekilde keşfedecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 23-24 Kasım 1914

Vukuat:

Hasankale'ye Gelecek Olan 89'uncu Alay Komutanlığına

Doğruca Çakmak köyüne gelin. Bu gece için lazım olmayacak büyük ağırlıklar geçici olarak Hasankale'de bırakılacaktır.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 23-24 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen İdare Başkanlığına

89'uncu Alaya verilecek ayakkabı ve giysilerin, Alayın Köprüköy'den geçişi sırasında verilmesini rica ederim.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Homiği

Tarih: 24 Kasım 1914

Vukuat:

Çok acele

Aşağı Çakmak'ta 30'uncu Tümen veya 88'inci Alay Komutanlığına

Ordu Karargâhı size telefonla ulaşamadığı için aşağıdaki emirlerinin tebliği ile bizi görevlendirmiştir. "Haran cephesinde 54'üncü Alay tarafından çıkarılan ileri karakollara bir düşman süvari bölüğünün yaptığı baskınla 54'üncü Alay, yol boyunca dağılmaya başlamıştır. 30'uncu Tümen veya 88'inci Alay Komutanı bu emri alır almaz, Hopik istikametiyle 34'üncü Tümen Komutanının emrine verilmek üzere bir tabur sevk edecek ve firarilerin yirmide biri kurşuna dizilecektir.

88'inci Alayın ileriye sevk edeceği bu taburun en önemli görevi, düşman tarafında bırakılan boşluğu doldurmaktır."

9'uncu Kolordu Komutanı adına
Kurmay Başkanı
Şerif[133]

[133] Şerif (İlden) (1878-16 Ocak 1953): Kosova'ya bağlı Köprülü'de doğmuştur. 1891'de Manastır Askerî Rüştiyesini bitirmiş, Askerî İdadiye girmiştir. 1898'de Harbiyeden mezun olmuş, üsteğmen olarak Harp Okuluna geçmiştir. 1904'te Kafkasya Hudut 3'üncü Mıntıka Komiserliğine, 1907'de Erzincan Harp Okulunda Topografya öğretmenliğine atanmış, Meşrutiyet'in yeniden ilanından önce Genelkurmay başkanlığında görevlendirilmiştir. 1912'de Balkan Harbi'ne katılmıştır. 1913'te Erzurum 9'uncu Kolordu Kurmay başkanlığına atanmış, 1915-1918 yılları arasında Sibirya'da tutsak olarak kalmış, 1918'de buradan kaçarak İstanbul'da Teşkilatı Mahsusa'da görev almıştır. 1923'te Afganistan Elçiliğimizde ataşemiliter olarak görev yapmış, 1924'te Batum Şehbenderliğine, daha sonra 1'inci Sınıf Selanik Şehbenderliğine, 1927'de 1'inci Sınıf Halep Konsolosluğuna, 1912'de İstihbarat Müdürlüğüne, 1930'da Hamburg 1'inci Sınıf Konsolosluğuna, 1933'te merkeze, 1934'te İstihbarat Şubesine atanmıştır. 1935 yılında Kastamonu'dan milletvekili seçilmiştir. Türk Parlamento Tarihi, C.2, TBMM Vakfı Yay., Ankara, 2001, s.425,426.

Düşünceler:

Burası 34'üncü Tümen Komutanı tarafından gösterilmiştir. Yakalanan askerlerin yirmide biri alaylarında idam edilmek üzere birliklerine sevk edilmiştir.

Tümen Karargâhından subayların gayretiyle gece 500 kadar asker zorla Homiği'den ileri sevk edilmiştir. Dokuz asker revolverle öldürülmüştür.

Bir süvari subayı 10 atlı

88'inci Alay bir tabur boşluğu doldurmak üzere ileri gitti.

Saat 6.00

Firarlara, soğuk havanın sebep olduğu düşünülmektedir. Çünkü düşmanın saldırısı olmamıştır.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 24 Kasım 1914

Vukuat:

Köprüköy'de 3'üncü Ordu İdare Başkanlığına

Birliklerde ne ekmek ne de arpa vardır. Dün akşam yemeği yedek erzaktan verildi. İaşenin bir an önce temini ve nereden alınacağı hakkında emir verilmesi önemle arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

30'uncu Tümen Komutanlığına

Müracaat eden birliklere ihtiyaçları verilmektedir. Hasankale'de Ordu deposu kurulmuştur. Birliklere bu suretle emir verilecektir.

Sabit

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 24 Kasım 1914

Saat: 06.20

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Gece yarısından sonra bir subay eşliğinde buradaki taburların yük hayvanlarıyla, 1'inci Tabura peksimet ve diğer ihtiyaçları gönderilmiş, gece muharebe olmamıştır.

2. Dünkü muharebede 1'inci Taburdan dört asker yaralanmış, bir asker şehit düşmüştür.

3. Toplam altı sandık cephane sarf edilmiştir.

4. Muharebeye bir bölük katılmıştır.

5. Tabur 34'üncü Tümenin emriyle 54'üncü Alayın komutasına verilmiştir.

88'inci Alay Komutanı
Binbaşı Bahaettin

Konuş Yeri: Yeniköy'ün Kuzeyindeki Tepe

Saat: 12.00

Vukuat:

1. Yeniköy'ün kuzeyindeki Sivritepe'den Narman yönüne giden yollar bugün de keşfedilmiş, düşmandan bir ize rastlanmamıştır.

2. Kar yağdığından, yollar belli değildir. Halk, topların, Hasankale - Sürbehan - Yeniköy - Koşa istikametinde götürülebileceğini söylemektedir.

3. Halkın ifadesinden, Çakmak'tan Narman istikametine giden yollardan Geçik, Minevürt - Eşek Meydanı - Hızardere - Koşa hattının veya Pırtanos[134] yolunun daha iyi olduğu anlaşılmıştır.

Süvari Teğmen
Abdülkadir

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 24 Kasım 1914

Vukuat:

25 Kasım 1914 Tarihi İçin Ordu Emri

1. Düşman, birer müfreze ile Aras'ın güneyinden ve kuzeyinden ilerlemiş, bütün kuvvetlerinin Azap ile Ardos'un arasında olduğu anlaşılmıştır.

2. 3'üncü Ordu, tahkimatını takviyeye devam edecektir.

3. Her kolordu, karşısındaki düşmanın asli kuvvetlerinin hangi hatta ve ne kadar kuvvette olduğunu keşfedecektir. 9'uncu Kolordu düşmanın İd'deki asli kuvvetlerinin nerede bulunduğunu ve Maslahat - Karabıyık[135] istikametini keşfettirecektir.

---

[134] Erzurum - Narman ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Çimenli.
[135] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.

2'nci Nizamiye Süvari Tümeni, Aras'ın güneyindeki 11'inci Kolordu birlikleriyle ortak harekât düzenleyecek, Aras'ın güneyinden ilerleyecek düşman kuvvetlerini keşfedecektir.

4. Kolordular ve 30'uncu Tümen birbiriyle telefonla irtibat tesis edecektir. 30'uncu Tümen, gerek 9'uncu gerek 11'inci Kolorduların durumundan doğrudan doğruya haberdar olmak zorundadır.

5. İkamet için gerekli olan eşya ve çadırlar, ağırlıklardan birliklere alınabilir.

6. Ordu Karargâhı Köprüköy'dedir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 24-25 Kasım 1914

Vukuat:

Emrekom'da 11'inci Kolordu Komutanlığına

25 Kasım 1914 tarihi için verilen Ordu emrinin 4'üncü maddesinde Tümenin, 11'inci Kolorduyla telefon irtibatı kurması emredilmiştir. 11'inci Kolordu Komutanlığına bağlı 34'üncü Tümenin merkezi olan Hopik, Çakmak'a 2-3 km mesafede olduğundan yarın Çakmak'tan Hopik'e telefon hattı uzatılacaktır. 34'üncü Tümen Kolordu Karargâhına telefonla bağlanacağından, emredilen irtibat bu şekilde sağlanacaktır. Tümenin durumdan zamanında haberdar olabilmesi için her gün duruma dair bilgi verilmesi arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 24-25 Kasım 1914

Vukuat:

Muharebeye giren her birlik saat 16.00'da raporunu Tümen Komutanlığına gönderecektir. Bu raporda birliklerdeki yaralı ve şehit miktarı, ne kadar cephane sarf edildiği, birliğin harpten önceki mevcudu, harbin ne şekilde cereyan ettiği ve harp durumu bildirilecek, mümkünse basit bir kroki eklenecektir. Muharebenin başlangıcında ve her safhasında durum değiştikçe rapor gönderilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 24-25 Kasım 1914

Saat: 6.35

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

1. Bu gece yarısından sonra 88'inci Alay, savaş hattında bulunan 1'inci Taburuna buradaki taburların hayvanlarıyla ve bir subayla peksimet ve diğer ihtiyaçlarını göndermiştir.

2. Dünkü muharebede 1'inci Taburdan dört asker yaralanmış, bir asker şehit olmuştur.

3. Harbe yalnız bir bölük katılmıştır.

4. Toplam altı sandık cephane sarf edilmiştir.

5. 1'inci Taburun, 34'üncü Tümen Komutanının emriyle 54'üncü Alayın komutasına verildiği Alay Komutanının raporuna atfen arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 24-25 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Günlük Emir

1. Birliklerin, özellikle 34'üncü ve 17'nci Tümenlerin cephelerinde avcı siperlerinin ve bataryalarının yerlerinde bazı yanlışlıklar görülüyor. Komutanlar bu yanlışlıkları bizzat kontrol edecek ve 25 Kasım 1914 akşamına kadar düzeltecektir.

2. Birliklerin emniyeti, gündüz ve özellikle geceleri ileri karakollar tarafından temin edilecektir. Küçük bir düşman kuvvetinin görülmesi bütün mevkilerin işgalini gerektirmez. Geceleri de düşman çok yaklaşmadığı takdirde tüm askerler silah başında bekletilmeyecektir. Uygun aralıklarla değiştirilmek üzere tümenler, kendi cephelerinde ileri karakollar görevlendirecek, diğerleri civar köylerde veya çadırlı ordugâhlarda ikamet ettirilecektir.

3. Gerek muharebe sırasında gerek geceleri emniyet sağlanırken, asker ve hayvanları hava koşullarından korumak için zeminlik, korunaklı yerler veya avcı siperlerinde oyuklar yapılacak, bu konuda civar köylerden yararlanılacaktır. Gerektiğinde gizlenme hendeklerinin ve avcı siperlerinin sandık kısımlarının içleri, ateş etmeyi engellemeyecek şekilde portatif çadırla

Düşmanın ilerlediği mahaller, 33'üncü Tümen topçularının yan ateşine maruzdur. Meydana gelen muhaberenin sonucunda 33'üncü Tümen bir bataryasını bu gece Aras'a doğru yaklaştırmış ve sabahtan itibaren düşmana akın etmesi kararlaştırılmıştır. Şu saate kadar ne düşmandan ne de tarafımızdan top ve tüfek sesi işitilmemiş, düşmanın geceki teşebbüsü de sonuçsuz kalmıştır.

34'üncü Tümen Komutanı

Konuş Yeri: Homiği

Tarih: 25 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Alay Karargâhının malzemeleri arasında Hasankale'ye giden telefon malzemelerinin hemen gönderilmesi için girişimde bulunulmuştur. Geldiğinde Çakmak ile Homiği arasındaki hattın uzatılacağı arz olunur.

90'ıncı Alay Komutanı
Binbaşı Kâzım

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 25 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

93'üncü Alayın üç taburuyla 26 Kasımda, 92'nci Alay 2'nci Tabur ve Makineli Tüfek Bölüğünün 27 Kasımda Erzurum'a geleceği arz olunur.

93'üncü Alay Komutanı
Binbaşı Fethi

Düşünceler:

Durum, 26 Kasım gecesi 3'üncü Ordu Komutanlığına yazılmıştır.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 25 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Hasankale'de 4'üncü İstihkâm Bölüğü Komutanlığına

Cevap. Bir sonraki emre kadar orada kalınacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 25 Kasım 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

Kolorduya bağlı 4'üncü İstihkâm Bölüğünün geçici olarak Erzurum'da kalması 10'uncu Kolordu Komutanlığından emredilmiş; fakat Bölük Hasankale'ye gelmiştir. Erzurum'a gönderilip gönderilmeyeceğinin bildirilmesi arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 25 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

3'üncü Ordu İdare Başkanlığına

Dün gece, erzak için, tarafınızdan Hasankale'ye, Tümen İdare Başkanlığı tarafından da Köprüköy'e müracaat edilmesi emredildi. Bugün müracaat eden birlikler, ikisinden de bir şey alamayarak eli boş döndüler. Ekmek ve arpanın nereden alınacağının bildirilmesi arz olunur.

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 25 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Cevap. Yalan söylüyorlar. Ben Köprüköy'den geçen bütün birliklere idarelerine göre peksimet verdirdim, miktarını da size ayrıca bildirdim. Hasankale'deki Ordu Depo Müdürü de 11'inci Kolordu adına gelen ekmekleri verdiğini söyledi. Erzurum'dan geçen birliklere fazla miktarda ekmek almalarının emredilmesi rica olunur.

3'üncü Ordu İdare Başkanı
Nasuhi

Konuş Yeri: Haran'ın Güneybatı Sırtları

Tarih: 25 Kasım 1914

Saat: 12.30

Vukuat:

1. Bugün cephemizin ilerisinden, yol üzerinde bir düşman taburu görülmüştür.

2. Hiçbir tarafta avcı hattı görülmemiştir.

Binbaşı
Kâzım

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 25 Kasım 1914

Saat: 9.50

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. 30'uncu Tümenin 34'üncü Tümen cephesinde veya kuzeyinde istihdamı muhtemeldir. Bundan dolayı piyade ve topçu birliklerinin ne şekilde ve nerede istihdam edileceği düşünülecek ve bu konuda kısım komutanlarıyla keşif ve inceleme yapılacaktır.

2. 30'uncu Tümenden dün harbe katılan bölüğün, cephane sarfı konusunda daha iktisatlı davranması uygun olacaktı.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Düşünceler:

Alay Komutanlarıyla Süvari Bölüğüne şifahi tebligat yapılmıştır.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 25-26 Kasım 1914

Vukuat:

Hasankale'de 30'uncu Tümen İdare Başkanlığına

3'üncü Ordu İdare Başkanıyla yapılan muhabereden anlaşıldığına göre Tümene gerekli erzak, kollarımızla Erzurum'dan getirilecektir. Bunun için bir süvari ile Erzurum'a gidin, orada erzak alınacak depoları görün ve Tümenin idaresini kolaylıkla temin edecek araçları hazırlayarak dönün. Tümen Başbayları Karargâh Komutanı İhsan ve karargâhtan silahlı yirmi asker yarın buraya gönderilecektir. Karargâh asker ve hayvanlarının iaşeleri için her gün düzenli olarak hayvan hazırlanması ve Hasankale'den ihtiyaç olan erzakın gönderilmesi rica olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Haran'ın Güneybatı Sırtları

Tarih: 25-26 Kasım 1914

Saat: 6.30

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

Harp hattında bulunan 88'inci Alay 1'inci Taburdan gelen rapor aynen takdim edilmiştir.

1. 34'üncü Tümen Komutanlığının emrine atfen 88'inci Alay 1'inci Tabur 1'inci Bölük, ilerimizde bulunan Haran köyünün aranmasıyla görevlendirilmiştir.

2. Bölük Komutanlığının raporunda, Haran köyünün kuzeydoğusunda bir bölük kuvvetinde düşman süvarisi olduğu bildirilmiştir.

3. Köyün aranması sırasında yedi adet portatif kürek, bir balta, bir kazma ve 200 kadar Rus mavzer fişeğinden başka bir şey bulunamamıştır.

4. Camide 102'nci Alaydan iki yaralı bulunmuş, bir Müslüman kadının Ruslar tarafından boğularak öldürüldüğü görülmüştür.

5. Bölükten üç asker yaralı olup hastaneye sevk edilmiştir.

6. Bugün akşama kadar başka bir olay olmamıştır. Giden bölüğün 250 mermi sarf ettiği arz olunur.

88'inci Alay 1'inci Tabur Komutanı
Binbaşı Kâzım

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 26 Kasım 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

Verilen emirlere itaat etmeyerek, yakmak üzere köyün evlerini tahrip ettiği, şahitlerin ifadeleri ve kendi itirafıyla sabit olan 89'uncu Alay 3'üncü Tabur 11'inci Bölük askerlerinden Divrikli Asaf oğlu Asaf'ın kurşuna dizilerek idam edildiği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 26 Kasım 1914

Vukuat:

90'ıncı Alay Komutanlığına

Cevap.

1. Erzak kollarımız henüz yetişmediğinden, iaşe konusunda dört beş gün daha zorluk çekilecektir. Bununla beraber yine her gün Köprüköy'e ve Hasankale'ye müracaat edilecek, bu dört gün, yerinden iaşe suretiyle geçirilecektir.

2. Telefon hattı hemen uzatılacaktır. Buradan nişadır göndereceğim.

3. Köprüköy'deki bölük hemen yanınıza alınacaktır. Bu konuyu ihtiyaten Köprüköy Merkez Komutanlığına da yazdım.

4. Köyde bir evin damını yıkarken yakalanan 89'uncu Alay 3'üncü Taburdan bir asker bu sabah idam edilmiştir.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 26 Kasım 1914

Vukuat:

Hasankale'de 30'uncu Tümen İdare Başkanlığına

Cevap. Tümenin ekmek ihtiyacı mevcut iki fırınla temin edilemeyeceğinden, ekmekçi takımlarındaki duvarcılar vasıtasıyla birkaç sahra fırını daha yapılarak Tümenin günlük ekmek ihtiyacının giderilmesi ve odun veya tezek tedariki amacıyla bir bölge gösterilmesi için Ordu Dairesine müracaat edilmesi lazımdır. Birlikler burada yakacak bile bulamıyorlar. Elde edilebilen tezekler Hasankale'ye gönderilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Düşünceler:

Köylerden tezek tedarik edilerek Hasankale'ye sevki için birliklere tebligat yapılmıştır.

Tarih: 26 Kasım 1914

Vukuat:

Köprüköy'de 30'uncu Tümen İstihkâm Bölüğü Komutanlığına

Köprüköy'den başlanarak, büyük cadde üzerinden Çakmaklı'ya kadar olan yolda topçunun geçişini zorlaştıran engeller ortadan kaldırılacaktır.

Yolun 5 km'lik mesafesi bu şekilde tamamlanmıştır. Geceleri Köprüköy'e dönülecek ve yapılan faaliyet hakkında her gün Tümen Komutanlığına bilgi verilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 25 Kasım 1914

Saat: 21.00

Vukuat:

26 Kasım 1914 Tarihi İçin Ordu Emri

1. Düşmanın 25 Kasımda taarruz teşebbüsünde bulunan müfrezeleri 2 km kadar geri çekilmiştir.

2. Ordunun durumunda bir değişiklik yoktur.

3. Kolordular, kendi cephelerinde düşmanın asıl mevzisinin ve ileri sürülen birliklerinin nerelerde ve ne kadar kuvvette olduğunu tespit edecektir. 9'uncu Kolordu ayrıca düşmanın kuzey kanadını, 11'inci Kolordu güney kanadını keşfedecektir.

4. Nizamiye Süvari Tümeni Harçlı - Ardı[136] istikametinde ilerleyerek düşmanın güney kanadını ve Karayazı[137] - Tutak - Güzeldere[138] istikametini keşfettirecektir.

5. Tahkimata devam edilecektir.

6. Ordu Karargâhı Köprüköy'dedir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 26 Kasım 1914

Vukuat:

Tümen Emri

1. Düşmanın önceki gün taarruz teşebbüsünde bulunan müfrezeleri 2 km kadar geri çekilmiştir.

2. 11'inci Kolordu Todaviran - Aşağı Kızılca hattının güneydoğusundaki kırmızı tepelere kadar, 9'uncu Kolordu bunun kuzeyinde ve İd istikametinde, Aras'ın güneyindeki 2'nci Süvari Tümeni Harçlı - Ardı

---

[136] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[137] Erzurum'a bağlı ilçe.
[138] Erzurum - Karayazı ilçesi - Merkez bucağına bağlı Turnagöl köyünün doğusunda yer alır.

istikametinden düşmanın güneyine karşı keşif yapmaktadır. Ateş hattında bulunan 88'inci Alay 1'inci Bölük düşmanın geri çekilmesi üzerine cephe ilerisinde bulunan Haran köyüne karşı bir keşif taarruzu yaparak köyü ele geçirmiş ve arama yapmıştır.

3. Ordu tahkimata devam etmektedir.

4. Ordugâhlarda, diğer birliklere ait perakende askerlerin yakalanarak birliklerine sevk edilmesi için gerekli tertibat alınacaktır. 88'inci Alay Çakmak'ta, Hopik - Haran - Kızılca - Geçik istikametinden, 89'uncu Alay Homiği - Badicvan - Köprüköy istikametinden gelen yolları gözetleyecektir.

5. 88'inci ve 89'uncu Alay Komutanları harp hattını birlikte gezmek üzere bugün saat 00.30'da Tümen Karargâhında bulunacaklardır. Komutanlar ordugâhta bulunmadıkları sırada, 88'inci Alay 3'üncü Tabur Komutanı Binbaşı Nurettin Temel, Ordu Komutanlığından gelecek emirleri yerine getirmek üzere Tümene vekâlet edecektir.

6. Tümen Karargâhı Çakmak'tadır.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 26 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın durumuna dair yeni bir bilgi yoktur. Haran köyüne gelen düşman süvarilerinin tahribatını önlemek üzere gönderilen bölük, düşmanın topçu ateşine maruz kalmış, iki asker hafif, bir asker ağır yaralanmıştır.

2. Süvari Bölüğüyle meydana gelen bu çarpışmada bölüğün cephane sarfiyatı 250'dir.

3. 24 Kasım tarihindeki çarpışmada bölüğün cephane sarfiyatının altı sandık olmadığı, sarfiyat gece toplandığından, ihtiyattan avcı hattına getirilen altı sandığın yanlışlıkla sarfiyat olarak gösterildiği, gerçek sarfiyatın 1100 mermi olduğu gece alınan kesin rapordan anlaşılmıştır.

88'inci Alay Komutanı
Binbaşı Bahaettin

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 26 Kasım 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

88'inci Alay 1'inci Tabur 1'inci Bölük tarafından 24 Kasım 1914 tarihinde sarf edildiği raporla bildirilen altı sandık fişeğin fazla olduğu ve bu hususta dikkatli davranılması 15 Kasım tarihli Ordu emrinde bildirilmişti.

Konuyla ilgili yapılan soruşturmanın sonucunda, bölüğün o günkü sarfiyatının 1100 fişekten ibaret olduğu, bahsi geçen altı sandığın taburdan ihtiyat olarak bölüğe gönderildiği ve sarf edilmediğinin anlaşıldığı arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 26-27 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Bugün Köprüköy'den itibaren 3,5 km'lik yol boyunca topçunun geçişi sağlanmıştır.

1'inci İstihkâm Bölüğü Komutanı
Yüzbaşı Ömer

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 26-27 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

25 Kasım 1914 tarihli yazıya cevaptır.

İstihkâm Bölüğü Erzurum'a gönderilecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 26-27 Kasım 1914

Vukuat:

Köprüköy'de 3'üncü Ordu Komutanlığına

93'üncü Alayın bugün Erzurum'a geldiği, 92'nci Alayın bir taburuyla, Makineli Tüfek Bölüğünün de yarın geleceği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 26-27 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Şebinkarahisar Lojistik Destek Nokta Komutanlığına

Kulakkaya'dan getirilen 19 hafif cephane arabası mermilerinin, sandıklarının yapımının hızlandırılarak acilen gönderilmesi ve sonucun bildirilmesi rica olunur.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 26-27 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Kelkit Kaymakamlığına

Bayburt'ta Lojistik Destek Nokta Komutanlığına

Bayburt'ta 88'inci Alay Komutanlığına

30'uncu Topçu Alayı 2'nci Hafif Kol Komutanı Yüzbaşı Halil, 20 hafif cephane arabasıyla oradan geçti mi, geçtiyse ne zaman geçti? Batarya kısımlarından olan demir cephane arabalarından sekizi, alayından geri kalmıştı. Bunlar da oradan geçti mi ve ne zaman geçti? Bu hususların araştırılarak yarın akşama kadar bilgi verilmesi rica olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Tarih: 26-27 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Ekmekçi takımlarından duvarcı verilmediği anlaşılmıştır. Sahra fırını inşası için yerel mülki idareciler tarafından usta aranmaktadır. Bulunduğu takdirde hemen fırın inşasına başlanacaktır. Odun için bölge tahsisi 3'üncü Ordu İdare Başkanlığına yazılmıştır. Köprüköy'de karargâh olarak kullanılan binada büyük miktarda tezek bulunduğundan, peksimet almak üzere buraya gönderilecek hayvanlara oradan tezek yüklenmesinin emredilmesi arz olunur.

30'uncu Tümen İdare Başkanı
Süleyman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 26-27 Kasım 1914

Vukuat:

Acele

Sivas'ta 10'uncu Kolordu Komutanlığına

Giresun'da iken Tümene katılan iki dağ topçu cephane kolunun, ne zaman hareket ettirileceğinin bildirilmesi arz olunur.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 26-27 Kasım 1914

Vukuat:

Erzincan Merkez Komutanlığına

Sivas'tan hareket eden ve bugün Erzincan'a gelmesi beklenen Sahra Topçu Cephane Kolu buraya sevk edilecek ve hareket tarihi bildirilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 26-27 Kasım 1914

Saat: 8.00

Vukuat:

Ordu Emri

1. Durumda değişiklik yoktur. Bedrevans'tan ilerlemek isteyen düşman müfrezesi püskürtülmüş, büyük telefat vermiştir.

2. Tahkimata devam edilecektir.

3. Kolordular düşmanın en ileri mevzilerini ve onun kanatlarını kestireceklerdir. 9'uncu Kolordu ayrıca bugünden itibaren her gün Karabıyık Maslahat yolunu keşfettirecek, piyadelerin ve dağ toplarının geçişine uygun olup olmadığını kontrol ettirecektir. Süvari Tümeni düşmanın sol kanat ve gerilerini keşfe devam edecektir.

4. 30'uncu Tümen Süvari Bölüğü, 9'uncu Kolordu Komutanlığının emrine verilmiştir. Bölük, İd tarafındaki keşfine devam edecektir.

5. Ordu Karargâhı Köprüköy'dedir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Haran'ın Güneybatı Sırtları

Tarih: 27 Kasım 1914

Saat: 7.55

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Gündüz, süvari keşif kollarıyla düşman keşif kolları arasında küçük bir çatışma olmuştur.

2. 54'üncü Alay 2'nci Tabur, gece Haran köyünü ele geçirmiştir.

3. İleri karakol bölüğü tarafından vukuat olmadığı arz olunur.

88'inci Alay 1'inci Tabur Komutanı
Binbaşı Kâzım

88'inci Alay Komutanı
Binbaşı Bahaettin

Düşünceler:

Bu rapor 88'inci Alay Komutanlığından gelmiştir.

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 27 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

93'üncü Alay ile 92'nci Alay 1'inci Tabur ve Makineli Tüfek Bölüğü ile üç batarya mantelli topçu, 93'üncü Alay Komutanı Fethi'nin komutasında birleşerek Fethi Bey Müfrezesini teşkil edecektir.

2. Müfreze bir sonraki emre kadar Hasankale civarında toplanacak ve orada kalacaktır.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 27 Kasım 1914

Vukuat:

28 Kasım 1914 Tarihi İçin Ordu Emri

1. Düşmanın bir piyade alayıyla altı toplu bataryası Azap'ın batı sırtlarını işgal etmiş, bugün saat 16.55'te iki piyade taburuyla, bir süvari takımı da Haran'ın kuzeyindeki sırtlara ilerlemiştir.

2. 2'nci Nizamiye Süvari Tümeni büyük kısmıyla Harçlı'da, iki alayıyla Kadıcelal'dedir.[139]

3. Düşman tahkimatının cinsiyle, korunaklı bir yerlerinin ve ikinci bir mevkilerinin olup olmadığı, varsa nerelerde olduğu keşfedilecektir.

4. Fethi Bey Müfrezesinden dört tabur, bir makineli tüfek bölüğü ve bir mantelli taburunun piyade birlikleri Yekebad[140] - Tepecik - Epsemce[141] civarında, topçusu Hasankale'de bulunacaktır.

5. 3'üncü Ordu Karargâhı Köprüköy'dedir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Erzincan

Tarih: 28 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Kolordu Karargâhı 2 Aralık 1914 tarihinde Erzincan'dan hareket edecek, Halilağa Hanı - Kargın[142] - Mamahatun[143] - Yeniköy[144] - Evreni'de[145] konaklayacak, 7 Aralıkta Erzurum'a gelecektir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Tuğgeneral Ziya

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 28 Kasım 1914

Vukuat:

Hasankale'de Tümen İdare Başkanlığına

1. Gelen her kafilenin Hasankale'ye hangi gün geldiği ve hangi erzaktan kaç kilo getirdiği düzenli olarak Tümen Komutanlığına bildirilecektir.

2. Birliklere her gün yapılan dağıtım ile depo mevcudu her akşam telgrafla Tümen Komutanlığına bildirilecektir.

3. Ağır ve hafif erzak kollarının hareketlerinin düzenlenmesi için bir cetvel hazırlanacaktır.

---

[139] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[140] Erzurum - Pasinler ilçesine bağlı köy. Bugünkü adı Çakırtaş.
[141] Erzurum - Pasinler ilçesine bağlı köy.
[142] Erzincan - Tercan ilçesine bağlı belde. Bugünkü adı Altunkent.
[143] Erzincan'a bağlı ilçe. Bugünkü adı Tercan.
[144] Erzurum - Aşkale ilçesi - Merkez ilçesine bağlı belde.
[145] Erzurum - Ilıca ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Atlıkonak.

4. Fırınlar kurulacak, yeni fırınlar inşa edilerek sayısı artırılacak ve Tümenin günlük ekmek ihtiyatı ekmekçi kollarıyla temin edilecektir.

5. Sıhhiye Bölüğüyle seyyar hastanelerde daima yeterli miktarda çay ve şeker bulundurulacaktır.

6. Tümen Karargâh muhafızlarının büyük kısmı Hasankale'de bırakıldığından, birliklerden silahsız asker verilinceye kadar depo tesisi ve muhafazası işinde oradaki karargâh askerleri kullanılacaktır.

7. Trabzon'a gönderilen erzak, eşya ve özellikle kaputların getirilmesi için ilgililerle haberleşilecek ve sonucu Tümen Komutanlığına bildirilecektir.

8. Trabzon ve Sivas'tan tahsil edilmeyecek havaleler hakkında Tümen Komutanlığına bilgi verilecektir.

9. İki nüsha olarak yazılan bu emrin bir sureti Erzurum'da Tümen İdare Başkanlığına gönderilecek, diğer sureti Hasankale İdare Memurluğundan bilgi alınarak, oraca gereği yapılmak üzere bırakılacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 28-29 Kasım 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

Bugün ileri hatta bulunan taburumuzdan alınan raporda, 17'nci Tümenden bir tabura, Haran'ı ele geçirdikten sonra gece karanlığından yararlanarak kendi alayına iltihak etmesinin 54'üncü Alay Komutanlığından emredildiğini bildirildiği ve taburun bu gece Çakmak'a döneceği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 28-29 Kasım 1914

Vukuat:

Hasankale'de 30'uncu Tümen İdare Memuru Mehmet Bey'e

Hasankale'de bulunan iki piyade kolundan biri sırayla Köprüköy ve civar köylerden tezek getirecek ve bir an önce fırınlardan ekmek çıkarılması sağlanacaktır.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 28-29 Kasım 1914

Vukuat:

Hasankale'de 30'uncu Tümen Piyade Cephane Kolları Komutanlığına

Ekmekçi takımlarının fırınlarına lazım olan yakacağı tedarik etmek üzere iki cephane kolundan biri sırayla Köprüköy ve civarındaki köylerden tezek getirmekle görevlendirilecek, yük hayvanları Tümen İdare Başkanlığının emrine verilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Yarbay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 28-29 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Ordu Emri

1. Düşmanın Aras'ın güneyindeki bir piyade alayı, bir süvari alayı ve bir bataryası Pinatuz[146] ve güneyindeki tepeleri işgal etmiş, bir süvari alayı da Kepenek'e[147] gelmiştir. Diğer taraflarda durumda önemli bir değişiklik yoktur.

2. 3'üncü Ordu yarın da tahkimata devam edecektir.

3. Birlikler, önceden verilen keşif görevlerine devam edeceklerdir. Keşif için özel görevleri 9'uncu ve 11'inci Kolordularla, 2'nci Nizamiye Süvari Tümenine ayrıca verilmiştir.

4. Ordu Karargâhı Köprüköy'dedir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 28-29 Kasım 1914

Vukuat:

Ordu Emri

1. Hasankale ve Mescitli[148] Ordu Sahra Depolarına malzeme, Lojistik Destek Müfettişliği tarafından sahra deposundan getirilecektir.

---

[146] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı Ardı köyünün güneydoğusunda yer alır.
[147] Erzurum - Horasan ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[148] Erzurum - Karayazı ilçesine bağlı Söylemez bucak merkezi.

2. Haran - Hopik - Köprüköy - Hasankale hattı 9'uncu Kolordu ile Işkı[149] - Kırtabaz[150] - Tortan[151] - Ketvan[152] - Hertev[153] hattı 11'inci Kolordu Nizamiye Tümeni arasında birliklerin iaşe bölgelerinin ara hattından ibarettir.

Hopik köyü 11'inci Kolorduya, Köprüköy'ün iki mahallesi 9'uncu Kolorduya, iki mahallesi 11'inci Kolorduya, Işkı, Kırtabaz, Tortan, Ketvan, Hertev köyleri Süvari Nizamiye Tümenine, Çakmak, Homiği köyleri 30'uncu Tümene, Hasankale şu anda orada bulunan birliklere, Yekebad, Tepecik, Epsemce köyleri Fethi Bey Müfrezesine bırakılmıştır.

3. Her birlik hiçbir sebeple diğer birliğin iaşe bölgesine girmeyecek ve müdahale edemeyecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 29 Kasım 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu İdare Başkanlığına

30'uncu Tümene iaşe bölgesi olarak yalnız Çakmak, Homiği köyleri verilmiştir. Hâlbuki bu köylerde iaşe bulunmuyor. Tezek dahi yoktur. Tümen için Hasankale'de tahsis edilen iki fırının geceli gündüzlü çalışılmak şartıyla ancak 4000 ekmek hazırlayabildiğini öğrendim. Tümen için Hasankale ve civarından 4000 ekmek daha yapabilecek bir iki fırın bulunmasını ve Köprüköy ve civar köylerden tezek tedarikine izin verilmesini arz ederim.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Düşünceler:

Bu telgrafa cevaben, yerel mülki idarecilerden, fırınların araştırıldığı ve yakacak için Orduya Harbiye Nezaretinden gelen büyük miktarda paranın aldırılması yazılmıştır.

[149] Erzurum - Köprüköy ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Ağcaşar.
[150] Erzurum - Köprüköy ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Kıyıkonak.
[151] Erzurum - Pasinler ilçesine bağlı köy. Bugünkü adı Uzunark.
[152] Erzurum - Pasinler ilçesine bağlı köy. Bugünkü adı Yastıktepe.
[153] Erzurum - Pasinler ilçesine bağlı köy. Bugünkü adı Otlukkapı.

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 29 Kasım 1914

Saat: 8.40

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Kolorduların erzak ve cephane kolları daima Hasankale'de kalmayacak, gelip geçerken buradan yararlanabileceklerdir. Hopik - Köprüköy yolu her iki kolordunun bölgesini ayırır. Bu iki köy 11'inci Kolorduya aittir. 30'uncu Tümen de bu yoldan yararlanabilecektir.

2. Sülüğü[154] - Badicvan hattının batısında ve Hasankale'de sadece Fethi Bey Müfrezesi ve 10'uncu Kolordunun gelecek birlikleri ikamet edecek, diğer kolordu ve tümenlerden hiçbir birlik bulunmayacaktır.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

1. Düşmanla uzun süre temasta kalınacağından, ileri karakol birlikleri son derece dikkatli hareket edecektir. Aksi takdirde düşman dikkatsizlikten yararlanarak baskın yapabilir. Bütün komutanlar, özellikle de ileri karakol komutanları bu konuya son derece dikkat edecektir. Mevsim kış ve hava soğuk olduğundan ileri karakol her gün, nöbetçileri ise donma tehlikesi varsa saatte bir değiştirilecektir. Donma çoğunlukla uykudan ileri geldiğinden devriyeler ve subaylar vasıtasıyla nöbetçiler denetlenecektir. Haberler doğru ve zamanında verilecektir. Zamanında gelmeyen haberlerden hiçbir yarar sağlanamayacağı, yanlış verilen haberlerin de büyük hata ve zararlara sebep olacağı unutulmamalıdır.

2. Düşmana dair bilgiler, her gün saat 10.00'da, 14.00'te ve 20.00'de verilecek, geciktirilmesi uygun olmayan önemli haberler beklenmeden bildirilecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Sivas

Tarih: 29 Kasım 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

26 Kasım 1914 tarihli yazıya cevaptır.

30'uncu Tümene tertip edilen bir ve üç numaralı dağ topu kollarının yük hayvanlarıyla, 480 sandık beşerli C.H. şarapneli, 28 Kasım 1914'te bu

[154] Erzurum - Köprüköy ilçesine bağlı köy. Bugünkü adı Eğirmez.

kollara katılmak üzere 96 sandık sekizerli dağ topu tanesi ve 42'şerden 84 sandık dağ topu şarapneli 90 deveye yüklenerek bugün hareket ettirilmiştir.

10'uncu Kolordu Komutan Vekili
Tuğgeneral Avni

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 29 Kasım 1914

Vukuat:

Bugün sabah eğitimine çıktım. Dikkatimi çeken hususları arz ediyorum.

1. Bugün hava soğuk olmamasına rağmen bazı askerler kaput giydirilerek eğitime çıkarılmıştı. Yürüyecek, koşacak askerlerin kaput giymesi özellikle böyle havalarda uygun değildir. Askerler eğitime, çadırlar hariç, seferî teçhizatlarının tamamıyla çıkacaklardır.

2. Askerlerin kıyafetlerine kesinlikle bakılmamıştı. Düzene riayet her yerde şarttır. Bölük komutanları askerlerin kıyafetlerinde düzen olmasını manga komutanlarından isteyeceklerdir. Kıyafetsiz asker, askerlik yapamaz.

3. Subayları eksik gördüm. Askerlerin terbiyesi, bir amaçları olmayan eli silahlılara bırakılmıştı. Bütün subaylar mutlaka eğitime çıkacak, kanatlara dayanan bir bölüğün taarruz ve müdafaasına ait eğitimler, en ufak ayrıntısına kadar dikkatle uygulanacak ve hatalar düzeltilecektir.

4. Silahları temiz görmedim. Silahını sevmeyen, temiz tutmayan askere güvenilip harbe girilmez. Subayların bu hususa dikkatini çekerim.

5. Talimat muharebe sırasında da dikkate alınacak, yapılacak eğitimlerde mutlaka talimata bakılacaktır.

6. Tabur ve alay komutanları gerçeğe tamamen uygun şekilde iki birliğe karşılıklı görev vererek tatbikat yaptırır ve hataları düzeltirlerse bu, birlikler için daha faydalı olur.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 30 Kasım 1914

Vukuat:

Birliklere

1. Bazı birlikler, askerlerin üzerlerinde bulunması gereken künyeleri tamamlamamıştır. Bu eksik iki güne kadar tamamlanacaktır.

2. Harp sargı paketlerinin askerlerin ceketlerinin sol eteğinin ucunda dikilmiş olması gerektiği hâlde bazı birliklerde paketler diktirilmemiş, askerlerin cebine konmuştur. Emir tamamıyla yerine getirilecektir.

3. Askerlerin üzerinde daima üç günlük yedek erzak ve 150 fişek bulunacaktır.

4. Silahlar çok kirlidir, temizliğine dikkat edilmiyor. Asker silahına gözü gibi bakmalıdır.

5. Yukarıda belirtilen hususların tamamen uygulanıp uygulanmadığını alay komutanları denetleyecek ve sonucunu raporla Tümen Komutanlığına bildireceklerdir. Doğrudan doğruya Tümene bağlı birlik komutanları alay komutanları gibi hareket edeceklerdir.

6. Bugün saat 19.00'da 88'inci Alay Komutanı ve tabur komutanlarıyla beraber alayın ordugâh yerini ve silahları kontrol edeceğim. Askerler eğitimlerinden geri kalmayacaklardır.

7. Ordugâh yerlerinin düzenine, özellikle de tuvaletlerin temizliğine dikkat edilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 30 Kasım - 1 Aralık 1914

Vukuat:

Hasankale'de 30'uncu Tümen Piyade Cephane Kolları Komutanlığına

Her iki cephane koluyla Hasankale'nin kuzeyinde Öğümi köyünde ikamet etmek üzere hareket ediniz ve hareketinizi bildiriniz.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 30 Kasım - 1 Aralık 1914

Vukuat:

Sivas Valiliğine

Seyyar jandarmalar için olduğu gibi, diğer birlikler için de Tekâlifi Harbiye suretiyle deri tedarik edilerek yüzsüz kürk imal edilmesi Harbiye Nezaretinin yazısına atfen Kolordu Komutanlığından emredilmiş ve Valiliğinize geldiğinde askerlere dağıtılması bildirilmiştir.

İmal edilip hazırlanan kısa ve uzun kürklerden yeterli miktarın Tümen Komutanlığı adına hemen gönderilmesi rica olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 1 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Birliklerin gece eğitimleriyle, gece yürüyüşlerine hazırlanması son derece önemlidir.

2. Şu sırada beklemede olan ve ileri karakol görevi olmayan bölükler her iki veya üç gecede, bir veya iki saatlik gece eğitimi yapacaklardır. Gece eğitimlerinde, basit eğitim hareketleri yapılacaktır. Yani belirli bir hedefe doğru şaşırmadan ilerleme, sessiz hareket, olağanüstü disiplin, düzen, ileriye hafif avcılar sürme, bölüğü kısa mesafeden yanaşık düzende takip ettirme ve tüfekleri boş bulundurma eğitimleri yapılacaktır. Eğitimler müdafaa hattının gerisinde, uzak arazide yapılacaktır. Diğer birliklerin talim yapan birliği düşman zannederek ateş etmesini önlemek amacıyla çevredeki birliklere önceden haber verilecektir. Gece eğitimlerinde uyulacak talimatlar ve diğer emirler ordu ve tümen komutanlarınca verilecektir.

3. Diğer bir husus, toplar dolu tutulduğundan iki defa kaza meydana geldiği haberinin alınmasıdır. Seri ateşli toplar, ancak ateşleneceği zaman doldurulacak ve dolu top bulundurulmayacaktır.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 1 Aralık 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

Homiği'de bir alayın hayvanlarını alabilecek yer yoktur. Bir taburun, Homiği'ye yakın olup hiçbir birlik tarafından işgal edilmemiş olan Taftiker'e nakledilmesinin uygun olacağı 90'ıncı Alay Komutanlığından bildirilmiştir. Bu durumda bir taburun Taftiker'e gönderilmesi cevabının verildiği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 1 Aralık 1914

Vukuat:

90'ıncı Alay Komutanlığına

Cevap. Taftiker'de, bildirdiğiniz gibi, başka bir birlik yoksa oraya bir tabur gönderilmesi uygundur.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Düşünceler:

30'uncu Tümenin 1 Aralık 1914 Tarihli Genel Mevcut Çizelgesi

Birlik	Subay	Asker	Hayvan
Tümen Karargâhı	17	115	75
88'inci Alay	63	3272	358
89'uncu Alay	58	3280	319
90'ıncı Alay	53	3185	257
30'uncu Topçu Alayı	27	721	648
1'inci İstihkâm Bölüğü	4	160	32
Sıhhiye Bölüğü	8	229	55
Ekmekçi Takımları (2)	3	175	38
Toplam	233	11137	1782

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 2-3 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Ordu İaşe Emri

1. Asker ve hayvanların yedek erzakı beş güne kadar tamamlanarak 8 Aralık 1914'te bildirilecektir.

2. Asker ve hayvanların yedek erzaktan başka dört günlük iaşe malzemeleri de on güne kadar getirtilip hazırlanarak 12 Aralık 1914 tarihinde bildirilecektir.

3. İaşe malzemelerinin Erzurum'dan getirilmesi için erzak kollarının yanı sıra cephane kollarından, birliklerdeki hayvanlardan da yararlanılacaktır.

4. Valilik, mümkün olan nakliye araçlarıyla Hasankale'ye iaşe malzemesi sevk edecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Homiği

Tarih: 3 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Konuyla ilgili emriniz gereği 3'üncü Tabur, 3 Aralık 1914'te Taftiker'e sevk edilerek, birliklerin ve hayvanların hepsinin konak ve ahırlara yerleştirildiği arz olunur.

90'ıncı Alay Komutanı
Binbaşı Kâzım

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 3-4 Aralık 1914

Vukuat:

Gece Eğitimleri

Gece eğitimleri, acemi erlerin tek tek eğitimiyle başlar, eğitim yılı boyunca devam eder. Uygulama esasları ayrıntılı ve süreklidir. Ancak birliklerin, bu birkaç gün içinde gece iş görebilecek duruma getirilmesi gerektiğinden, gece talimleri programının esaslı ve ayrıntılı şekilde uygulanmasına zaman uygun değildir. Bunun için bir gece harbine yarayacak hususların eğitimiyle yetinilecektir.

Hazırlanmış bir sahra mevzisine gece yaklaşmak ve icap ettiğinde hücum etmek için piyade, topçu ve istihkâm sınıflarından seçilecek subaylar, gündüzden keşif yapmakla görevlendirilirler.

Görevlendirilen bu subaylar yaklaşma yollarını, işgal edilecek mevzileri, düşman hücumuna karşılık tutulacak noktaları, batarya yerlerini, düşman mevzisinde mevcut engellerin ne şekilde ortadan kaldırılabileceğini ve oradan nasıl aşılabileceğini keşfederek, gidilecek yolları işaretlerler. Arazi üzerinde belirli işaretler varsa kaydeder, pusula kullanırlar. Subayların bu şekilde yetiştirilmesi, gündüzden hücumu tasarlanan yeri geceleyin yanılmadan bulmaları, başarının temelini teşkil eder. Alaylar tarafından keşif için seçilecek subaylar, şimdiden tespit edilerek hemen her gün bu eğitimi yapacaklardır.

Erlere gelince: Gerek harekât gerekse dururken çok sessiz olurlar. Öksürmek, sigara içmek, düşman ...(?) etmesi, projektör kullandığında emir beklemeden hemen yere yatarak kendisini gizlemek, arkadaşlarıyla dirsek temasını korumak, istikameti ve cepheyi değiştirmemek için bir istikamette yürümek, tüfekleri daima boş bulundurmak, düşmanın ileri karakollarını süngüleyerek ateş kullanmamak, sessiz süngü takmak, düşman ateşinde ona ateşle karşılık vermeden, ateş aralarından yararlanarak yaklaşmaya çalışmak, mevziye hücum mesafesine yaklaşıldığında süngü takarak siperlere atlamak, istinat[155] kuvveti 300 m mesafeden taarruz kuvvetini takip etmek, mevziye yaklaşıldığında bu mesafeyi kısaltmak, ilk hat bir engelden dolayı geriye dönmek isterse buna engel olmak, tümünü ileri sürüp mevziye birlikte hücum etmek, düşman mevziden uzaklaştırılınca ele geçirilen mevzide oyalanmadan düşmanı ateşle takip etmek, düşmanın bir karşı taarruz ihtimalini daima göz önünde bulundurarak, düşman tarafında kuvvetli bulunmak ve gereken tahkimatı hemen yapmak nedir bilecektir. Ayrıca topçular, mevziden mevziye ne şekilde gidileceğini, düşman mevzisi elde edilince, topların nerede mevzi alacaklarının belirleneceğini, düşmanın ricat hattı biliniyorsa paniği arttırmak için bu hattın top ateşiyle dövülmesini öğrenecektir. Topçu birliklerinin yanında muhafız olarak daima piyade kuvveti bulundurulacaktır.

Piyade hattını ileriye götürecek keşifle görevli subaylar, bir iple kendilerini geriye bağlayarak istikameti korumalı, avcı hattının ilerisinde de keşif subayıyla birkaç defa keşfe giderek araziyi öğrenmiş astsubay ve askerlerden muharebe keşif kolları bulundurulmalıdır. Gece yüksek sesle emir verilemeyeceğinden, her emir kulaktan kulağa fısıldama suretiyle duyurulacak şekilde, ortak eğitim yapılacaktır. Gece harekâtında irtibat en önemli etken olduğundan, dururken ve hareket sırasında irtibatın muhafaza edilmesi de öğretilecektir. Talimatta emredildiği şekilde beyaz şeritler, bezler ve üç tarafı karanlık fenerler, birlikler tarafından tedarik edilebilirse onlardan da yararlanılmak üzere tatbikat yapılacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 4-5 Aralık 1914

Vukuat:

90'ıncı Alay Komutanlığına

Taftiker'de hiçbir birlik bulunmadığına dair yazınız üzerine bir taburunuzun oraya gönderilmesi uygun görülmüştü. Bugünkü raporunuzda oraya bir kolun geldiğini bildiriyorsunuz. 9'uncu Kolordu Komutanlığından alınan telgrafta, Taftiker, 17'nci ve 28'inci Tümenlerin ağırlıklarına tahsis

[155] Avcı zinciri gerisinde, arka olmak üzere toplu hâlde bulundurulan asker. Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat; s. 460.

edildiğinden tahliyesi emredilmektedir. Bu hataya yazınız sebep olduğundan, tabur tekrar Homiği'ye getirilecek, burası yeterli olmadığı takdirde askerler zeminlikli portatif çadırlara yerleştirilip hayvanlar binalara sokularak Homiği'den azami derecede istifadeye çalışılacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 5 Aralık 1914

Vukuat:

Çok gizli

Alay Komutanlıklarına
Sıhhiye Bölük Komutanlığına

Ordunun ilerlemesi, vatani görevini yerine getirmesi ancak eksiklerin tamamlanmasıyla mümkün olabilecektir. Asker cephanesiz harp edemeyeceği gibi, hayatta kalabilmesi için ihtiyaçları tedarik edilip hazırlanmadıkça sürekli muharebeye de girişemez. Ordunun ihtiyat erzakının acilen depolanması birçok kez emredildiği, Tümen bütün vasıtalarıyla erzak tedariki için almadık tedbir, yapmadık müracaat bırakmadığı, erzak tedariki için Erzurum'da ambarlar tahsis edildiği hâlde erzak alınacak kafileler çuval olmaması yüzünden Erzurum'da beklemek zorunda kaldılar. Bugün artık erzak geleceğine dair umudumuz kalmamıştır. Artık sizin vatanseverliğinize ve gayretinize güveniyorum, icap ederse her taburun kilerini, çadırlarını tek tek dolaşın. Kilerlerde, çadırlarda subay, asker her kimin altında çuval, minder kılıfı varsa dakika kaybetmeden Hasankale'de 30'uncu Tümen İdare Başkanlığına gönderin. Yapacağınız bu hizmet, bir meydan muharebesi kazanmış kadar değerli olacaktır. Sonucunu bana bildirin.

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 5 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Ordu Karargâhından her gün sabahları hareket etmek üzere 9'uncu ve 11'inci Kolordularla, 30'uncu Tümen Karargâhlarına ve Hasankale'ye düzenli olarak posta subayları gelip gitmektedirler. İdareye ve aciliyeti olmayan hususlara ait birçok muhabere, telgraf ve telefonla yapıldığından, bu durum yoğunluk sebebiyle önemli ve acele muhabereleri geciktirmektedir. Bundan dolayı gecikmesinde sorun olmayacak bu gibi muhabereler postayla yapılacaktır.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 6 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Alayın her üç taburuyla, Makineli Tüfek Bölüğünün askerleri üzerinde beş günlük, yedek ağırlıkta da bir günlük olmak üzere, toplam altı günlük peksimet getirtilmiştir.

2. Küçük ağırlıkta bulunacak hayvanların altı günlük arpa istihkakı da ikmal edilmiştir. Ancak günlük iaşeleri için arpa yoktur.

3. Köprüköy'den her tabur için 40 çift çarık alınmıştır.

88'inci Alay Komutanı
Binbaşı Bahaettin

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 6 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

30 Kasım 1914 tarihli yazıya cevaptır.

1. Alay askerlerinin künyeleri tamamlanarak ceketlerine diktirilmişti. Bu künyeler, kaytan veya şerit tedarik edilerek askerlerin boyunlarına asılacaktır.

2. 1'inci Sahra Topçu Taburunun Hafif Cephane Koluyla, Tabur Ağırlığının askerleri hariç, tüm askerlerin harp paketleri tamamlanmış ve emredildiği şekilde diktirilmiştir.

3. Askerlerin üç günlük yedek erzakı ikmal edilmiş ancak son emir gereğince beş günlüğe çıkarılacaktır.

4. Topların temizliğine her zaman dikkat edildiğini arz ederim.

30'uncu Topçu Alay Komutanı
Binbaşı Von Berg

Konuş Yeri: Homiği

Tarih: 6-7 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. 3'üncü Tabur bugün döndü. Alay hayvanlarının tamamı içeriye alındı. Askerler kısmen konak, kısmen çadırlı ordugâha yerleştirildi.

2. Şimdilik 35 kadar çuval bulunabildi. Yarın bir miktar daha tedarik edilerek, Hasankale'ye gönderilecek ve durum ayrıca arz edilecektir.

90'ıncı Alay Komutanı
Binbaşı Kâzım

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 7-8 Aralık 1914

Vukuat:

90'ıncı Alay Komutanlığına

Ordu emri gereğince Tümen tahkimata başlayacağından, tahkimat bölgenizi görmek üzere yarın saat 10.00'da Tümen Karargâhına geliniz.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 7-8 Aralık 1914

Vukuat:

88'inci Alay Komutanlığına
89'uncu Alay Komutanlığına

Tahkimat mevzilerini görmek üzere yarın saat 08.30'da Tümen Karargâhında hazır bulunulacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 7-8 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Ordu Karargâhıyla birlikte hareket etmek üzere açılan seyyar telgrafhanede, yarından itibaren gayriresmî telgraflar da kabul edilecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 7-8 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümenle Fethi Bey Müfrezesi şimdiki ikamet bölgelerinden hareket ederek, birinci gün Dazlak Yaylası'nın güneyindeki konaklarda, ikinci gün en az iki kolla hareket ederek Todan civarındaki konaklarda kalmak üzere ilerleyecektir. Takip edilecek yollar ve ikamet bölgeleri şimdiden belirlenecek, konuyla ilgili teklifler 3'üncü Ordu Komutanlığına bildirilecektir. Koşa - Ekrek yolu kullanılmayacaktır.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 7-8 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen İstihkâm Bölük Komutanlığına

Tümen yarın tahkimata başlayacaktır. İstihkâm Bölüğünün üç takımından biri, bir piyade alayına rehberlik etmek üzere verilecektir. Erkenden oradan hareket edilerek, saat 09.00'da bir takım Yukarı Söğüt'te bırakılacak, bir takım Çakmak'a, bir takım Homiği'ye gönderilecektir. Bu takımlar geceleri de burada kalacaklardır. Alaylara misafir personel olarak verilmek üzere bilgi fişleri yanlarında olacaktır. Her takıma komutan olarak bir subay tayin edilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 8 Aralık 1914

Vukuat:

Çok acele

30'uncu Tümen Komutanlığına

4'üncü İstihkâm Bölüğü ve 2'nci Ekmekçi Takımı 9 Aralık 1914 günü Hasankale - Korucuk istikametinde yürüyerek aynı günün akşamı Korucuk'a, 10 Aralık akşamı da Ahırcık'a[156] gelecektir. Korucuk - Ahırcık yolunun özellikle sahra topçusunun hareketine uygun olup olmadığı hakkında,

[156] Erzurum - Merkez ilçesine bağlı köy. (1968 mülki idare taksimatına göre.)

İstihkâm Bölüğü Komutanı tarafından Tafta'daki[157] batarya telefonuyla bilgi verilecektir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Kurmay Albay Hafız Hakkı[158]

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 8 Aralık 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

Arpa hariç, Tümen askerlerinin üzerinde bulunacak demirbaş erzakın yani peksimetin ikmal edildiği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 8 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Kollardaki hayvan mevcudu azaldığından, şimdilik bu kollardan açıkta kalan askerler birliklere iltihak ettirilecektir.

2. Hiçbir hayvan boş bekletilmeyecektir. Cephane ve erzak depolanması için bütün araçlar kullanılacaktır. Birliklerin günlük iaşesi kesintiye uğratmamak üzere bu araçlar Erzurum'a kadar gönderilecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Düşünceler:

Kollarda asker mevcudu az olduğundan ve emredilen ihtiyat erzak depolanmış olduğundan, lüzum kalmadığı cevabı verilmiştir.

---

[157] Erzurum - Merkez ilçesi - Dumlu bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Gökçeyamaç.

[158] Hafız Hakkı Paşa (1879-1915): Manastır'da doğmuştur. Manastır Askerî Ortaokulunda ve Lisesinde öğrenim görmüş, İstanbul'a gelerek Harp Okuluna, ardından da 1900 yılında Harp Akademisine girmiştir. 1902-1908 yılları arasında Manastır ve Selanik'te görevliyken Bulgar çetelerinin yok edilmesi ve takiplerine katılmış, 1908'de Hareket Ordusu ile İstanbul'a gelmiştir. 1912-1913'te 1'inci Kolordu Kurmay 2'nci Başkanı olarak Balkan Savaşı'na katılmış ve Çatalca müdafaasında büyük yararlılıklar göstermiştir. 1914'te Sarıkamış Harekâtı'nda, 10'uncu Kolordu Komutanlığı görevinde bulunmuştur. Sarıkamış Harekâtında, Oltu'yu Ruslardan kurtarması üzerine tuğgeneralliğe terfi ettirilmiş, 8 Ocak 1915'te Enver Paşa'nın İstanbul'a dönmesiyle 3'üncü Ordu Komutanlığına getirilmiştir. Bu sırada tifüse yakalanmış, 5 Şubat 1915'te Erzurum'a getirilmiş, Erzurum Askerî Hastanesinde vefat etmiştir. Şanlı Asker, Bozgun gibi eserleri vardır. Türk Harp Tarihi Derslerinde Adı Geçen Komutanlar; s.337-344.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 8 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

30'uncu Tümen Komutanlığının 6 Aralık 1914 tarihli günlük emrinin 5'inci maddesine cevaptır.

30'uncu Alay 1'inci Sahra Topçu Taburundan Teğmen Muharrem ve 2'nci Dağ Topçu Taburundan Teğmen Salim gece keşfiyle görevlendirilmişlerdir.

30'uncu Topçu Alay Komutanı
Binbaşı Von Berg

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 8-9 Aralık 1914

Vukuat:

4'üncü İstihkâm Bölük Komutanlığına

1. 4'üncü İstihkâm Bölüğüyle, 2'nci Ekmekçi Takımı 9 Aralık 1914 günü Hasankale'den hareketle geceyi Korucuk'ta geçirecek, ertesi günü yürüyüşüne devam ederek aynı günün akşamı Korucuk'un 20 km kuzeybatısındaki Ahırcık'a gelecektir.

2. Korucuk - Ahırcık yolunun özellikle sahra topçusunun hareketine uygun olup olmadığı tarafınızdan keşfedilecek, keşif sonuçları Ahırcık yakınlarında, Tafta'daki bataryanın telefonuyla Erzurum'da 10'uncu Kolordu Komutanlığına bildirilecektir.

3. Ahırcık'a gelişinizden sonra orada kalıp kalmayacağınız Kolordu Komutanlığı tarafından emredilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 8-9 Aralık 1914

Vukuat:

Hasankale'de 30'uncu Tümen İdare Başkanlığına

1. 2'nci Ekmekçi Takımı 9 Aralık 1914 tarihinde 4'üncü İstihkâm Bölüğüyle beraber Korucuk istikametine hareket edecektir. Takip edilecek yol hakkında İstihkâm Bölüğüne emir verilmiştir.

2. 2'nci Ekmekçi Takımı gittikten sonra onun kullandığı fırını, 1'inci Ekmekçi Takımı alacak ve her gün çıkarılan miktarda ekmeğin pişirilmesine devam edilecektir.

3. 2'nci Ekmekçi Takımına, emir aldığında harekete hazır olması ve İstihkâm Bölüğü Komutanının emrine gireceği tebliğ edilecektir.

4. Yüzbaşı Şevket, 1'inci Ekmekçi Takımıyla beraber Hasankale'de kalacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 9 Aralık 1914

Vukuat:

Genelge

Askerler üzerinde yedek erzak olarak üç günlük pastırmayla, altı günlük çay ve şeker bulunacağı 10'uncu Kolordu Komutanlığından bildirilmiştir. Ayrıca her sabah askerlere çay ve bu hafta da iki defa zerde tatlısı verileceğinden Erzurum'da Kolordu İdare Başkanlığına müracaat edilerek, mevcuda göre üç günlük pastırma, 4350 kilo şeker, 1600 kilo pirinç ve 400 kilo çay aldırılması emredilmiştir. Bu erzakın hemen alınıp Hasankale'ye gönderilerek, mevcut oranında birliklere dağıtılması ilgililere bildirilmiştir. Erzak geldiğinde Kolordu Komutanlığının emri yerine getirilecektir.

Çok acele

Erzurum'da 30'uncu Tümen İdare Başkanlığına

Yedek erzak olarak mevcuda göre üç günlük pastırma, 4350 kilo şeker, 1300 kilo pirinç ve 400 kilo çayın mazbatayla Erzurum'da 10'uncu Kolordu İdare Başkanlığından aldırılması Kolordu Komutanlığından emredilmiştir. Hemen müracaat edilerek bahsedilen erzak aldırılıp ilk erzak koluyla Hasankale'ye gönderilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Homiği

Tarih: 9-10 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

90'ıncı Alaydan keşif için görevlendirilen subayların isimleri aşağıda arz edilmiştir:

Teğmen Fuat - 1'inci Bölük

Teğmen Sami - 6'ncı Bölük

Teğmen Ömer Lütfü - 9'uncu Bölük

90'ıncı Alay Komutanı
Binbaşı Kâzım

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 10 Aralık 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

30'uncu Tümen 31 Ekim 1914 tarihinden itibaren Kolordudan uzak kalmıştır. Yapılan yürüyüşler, genel durumda az çok bir değişiklik meydana getirdiğinden, Tümenin bugünkü durumu hakkında bir fikir edinebilmeniz için aşağıdaki rapor hazırlanmıştır.

1. Muharebe birlikleri
2. Silah ve cephane
3. İdare
4. Sağlık hizmetleri ve sıhhiye birlikleri
5. Hayvanlar

1. Muharebe Birlikleri

a. Subaylar
b. Askerler
c. Manevi Durum
d. Eğitimler
e. İnzibat ve İtaat
f. Piyade Birlikleri
g. Topçu Birlikleri
h. Süvari Bölüğü
ı. İstihkâm Bölüğü
j. Depo Taburu
k. Telefon ve Telgraf

a. Subaylar

Sahip oldukları rütbenin gereklerini olağanüstü bir şekilde yerine getirmeye yetenekli ve muktedir, ancak küçük bir kısmı hariç, Tümenin subayları genel olarak iyi yetişmiş ve barışta, savaşta sorumlu oldukları görevleri hakkıyla yerine getirecek hâlde değillerdir. Daha en cüzi bir konuda bile birçok eksiği olanlar vardır. Ancak öğretilen şeyi anlamaya ve aldıkları emri uygulamaya oldukça dikkat ve istek gösteriyor olmaları şu anda ve gelecekte kendilerinden önemli hizmetler beklenebileceği ümidini vermektedir.

Bunların arasında birliklerden uzaklaştırılması icap edenler de vardır. Mesela 88'inci Alay Komutanı Binbaşı Sabri, daha Kulakkaya'dayken sarhoş vaziyette emrindekilere uygunsuz muamelelerde bulunarak yürüyüş sırasında birliğinden ayrıldığından, komutanlığı aynı Alay Komutan Muavini Binbaşı Bahaettin'e verdim. Onu da Tümenin sevkiyatını takip ve idare etmek üzere Bayburt'ta bıraktım. Ayrıca uzun süre askerlik şubelerinde görev yaptığı, tecrübesiz olduğu ve barış zamanı idare edemediği taburu savaşta da idare edemeyeceği Alay Komutanı tarafından bildirilince, 89'uncu Alay 1'inci Tabur Komutanı Binbaşı Ahmet'i İdare Başkanlığında görevlendirdim. Yerine kabiliyetli bir yüzbaşıyı tayin ettim. Başka bir yüzbaşı da aynı şekilde Ağırlık Komutanlığına verildi. 90'ıncı Alay 1'inci ve 2'nci Tabur komutanlarının ne barışta ne savaşta iş görebilecek hâlleri yoktur. Bunların da değiştirilmesi kararlaştırılmıştır. Genel olarak subaylarda görülen eksiklik, birliklerine biraz yabancı durup askerlerin ruhuna layıkıyla nüfuz etmemeleri, onbaşı ve çavuşları gerektiği gibi istihdam etmemeleri, önem vermedikleri astsubaylardan istifade etmemeleri, harp sırasında ve manevralarda verilen emirlerin eğitim alanında olduğu gibi tamamen yerine getirilmesini istemeyerek, emir-komuta zincirinin ciddiyetine zarar vermeleridir. Bununla beraber her durumda arz edilen belli başlı hataların düzeltilmesine çalışılmaktadır.

b. Askerler

Askerler genel olarak cahildir. Zihinleri henüz vatan uğrunda canlarını seve seve verecek kadar açılmamıştır. Tümen komutanından bölük subaylarına kadar herkesçe, her fırsatta askerlerin millî duygularını uyandıracak, onları gayretlendirecek sözler söylenmekte, yazılar okunmaktadır. Bu gayretlerin iyi sonuçları alınmaya başlanmıştır.

Tümen, harpten döndükten sonra bir kışla hayatına sahip değildir. Kerpiç kesmek, taş taşımak gibi işlerle uğraştığı için tam anlamıyla bir talim ve terbiye görmemiştir. Seferberlikten sonra bu konuya oldukça özen gösterilmiş ve bazı alaylar Atış Tüzüğü'nün 66'ncı maddesi gereğince nişancı görevlerini tamamlamış, manga ve takım atışları da yapmışlardır. Bazı alaylar yalnız nişancılık görevi yapmış, manga ve takım atışlarını icra edememişlerdir. Avcılık eğitimi orta derecededir. Firarlar ve firarilerin sonradan yakalanarak birliklerine sevki, talim ve terbiyeyi aksatmıştır.

Askerlerin genel olarak savaş kabiliyetleri ve kendi memleketleri de soğuk yerler olduğundan, bu bölgedeki kış koşullarına dirençleri tamdır.

Yürüyüşe gelince: Giresun'dan harp meydanına gelinceye kadar, oldukça olumsuz şartlarda her gün en az 35 km'lik yürüyüş yapılmış; hatta bazen 50 km yol kat edilmesine rağmen çok fazla döküntü verilmemiştir. Başlangıçta bazı birlikler yürüyüş düzenine dikkat etmemişlerse de yapılan şiddetli ihtarlarla, bu hususun da düzene girmesi sağlanmıştır.

c. Manevi Durum

Subayların, tabur imamlarının verdikleri öğütler, ajansların tebliğ ettiği zafer haberleri ve düşmanın ...(?) durumu, askerlerin moralini yükseltmiştir. Bugün askerler ileri gitmek ve bir harbe girmek için oldukça isteklidirler.

d. Eğitimler

Yürüyüşün bitmesinden bir gün sonra hava muhalefetine bakılmadan askerler her gün eğitime çıkarılmış, birliklere karşılıklı tatbikat da yaptırılmıştır. Ordu emriyle on günden beri gece eğitimlerine hız verilmişken, dört piyade alayı ve iki topçu alayı için Tümene tahkimat görevi verildiğinden bu işle görevli olmayan askerler sabah eğitime çıkarılmakta ve gece eğitimleri ancak haftada üç gece yapılabilmektedir. Her taburdan birer subay gece keşfi için ayrılmıştır. Baskın yapıp bomba atabilecek, çevik ve fedakâr askerler de seçilmiştir. Tabii seçilenler bunlar bu görevler için yetiştirileceklerdir.

e. İnzibat ve İtaat

Verilen emrin hemen anında yerine getirilmesine pek de alışılmamıştı; fakat birçok kez verilen emirlere uymayarak Çakmak'ta evleri yıkıp, tahta kısımlarını yakan bir askerin kurşuna dizilmesi, emre itaat lüzumunu subay ve askerlerin akıllarına bir anda layıkıyla sokmuş, o günden itibaren Tümende inzibat ve itaat tam anlamıyla sağlanmıştır.

f. Piyade Birlikleri

88'inci Alay, bir bölüğü eksik olarak 89'uncu Alay, makineli tüfek bölükleriyle beraber Çakmak'ta; 90'ıncı Alay Homiği'dedir. 89'uncu Alayın bir bölüğü Ordu Komutanının emriyle inzibat bölüğü olarak Köprüköy'de bırakılmıştır. Taburların mevcudu hasta ve firarlar dolayısıyla her gün azalmaktadır. Gerçi şu sırada gayrimüslimler haricinde firar olayları nadiren görülüyorsa da "Sıhhiye İşleri" konusunda arz edilecek sebeplerden dolayı hastaların çoğalması yüzünden mevcut azalmaktadır.

Bununla beraber, mevcudu en az olan bir taburun bile kazan mevcudu 950'dir. 89'uncu Alayda fazlaca portatif çadır bulunduğundan mümkün olduğunca soğuktan korunabilmektedir. Ancak 88'inci Alayda ve özellikle 90'ıncı Alayda çadırlar mevcudun dörtte biri oranında bile değildir. Harp icapları dolayısıyla birlikler, çoğunlukla açıkta gecelemek zorunda

kalacaklardır. Şimdilik kısmen köy evlerinden yararlanılarak kısmen de çukur kazdırılıp üzerleri mevcut çadırlarla ve otla örtülerek istirahat etmelerine çalışılmaktadır.

g. Topçu Birlikleri

30'uncu Topçu Alay 1'inci Sahra Topçu Taburu Köprüköy'de, 2'nci Dağ Topçu Taburu Alay Karargâhıyla beraber Çakmak'tadır. Asker eksiği çok azdır. İcap eden miktarda topçu askerinin celp ve sevk edilmesi Sivas'ta 10'uncu Kolordu Komutanlığına yazılmıştır.

h. Süvari Bölüğü

Süvari Bölüğü gayretli ve çalışkan subaylara sahiptir. Yalnız alaylı bir teğmen cesaretsiz ve bilgisizdir. Bununla beraber idarede istihdamı faydalı görülmektedir.

Bölüğün 115'e ulaşan mevcudu, hasta ve perakendelerle, Tümen Karargâhına verilen süvariler düşülünce 100'e inmektedir. 60 kadar eyeri eksiktir. Başıbozukların eyer takımları bu eksiğin giderilmesi için verilmiştir; fakat eyerler hayvanları vurmaktadır. Süvari Bölüğü, keşif hizmetlerinde kullanılmak üzere 3'üncü Ordu Komutanlığının emriyle 9'uncu Kolordu Komutanlığı emrine verilmiştir. Tümen harekete başladığında yine Tümen Komutanlığına iade edilmesi iyi bir keşifle, iyi iş görebilmek açısından önemlidir.

ı. İstihkâm Bölüğü

İstihkâm Bölüğünün üç subay ve 160 askeri vardır. Şu anda her piyade alayına, tahkimatla görevli olarak bir takım verilmiştir. İstihkâm Bölüğü Komutanı gayretsiz, iş bilmez, rahatına düşkündür. Yürüyüş sırasında topçuya verildiği hâlde, bölük bir iş yapmadı. Askerlerin çantalarını ve tahkim aletlerini araba ve hayvanlara yükleterek askerleri başıboş bırakan yüzbaşı cezalandırıldı. Hareketlerini düzeltmediği takdirde bölüğün komutası üsteğmene verilecek ve yüzbaşı eline ilmühaberi verilerek Erzurum'a gönderilecektir.

j. Depo Taburları

Tümenin depo taburları Sivas ve Zara'dadır. İhtiyaç duyulan askerlerin telgraf yazılarak gelmesi bir ayı buluyor. Hâlbuki Tümene girer girmez ikmal askerlerinin gelmesi gerekecektir. Bir aylık yoldan her günkü zayiat telafi edilemeyeceğinden, depo taburlarının harp sahasına yaklaştırılması gerekir. Bu hususu Ordu Komutanına önce şifahi sonra yazılı olarak da arz ettim. Depo taburlarının, iaşe işini zorlaştırmamak üzere yakın bir yere getirilmesi gerektiği düşüncesindeyim. Ancak Sivas'ta 10'uncu Kolordu Komutanlığı tarafından depo askerlerinin talim ve terbiyeleriyle, atış görevlerini yerine getirmelerine dikkat edildiğinden, depo taburlarının bu bölgeye getirilmesi hâlinde talim ve terbiye konusunun sağlam bir esasa dayandırılmasına dikkat edilmesi gerekir.

k. Telefon ve Telgraf

Seferberlikte verilecek telgraf takımı henüz verilmemiştir. Tümenin muhaberesi bir çavuşla, henüz gereği gibi muhabereyi ve hat uzatmayı bilmeyen birkaç askere kalmıştır. Tümende dört ışıldak mevcuttur; fakat biri faal değil, diğerlerin de birçok eksiği vardır. Piyade alaylarında ve Topçu Alayında ikişer, Tümende dört sahra telefonu vardır; fakat kuru pil yoktur. Tümendeki telefonların ikisi bozuktur. Bataryalarda mutlaka birer telefon bulunması gerektiği hâlde mevcut değildir.

Tümen, Hopik ve Homiği'ye hat çekip muhabere ediyorsa da lazım olan iki pili Ordu Telgraf Bölüğünden gecikmeli olarak almıştır. Hat tamirinde kullanılacak katranlı bez de yoktur. Harp sırasında Tümenin gerek Kolorduyla gerek alaylarla irtibat ve muhaberesi için arz edilen eksiklerin tamamlanması, telefon hattı çekebilecek, kullanabilecek, kurulacak ışıldak merkezlerinde muhabere yapabilecek askerlerin Tümene verilmesi ve bataryalara birer telefon, kablo, telefonlar için kuru pil, katranlı bez verilmesi ve ışıldakların tamir ettirilmesi lazımdır.

2. Silah ve Cephane

a. Piyade Silah ve Cephanesi

b. Piyade Cephane Kolları

c. Topçu Silah ve Cephanesi

d. Topçu Cephane Kolları

a. Piyade Silah ve Cephanesi

Tümenin piyade birliklerindeki silahların büyük kısmı muaddel mavzerdir. Pek azı anahtarlıdır. Silahlar taburlara 1046 hesabıyla verilmişse de asker mevcudunun kadrodan eksik olmasından dolayı fazla silahlar Hasankale'de ağırlıkların yanındadır. Birliklerde tüfek başına 210 hesabıyla fişek mevcuttur. Hasankale'de cephane kollarıyla gelmiş 640 sandık cephane vardır. Makineli tüfek bölüklerinin silahları Hoçkis'tir. Bu tüfekler Maksim tüfekleri kadar kullanışlı olmadığı gibi yedek parçalarını, özellikle de çabuk bozulan pistonlarını değiştirecek parça yoktur. Bir ikisi de çatlaktır.

Eksiklerin tamamlanması için İstanbul'a gönderilen görevli, konuyla ilgili olarak İmalat-ı Harbiye Müdürlüğüne başvurmuş; elde mevcut olmadığından ancak bir ayda yapılıp gönderileceği cevabını almıştır. Yedek parçalar Trabzon'a gönderilmiş; fakat nakil aracı olmadığından getirilemeyerek orada kalmıştır.

Tüfeklerin temizlenmesi için vazelin yoktur. Onun yerine gaz yağı, zeytinyağı ve don yağından bir karışım yaptırılmak üzere gereken malzemeler satın alınmış, birliklere dağıtılmıştır. Piyade birliklerinde ve özellikle makineli tüfek bölüğü askerlerinde bulunması gereken revolverler çok eksiktir. El koyma yoluyla tedarik edilip gönderilenler de çeşitli cins ve ebattadırlar.

b. Piyade Cephane Kolları

Tümene bağlı 5'inci ve 6'ncı Cephane Kolları 640 sandık cephaneyle Hasankale'ye gelmiştir.

c. Topçu Silah ve Cephanesi

Topçu Alayının silahları mükemmeldir. Askerlerin tümüne revolver verilemediğinden eski topçu kasaturası taşımaktadırlar. Her bataryada bulunması icap eden sekiz demir arabadan dördü öküzlerle çekilerek Köprüköy'e getirilmiştir; fakat koşum hayvanlarının olmamasından dolayı beraber taşınamamaktadır.

İki bataryada panoramik dürbün, diğer ikisinde adi batarya dürbünü vardır. Alay ve tabur komutanlarıyla, adi dürbünlü bataryalara birer panoramik dürbün verilmesi iyi olacaktır. Sahra Topçu Taburunda 1876 şarapnel, 624 dane;[159] Dağ Topçu Taburunda 2832 şarapnel, 784 dane vardır. Sahra Topçu Taburunun geride kalıp şu anda gelmekte olan mermileri 152 dane ve 570 şarapnelden ibarettir. Sahra Topçu Taburuna ait hafif cephane kolunun 19 arabası geride kalmıştır. Bu arabalar, hayvanları olmadığından boş olarak öküzlerle çekilip getirilmekte ve mermileri ayrıca kağnılara yüklenerek sevk edilmektedir. Dağ Topçu Taburunun kademe hayvanları hafif cephane kolundan ikmal edilmiş, hafif cephane kolunda nakil aracı kalmamıştır. Bu durumda Dağ Topçu Taburu batarya ve yalnız kademedeki cephaneyle hareket edecek, eksiği, icabında kademe hayvanlarıyla getirtilecektir.

d. Topçu Cephane Kolları

Tümene bir sahra, iki dağ cephane kolu verilmiştir. Bunlar çeşitli tarihlerde Sivas'tan hareket ettirilmiştir. Sahra Cephane Kolu şu anda Kop'tadır. Dağ cephane kollarının henüz Erzincan'a ulaşmadığı yapılan muhabereden anlaşılmıştır.

Sahra cephane kolunda 1200 şarapnel, dağ cephane kollarında 3172 şarapnel ve 678 dane bulunmaktadır.

3. İdare

a. Maaşlar

b. İaşe

c. Kıyafet ve Teçhizat

d. Geride Kalan Eşya ve Erzak

e. Erzak Kolları

f. Ekmekçi Takımı

[159] Savaşta hedefleri dövmek için kullanılan gülle, mermi. Askerî Tarih Terimleri Sözlüğü; s.57.

a. Maaşlar

Subaylara ekim ayı maaşlarının yarısı verildi. 3'üncü Ordu İdare Başkanlığından subay ve askerlere birer tam maaş verilmesi için senet hazırlanarak gönderilmesi bildirildiğinden, İdareye emir verilmiş; fakat henüz alınmamıştır.

Subayların Sivas'ta ailelerine bıraktıkları paranın yarısının verildiği haber alınmıştır. Çoğu astsubay olan askerlerin bıraktığı para 200-300 kuruştur. Bunun yarısıyla idare edilemeyeceğinden, paraların tam olarak verdirilmesi Valiliğe yazılmıştır. 400 kuruşa kadar olanların tam, bundan fazlasının yarı olarak verdirilmesi için yazışmaların devam ettiği cevabı alınmıştır.

Savaş zamanında subaylara bir asker tayını zam verilmesi hakkındaki hükmün uygulanmasına dair şimdiye kadar emir gelmemiştir. Buradaki bazı tümenler tarafından bunun verildiği haber alınınca, durum 3'üncü Ordu İdare Başkanlığından sorulmuş; fakat "Henüz emir gelmemiştir." cevabı alınmıştır. Bu çevrede zorunlu ihtiyaçları karşılamak güç olduğundan subaylar yiyecek bulmakta sıkıntı çekmektedirler. Bundan dolayı bu hükmün bir an önce uygulanmasına izin verilmesi arz olunur.

b. İaşe

Erzurum'a gelinceye kadar yollarda iaşe açısından bir zorluk yaşanmadı. Askerlere çoğunlukla sıcak yemek verildi. Geride bulunan erzak kolları gelinceye ve Hasankale'de Tümen Ambarı kuruluncaya kadar birliklerde ekmek ve peksimet konusunda sıkıntılar yaşandı. Buğday kavrulup kaynatılmak suretiyle pişirilerek askerlere yedirildi. Tümene iaşe bölgesi olarak verilen Çakmak ve Homiği'de sadece saman vardır. Bir hafta öncesine kadar yük hayvanları bazen hiç arpa yemedi, bazen bunlara dörtte bir oranında istihkak verilebildi. Erzurum Valiliğinin gayretleriyle artık bu ihtiyacımız giderildi.

Bugün asker ve hayvanların emredilen yedek erzakı hazırlanmıştır. Yakacak çok az olduğundan yemek pişirtmek için dağlardan diken toplamak zorunda kalınmakta ve bu yüzden sıkıntı yaşanmaktadır. Tümen İdaresi ve Ambarı Hasankale'dedir. Birlikler günlük erzaklarını kendi nakil araçlarıyla Hasankale'den almaktadırlar.

c. Kıyafet ve Teçhizat

Askerlerin elbiselerinin çoğu keten, bir kısmı da yazlıktır. Birçok askerin de kaputu yoktur. Ayakkabı ve çarık eksiktir. Teçhizattan, özellikle portatif çadır eksikliği fazlaca hissedilmektedir. Çanta ve palaskalar da tam değildir. Portatif kazma, kürekler ve büyük istihkâm aletlerinin sayısı olması gerekenden azdır. Hava koşullarından dolayı bir şey alınıp dağıtılamamıştır.

d. Geride Kalan Eşya ve Erzak

Giresun'da tedarik edilen araçlarla ve Kolordudan gönderilen levazımla kaput diktirildi. İstanbul'dan da bir miktar elbise ve ayakkabı

gönderildi. Gerek kaputlar gerek İstanbul'dan gönderilenler, Trabzon'da olduğu gibi Giresun'da da Tümen Ambarında depolanmıştır. Nakil aracı bulunamamasından getirilemeyen konserve, şeker ve çay Trabzon'a denizden naklettirilmiştir. Trabzon sevkiyatı, cephaneyle sınırlı olduğundan kıyafetler Trabzon'da durmakta, askerler ise burada giysi olmaması yüzünden hastalanmakta, bazen de ölmektedir.

e. Erzak Kolları

Tümenin 136, 141 ve 155 deveden oluşan üç ağır erzak koluyla, toplam 53 arabadan oluşan iki hafif erzak kolu vardır. Bu kollarla 30 km'lik mesafedeki ambardan Tümenin iaşesi temin edilebilmektedir.

f. Ekmekçi Takımı

1'inci Ekmekçi Takımı Tümene bağlıdır, mevcudu 100'dür. Şu anda Hasankale'de Tümene tahsis edilen üç fırında, her gün ancak bir alaya yetecek kadar ekmek çıkarılabilmektedir. Fırın tedarik edilirse Tümenin ihtiyacını karşılayabilir.

4. Sağlık Hizmetleri ve Sıhhiye Birlikleri

a. Genel Sağlık Durumu

b. Ecza ve Harp Paketleri Eksiği

c. Sıhhiye Bölüğü, Bando ve Birliklerdeki Teskereciler[160]

d. Seyyar Hastaneler

a. Genel Sağlık Durumu

Giresun'da gayet yolunda giden sağlık durumu, soğuk hava ve başlangıçta iskân ve iaşenin düzensizliği sebebiyle bozulmuş, özellikle kaputu, ayakkabısı olmayan ve yazlık elbiseleriyle kalan askerler arasında ishal, dizanteri ve soğuk algınlığından kaynaklanan hastalıklar hissedilir derecede artmıştır. Tümene bağlı birlik sayısının daha fazla olduğu zamanlarda ayak vizitesine müracaat günlük 240 - 270 arasında değişirken, burada 580 - 600'e çıkmış, hastaneye gidenlerin sayısı 60'a yükselmiştir.

Sağlığın korunmasıyla ilgili genel kurallara dikkat edilmemesi ve emirlere uymayarak bazı askerlerin gizlice buğday haşlayıp yemesi vs. bu hastalıklara sebep olmakla birlikte, en büyük sebep yine çıplaklıktır. Uzun süre aynı yerde kalınmasının, askerlerin sağlığını olumsuz etkilediği tecrübeyle sabit olmakla beraber, ileriye yapılacak bir hareketle bu hastalıkların memnuniyet verici derecede azalması beklenmektedir.

Tümenin başhekim yardımcısıyla, İstihkâm Bölüğünün doktoru eksiktir. Bunlara büyük ihtiyaç vardır.

[160] Savaş alanındaki hasta ve yaralıları ilk yardım merkezlerine taşıyan askerî görevli. Yaşar Çağbayır, Ötüken Türkçe Sözlük, C.5, İstanbul, 2007, s.4767.

b. Ecza ve Harp Paketleri Eksiği

Bu sırada ihtiyacı hissedilen peklik verici ilaçlarla, ispirto, sülfat, iyot gibi bazı malzemeler eksik olduğundan bunların gönderilmesi lazımdır. Önceleri her tabura 1250 harp paketi verilmişken firari askerler bu paketleri üzerlerinde götürdüğünden, bugün Tümen birliklerinin 1200 harp paketine ihtiyacı vardır. Sonradan İstanbul'dan Trabzon'a Tümen için 20 sandıkla, iki balya ecza ve sıhhi malzeme gönderilmiş; fakat bunlar da eşya ve erzaklar gibi nakil aracı olmamasından getirilemeyerek orada kalmıştır.

c. Sıhhiye Bölüğünün mevcudu 184'tür. Bu sayıdan yük hayvanı sahibi, arabacı, hizmetli ve hastalar çıktıktan sonra kalan mevcut 32 teskereyi kaldıramadığından konuyla ilgili emre uyularak, Tümen Bando Bölüğünün enstrümanları Hasankale'de depoya kondu. Bölük, subaylarıyla beraber Sıhhiye Bölüğüne katılmış ve diğer birlikler gibi geceli gündüzlü talimlerine devam etmektedir.

Sıhhiye birliğindeki teskereciler, alay doktorlarının nezaretinde her gün eğitim yapmaktadır.

d. Tümene bağlı 1'inci ve 2'nci Seyyar Hastanelerin 200'er yataklık eşyaları hemen hemen hiç kullanılmamıştır. Tümenin durumunun henüz belli olmaması ve muharebeye girilmediği için hastane açılmadı. 1'inci Seyyar Hastanenin mevcudu 125, 2'nci Seyyar Hastanenin mevcudu 76'dır. Bunların kadro eksiği olan askerler, Erzurum'a gelmekte olduklarından, katıldıklarında tamamlanmış olacaktır.

5. Hayvanlar

a. Topçu Hayvanları

b. Makineli Tüfek Bölüğü Hayvanları

c. Birliklerdeki Yük Hayvanları

d. At Deposu

a. Topçu Hayvanları

Sahra Topçu Taburunun hayvanları Balkan Harbi'nden çok zayıf döndüklerinden ve gereği gibi bakılamadan bu sefere çıktıklarından pek kuvvetli değildirler. Bakımlarında subayların da büyük etkisi olduğundan, 2'nci Bataryanın hayvanları 1'inci Bataryaya oranla çok iyi durumdadır. Dağ Topçu Taburu, Muş ve Van olaylarında kullanıldığından, Sivas'a dönüşünün hemen ardından bu seferberlikte yola çıkmış ve yollarda da iyi bakılmadığından hayvanlarının birçoğu yaralanmış, hastalanmış ve işe yarar hayvan miktarı günden güne azalmıştır.

b. Makineli Tüfek Bölüğü Hayvanları

Tümenin hayvanları arasında en iyisi, en kuvvetlisi ve bakımlarına en çok özen gösterilenleri makineli tüfek bölüklerinin hayvanlarıdır. Bu hayvanların harpte yükü yerde bırakmayacaklarına inanılmaktadır.

c. Birliklerdeki Yük Hayvanları

Seferberliğin başlarında iyi hayvan seçilip alınmadığından, özellikle Zara'da bulunan 89'uncu Alaya bir yerden yalnız hayvan, diğer yerden semer hazırlanıp verildiğinden ve kısmen semersiz hayvan verildiğinden hayvanlarda daha başlarda kapanması zor yaralar açılmış ve iyi bakılmamalarından dolayı bir kısmı vurulmuş, bir kısmı hastalanmış, böylece mevcut bir anda azalmıştır. Bugün piyade ve topçu birliklerinde mevcut 1956 (kollar ve hastaneler hariç) hayvandan 286'sı, mevcudun yani %15'i tedavi altında bulunmaktadır. Bununla beraber hayvanlara iyi bakılmasına ve haddinden fazla yük yüklenmemesine dikkat edilmektedir.

d. At Deposu

At deposu, özellikle iaşenin kolaylaştırılması amacıyla, 3'üncü Ordu Komutanlığının onayıyla Bayburt'ta bırakılmıştır. Hayvanlara orada iyi bakılmaktadır, baytar da güvenilir biridir. Ancak Tümen ilerledikçe Bayburt'tan uzaklaştığından, at deposunun da mümkün olduğu kadar yakına getirilmesi gerekmektedir.

Sonuç

30'uncu Tümenin subay ve askerleri, mevcut silah, cephane ve hayvanlarıyla verilen her emri yerine getirmeye hazırdır. Allah'ın inayeti ve Peygamber'imizin yardımıyla düşman üzerine saldırarak zafer kazanacağına inanıyorum. Emirlerinizle sevk ve idare edilecek olan Tümen, askerî ve vatani görevini, Allah'ın yardımıyla namusuyla yerine getirecek, gittiği yerden zafer müjdesiyle dönecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 10 Aralık 1914

Vukuat:

Çakmak - Dazlak - Todan istikametindeki yolların üç sınıfın geçişine uygun olup olmadığına dair kaşif raporudur:

Yollar: Çakmak - Homiği yolu taşlık ve patika yolu, Homiği - Pazaçur yolu araba yoludur. Top geçebilir; fakat köye inerken dikçe kısa bir yokuş ve köyden çıktıktan sonra 200-300 m uzunluğunda, yaklaşık 30-35 metre eğiminde bir yokuş vardır ki toplar buradan güçlükle ve piyade halatlarıyla çıkarılabilir. Yol buradan Hızardere'ye kadar iyidir. Hızardere'den Karabıyık'a ve Karabıyık'tan Koşa'ya araba yolu mevcuttur. Fakat özellikle Karabıyık'la Koşa arasındaki kısmında yalnız hayvan izleri mevcuttur. Burada arazi uygunsa da karın çokluğu zorluk çıkarabilir. Koşa'ya varmadan geçilen derede iki geniş su yatağı vardır ki oldukça eğimli olduğundan kazmayla çalışmadan top

geçirilemez. Koşa'dan Dazlak'a kadar yol patika ise de dağa çıkarken ve inerken eğim dik ve yol sıkışmış karlı olduğundan yüklü hayvanlar güçlükle çıkar.

Dazlak'tan Başkale'ye[161] kadar hem araba yolu hem patika yol, Başkale'den Todan'a, Cansor'dan,[162] Telli'den[163] Iğnavut'a[164] araba yolu mevcuttur. Başkale'yle Cansor'un birbiriyle bağlantısı vardır.

Başkale - Yeniköy - Kızılviran - Badicvan - Çakmak yoluyla döndüm. Başkale'den bir saat kadar uzaklıkta ve eğimi araba geçişine uygun bir yokuştan bir yaylaya geldim. Kâğıt gibi düz ve Yeniköy'e kadar uzanan bu yayla 50-60 cm karla kaplıdır

Yeniköy'den Kızılviran'a kadar olan yolun bazı kısımları taşlık fakat önemli değildir. Kızılviran'dan Badicvan'a giden yolun başlangıç kısmı araba geçişine uygunsa da Badicvan'dan geçen dereye yaklaştıkça yol dikleşmekte ve taşlık hâlini almaktadır. Dereye indikten sonra vadi tamamıyla buz tuttuğundan ayak izlerini takiple hareket edilebilmektedir. Badicvan ile Köprüköy arasındaki yol, iyi bir araba yoludur.

Konaklar: Dazlak, Cansor, Telli ve Başkale Tümenin konaklamasına uygundur. Her köyde korular vardır. Dazlak'ta Binbaşı Ahmet isimli kişinin 400-500 koyunu vardır. Başkale'de aşar[165] buğdayı henüz durmaktadır.

Yardımcı Subay Kadri

3'üncü Ordu Komutanlığına yazıldı.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 10 Aralık 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

7-8 Aralık 1914 tarihli emriniz gereğince Dazlak - Todan yolu keşfettirilerek raporu Ek'te takdim edilmiştir. Yolların olmamasından ve karın bazı yerlerde çok olmasından dolayı Sahra Topçu Taburunun Köprüköy - Yeniköy - Başkale yolunu takip etmesi zorunludur.

Tümenin diğer birlikleri Çakmak, Homiği ve Pazaçur üzerinden Todan'a yürüyebilir. Ancak hareketin birinci günü Dazlak Yaylası'nın güneyinde ne askerleri ne hayvanları alabilecek konak yeri yoktur. Bundan dolayı Tümenin, yürüyüş günü biraz erken kalkarak geceyi Dazlak, Cansor,

[161] Erzurum - Narman ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[162] Erzurum - Narman ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Mercimekli.
[163] Erzurum - Narman ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[164] Erzurum - Narman ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Ergazi.
[165] Tarım ürünlerinden alınan onda bir oranındaki vergiler. Türkçe Sözlük; s.163.

Telli'de geçirmesi, ertesi gün Cansor - İğnavut - Todan ve Telli - Todan üzerinden iki kolla ilerlemesi, Fethi Bey Müfrezesi ile Tümenin Köprüköy'de bulunan Sahra Topçu Taburu hava ve yol durumundan dolayı Tümene bir günde yetişemeyeceğinden, her ikisinin belirlenen hareket gününden bir gün önce yola çıkarak geceyi Yeniköy'de geçirerek, ertesi gün Başkale'ye gelip Tümenin ikamet bölgesine geçmeleri uygun değerlendirilmektedir. Fethi Bey Müfrezesi, yürüyüşün ikinci günü Başkale'den Todan üzerine yürütülerek, şu anda düşmanın üç koldan işgal ettiği Todan'a erkenden gidilmesi sağlanabilecektir. Sıhhiye Bölüğü Çakmak'tadır. Seyyar hastanelerin Hasankale'deki arabalarını da Yeniköy yolundan göndermek ve yürüyüşün ikinci günü seyyar hastaneleri Başkale'de bırakmak gerekeceğini arz ederim.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 10 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Emriniz gereğince keşif hizmetlerinde istihdam edilmek üzere 88'inci Alaydan seçilen subayların isimleri aşağıda arz edilmiştir.

Üsteğmen Ahmet - 5'inci Bölük

Üsteğmen İsmail Hakkı - 9'uncu Bölük

Teğmen Ziya - 7'nci Bölük

88'inci Alay Komutanı
Binbaşı Bahaettin

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 10 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

30'uncu Tümene ait olup henüz geride bulunan kollar Erzurum'dan Hasankale'ye gönderilmeyecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Düşünceler:

Emir, Aşkale'ye gelecek olan 5'inci Sahra Cephane Kolu Komutanlığına yazılmıştır.

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 10-11 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Askerler üzerinde demirbaş olarak bulundurulacağı; ancak harp zamanında özel emirle sarf edilmesi gerektiği bildirilen ve idare memurlarına teslim edilerek gönderilen altı günlük şekerle, çayın askerler tarafından sarf edilmesi muhtemeldir. Bunu önlemek amacıyla, dağıtımın yapıldığı günden itibaren sık sık denetlemeler yapılacak, sarf edenler dayanma güçlerine göre on değnekten otuz değneğe kadar darpla cezalandırılacak ve demirbaş erzakın sarf edilmemesi sağlanacaktır.

10'uncu Kolordu Komutanı
Kurmay Albay Hafız Hakkı

Konuş Yeri: Bayburt

Tarih: 10-11 Aralık 1914

Vukuat:

Başkomutan Vekili ve Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın, bugün Maçka'dan hareket ettiği arz olunur.

88'inci Alay Komutanı
Binbaşı Sabri

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 11 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Yeni hazırlanmakta olan mevzinin tahkimat krokisini gönderiniz.

3'üncü Ordu Komutanı adına
Guze

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 11 Aralık 1914

Vukuat:

Öğümi - Yeniköy - 2430 rakımlı tepe yolunun mevcut durumda sahra toplarının hareketine uygun olup olmadığı hemen keşfettirilerek bildirilecektir.

3'üncü Ordu Kurmay Başkanı
Guze

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 11 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Her alayda birer makineli tüfek takımı bulunacaktır. Mevcut bölüklerdeki takımlardan biri 90'ıncı Alaya verilecek ve teşkilatın tamamlandığı 12 Aralık 1914 tarihine kadar bildirilecektir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Kurmay Albay Hafız Hakkı

Düşünceler:

Bir makineli tüfek takımının 90'ıncı Alaya verilmesi 89'uncu Alay Komutanlığına, takımın aldırılması da 90'ıncı Alay Komutanlığına emredilmiştir.

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 11-12 Aralık 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

Hacıömer[166] Telgraf Merkezi Mescitli'ye nakledilmiş ve bugünden itibaren muhabereye başlanmıştır.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Düşünceler:

Mescitli, Köprüköy'ün güneyindeki dağlara yakındır.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 12 Aralık 1914

Vukuat:

Hasankale'de 30'uncu Tümen İdare Başkanlığı Vekaletine

1. İdare Başkanının yazısını ve sizin değerlendirmenizi okudum. Buraya gelip durumu görmeden söz söylemek ve karar vermek uygun değildir. Birliklerdeki askerlerin yarısı ellerinde kazma, sabahtan akşama kadar karlı dağlarda geven[167] arıyor, kök söküyorlar. Yakacak olmadığı sürece ekmek pişirmek şöyle dursun, kazan bile kaynamayacaktır. Ben

[166] Erzurum - Tekman ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[167] Baklagillerden, bazı türlerinden kitre denilen zamk çıkarılan dikenli bir çalı, keven. Türkçe Sözlük; s. 755.

şimdi, ekmek gönderilmesi ya da yakacak tedariki için hem Ordu İdare Başkanına hem Kolordu Komutanına telgraf çekeceğim. Siz fırınların sayısının arttırılması ve ekmek verilmesi için yerel mülki yöneticilere ve Ambar Müdürlüğüne sürekli müracaat ediniz.

2. Hastaneye ekmek vermek Tümen için büyük bir yük, bununla beraber hayırlı bir iştir. Ordu İdare Başkanının bize fazla ekmek göndermesini sağlamak için şimdi yazacağım telgrafta; hastaneye verilen günlük ekmek miktarı kadar fazla ekmek göndermezse 14 Aralık 1914 tarihinden itibaren hastaneye ekmek verdirmeyeceğimi belirteceğim. Yine de siz benden kesin emir almadıkça hastaneye ekmek vermeye devam ediniz.

3. 10 Aralık 1914 tarihli genel mevcut cetvelinde, birliklere 204 kilo yağ verdiğinizi gördüm. Bunu kime, ne için verdiniz? Bundan sonra emrim olmadan hiçbir birliğe bir kıyye yağ verilmeyecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 12 Aralık 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

Tümene verilen iaşe bölgesinde beş on günlük samandan başka ne askerler ne de hayvanlar için yiyecek yoktur. Yakacak da kesinlikle bulunmadığından kazan kaynatmak için askerlerin yarısı sabahtan akşama kadar geven denilen diken kökünü sökmekle uğraşıyor.

Hasankale'deki üç fırında günlük ancak bir alaya yetecek ekmek pişiyor ve Ordu İdare Başkanlığının emriyle Hasankale Hastanesine de günlük 1600 çift ekmek veriliyor. Yakacak olmadığından sacda ekmek pişirmek mümkün değildir. Tümenin ekmek ihtiyacının karşılanması ve hastaneye Tümen fırınından değil Erzurum'dan ekmek gönderilmesi için ilgililere emir verilmesi arz olunur.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 12 Aralık 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

11 Aralık 1914 tarihinde 10'uncu Kolordu Komutanlığından çekilen telgraflar, 12 Aralık akşamı Hasankale'den süvari tarafından getirildiğinden, acilen icrası emredilen hususların ancak yarın yapılabileceği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 12 Aralık 1914

Vukuat:

Erzurum'da 3'üncü Ordu İdare Başkanlığına

Tümenin iaşe bölgesinde yakacak bulunmadığını biliyorsunuz. Hasankale'de Tümene verilen fırınlar ancak bir alayın ekmeğini pişirebilir. Yakacak olmadığından askerlerin sac üzerinde ekmek pişirmesi mümkün değildir. Fırınlardan çıkan ekmekten, günlük 1600 çifti 30'uncu Tümen İdare Başkanlığına verdiğiniz emir gereğince hastaneye veriliyor. Fakat bu yokluk içinde yardım yapılamayacağından 14 Aralık gününden itibaren hastaneye ekmek verilemeyeceğini arz ve Tümenin ekmek ihtiyacının teminini rica ederim.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 12 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Bugün 1'inci Taburun bölgesinde beş mangalık boy siperi, bir mangalık diz ve dört tüfekli mitralyöz siperi, 2'nci Taburun bölgesinde yedi mangalık boy siperi ve üç mangalık diz siperi, 3'üncü Taburun bölgesinde beş mangalık boy siperi hazırlandığını arz ederim.

89'uncu Alay Komutanı
Binbaşı Reşit

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 12-13 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Köprüköy - Miyadin[168] - Yeniköy yolu topçunun geçişine uygunsa da Yeniköy'den Başkale'ye kadar yol olmadığı gibi bir metre kadar karla kaplı bu yol kullanılamaz. Kızılcaviran[169] - Harabasürbehan[170] -

[168] Erzurum - Pasinler ilçesi- Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Ardıçlı.
[169] Erzurum - Pasinler ilçesine bağlı köy. Bugünkü adı Kızılören.
[170] Erzurum - Köprüköy ilçesi- Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Örentaş.

Çermiksu - Koşa - Başkale yolunun topçunun geçişine uygun olduğu keşfe giden subay tarafından bildirilmiştir.

30'uncu Topçu Alay Komutanı
Binbaşı Von Berg

Düşünceler:

Konu 3'üncü Ordu Komutanlığına arz edilmiş ve Tümen İstihkâm Bölüğünün bu yolun onarımıyla görevlendirilmesi istenmiştir. 13 Aralık 1914

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 13 Aralık 1914

Vukuat:

Tümenin iaşesi için, Mescitli'de tesis edilen Ordu Ambarından da istifade edilmesi rica olunur.

3'üncü Ordu İdare Başkanı

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 13-14 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen İdare Başkanlığına

Tümen 15 Aralık 1914 tarihinde mevkisini değiştirecektir. Cephane kolları bundan sonra Hasankale'den uzaklaştırılmayacak, verilecek ilk hareket emrinde gecikmeden yola çıkarılabilecek şekilde hazır bulunmaları seyyar hastanelere tebliğ edilecek ve alınan maaşlar yarın dağıtılacaktır. İdarenin mevki değiştirmesi icap ederse ayrıca bildirilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Homiği

Tarih: 13-14 Aralık 1914

Vukuat:

Çakmak'ta 30'uncu Tümen Komutanlığına

Mitralyöz Takımının iltihak ettiği, asker ve hayvanlarının tümünün yerleştirildiği arz olunur.

90'ıncı Alay Komutanı
Kâzım

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 13-14 Aralık 1914

Vukuat:

Harpte Dikkat Edilecek Hususlar

1. Hiçbir birliğin komutanı, subayı, askeri, amirinden özel emir almadıkça cephane ya da yaralı götürmek gibi bahanelerle birliğinden ayrılamaz. İcap ettiğinde muharebe hattının beş km gerisine yani düşmanın topçu ateşinin yetişemeyeceği yere gönderilecek subay ve askerlere amirleri tarafından mutlaka yazılı belge verilecektir. Belgesiz gönderilenler düşman karşısında firar etmiş sayılarak cezalandırılırlar.

2. Yaralı düşman askerlerini tekrar yaralamak, öldürmek, esirlere eziyet etmek ve ölülerin azalarını kesmek, mert Osmanlı askerinin şanına yakışmaz. Yapanlar ağır ceza göreceklerdir.

3. Düşmanın kadınlarına, çocuklarına, papazlarına yani düşman tebaasına, ordumuza karşı koyup kötülüğe teşebbüs etmedikçe ateş edilmez, evleri tahrip edilmez. Askerimize ateş eden hainlere komutanın emriyle karşılık verilir ve icap ederse yine emirle köyleri harap edilir.

4. Düşman topraklarında yağma yapanlar kurşuna dizilir. Ele geçirilen ganimetler bir yerde toplanır ve subay ve askerlere dağıtılacaklar emirle dağıtılır. Kalan kısmı devlet hesabına geri gönderilir.

5. Düşman topraklarındaki geri hizmetler, kendi memleketimizde olduğu gibi tehlikesiz değildir. Geriye gönderilecek ve celp edilecek kafileler, emniyetlerini sağlamak için sefer kurallarına uygun olarak keşif yapacak kişiler istihdam edecek ve her kafile toplu olarak gelip gidecektir. (Sürüden ayrılanı kurt kapar.)

6. İleri karakollar savaşın gerektirdiği şekilde tesis edilecek, gece gündüz mutlaka keşif kolları çıkarılacak ve düşman topraklarında her birlik yalnız düşman tarafını değil, kendi bulunduğu yerin dört tarafını emniyet altına alacaktır. Eski usul zincir hattıyla yani ordugâhın bir iki yüz metre ilerisine kırk-ellişer adım aralıkla nöbetçiler yerleştirerek emniyet tertibatı alan birlik kendisini mahveder. Buna dikkat etmeyenler ağır ceza görürler.

7. Düşmanın nasıl muharebe ettiğini öğrenmek, ona göre hareket etmek lazımdır. Rusların süvarisi çoktur. Birliklerimizin, beklenmedik bir anda beklenmedik bir yerden düşman süvarilerinin taarruzuna uğraması muhtemeldir. Fakat elinde silahı olan bir piyade, on düşman süvarisinden aşağı kalmaz. Ateş için harp safına geçen bir piyade bölüğü, üzerine hücum eden bir süvari alayını bir dakikada mahveder. Bunu en küçük ere kadar herkes bilecek ve süvari hücumuna uğranıldığı zaman hiç telaş edilmeden sükûnetle üzerlerine ateş edilecektir.

Ruslar baskın yapmayı da âdet edinmişlerdir. Baskın, korkak askeri ürkütmekten başka bir şey yapamaz. Karışıklık çıkarır ve bundan çok zarar görürüz. Buna meydan vermemek için ileri karakolların iyi yerleştirilmesine ve görevlerini yapmalarına dikkat edilecektir. Düşman baskın yapmayı başarırsa, birlikler hemen gündüzden kendilerine verilen toplanma yerinde toplanarak komutanlarının emrini dinleyecek ve o an alınacak tertibat varsa kendi inisiyatifiyle almakta, hiçbir komutan tereddüt etmeyecektir.

Düşman mevzisine yapılacak taarruzla o mevki ele geçirilince işi olmuş bitmiş sanarak rehavete dalınması çok büyük felaketlere yol açar. Çünkü karşımızdaki düşman kuvvetleri, kaybettikleri yeri tekrar almak için geriye dönerek, üzerimize hücum edecek ve rehavete dalmışsak bizi perişan edecektir. Bunun için talimatta emredildiği gibi düşman yerinden kovulup mevzisi ele geçirilince, arkasından ateşle takip edilecek, taze kuvvetleri varsa peşinden asker gönderilecek ve ele geçirilen yerde kazma, küreğe sarılınarak istihkâm yapılacaktır.

8. Ölüm Allah'ın emridir. Bu dünyaya gelen mutlaka ölecektir. (Elhamdülillah Müslüman'ız) ...(?) imanımız vardır, iman etmezsek Müslüman olamayız. Ecel gelmedikçe ölünmeyeceğine ve eceli gelenin ölümden kurtulamayacağına inanırız. Öyle olunca kalbimizi Allah'a yönelterek, düşmanın üzerine aslanlar gibi saldırmalıyız. 30'uncu Tümen Allah'ın inayetiyle bu muharebede kendini gösterecektir. Yalnız Çakmak'taki birliklere şifahi olarak tebliğ ettiğim gibi, fişek ve top konusunda çok idareli davranılacaktır.

Hepimiz biliyoruz ki bu civarda fişek ve şarapnel yapacak fabrikamız yok. Bunlar aylarca uzaklıktaki yerlerden geliyor ve her biri kendi fiyatının yüz misli fiyata, bir fişek bir mecidiyeye, bir dane beş liraya mal oluyor. Onların parasını veren millettir yani biziz. Acaba hangimizin cebinde öyle boş yere atacak mecidiyelerimiz, liralarımız var. Bir gün gelir de bunun arkası kesilirse, düşman karşısında kurşunsuz, şarapnelsiz ne yaparız? O zaman tüfeğin sopadan ne farkı kalır? Onun için her asker düşmanı vuracağından emin olmadıkça ateş etmeyecek ve subaylar 800 m'den önce ateş açtırmayacaktır.

1100 hatta 1000 m'de isabetin tesadüfen olduğu bilinmektedir. Herhangi bir alayın subay ve askerlerinden buna inanmayanlar varsa, alay komutanları alayın en iyi nişancılarını seçsinler ve 1000 m'ye konacak göğüs hedeflerine (baş hedefi değil) ateş ettirsinler. Görecekler ki sonuçsuz kalacaktır. Milletin boşa atılacak tek bir fişeği yoktur. Vatan sevginize ve fedakârlığınıza inanarak, fişek ve şarapnellerin idareli kullanılmasını istiyorum. Bazı birliklerde, topçu düşmana ateş etmediğinde piyadelerimizin ilerlemediği söyleniyor. Topçu düşmanı görür ve zarar vereceğini anlarsa üzerine ateş eder, yoksa boşuna top atmaz. Bunu herkes aklına iyice yerleştirecektir.

9. Talimat gereğince topçu kendi güvenliğini kendisi sağlayacaktır; bununla beraber topçuya yakın her piyade birliği, emir beklemeden topçuyu muhafaza etmekle görevlidir.

10. Sıhhiye Bölüğünden, seyyar hastanelerden, birliklerdeki doktor ve teskerecilerden görevlerini fedakârlıkla yerine getirmelerini, şehitlerimizi harp meydanında, yaralılarımızı ve hastalarımızı perişan hâlde bırakmamalarını rica ederim. Bu görevi hakkıyla yapacaklarına inanıyorum.

11. Harp meydanında da olsa bütün komutanlar, mümkün olduğunca askerlere çay ve sıcak yemek vereceklerdir.

12. Hayvanların vurulmamaları için haddinden fazla yük yükletilmemesine ve her nerede olursa olsun iaşelerine dikkat edilmesi hem görevimiz, hem insanlık açısından hepimizin üzerine borçtur.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Tarih: 14 Aralık 1914

30'uncu Tümen tarafından Geçik - Homiği boyun noktasından Köprüköy - Çobanköprüsü'ne kadar olan ikinci hatta yapılan tahkimatı gösterir krokiler için bk. Ek 5, Ek 6.

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 14 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. 30'uncu Tümen Hasankale - Gölcükköy üzerinden Kolorduya iltihak edecektir. Piyade birlikleri ve dağ topçusu bu yoldan, sahra topçusu ve arabalar Erzurum üzerinden yürüyecektir.

2. Tümen yürüyüşü 15, 16 Aralık 1914 tarihlerinde gerçekleştirecektir. Bir kısım piyade ve dağ bataryaları 15 Aralıkta, diğer piyade ve sahra bataryaları 16 Aralıkta yürümek üzere kademelerle hareket edeceklerdir.

3. Kızılçermik - Köprüköy hattının doğusundaki birliklerin hareketi bu hatta sabah varacak şekilde düzenlenecektir.

4. Tümen Karargâhı 16 Aralık gecesi Hasankale'de kalarak birliklerin iskân ve iaşesini tertip edecektir.

5. Yolda birliklerin iaşesinin temini için Lojistik Destek Müfettişliğiyle muhabere edilecektir. Bu husus Lojistik Destek Müfettişliğine yazılmıştır.

6. Kolordu Karargâhı 14, 15, 16 Aralık tarihlerinde Tortum'dadır.[171] Süvari Bölüğü emrinize verilmiştir. Yeri 9'uncu Kolordu Komutanlığından öğrenilecektir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Kurmay Albay Hafız Hakkı

Düşünceler:

Bu telgraf 15 Aralık 1914 tarihinde saat 13.00'te süvari vasıtasıyla Köprüköy'den gelmiştir.

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 14 Aralık 1914

Vukuat:

Beş günlük fazla erzakın 9'uncu Kolordu Komutanlığına teslimine dair

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. 30'uncu Tümen bulunduğu bölgeden hareket edeceği zaman üç günlükten fazla erzak ve yakacağı 9'uncu Kolordu Komutanlığına teslim edecektir.

2. 30'uncu Tümen bu fazla erzak miktarı sebebiyle teslimden önce 9'uncu Kolordu Komutanlığına bilgi verecektir.

3. 9'uncu Kolordu Komutanlığı, 30'uncu Tümenden aldığı iaşe malzemelerinin miktarıyla cinsini 3'üncü Ordu Komutanlığına bildirecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 14 Aralık 1914

Vukuat:

3'üncü Ordu Komutanlığına

14 Aralık 1914 tarihli yazıya cevaptır. Topçu Alayı, asker ve hayvanları için henüz üç günlük erzakını bile tamamlayamamıştır. Emriniz gereğince askerler üzerinde bulundurulacak yedek erzakla, asker ve hayvanların büyük ağırlıkta taşınması icap eden bir günlük erzakı piyade birliklerinde her hâlde üç günlüğü geçer. Üç günlükten fazla olması durumunda 9'uncu Kolorduya verilmesi emredilen erzak bu askerlerin üzerinde midir ve ağırlıktaki erzakın dışında mıdır? Yoksa askerler üzerinde ve ağırlıktaki ihtiyat erzaktan yalnız üç günlüğü bırakılarak geri kalanı mı verilecektir? Bir de Kolordu Komutanlığının

[171] Erzurum'a bağlı ilçe.

emriyle askerlere altı günlük çay ve şeker verildi. Bunun üç günlüğü de askerlerin üzerinden alınarak 9'uncu Kolorduya verilecek midir? Emrinizin gecikmeden yerine getirilmesi için gereğinin hemen bildirilmesini arz ederim.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 14-15 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

30'uncu Tümen Süvari Bölüğü, 14 Aralık 1914 tarihinden itibaren emrinize verilmiştir. Bölüğe 9'uncu Kolordu Komutanlığı tarafından tebligat yapılmıştır. Bölük Koşa'dadır. Orada telefon vardır. Genel mevcudunu bildiriniz.

10'uncu Kolordu Komutanı adına
Kurmay Binbaşı Şemsettin

Konuş Yeri: Köprüköy

Tarih: 14-15 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

14 Aralık 1914 tarihli telefona cevaptır.

1. Dün telefonla tebliğ edilen emirde, erzakın üç günlükten fazlası değil beş günlükten fazlası bildirilmiştir. Bu husus düzeltilecektir.

2. Topçu Alayı asker ve hayvanlarının tamamlanamayan yedek erzakı, piyade birliklerindeki fazlasından ikmal edilecektir.

3. Askerler üzerindeki altı günlük çaya ve şekere dokunulmayacaktır.

4. 8 Aralık 1914 tarihinde telefonla verilen bilgide, arpa hariç, Tümen birlikleri üzerindeki demirbaş erzakın yani peksimetin ikmal edildiği bildiriliyordu. Bugünkü telefonda ise Topçu Alayı askerlerinin üç günlük erzakının bile ikmal edilemediği söyleniyor ki diğerini yalanlamaktadır. Erzurum Ambarından 10 Aralıkta 15.000 kilo, 11 Aralıkta 17.000 kilo arpa alındığı kayıtlıdır.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 14-15 Aralık 1914

Vukuat:

Yürüyüş Emri

1. Tümen birlikleri 16 Aralık 1914 tarihinde bulundukları mevkilerden harekete geçerek Kolorduya iltihak edeceklerdir.

2. Çakmak'ta bulunan birliklerin yürüyüş sırası 88'inci Alay, 89'uncu Alay, Dağ Topçu Taburu, Sıhhiye Bölüğü ve Tümen Karargâhıdır. Aynı tarih ve saatte yürüyüşe başlamak üzere 90'ıncı Alay da Homiği'den hareket edecek ve Homiği - Badicvan - Hasankale - Müceldi[172] yoluyla Sos'a[173] giderek geceyi orada geçirecektir. Çakmak'tan hareket eden birlikler Köprüköy'e uğramadan kısa yoldan Hasankale - Müceldi - Çöğender[174] yolunu takip edecek; 16 Aralık gecesini 88'inci Alay Çöğender'de, 89'uncu Alayla Dağ Topçu Taburu ve Sıhhiye Bölüğü Müceldi'de geçireceklerdir. 89'uncu Alayın Köprüköy'deki bölüğü saat 16.30'da hareket ederek Hasankale'de Alaya iltihak edecektir.

17 Aralık 1914 tarihinde birlikler saat 05.00'te bulundukları yerden hareket ederek akşama kadar 90'ıncı Alay ile 88'inci Alay Ahırcık'ta, 89'uncu Alay, Dağ Topçu Taburu ve Sıhhiye Bölüğü Köşk'te[175] olacaklardır. Aynı mevkide ikamet edecek birlik komutanlarının içinden rütbe ve kıdemce büyük olan konak komutanı olacaktır.

3. Köprüköy'de bulunan Sahra Topçu Taburu ile İstihkâm Bölüğü 16 Aralık 1914 tarihinde saat 17.00'de hareket ederek 16 Aralık gecesini Korucuk'ta, 17 Aralık gecesini Çıpak'ta[176] geçireceklerdir.

4. Sıhhiye Bölüğünün arabalarıyla seyyar hastaneler 17 Aralık 1914 tarihinde Hasankale'den hareket ederek geceyi Erzurum'da, 18 Aralık gecesini Çıpak'ta geçireceklerdir.

5. Süvari Bölüğü 16 Aralık 1914 tarihinde Koşa'dan hareket edip Dazlak Yaylası yoluyla Başviran'a[177] giderek 16 Aralık gecesini Başviran'da, 17 Aralık gecesini Tuzla'da geçirecektir.

6. Çakmak'tan hareket edecek birliklerin büyük ağırlıkları, Tümen Karargâh ağırlığı başta olmak üzere, düzenli şekilde kolun bir km gerisinden gelecek ve Tümen Ağırlık Komutanı Yüzbaşı Nuri, ağırlıkların sefer kurallarına uygun olarak sevkine nezaret edecektir.

---

[172] Erzurum - Pasinler ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Övenler.
[173] Erzurum - Pasinler ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Yiğittaşı.
[174] Erzurum - Pasinler ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.
[175] Erzurum - Merkez ilçesi - Dumlu bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Köşkköy.
[176] Erzurum - Merkez ilçesi - Dumlu bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Kırkgöze.
[177] Erzurum - Pasinler ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Başören.

7. Hopik ve Homiği'ye uzatılan hatlar, 88'inci Alayın ve 90'ıncı Alayın yardımıyla 15 Aralık gece yarısı toplanacaktır.

8. Askerlerin çok erken kaldırılıp rahatsız edilmemelerine özen gösterilecek, önden konakçı müfrezeleri gönderilerek konak yerlerinde asker ve hayvanların iskânları temin edilecek, askerlere sıcak yemek verilmesi sağlanacaktır.

9. Birlikler mutlaka belirlenen saatlerde hareket edecek, özellikle Hasankale yolunda karışıklığa meydan verilmeyecektir.

10. Birliklerin iaşe memurları Hasankale'de Tümen İdare Başkanlığına müracaat edecek ve eksik erzakları varsa tamamlayacaklardır. Hasankale'de mola verilerek izdihama sebep olunmayacaktır.

11. Tümen İdare Başkanlığı, Hasankale'den geçen birliklerin eksik erzakını tamamlayacak, emri alır almaz piyade cephane kollarının hayvanlarıyla Müceldi, Çöğender ve Sos'a erzak sevk edecek, hafif erzak kolları Hasankale'de ise hemen Erzurum'a gönderip erzak aldırdıktan sonra Erzurum yoluyla Köşk'e erzak naklettirecektir. Kollar Erzurum'da ise 17 Aralık akşamı Köşk'te bulunmak üzere erzak yüklü olarak hemen yola çıkması için İdare Başkanlığı tarafından emir verilecektir. Köşk'e erzak sevki Lojistik Destek Müfettişliğine Tümen Komutanlığından yazılmıştır. Bu hususta Tümen İdare Başkanlığı da Müfettişliğe müracaat edecektir.

12. Tümen Karargâhı 16 Aralık gecesini Hasankale'de, 17 Aralık gecesini Köşk'te geçirecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 15 Aralık 1914

Saat ve Dakika: 13.45

Vukuat:

30'uncu Topçu Alay Komutanlığına
89'uncu Alay Komutanlığına

Dağ Topçu Taburuyla 89'uncu Alay bugün saat 15.30'da hareket ederek Badicvan'a gidecek ve geceyi orada geçirecektir. Ayrıntılı emir gönderilmiştir. Konakçı müfrezeleri şimdiden Badicvan'a doğru yola çıkarılacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Düşünceler:

Asker çadır yıktı. Tümen birliklerinin 16 Aralık 1914 sabahı aynı anda hareketinin kararlaştırılması üzerine, şifahi olarak verilen emirle askerlerin hareketi ertelendi.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 15 Aralık 1914

Vukuat:

Acele

Tortum'da 10'uncu Kolordu Komutanlığına

1. Tümenin hareketi için 14 Aralık 1914 tarihinde Erzurum'dan yazılan şifre 15 Aralık 1914 tarihinde saat 13.00'te süvariyle gelmiştir. Emir gereğince hemen hareket edilmek istenmiş; fakat bu hareket, emrin 3'üncü maddesine muhalif görülmüştür. Konu size sorulamadığından 3'üncü Ordu Komutanlığına sorulmuş, Kızılçermik - Köprüköy hattının sabah geçilmesi emredildiğinden birliklerin hareketleri yirmi dört saat ertelenmiştir.

2. Bu gecikmenin telafisi için Tümen birliklerinin tamamı 16 Aralık 1914 tarihinde yürüyüşe başlayarak, geceyi Hasankale'nin 10 km batısında Müceldi, Çöğender ve Sos'ta geçirecek, oradan Köşk'e gidecektir.

Birinci konakta askerlerin köy ordugâhlarında dinlenmeleri sağlanacak, iaşeleri Hasankale'deki Tümen İdare Başkanlığından temin edilecektir. Tümenin 17 Aralık akşamı Köşk ve Ahırcık'taki iaşesi için gerekli erzakın sevki, Lojistik Destek Müfettişliğine yazılmıştır.

3. Tümenin hangi bölgede toplanacağı bilinmediğinden, son konağın neresi olacağının bildirilmesini arz ederim.

4. Tümen Karargâhının 16 Aralık gecesini Hasankale'de geçireceğini arz ederim.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Tarih: 15 Aralık 1914

Vukuat:

Ordu Emri

1. Düşmanın Aras Vadisi'ndeki asıl kuvvetlerinden Türkistan Kolordusuna bağlı üç piyade alayı ve 24 toplu bir topçu taburu 20, 22 gün önce Batum'a gitmek üzere Sarıkamış'ta[178] görülmüştür.

[178] Kars'a bağlı ilçe.

2. Ordunun ikamet bölgesi, 9'uncu Kolordunun ve Erzurum civarına gelen bütün birlikleriyle 10'uncu Kolordunun Oltu istikametine yürüyebileceği şekilde değiştirilecektir.

3. 9'uncu Kolordunun ikamet bölgesi; Dazlak Yaylası, Koşa, Pırtanos, Karabıyık, Hızardere, Serboğan, Kızılviran, Yeniköy bölgesidir.

9'uncu ve 11'inci Kolorduların keşif ve emniyet bölgelerinin sınırı Minevürt - Maslahat - Gerek hattıdır. Minevürt 9'uncu Kolorduya aittir. Kolordu harekete başladığında ...(?) ile bağlantısı Yeniköy üzerinde olacaktır.

9'uncu Kolordu ileri hareket için Dazlak - Ekrek yoluyla, bu yolun doğusundaki yolları kullanacaktır. Kolordu sahra taburlarının hareketini ve Hasankale - Yeniköy - Koşa yolunun her zaman araba geçişine müsait durumda kalmasını sağlayacaktır. 9'uncu Kolordu emrinde bulunan mantelli bataryalar, cephane ve nakil araçlarıyla 11'inci Kolordu Komutanlığı emrine girecektir.

4. 11'inci Kolordu mevziyi az bir kuvvetle işgal edecek, kalan kuvvetini Aras'ın her iki tarafına sevk edebilecek şekilde ihtiyatta, köylerde konaklatacaktır.

5. 10'uncu Kolordu Komutanlığı, Erzurum civarına gelen birlikleri tebliğ edildiği üzere Tortum civarındaki ikamet bölgesine nakledecektir. İkamet bölgesini ve ertesi gün için ne kadar kuvvetin ikamet bölgesinden harekete hazır bulunacağını her gün 3'üncü Ordu Komutanlığına bildirecektir.

6. 2'nci Nizamiye Süvari Tümeni şimdiki bölgesinde kalacaktır.

7. İkamet bölgesinin değiştirilmesi üç gün içinde bitmiş olacak ve kesinlikle düşmana sezdirilmeyecektir. 9'uncu ve 11'inci Kolordular, ikamet bölgesinin ve mevzinin değiştirilmesi konusunda ortak hareket edeceklerdir. 30'uncu Tümen ve Fethi Bey Müfrezesi, ikamet bölgesi olan Ebsemce, Yekebad, Çakmak ve Homiği köylerini yarından itibaren tahliye etmiş olacaktır.

8. Kolordular, erzak ve cephanelerini tamamlayacaklardır.

9. Kolorduların iaşe bölgeleri ve geri hizmetlerinde kullanacakları yollar önceki gibidir.

10. Asıl hattın ilerisinde tahkimata devam edilecektir.

3'üncü Ordu Komutanı
Tuğgeneral Hasan İzzet

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 15 Aralık 1914

Vukuat:

9'uncu Kolordu Komutanlığına

30'uncu Tümenden 9'uncu Kolordu Komutanlığına devredilmesi Ordu emri olan erzakın, askerler üzerinde ve büyük ağırlıkta bulunması ordu ve kolordu komutanları tarafından emredilen demirbaş ve ihtiyat erzaktan üç günlüğünün ayrılarak kalanının verilmesi mi yoksa bunlardan fazla olarak bulunduğu zannedilen erzak mı olduğu konusunda tereddüt oluşmuştur. Bunun ardından duruma açıklık getirilmesi 3'üncü Ordu Komutanlığına arz edilmiştir. 14 Aralık akşamı Çakmak'a gelen 9'uncu Kolordu Saymanı Şemsi Bey de hazır bulunuyorken durum telefonla tekrar sorulmuş; fakat henüz cevap alınamamıştır.

Tümen birlikleri Çakmak ve Homiği'dedir. Demirbaş ve ihtiyat erzaktan yalnız üç günlüğün alınarak kalanının teslimi emredildiği hâlde devredilecek erzakın Çakmak ve Homiği'den ve Köprüköy'deki Sahra Topçu Taburuyla İstihkâm Bölüğünden alınması arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 15 Aralık 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

13 Aralık 1914 tarihinde 3'üncü Ordu Komutanlığından alınan emirde 30'uncu Tümen birliklerinin 14 Aralıkta istirahat ederek 15 Aralıkta hareket için hazır olması, erken saatlerde hareket edilerek düşmanın dikkatinin çekilmemesi ve tarafınızdan verilecek emir gereğince hareket edilmesi emredilmiştir. Tümen birlikleri 14 Aralıkta istirahat etmiş ve hareket için her türlü hazırlığını yapmıştır. Hareket için henüz bir emir verilmediği gibi ne zaman hareket edileceği de bildirilmemiştir. Bunun için taburlardaki küçük ve büyük ağırlıkların hayvanları, değil Erzurum'a, Hasankale'ye bile gönderilip erzak getirilememektedir. Hangi gün, nereye hareket edileceğinin ve erzak getirilmesi için hayvanların ne mesafeye kadar gönderilebileceğinin bildirilmesini arz ederim.

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 15-16 Aralık 1914

Saat ve Dakika: 1

Vukuat:

Erzurum'da 10'uncu Kolordu Komutanlığına

1. Ek'teki emrin bir sureti Tümene tebliğ edilmiştir.

2. Kolordu Karargâhının 14, 15, 16 Aralık günlerini Tortum'da geçireceği Tümene tebliğ edilmiş, mesafenin uzaklığı sebebiyle emrin 16 Aralık akşamına kadar Tortum'a yetiştirilmesi için Tümende vasıta bulunmadığından, emir Erzurum'a gönderilmek zorunda kalınmıştır.

3. Emrin 7'nci maddesinin 30'uncu Tümene ait olan kısmı tamamıyla yerine getirilerek, 16 Aralık günü Homiği, Çakmak ve Köprüköy'ün tahliye edileceği arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 15-16 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

30'uncu Alay erkânı bazı hususlarda 1'inci Taburla görüşeceğinden, 16 Aralık gecesini Korucuk'ta, 17 Aralık gecesini Köşk'te geçireceğini arz ederim.

30. Topçu Alay Komutanı
Binbaşı Von Berg

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 15-16 Aralık 1914

Vukuat:

Erzurum Lojistik Destek Müfettişliğine

Tümen birlikleri 17 Aralık akşamı Köşk ve Ahırcık'ta bulunacağından 10.000 kişi ve 2000 hayvan için lazım olan erzakın bölgeye sevkini rica ederim. Bu hususun tarafınıza daha önce Kolordudan da yazıldığı 10'uncu Kolordu Komutanlığından bildirilmiştir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 15-16 Aralık 1914

Vukuat:

Çok önemli ve acele

Koşa'da 30'uncu Tümen Süvari Bölük Komutanlığına

14 Aralık 1914 tarihinden itibaren Süvari Bölüğü yine Tümenin emrine verilmiş ve 9'uncu Kolordu Komutanlığına da tebligat yapılmıştır.

Genel mevcudunuzu bildiriniz.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 15-16 Aralık 1914

Vukuat:

Hasankale'de 30'uncu Tümen İdare Başkanlığına

Süvari vasıtasıyla Kolordu Komutanlığına götürülecek çok önemli ve acele bir Ordu emri gönderilmiştir. Emir süvarilerden alınıp bu gece Çakmak'tan size emir getiren iki süvariye verilecek ve hemen Erzurum'a gönderilecektir. Eğer o iki süvari bulunamazsa ya maiyetinizdeki süvariler ya da yerel mülki idareden tedarik edilecek jandarma süvarileri vasıtasıyla emrin 16 Aralık günü öğle vakti Erzurum'a Kolordu Karargâhına teslim edilmesi sağlanacaktır.

Süvariler bir gece Erzurum'da kalacak, ertesi gün oradan Köşk'e geleceklerdir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Çakmak

Tarih: 15-16 Aralık 1914

Vukuat:

Çok acele

Koşa'da 30'uncu Tümen Süvari Bölük Komutanlığına

1. Bölük yarın sabah Koşa'dan hareketle, düşman tarafından görülmeyecek şekilde Dazlak yolunu takip edecek, 16 Aralık gecesini Başviran'da, 17 Aralık gecesini Tuzla'da geçirecektir.

2. Tümen Karargâhı da 16 Aralık gecesi Hasankale'de, 17 Aralık gecesini Köşk'te olacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 16 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Gösterdiği gayretten dolayı Tümene teşekkür ederim. Ahırcık ve Köşk köylerinde 31'inci Tümen birlikleri bulunduğundan, 15 Aralık 1914 tarihli şifreli telgrafla emredildiği üzere, Tümeniniz kendisine ayrılan konak

bölgesine ulaşmak üzere 17 Aralıkta erkenden hareket ederek oraya ulaşıldığını bildirilecektir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Kurmay Albay Hafız Hakkı

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 16 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Tümeninizin iaşe bölgesindeki köylerden Tekâlifi Harbiye suretiyle toplanacak erzaktan Karagöbek'te[179] 1500 kilo buğday, 300 kilo çavdar, 32.000 kilo arpa, 15.900 kilo giyah[180] ve Kızılkilise'de[181] 15.000 kilo buğday, 6000 kilo arpa, 5300 kilo giyah vardır. Şipek,[182] Bar,[183] Tuzla köyleri de bölgenize dâhildir. Toplanacak erzak, halkın sırtında ve muharebe ağırlıklarınızla 21 Aralık tarihine kadar Tortum Ambarına gönderilerek depolanacak ve Tümenin iaşesi için gerekli diğer erzak ve maddeler, bu köylerden tedarik ve temin edilecektir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Kurmay Albay Hafız Hakkı

Konuş Yeri: Hasankale

Tarih: 17 Aralık 1914

Vukuat:

Yürüyüş Emri

1. Tümenin bugünkü yürüyüşte gösterdiği gayretten dolayı Kolordu Komutanı, subay ve askerlere özellikle teşekkür etmiştir.

2. Bugünkü emirde yarın geceki ikamet için konak yeri olarak verilen Ahırcık ve Köşk köylerinde 31'inci Tümen birlikleri bulunduğundan, Tümenin yarın çok erken hareket ederek ikamet bölgesi olarak verilen Karagöbek ve civarına gündüzden gitmesi emredilmiştir.

Birlikler bulundukları yerlerden 17 Aralık 1914 tarihinde saat 04.00'te mutlaka hareket edecek ve 90'ıncı Alay Karagöbek'e, 88'inci Alay, Dağ

[179] Erzurum - Merkez ilçesi - Dumlu bucağına bağlı köy.
[180] Taze ot. Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat; s. 292.
[181] Erzurum - Narman ilçesi - Kışlaköy bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Kilimli.
[182] Erzurum - Tortum ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Akbaba.
[183] Erzurum - Tortum ilçesi- Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Yumaklı.

Taburu ve Sıhhiye Bölüğü Girekösek'e,[184] 89'uncu Alay Kelevürt'e[185] giderek geceyi orada geçireceklerdir.

3. Erzurum'da birçok birlik bulunduğundan asker ve hayvanların orada iskânları mümkün değildir. Bundan dolayı Sahra Topçu Taburu, İstihkâm Bölüğü ve seyyar hastaneler 17 Aralık gecesini, Erzurum'dan geçerek Erzurum'un kuzeyindeki Soğukçermik'te[186] geçireceklerdir. Bu birliklerden Sahra Topçu Taburu ve İstihkâm Bölüğü 18 Aralık gecesi Girekösek'te, seyyar hastaneler Kelevürt'te kalacaklardır.

4. Piyade birliklerinin daimî konak yerleri yarın ayrıca bildirilecektir. Topçu Alayı Girekösek'te, seyyar hastaneler Kelevürt'te kalacaklardır.

5. Birliklerin büyük ağırlıkları, yürüyüş sırasında düzenli olarak kendi kademelerini takip edeceklerdir.

6. 17 Aralık 1914 günü için ekmek ve arpa istihkakı bu geceki ikamet yerine Tümen İdare Başkanlığı vasıtasıyla gönderilmiştir. Bunlar oradan hemen aldırılacaktır. Erzurum Lojistik Destek Müfettişliğine Köşk ve Ahırcık'ta erzak depolanması yazıldığından, birlikler oralardan geçerken bulabilirlerse 18 Aralık günü için ekmek ve erzak alacaklardır. Erzurum'dan geçecek birlikler istihkaklarını Lojistik Destekten alacaklardır.

7. Tümen Karargâhı 17 Aralık 1914 akşamı Karagöbek'te olacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Hasankale

Tarih: 16-17 Aralık 1914

Vukuat:

10'uncu Kolordu Komutanlığına

15 Aralık 1914 tarihinde çekilen ve ikamet yeriyle ilgili şifreli telgraf henüz Tümene gelmemiştir. Telgrafhaneler aranmış ancak bulunamamıştır. Telgrafın bir suretinin daha şimdi çekilmesi arz olunur.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

[184] Erzurum - Merkez ilçesi - Dumlu bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Yeşildere.
[185] Erzurum - Merkez ilçesi - Dumlu bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Söğütyanı.
[186] Erzurum - Merkez ilçesine bağlı köy. Bugünkü adı Soğucak.

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 16-17 Aralık 1914

Vukuat:

Çok acele

Hasankale'de 30'uncu Tümen Komutanlığına

30'uncu Tümenin konak yerleri Karagöbek, Kızılkilise, Şipek, Bar ve Tuzla'dır. Tümen Karargâhı Karagöbek'te, Kolordu Karargâhı şimdilik Erzurum'dadır.

10'uncu Kolordu Komutanı
Kurmay Albay Hafız Hakkı

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 17 Aralık 1914

Vukuat:

Karagöbek'te 30'uncu Tümen Komutanlığına

Beraberinizdeki 3'üncü ve 4'üncü Piyade Cephane Kolları 18 Aralıkta Karagöbek'te bırakılacak, 19 Aralıkta Erzurum'a geleceklerdir. Burada Lojistik Destek Müfettişliğine müracaat edip sahra cephanesi alarak 20 Aralıkta Tafta'ya, 21 Aralıkta Karagöbek'e gideceklerdir. Yalnız 4'üncü Piyade Cephane Kolu sahra cephanesini oraya bırakıp piyade cephanesi alacaktır. Böylece iki koldan biri sahra, diğeri piyade cephanesi yüklü olarak Tümene iltihak edeceklerdir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Kurmay Albay Hafız Hakkı

Düşünceler:

Piyade cephane kollarının bir kısmı birliklerin arkasından ekmek getirmek, diğer bir kısmı da Erzurum'dan erzak alıp Karagöbek'e getirmek üzere dağılmış olduğundan Hasankale'de bulunan cephanelerin hemen buraya getirilmesi için, Tortum'dan telgrafla Hasankale'de Tümen İdare Başkanlığına, Cephane Kolları Komutanlığına ve Erzurum'da bulunması ihtimalinden dolayı Lojistik Destek Nokta Komutanlığı vasıtasıyla Cephane Kolları Komutanı Yüzbaşı Şevki'ye telgraf çekilmiş; özel süvari vasıtasıyla bu emir Hasankale'de İdare Başkanlığına ve Cephane Kolları Komutanlığına gönderilmiştir. Piyade kollarının bu şekilde erzak nakliyatında istihdamı, daha önce 3'üncü Ordu ve 10'uncu Kolordu Komutanlığınca emredildiğinden, bu kollar elden çıkmışlardı. 21 Aralıkta boş olarak Erzurum'a gönderilemedi.

Konuş Yeri: Erzurum

Tarih: 17 Aralık 1914

Vukuat:

Karagöbek'te 30'uncu Tümen Komutanlığına

30'uncu Tümen Komutanlığına bağlanan 1'inci ve 3'üncü Dağ Cephane Kolları 18 Aralıkta Badişan'a[187], 20 Aralıkta Karagöbek'e, 5'inci Sahra Cephane Kolu 20 Aralıkta Karagöbek'e gelecek ve Tümene bilgi vereceklerdir. Bu kolların konaklaması ve Tümene iltihakı tarafınızdan sağlanacaktır.

10'uncu Kolordu Komutanı
Kurmay Albay Hafız Hakkı

Konuş Yeri: Karagöbek

Tarih: 17-18 Aralık 1914

Vukuat:

Yürüyüş ve İkamet Emri

1. 10'uncu Kolordu Komutanlığı tarafından Tümene ikamet bölgesi olarak Bar, Şipek, Kızılkilise, Karagöbek tahsis edilmiştir.

2. Süvari Bölüğü ve 88'inci Alay Bar'da, 90'ıncı Alay Şipek'te, 89'uncu Alay ve 30'uncu Topçu Alayı Kızılkilise'de, Tümen Karargâhı, İstihkâm Bölüğü, Sıhhiye Bölüğü ve Seyyar Hastane Karagöbek'te ikamet edeceklerdir. Kızılkilise'de Konak Komutanı 30'uncu Topçu Alay Komutanı Binbaşı Von Berg'tir.

3. 90'ıncı Alay Karagöbek'ten saat 09.00'da, 88'inci Alay Girekösek'ten saat 09.30'da, Dağ Topçu Taburu Girekösek'ten ve 89'uncu Alay Kelevürt'ten saat 11.00'de konak mahallerine yerleşmek üzere hareket edeceklerdir.

4. Girekösek ve Kelevürt, Tümenin ikamet bölgesi haricinde olduğundan önceki emir gereğince 18 Aralık gecesini bu bölgede geçirecek olan Sahra Topçu Taburu, İstihkâm Bölüğü ve seyyar hastaneler 18 Aralık gecesini Karagöbek'te geçirecekler, Sahra Topçu Taburu 19 Aralıkta Kızılkilise'de Alayına iltihak edecektir.

5. Kızılkilise'de konak komutanı, Bar ve Şipek'te alay komutanları ikamet yerlerini kolayca bulunacak şekilde seçecekler ve emniyeti sağlayacak olan karakol askerlerine kendi yerlerinin neresi olduğunu mutlaka öğreteceklerdir.

6. Tümen bölgesinin ilerisinde hudut ve jandarma taburları varsa da Bar ve Şipek'teki alaylar ihtiyata uyarak hafif emniyet tertibatıyla kendilerini gizleyeceklerdir.

[187] Erzurum - Merkez ilçesine bağlı köy. Bugünkü adı Çayırca.

7. Süvari Bölüğü Tümen Komutanlığından emir almadığı sürece, varlığını düşmana sezdirmeden keşif yapacak, piyade birlikleri de Bar - Şipek hattından ileri geçmeyecek ve kendilerini düşmana kesinlikle göstermeyeceklerdir.

8. Sefer Kanununun köy ordugâhlarıyla ilgili maddeleri aynen uygulanacaktır. Tümen komutanı ya da daha büyük rütbeli komutanlar tarafından, bir toplanma yeri gösterilip silah başı emri verildikten sonra bütün ağırlıklarıyla beraber alayların kaç dakikada harekete hazır duruma gelecekleri tespit edileceğinden, bu husus dikkate alınacaktır.

9. Tümen Karargâhı Karagöbek'te, Kolordu Karargâhı şimdilik Erzurum'dadır.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Çok acele

Hasankale'de 30'uncu Tümen Piyade Cephane Kolları Komutanlığına

Hasankale'de beraberinizde bulunan piyade cephanesi, gece de yürünerek hemen Karagöbek'e getirilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Acele

Hasankale'de 30'uncu Tümen İdare Başkanlığına

Piyade cephane kolları, cephane yüklü olarak ve gece de yürütülerek hemen Karagöbek'e gönderilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Karagöbek

Tarih: 17-18 Aralık 1914

Vukuat:

İaşe Emri

1. Tekâlifi Harbiyeden Karagöbek'te 1500 kilo buğday, 300 kilo çavdar, 3200 kilo arpa ve 15.900 kilo giyah, Kızılkilise'de 15.000 kilo buğday, 6000 kilo arpa ve 53.000 kilo giyah vardır. Bunların, muharebe ağırlığıyla, hayvanlarıyla, erzak ve eşyaya tahsis edilen hayvanlardan olup piyade birliklerinde cephane, istihkâm malzemesi ve tıbbi malzeme nakleden yük hayvanlarıyla ve saka hayvanlarıyla nakledilmesi, topların da kademe

hayvanlarıyla ve mevcutsa yerli halkın at ve arabalarıyla, mevcut değilse sırtlarında 21 Aralık akşamına kadar Tortum'daki Kolordu Ambarına nakledilmesi 10'uncu Kolordu Komutanlığının emridir. Bundan dolayı piyade alayları, küçük ağırlık hayvanlarından 100'ünü, Topçu Alayı da kademe hayvanlarından 100'ünü, 19 Aralık sabahı nakliyata başlamak üzere tahsis edeceklerdir. Bunlar mutlaka her alaydan bir subayın komutasında olacaktır.

Bar ve Şipek'teki alaylar Kızılkilise'deki, Kızılkilise'deki alaylar da Karagöbek'teki erzakı Tortum Ambarına nakledeceklerdir. Bu hayvanların zamanında gelmesine ve her birinin taşıyabileceği kadar yüklenmesine Kızılkilise'deki Konak Komutanının seçip tayin edeceği en az yüzbaşı rütbesinde bir subay, Karagöbek'tekilere de İdare Başkanlığında görevli Yüzbaşı İsmail nezaret edecek ve belirlenen zamanda hayvanları göndermeyen alaylar Tümene bildirilecektir.

2. Her alay, bulunduğu yerde bir Tekâlifi Harbiye komisyonu teşkil edecek ve bunlar vasıtasıyla yukarıda belirtilen erzakın haricinde bulacakları erzaka, usulüne göre el koyacaklardır. Tümen ancak bunlardan yararlanabilecektir.

89'uncu Alay'ın Tekâlifi Harbiye Komisyonu Zağgi'ye[188] gidecek, Kızılkilise'de yalnız Topçu Alayının komisyonu kalacaktır. Zağgi'de bulunacak erzak Tümene ait olacaktır.

Her alay bulunduğu bölgede ne kadar değirmen ve fırın olduğunu, konağa geldikten 24 saat sonra mutlaka Tümen Komutanlığına bildirecektir.

Birliklerden bazıları bugün Hasankale'den gönderilen ekmek ve arabaları almamışlardır. Geldiğinde hemen teslim alınarak asker ve hayvanların iaşeleri temin edilecektir. Tümen İdaresinden diğer erzak da sevk edildiğinden onlar gelinceye kadar birlikler, gerideki depolarında bulunan erzakı getirerek iaşelerini temin edecek, geride deposu olmayan birlikler ise doğrudan doğruya Erzurum Lojistik Destek Ambarına müracaat ederek askerlerin ve hayvanların iaşesini temin edecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Başkale
Tarih: 18 Aralık 1914
Saat ve Dakika: 5.30
Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

28'inci Tümenle 10'uncu Kolordu arasında irtibat sağlamakla görevliyim. Hamidiye[189] - Başkale - İğnavut - İd istikametini gözetleyecek ve

[188] Erzurum - Merkez ilçesi - Dumlu bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Şenyurt.
[189] Erzurum - Tortum ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy.

Tümenimizin sol kanadının güvenliğini sağlayacağım. 10'uncu Kolordunun sağ kanadında hangi birlik varsa ve ne şekilde irtibat sağlamam emredilirse yerine getireceğim.

2. Yeni bir emir alana kadar görevime devam edeceğim ve geceleri Başkale'de kalacağım.

3. Tümen Karargâhı bugün Koşa'dadır.

28'inci Alay Süvari Bölüğü
Üsteğmen Hüseyin Naci

Konuş Yeri: Karagöbek

Tarih: 18 Aralık 1914

Vukuat:

28'inci Tümen Süvari Bölüğü Bir Numaralı Subay Keşif Kolu Komutanlığına

1. 30'uncu Tümenin sağ kanadı Tortum'un güneyinde, Bar'dadır.

2. Süvari Bölüğümüz de Bar'dadır; fakat varlığını düşmana sezdirmemesi gerektiğinden keşif yaptırılmamaktadır.

3. Bar'daki birlikler hafif emniyet tertibatıyla kendilerini gizlemektedirler. Mesafe uzun olmadığından, bölüğünüzden çıkarılacak postalar irtibatı koruyabilirler.

4. 30'uncu Tümen Karargâhı 18 Aralık gecesi Karagöbek'te, 19 Aralık gecesi Şipek'tedir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Karagöbek

Tarih: 18 Aralık 1914

Vukuat:

Hazırlık Emri

1. Tümen 20 Aralık 1914 tarihinde harp yürüyüşüne başlayacaktır.

2. 19 Aralık akşamı birliklerin subay, asker ve hayvanlarının tamamı birliklerinde olacaklardır.

3. Birlikler, askerler üzerindeki beşer günlük demirbaş ve ağırlıktaki erzak ve arpadan ikişer günlük hariç olmak üzere, asker ve hayvanlarının iaşesini ağırlıktaki fazla erzaktan ve köylerde bulunacak arpalardan temin edeceklerdir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Tarih: 18-19 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

Sahra Topçu Taburu Girekösek yokuşunda kalmıştır. Köyde kaç kişi varsa toplattırıp yardım için hemen sevk ediniz.

10'uncu Kolordu Komutanı
Kurmay Albay Hafız Hakkı

Konuş Yeri: Tortum

Tarih: 19 Aralık 1914

Vukuat:

Kolordu Günlük Emri

1. 18 Aralık 1914 tarihinde öğleden önce Harbiye Nazırı tarafından yapılan denetlemede Alayının gösterdiği intizamdan dolayı 89'uncu Alay Komutanına teşekkür ederim. 89'uncu Alayla beraber diğer birliklerin komutanları da her fırsattan yararlanarak eksiklerini tamamlayacak, düzen ve mükemmeliyet için çalışacaklardır.

2. Harbiye Nazırının denetleme sırasında emrettiği hususlar aşağıdadır:

a. Sargı paketleri her askerin ceketinin sol eteğinin iç tarafına dikilecek ve bu sargıların nasıl kullanılacağı askerlere öğretilecektir.

b. Bazı askerlerin eldivenli, bazılarının eldivensiz olduğu görüldüğünden, eldivensizlere, eldivenli olanların tekleri alınarak verilecektir.

c. Kaputların iliklenen tarafındaki eksik düğmeleri iliklenmeyen tarafın düğmeleri koparılarak tamamlanacaktır.

d. El humbaralarının[190] nasıl kullanılacağı askerlere öğretilecektir.

e. Revolverli askerlere tabancalarla birkaç el atış yaptırılacaktır.

f. Askerlerin ayaklarının soğuktan korunması için çarıklarının içine ot yerine koyun derisi konacaktır.

g. 31'inci Topçu Alay 1'inci Tabur hayvanlarının, 18 Aralık 1914 tarihinde Hıns'la[191] Tufanç[192] arasında Üsteğmen Ahmet'in komutasında

[190] Demirden veya tunçtan, yuvarlak, içi boş olarak yapılan, barut, demir ve kurşun parçaları doldurulup, elle veya havan topuyla atılan bir çeşit bomba. Savaşta orduya katılan gönüllü personele verilen ad. Askerî Tarih Terimleri Sözlüğü; s.128.
[191] Erzurum - Merkez ilçesine bağlı bucak. Bugünkü adı Dumlu.
[192] Erzurum - Merkez ilçesi - Dumlu bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Güzelova.

toplu ve düzenli hâlde yürüdüklerini gördüm. Gösterdiği düzen ve inzibattan dolayı Üsteğmen Ahmet'i kutlarım.

10'uncu Kolordu Komutanı
Kurmay Albay Hafız Hakkı

Düşünceler:

Emir birliklere tebliğ edilmiştir.

Konuş Yeri: Kızılkilise

Tarih: 19 Aralık 1914

Vukuat:

Yürüyüş ve İkamet Emri

1. Tümen 21 Aralık 1914 tarihinde taarruza başlamak üzere ileri yürüyeceğinden birlikler, 20 Aralıkta saat 06.00'da bulundukları yerlerden hareket ederek konaklara girecekler, bütün kuvvetlerini ve hayvanlarını toplayacaklardır.

a. 88'inci Alay, Süvari Bölüğü, Dağ Topçu Taburu, Ahbisor'da[193]

b. 89'uncu Alay Mihrekom'da[194]

c. 90'ıncı Alay Ekrek'te[195]

d. Seyyar hastaneler Kaledibi'nde[196]

e. Sahra Topçu Taburu ve İstihkâm Bölüğü Osit'te(?)

f. Sıhhiye Bölüğü Ekrek'te

g. Cephane kolları Kaledibi'nde

h. Tümen Karargâhı 20 Aralık gecesi Ahbisor'da konaklayacaklardır.

2. 32'nci Topçu Alayı 2'nci ve 3'üncü Dağ Topçu Taburları 30'uncu Tümen Komutanlığına bağlanmıştır. Bu taburlar 20 Aralık gecesini Ekrek'te geçireceklerdir.

3. Ekmekçi Takımı süratle Tortum'a sevk edilecektir.

4. 20 Aralık akşamı birliklerin muharebe ve büyük ağırlıkları yanlarında bulunacak ve cephane kolları kendilerine tahsis edilecek yere ulaşmak için geceli gündüzlü yürüyeceklerdir.

---

[193] Erzurum - Tortum ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Aksu.
[194] Erzurum - Tortum ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Arılı.
[195] Erzurum - Tortum ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Demirciler.
[196] Erzurum - Tortum ilçesine bağlı mahalle. (1946 mülki idare taksimatına göre.)

5. 19 Aralık gecesi Tümen Karargâhı Şipek'tedir. İleri araziyi gezeceğimden bugün öğleden sonra 30'uncu Tümen Komutanı adına yazılacak evrakı 90'ıncı Alay Komutanı imzalayacaktır.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Kızılkilise

Tarih: 19 Aralık 1914

Vukuat:

Çok acele

Hasankale'de 30'uncu Tümen Ekmekçi Takımı Komutanı Yüzbaşı Şevket'e

Yarın erkenden bütün takımlarla Erzurum yoluyla Tortum'a hareket edilecek ve eldeki un Lojistik Desteğe teslim edilecektir.

Konuş Yeri: Tortum

Tarih: 19-20 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Topçu Alay Komutanlığına

1. Kızılkilise - Pethar[197] - Nohurtap[198] yolu, yani Erzurum - Tortum yolu çok engebelidir. Kızılkilise - Şipek - Osit yolu Sahra Topçu Taburunun yürümesine daha uygun olduğundan Sahra Topçu Taburu oradan gönderilecektir.

2. Karagöbek'te 13, Şipek'te 13 olmak üzere toplam 26 araba tedarik edilmiştir. Diğer mevkilerden de toplanmış olduğu düşünülmektedir. Bu arabalar acilen Erzurum'a gönderilecek ve dağ topu mermisi bulunamazsa sahra topu mermisi alıp hemen Tümene iltihak ettirilmesi için ilgililere emir verilecektir.

30'uncu Tümen Komutanı
Albay Ali Osman

Konuş Yeri: Tortum

Tarih: 20 Aralık 1914

Vukuat:

30'uncu Tümen Komutanlığına

1. Tortum'da tesis edilecek hastane için seyyar hastanelerle Sıhhiye Bölüğünden beşer asker ilmühaberleriyle Tortum'a gönderilecektir.

---

[197] Erzurum - Tortum ilçesi - Merkez bucağına bağlı köy. Bugünkü adı Aktaş.
[198] Erzurum - Tortum ilçesine bağlı mahalle. (1946 mülki idare taksimatına göre.)

2. Tümene bağlı seyyar hastanelerden birer doktorla, iş görebilecek bir subay da ayrıca Tortum'a gönderilecektir.

10'uncu Kolordu Komutanı
Kurmay Albay Hafız Hakkı

Düşünceler:

Telgraf, Tümen Başhekimine havale edilmiş, istenen doktorlarla sıhhiye askerleri gönderilmiştir.

KOLEKSİYON	KLASÖR NU:	DOSYA NU:	FİHRİST NU:
BDH	5054	H-2	1-6a (7-77)

İKİNCİ BÖLÜM

تاریخی	نمره	اثبات محلاری	وقوعات	ملاحظات
[illegible]		بیوک	[illegible]	[illegible]
[illegible]		بیوک	[illegible]	[illegible]
[illegible]		بیوک	[illegible]	[illegible]

تاریخی	نمره	اثبات محلاری	وقوعات	ملاحظات
[illegible]		بیوک	[illegible]	
[illegible]		بیوک	[illegible]	
[illegible]		بیوک	[illegible]	
[illegible]		بیوک	[illegible]	
[illegible]		بیوک	[illegible]	
[illegible]		بیوک	[illegible]	

تاریخ	اقاف محلاری	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	بولی	[illegible]	[illegible]
[illegible]	بولی	[illegible]	[illegible]
[illegible]	بولی	[illegible]	[illegible]

تاریخ	اقاف محلاری	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	بولی	[illegible]	[illegible]
[illegible]	بولی	[illegible]	[illegible]
[illegible]	بولی	[illegible]	[illegible]
[illegible]	بولی	[illegible]	[illegible]

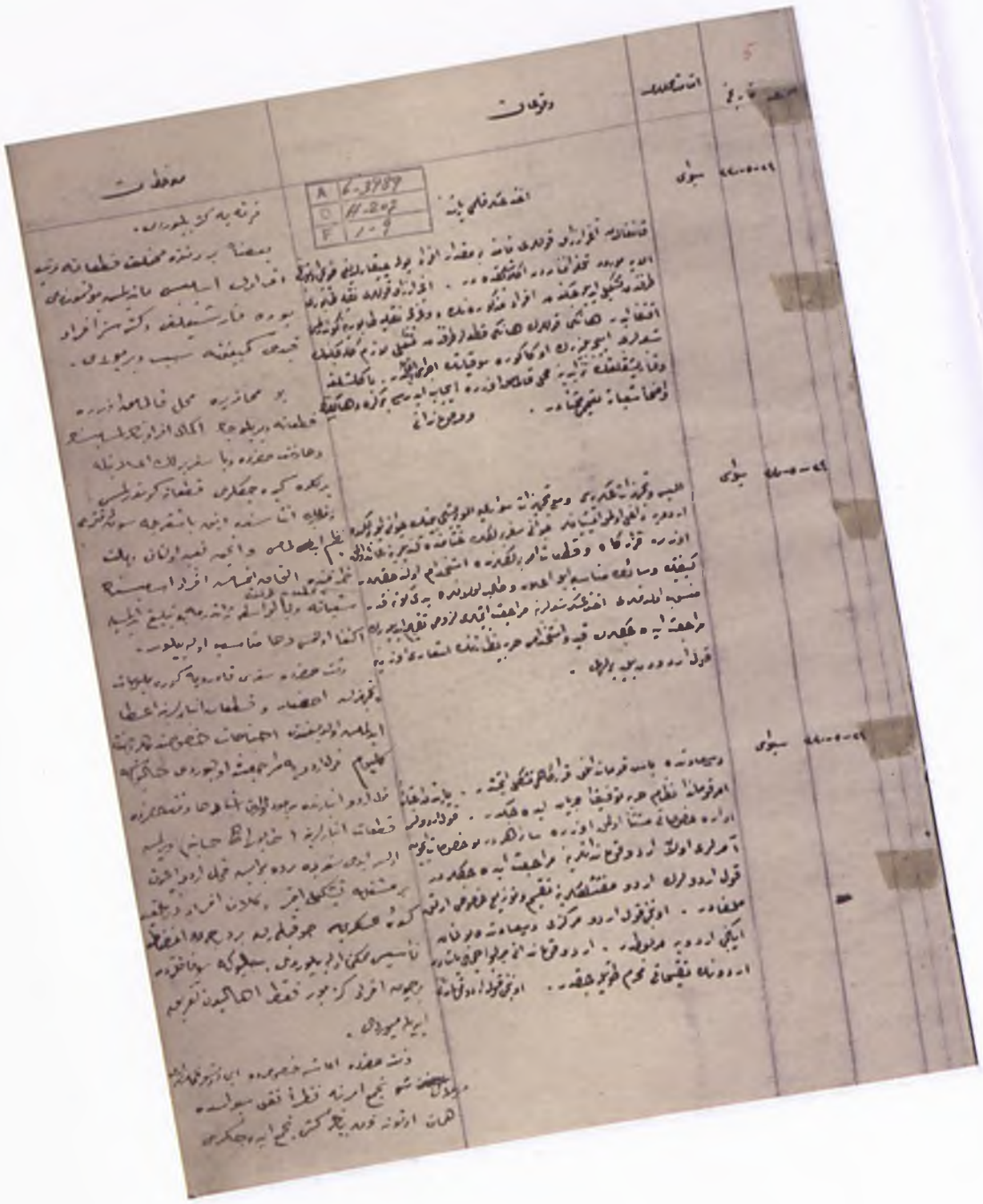

تاریخ		وقوعات	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

تاریخ		وقوعات	ملاحظات
[illegible]	پنجشنبه	[illegible]	[illegible]
[illegible]	پنجشنبه	[illegible]	[illegible]
[illegible]	پنجشنبه	[illegible]	[illegible]
[illegible]	پنجشنبه	[illegible]	[illegible]
[illegible]	پنجشنبه	[illegible]	[illegible]

سنه ـ تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات
		۸ـ [illegible]	[illegible]
		۹ـ [illegible]	[illegible]
		۱۰ـ [illegible]	[illegible]
		۱۱ـ [illegible]	[illegible]
		۱۲ـ [illegible]	[illegible]
		۱۳ـ [illegible]	[illegible]
		۱۴ـ [illegible]	[illegible]
		۱۵ـ [illegible]	[illegible]
		۱۶ـ [illegible]	[illegible]
		۱۷ـ [illegible]	[illegible]
		۱۸ـ [illegible]	[illegible]
		۱۹ـ [illegible]	[illegible]
		۲۰ـ [illegible]	[illegible]

سنه ـ تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات
		۱ـ [illegible]	[illegible]
		۲ـ [illegible]	[illegible]
		۳ـ [illegible]	[illegible]
		۴ـ [illegible]	[illegible]
		۵ـ [illegible]	[illegible]
		۶ـ [illegible]	[illegible]
		۷ـ [illegible]	[illegible]
		۸ـ [illegible]	[illegible]
		۹ـ [illegible]	[illegible]
		۱۰ـ [illegible]	[illegible]
		۱۱ـ [illegible]	[illegible]
		۱۲ـ [illegible]	[illegible]
		۱۳ـ [illegible]	[illegible]
		۱۴ـ [illegible]	[illegible]
		۱۵ـ [illegible]	[illegible]
		۱۶ـ [illegible]	[illegible]
		۱۷ـ [illegible]	[illegible]
		۱۸ـ [illegible]	[illegible]
		۱۹ـ [illegible]	[illegible]
		۲۰ـ [illegible]	[illegible]

A 6-2787
D 11-207
F 1-12

تاریخ		وقوعات	مدققات
[illegible]	چوار	[illegible]	[illegible]
[illegible]	چوار	[illegible]	[illegible]
[illegible]	چوار	[illegible]	[illegible]
[illegible]	چوار	[illegible]	[illegible]
[illegible]	چوار	[illegible]	[illegible]

تاریخ		وقوعات	مدققات
[illegible]	چوار	[illegible]	[illegible]
[illegible]	چوار	[illegible]	[illegible]
[illegible]	چوار	[illegible]	[illegible]
[illegible]	چوار	[illegible]	[illegible]
[illegible]	چوار	[illegible]	[illegible]

تاریخ		نمرهٔ جلد	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	پنجشنبه		[illegible]	
[illegible]	سه‌شنبه		[illegible]	
[illegible]	چهارشنبه		[illegible]	
[illegible]	پنجشنبه		[illegible]	

A 6-3782
D H-207
F 2-18

تاریخ		نمرهٔ جلد	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	پنجشنبه		[illegible]	
[illegible]	پنجشنبه		[illegible]	
[illegible]	پنجشنبه		[illegible]	
[illegible]	پنجشنبه		[illegible]	

A 6-3789
D 4-207
F 1-14

تاریخ	نمره	ذوات	ملاحظات
[illegible]	فولاد قبا	[illegible]	[illegible]

A 6-3989
D 18-247
F 1-15

A 6-3989
D H-207
F 1-16

A 6-3787
U 8.202
F 1-17

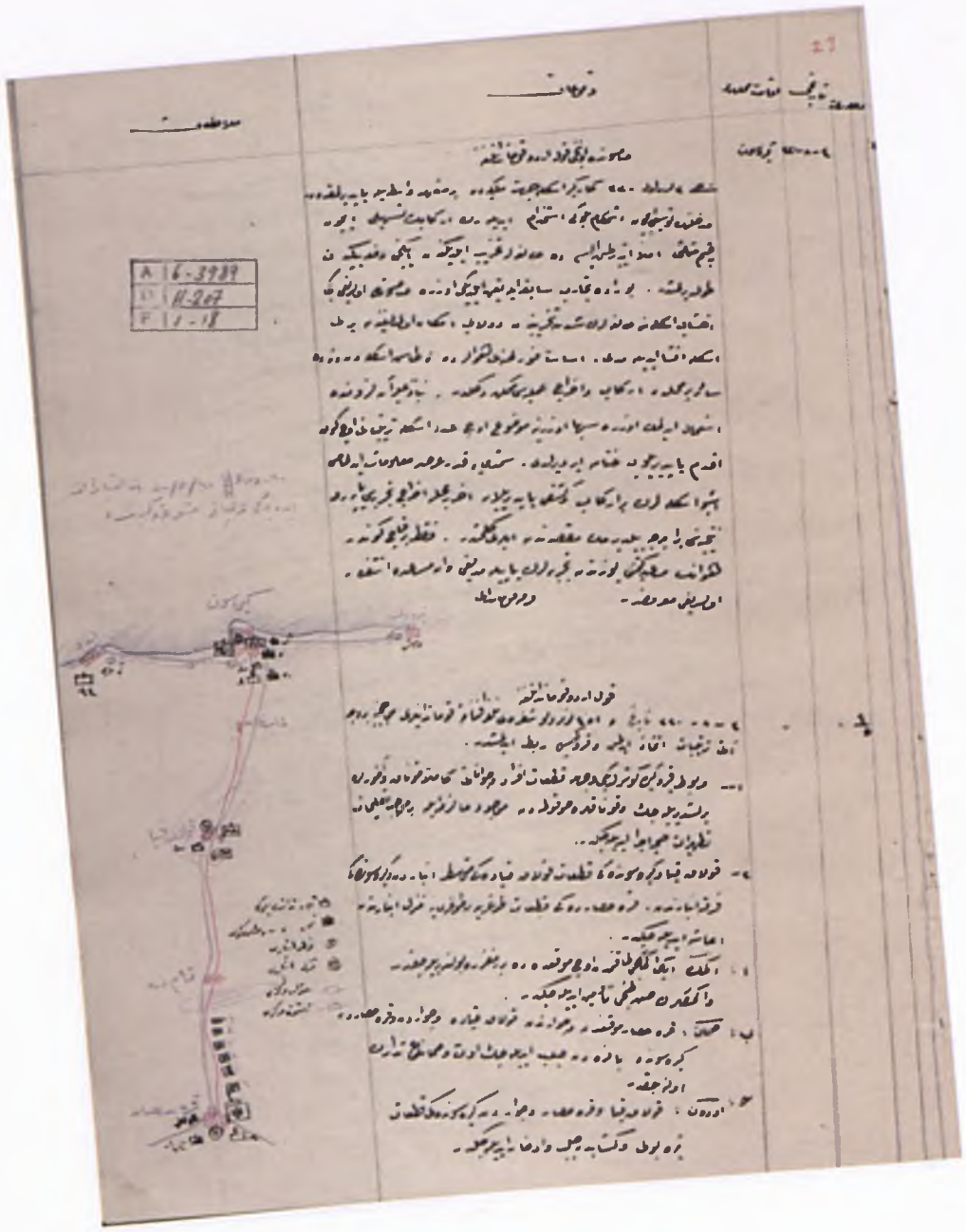

A 16-3989
B II-207
F 1-18

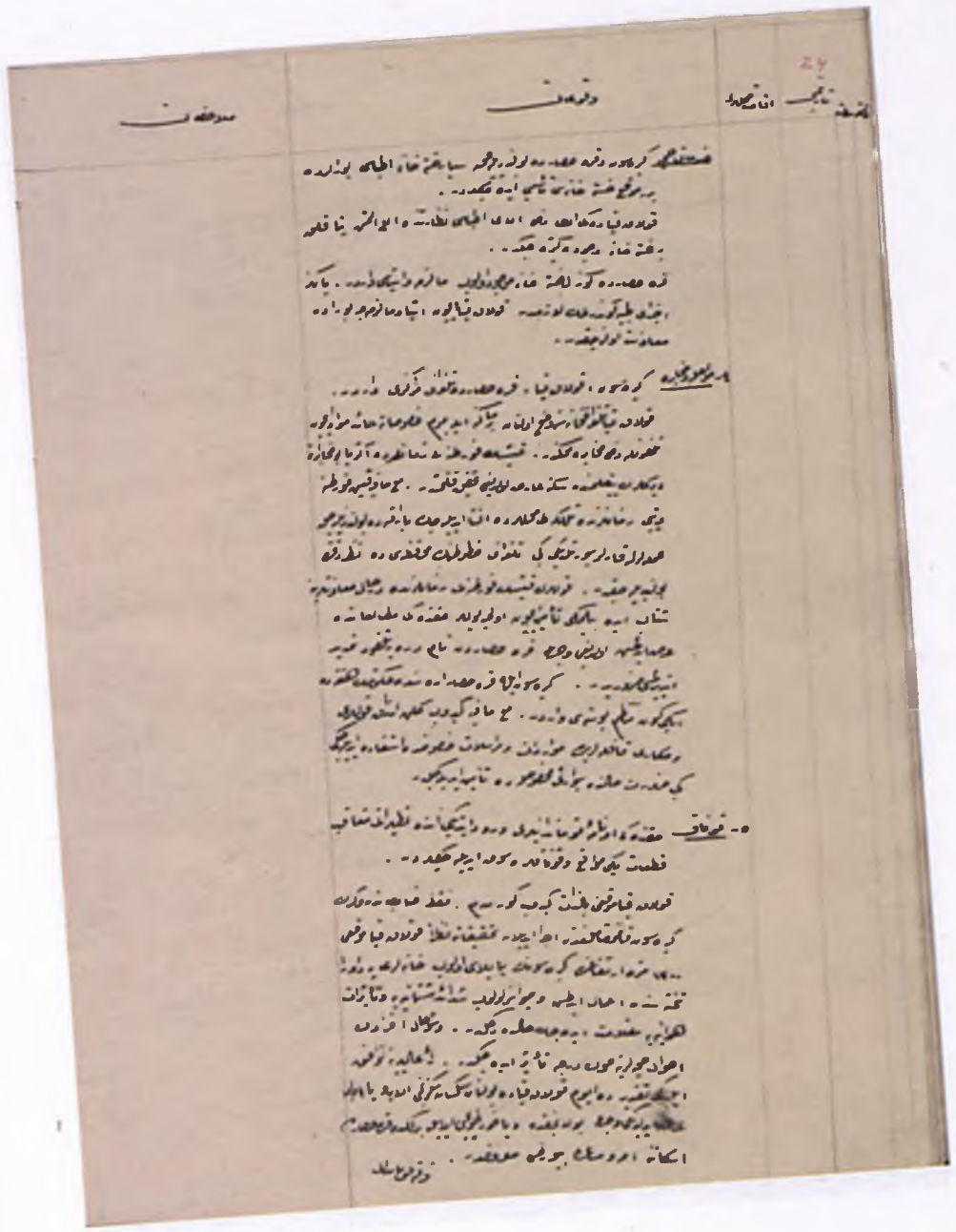

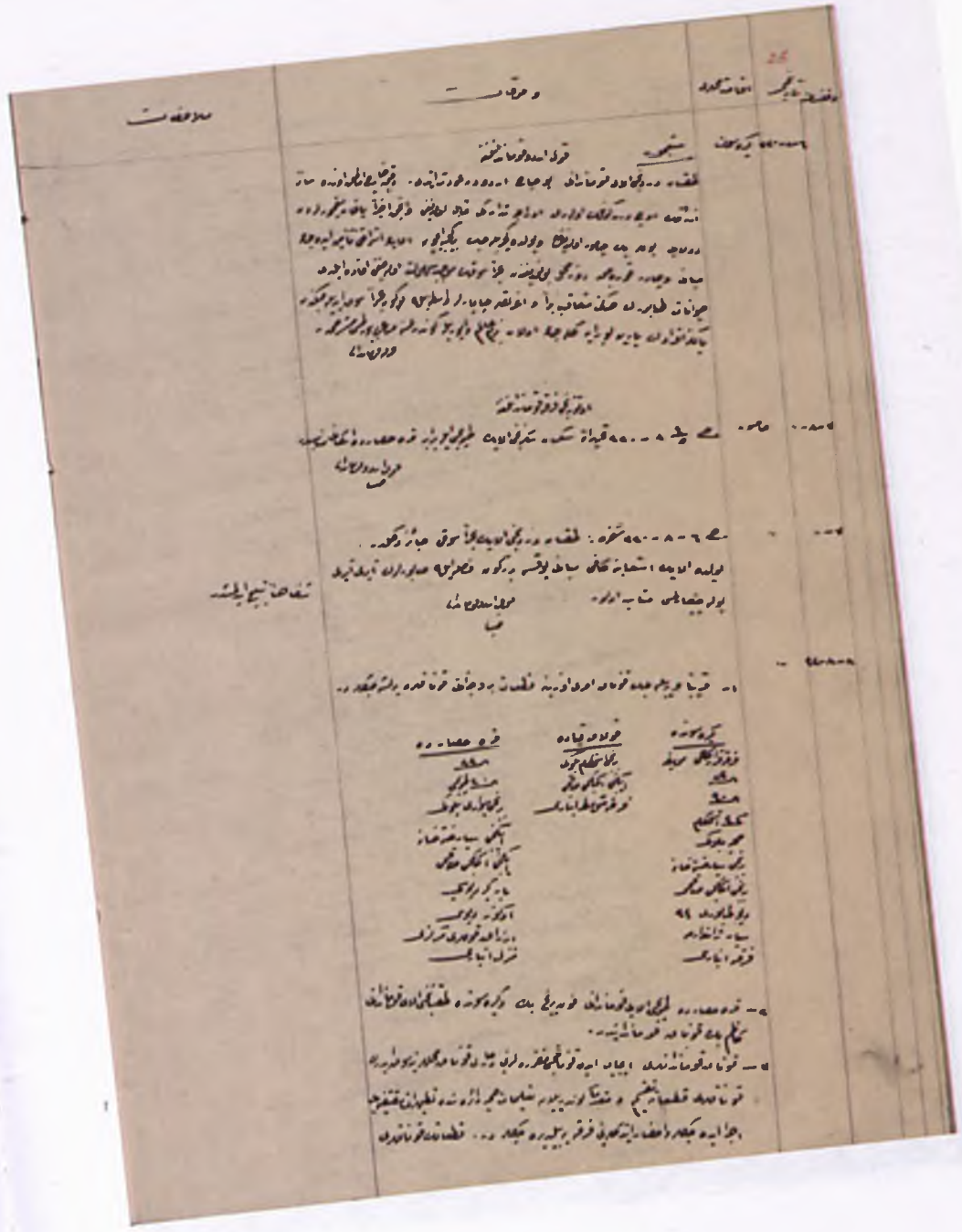

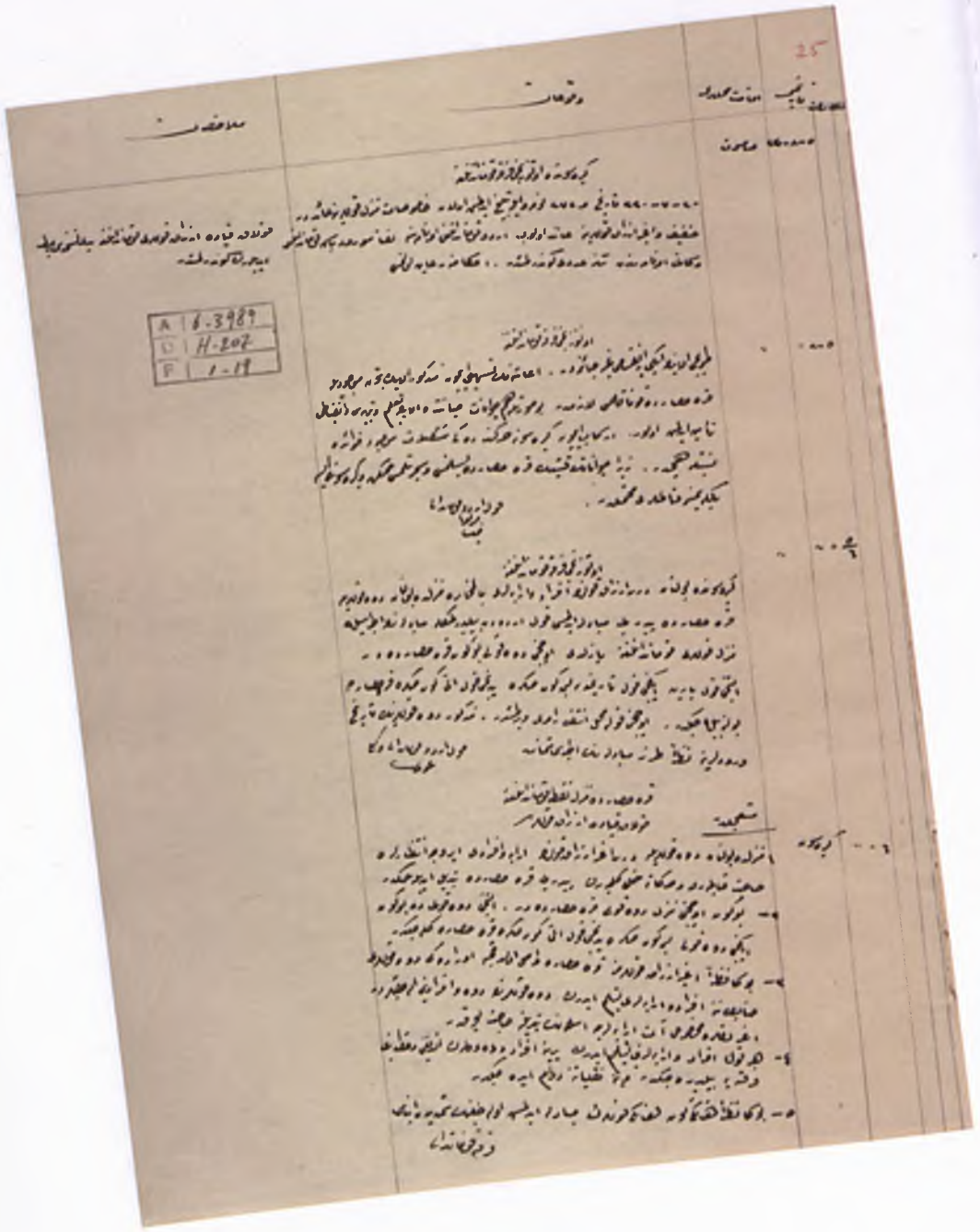

A 8-3989
G H-202
F 1-19

تاریخ	اقامت محلی	قوماندانی	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	

تاریخ	اقامت محلی	قوماندانی	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	

A 6-3987
D H-207
F 1-23

A 6-3987
D H-207
F 1-22

تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات
		[illegible]	

A 6-3989
B 4-392
F 1-24

تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات
		[illegible]	

A 6-3989
H-207
F 1-25

1914

6-29984
W-207
F 1-28

تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

A 6-3989
D 8-207
F 1-29

تاریخ	نمره	خلاصه مطلب	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

6-3989
H-207
F 1-30

تاریخ	نمره	خلاصه مطلب	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

6.3489
H.207
F. 1.31

6-3989
H-207
1-32

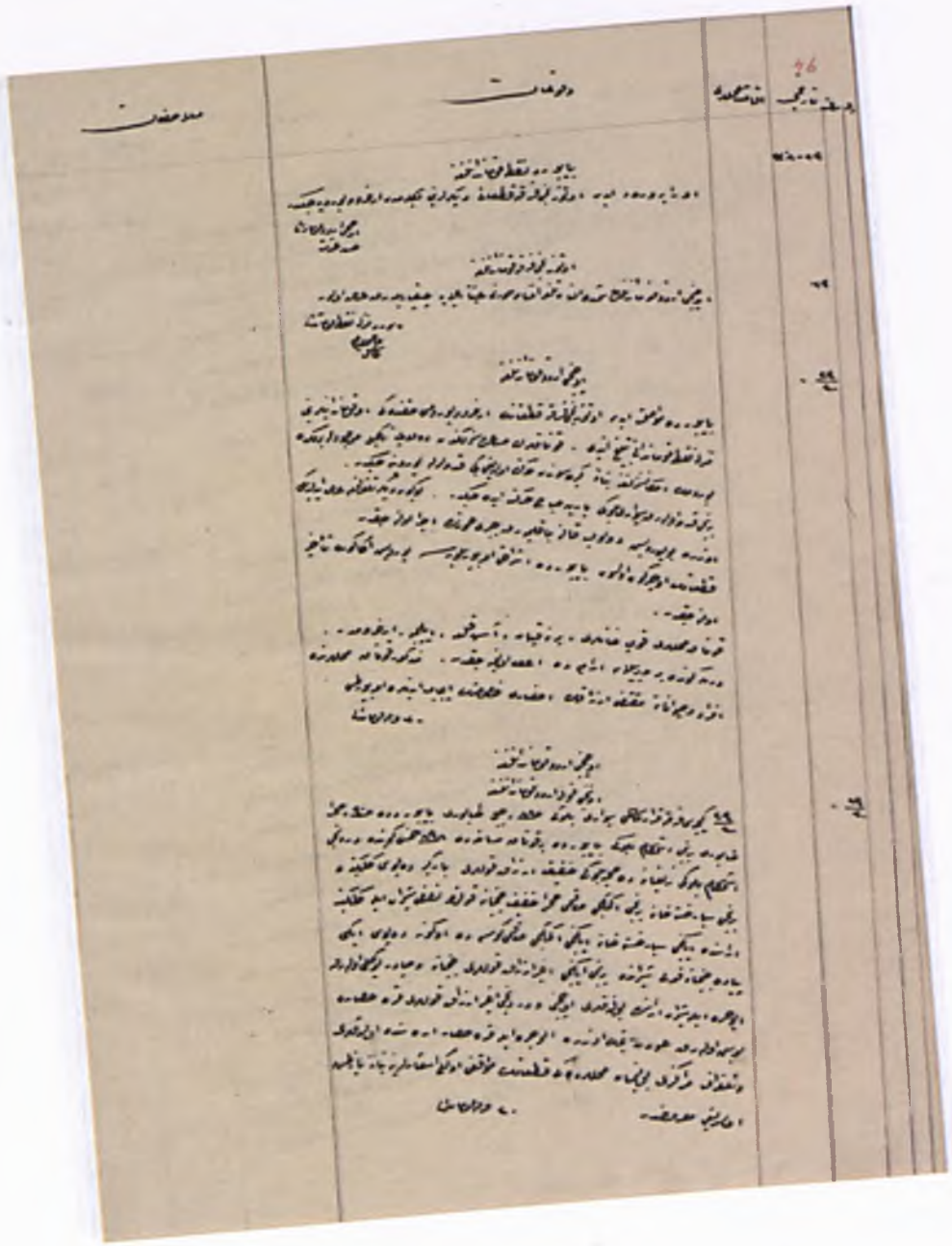

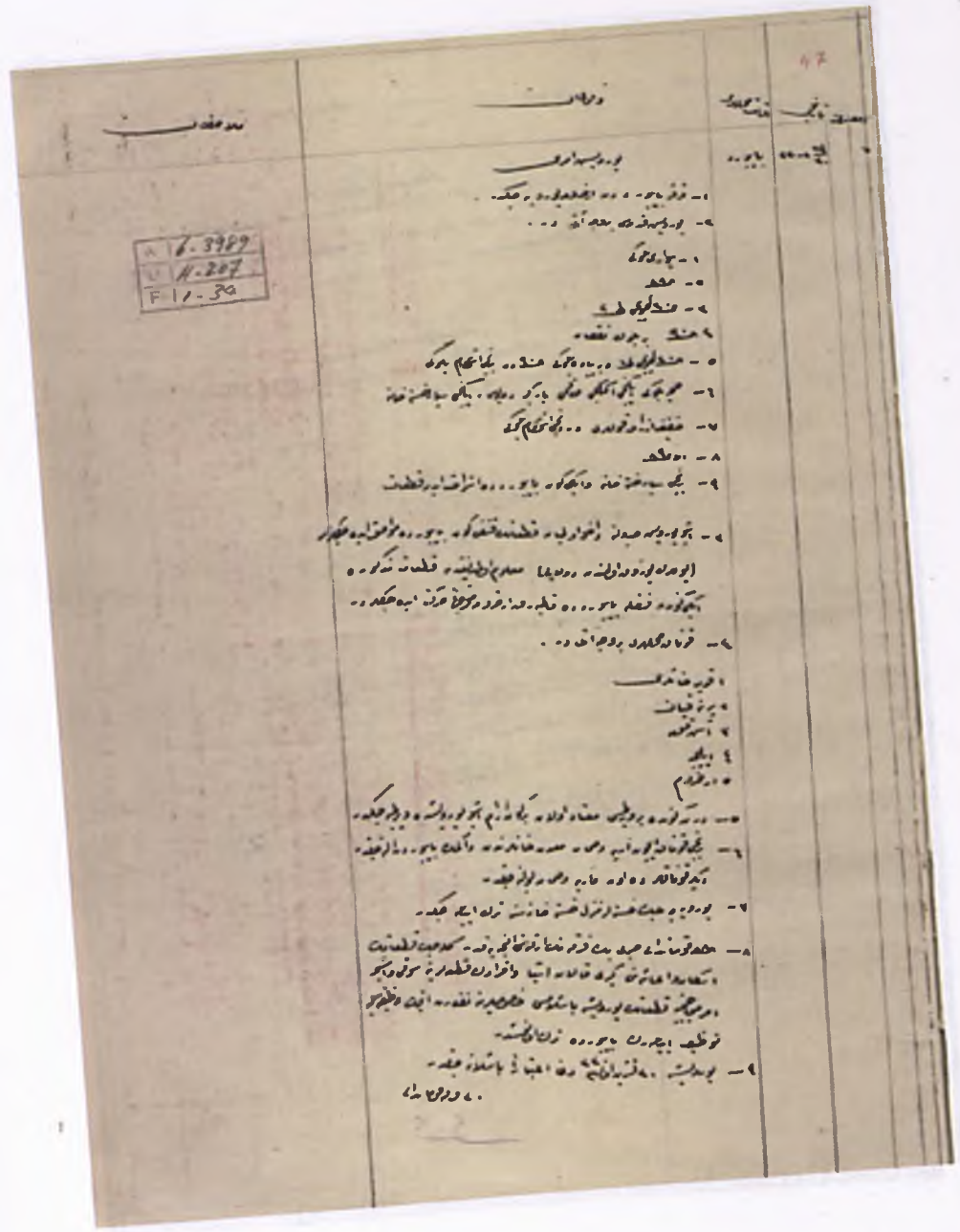

A 6.3969
U 11.207
F 10.30

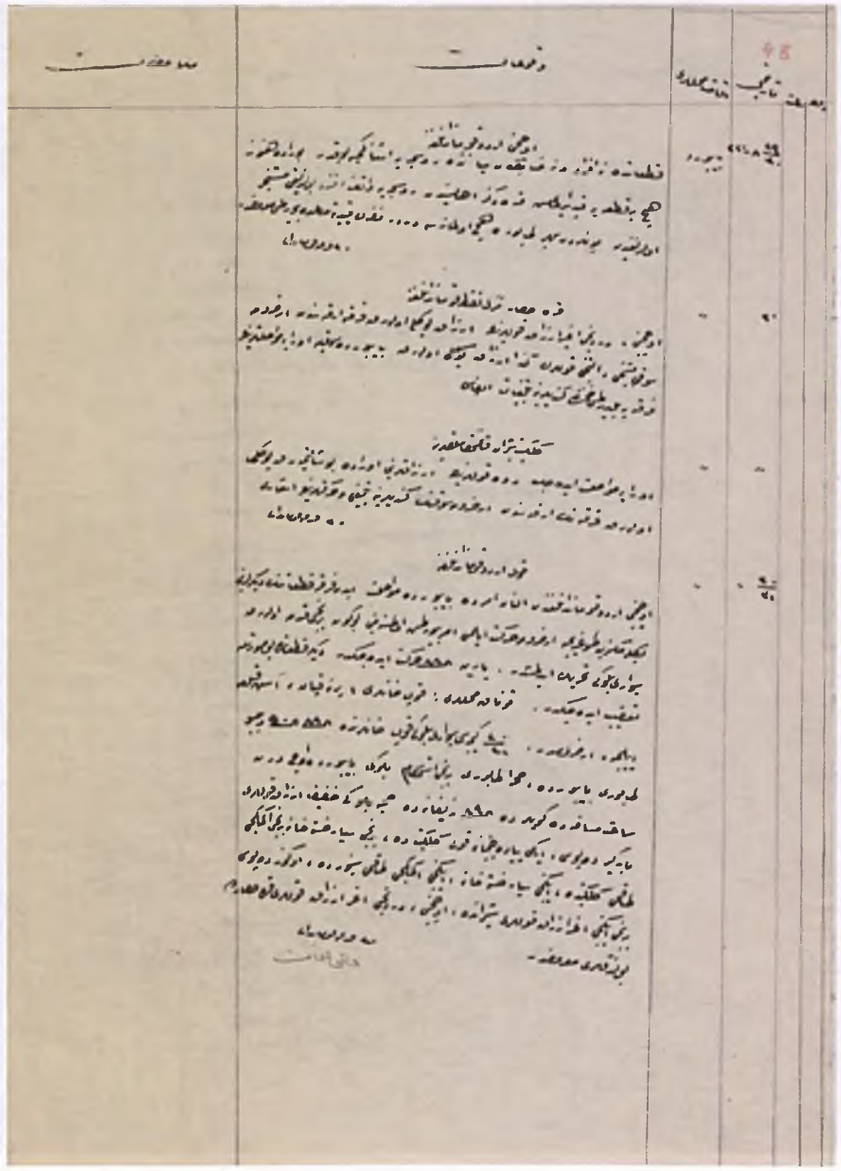

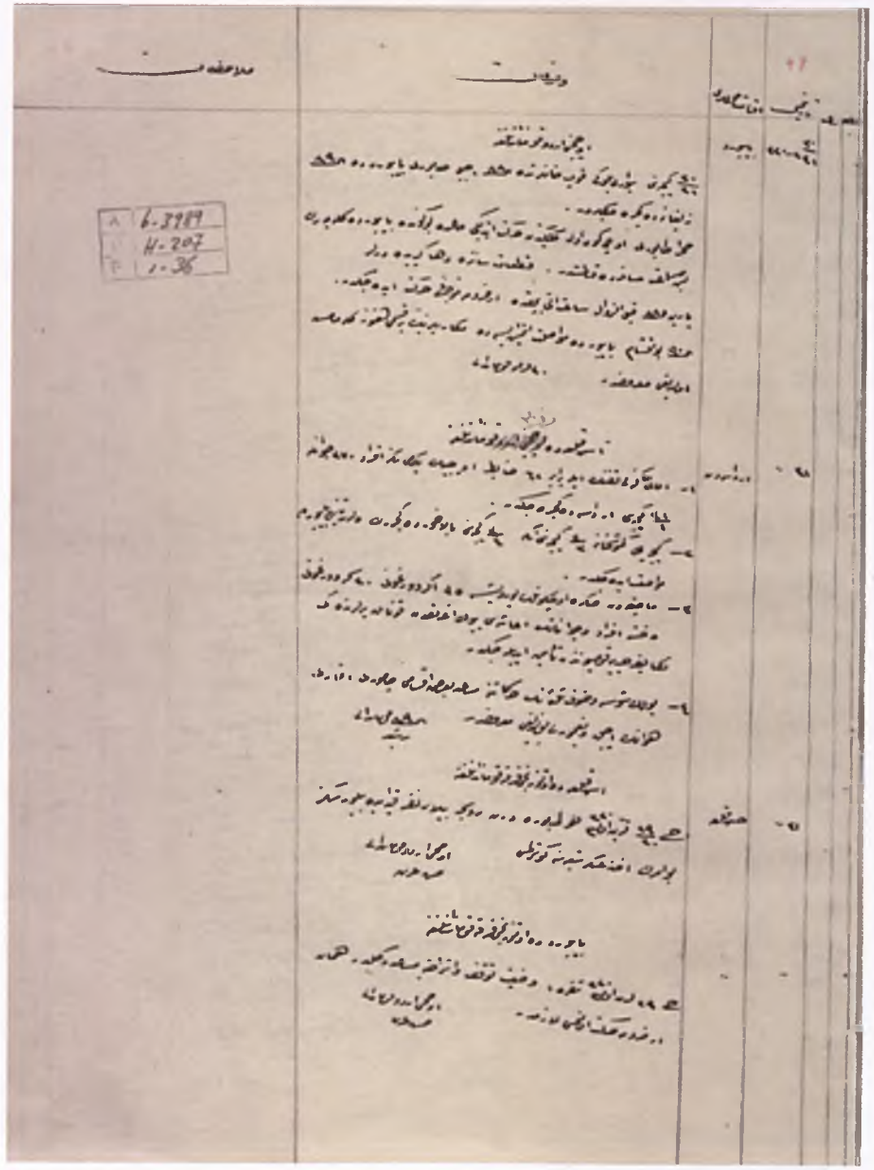

A 6.3989
H 207
P 1.36

تاریخ	نمره مقدمه	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	

تاریخ	نمره مقدمه	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	

A	[illegible]
B	[illegible]
F	[illegible]

6-3989
H-202
1-37

شماره تاریخ	توضیحات	ملاحظات
	۵	
	فرق ...	
	۱- ...	
	۲- ...	
	۳- ...	
	۴- ...	
	۵- ...	
	۶- ...	
	۷- ...	
	۸-	
	۹-	

شماره تاریخ	توضیحات	ملاحظات
	۵	
	۱- ...	
	۲- ...	
	۳- ...	
	۴- ...	
	۵- ...	
	۶- ...	

A 6-2989
D 41-207
F 1-41

A 6.3989
B H-207
F 1-42

A 6-3929
D 8-202
F 1-43

A 6-3289
D H-207
F 1-44

تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

A 6-3989
D 11-207
F 1-46

A 6-3989
B H-207
F 1-47

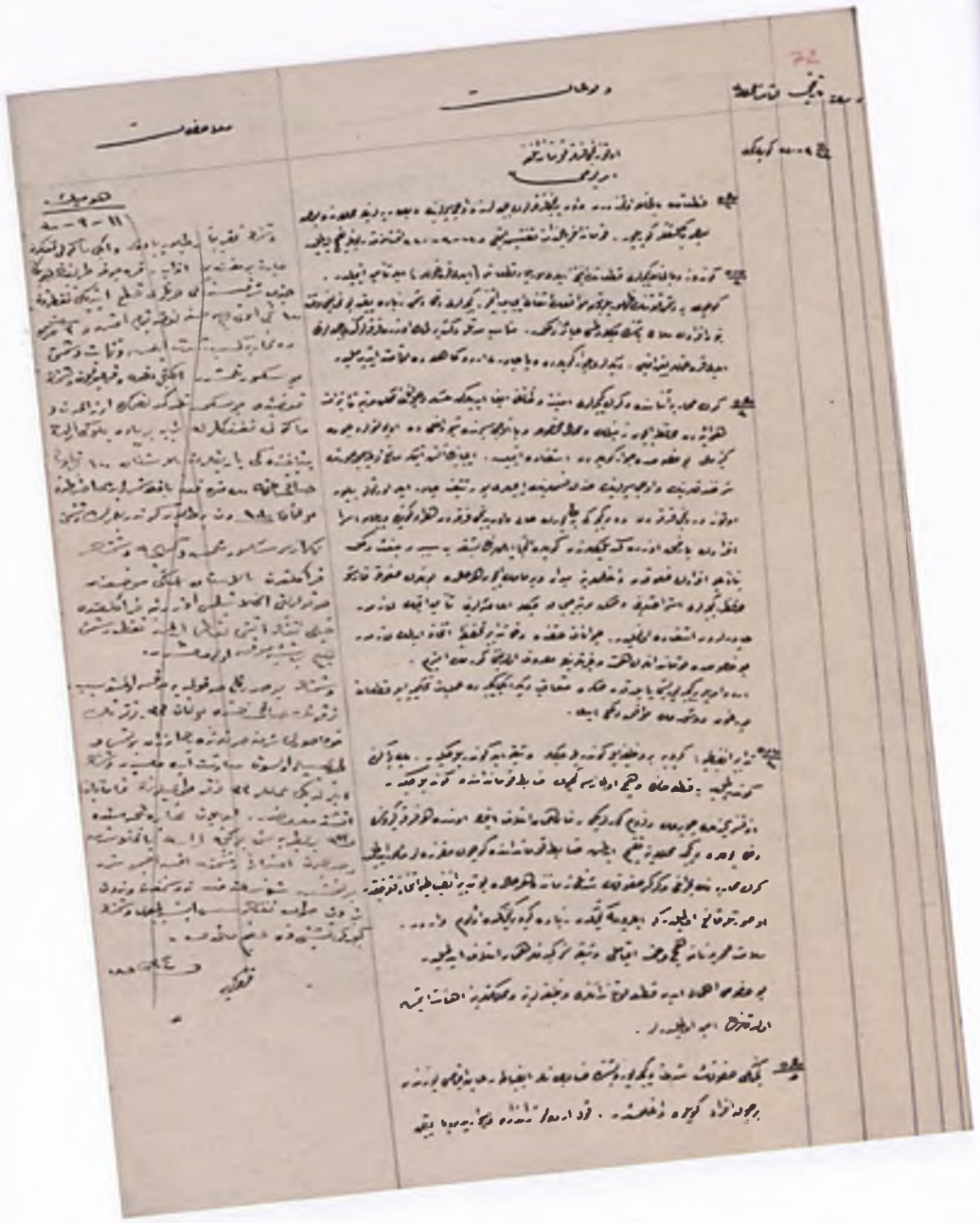

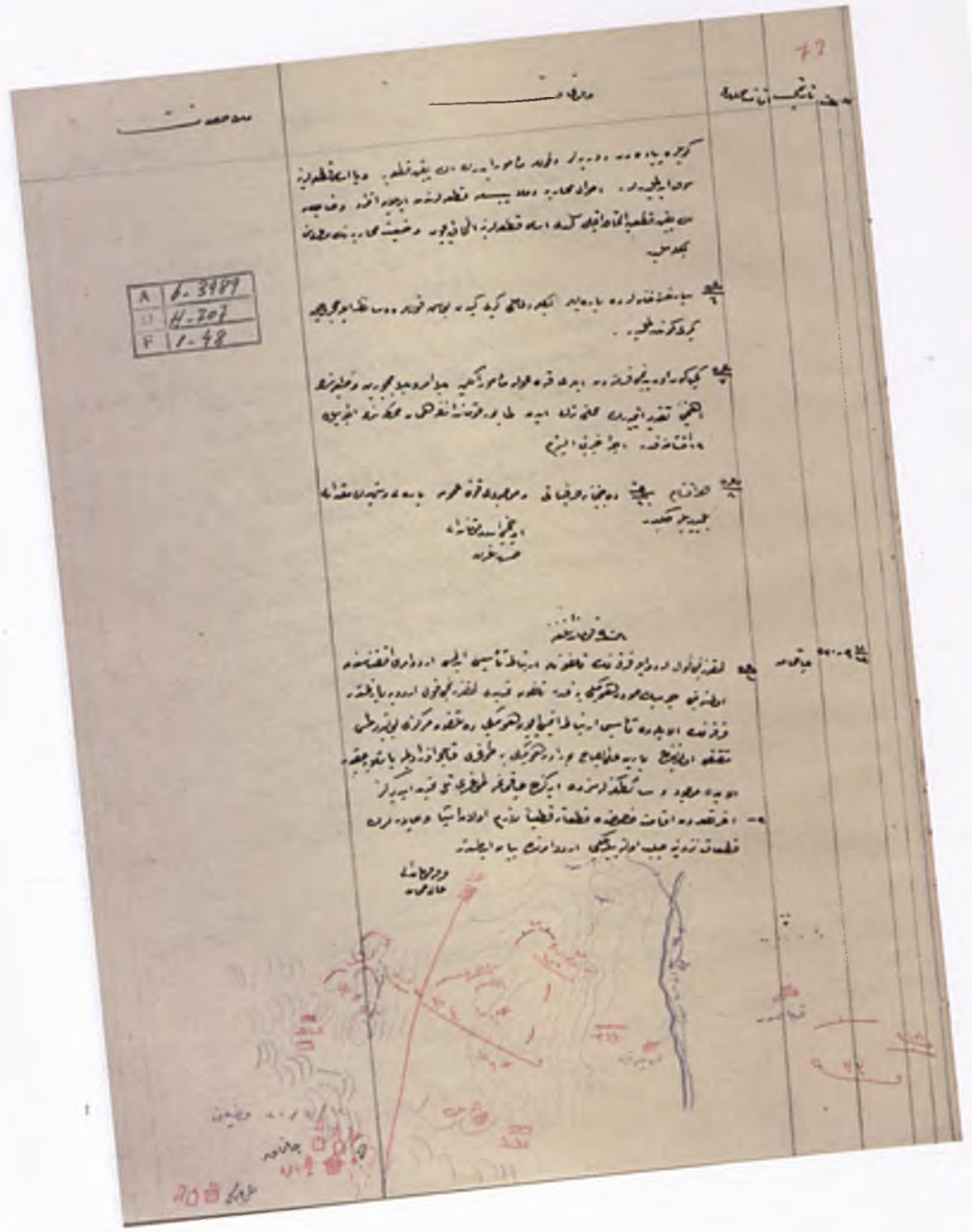

A 6.3489
U 4.202
F 1.48

سنه	تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
			[illegible]	
			[illegible]	
			[illegible]	
			[illegible]	
			[illegible]	
			[illegible]	

A 16.3989
B H-207
F 1-49

سنه	تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
			[illegible]	
			[illegible]	
			[illegible]	
			[illegible]	
			[illegible]	
			[illegible]	

A 6-3989
D H-202
F 1-50

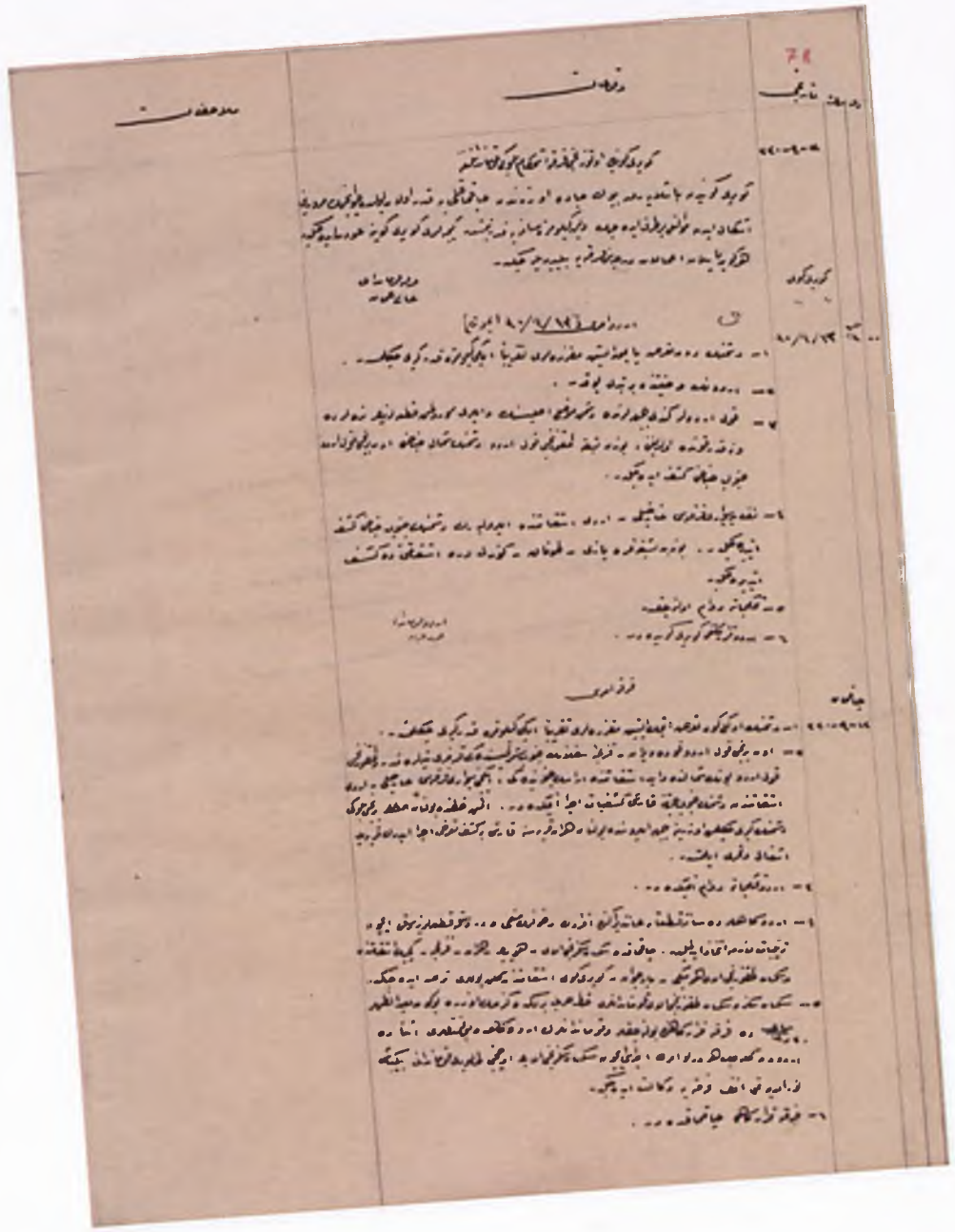

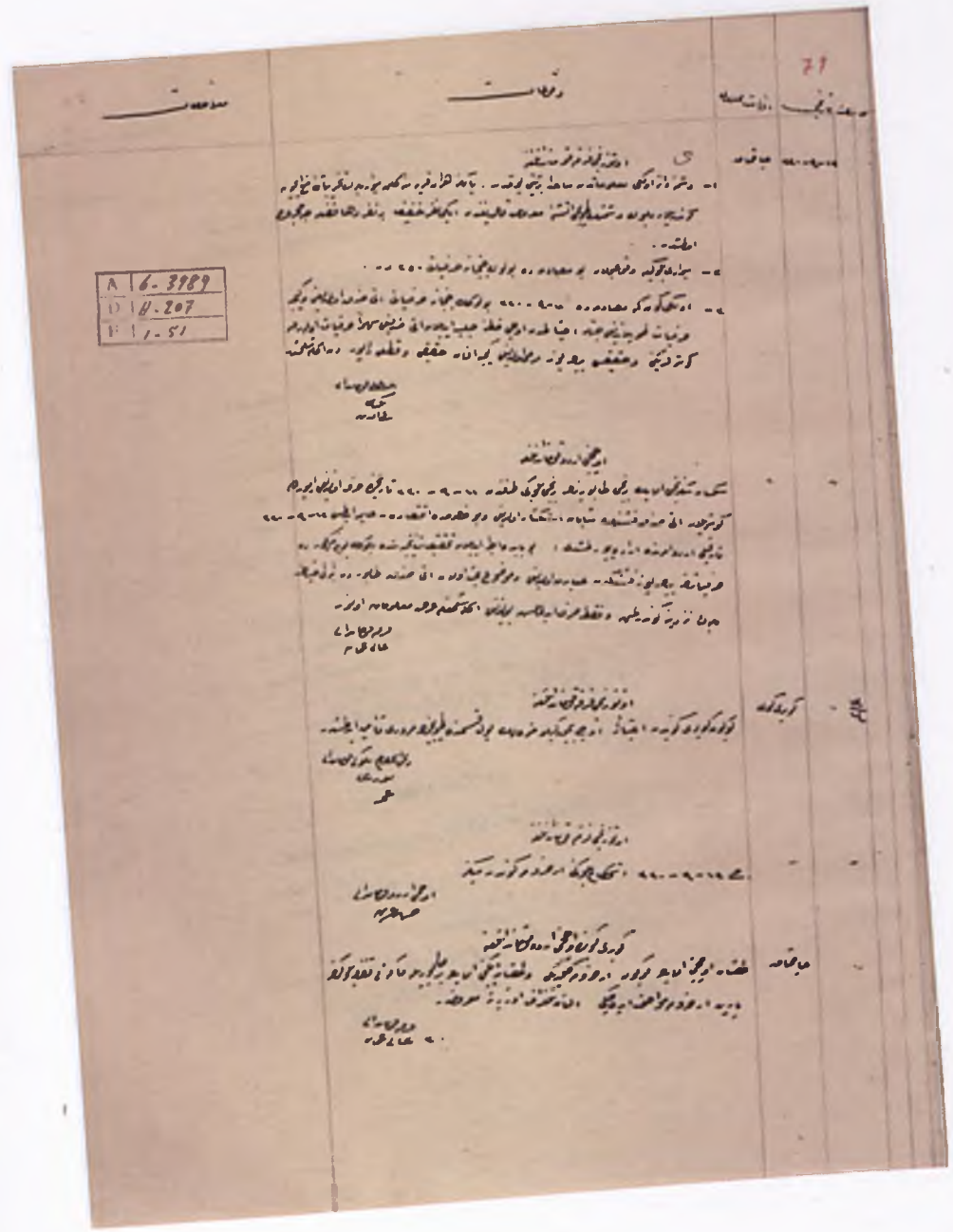

A 6-3989
D 4-207
F 1-51

A 6.3987
D H-207
F 1.52

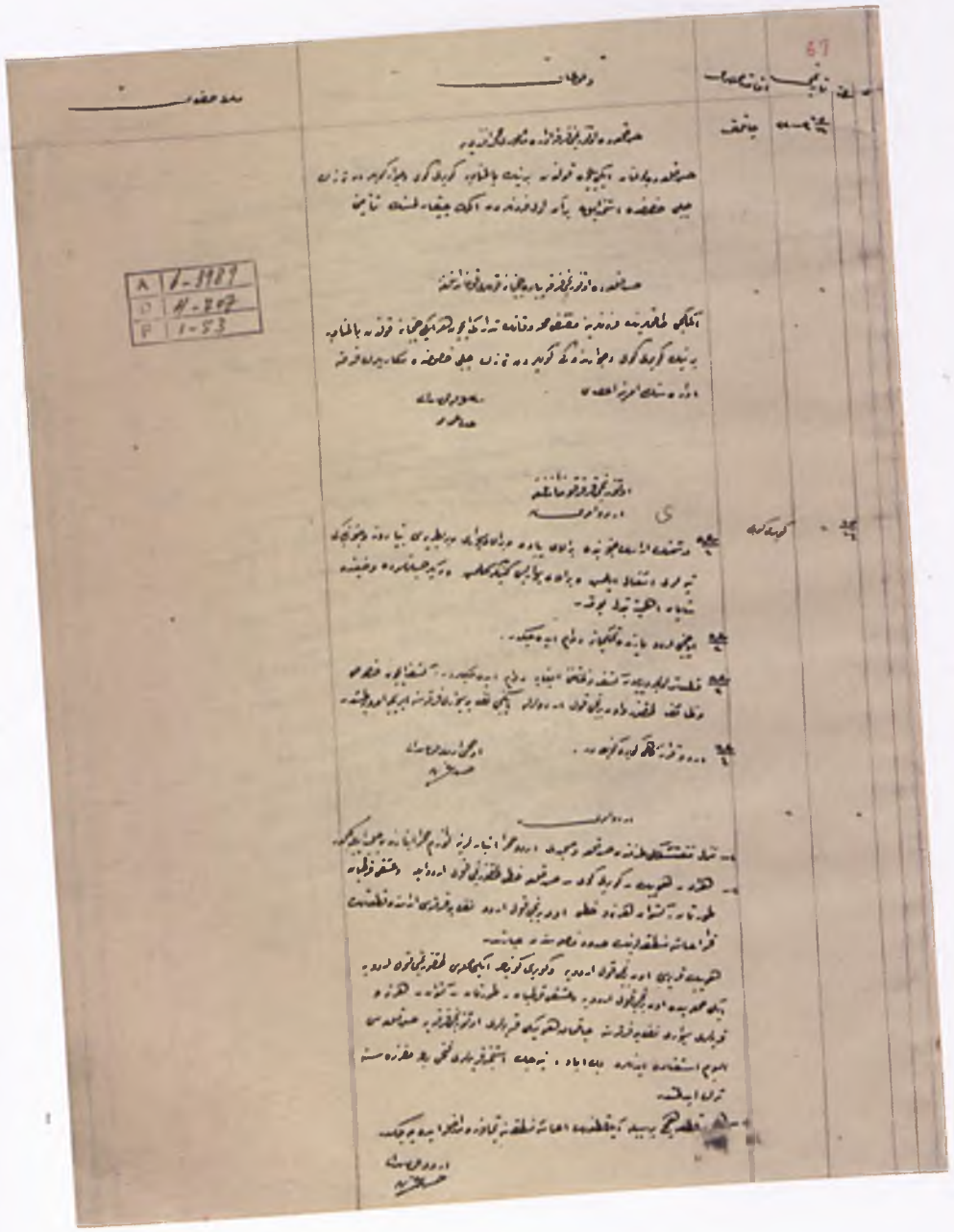

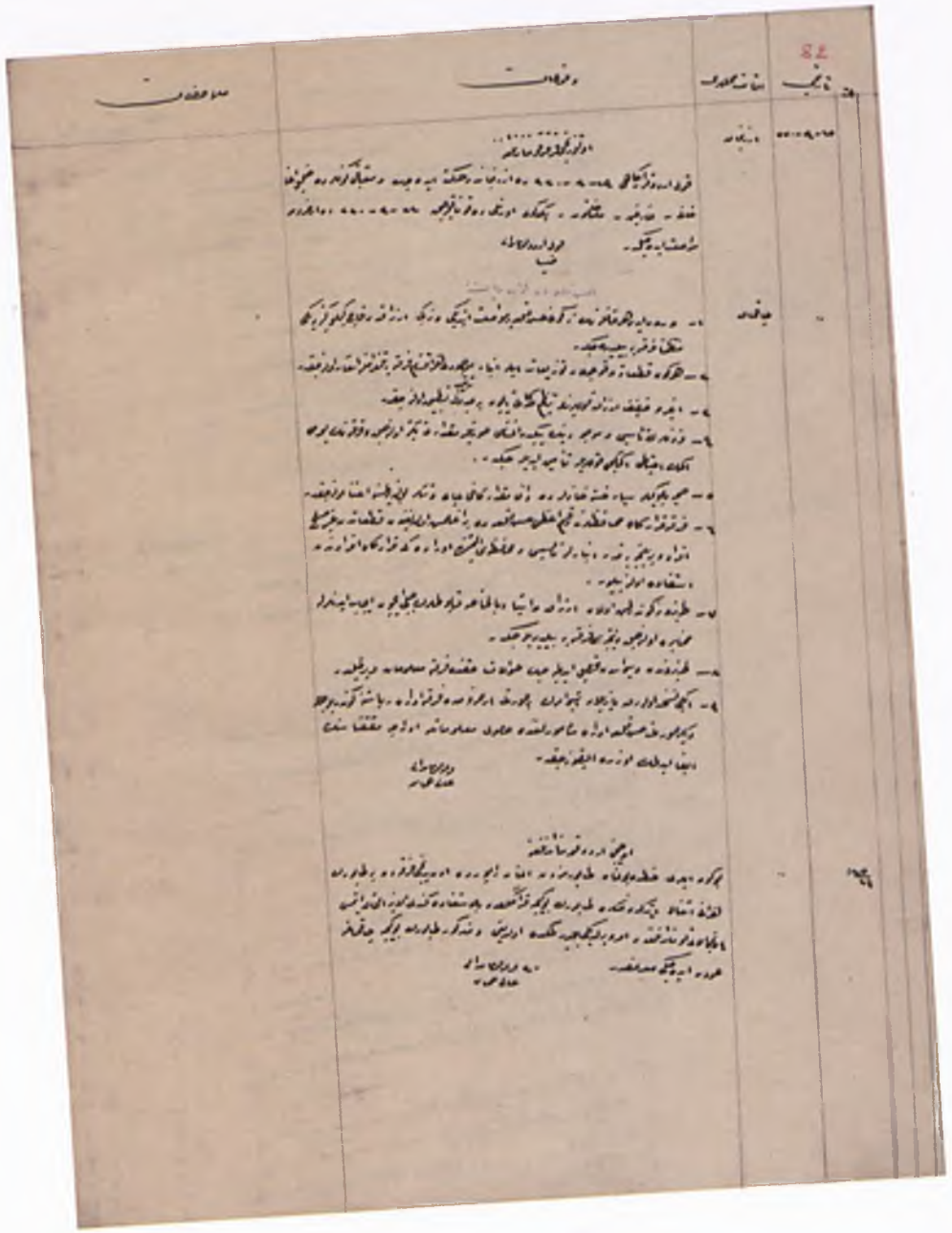

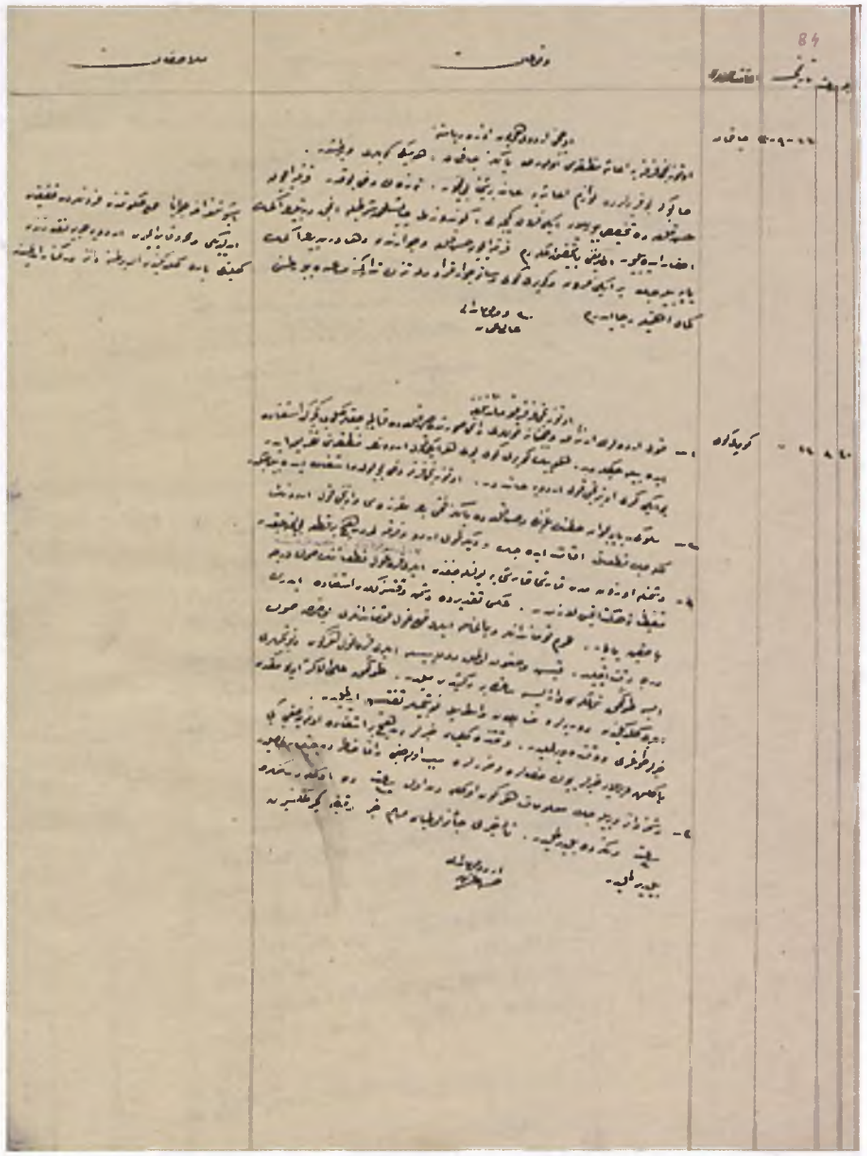

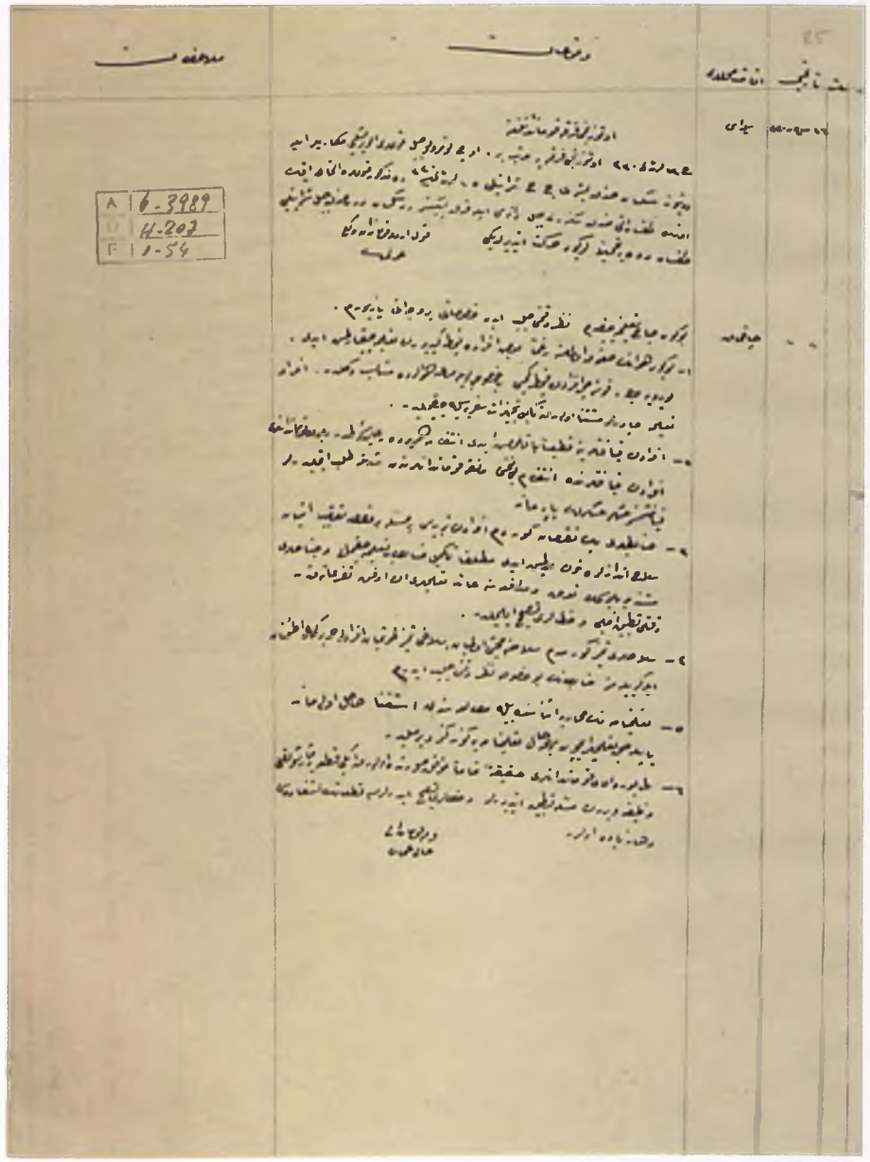

A 6-3989
U 4-203
F 1-54

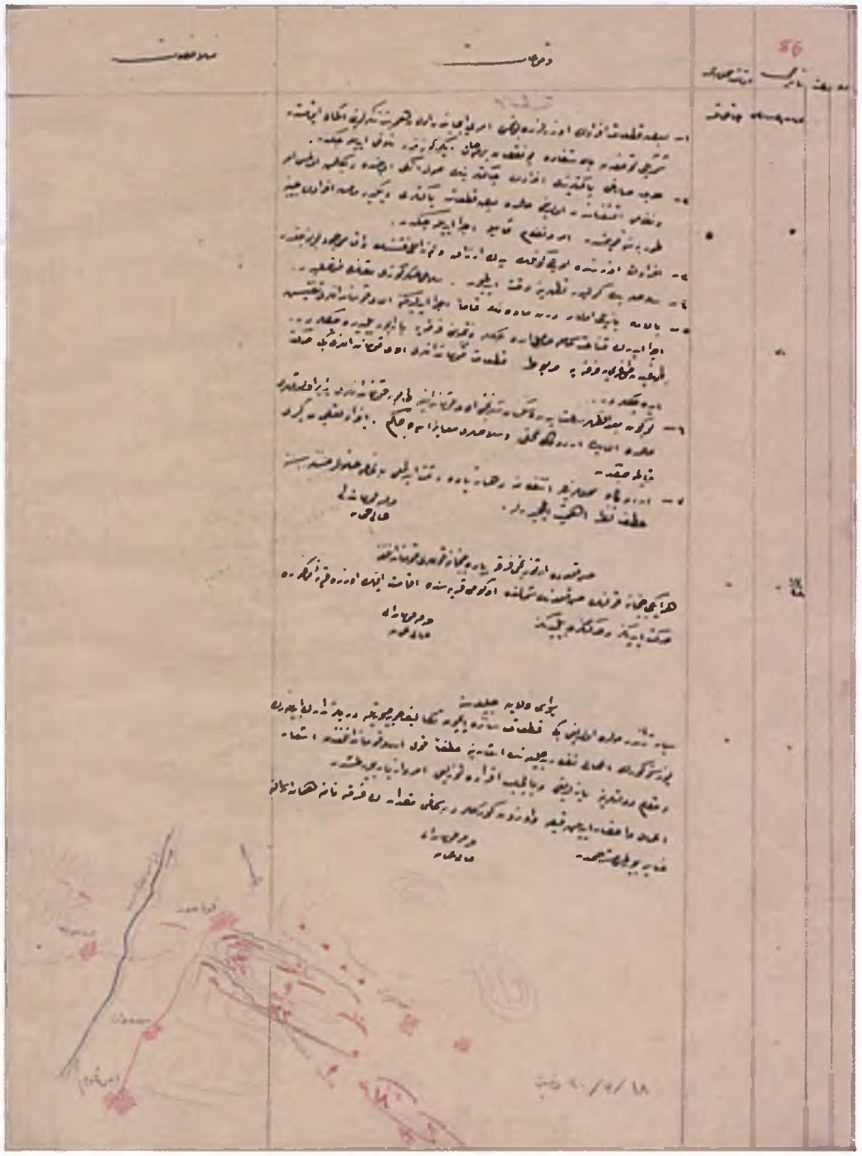

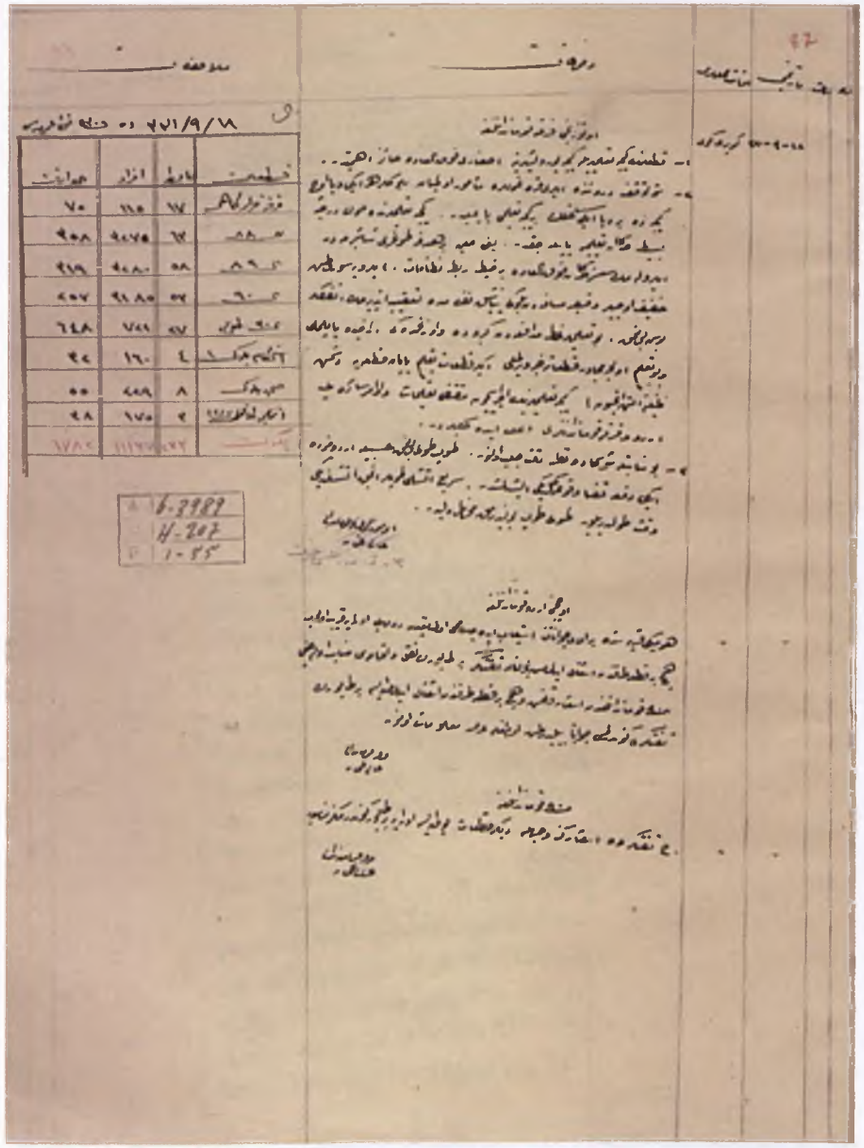

A 6-3982
B 11-207
P 1-56

A 16-3987
U H-207
F 1-57

A 6-3989
D H-207
F 1-59

A 6-3969
D 11-207
F 1-60

۲/۹/۷۱

د ـ تنظیم :

[illegible]

ه ـ انضباط و اطاعت :

[illegible]

و ـ پاره قطعات :

[illegible]

ب ـ افسران :

[illegible]

ج ـ پاره قطعات :

[illegible]

A 6-3989
D R-207
F 1-61

A 6-29989
D H-203
F 1-62

[illegible]

ب - اقامتگاه

[illegible]

ج - مبلغات و تجهیزات

[illegible]

د - کیفیت فعالیت‌ها و نیازها

[illegible]

هـ - اسناد و قوانین

[illegible]

[illegible]

الف - مساحت

ب - اقامتگاه

ج - مبلغات و تجهیزات

د - کیفیت فعالیت‌ها و نیازها

هـ - اسناد و قوانین

و - [illegible]

۱ - مساحت

[illegible]

۲ - اقامتگاه

[illegible]

۳ - مبلغات و تجهیزات

[illegible]

۴ - کیفیت فعالیت‌ها و نیازها

[illegible]

۵ - اسناد و قوانین

[illegible]

بو جهتدن دیه نقطات بلکه کوتهدن سنه‌لرینه رواج ایتدیرمشدر.

نقطات تسکره وجهدی اولای طبیب اولدیغی نظارتنده اولوب وجه شرعی تعلیم ایتمکده‌در.

۱ — قوشه بولوط بلکه بلکی سیاهشته خانه‌لری ایکیشر یوز، یاخود اشیاری موجود اولوب شرعی قوشه‌لرده قوشه‌نک شهرنده چمن جهه‌لرینده و بر محله‌ده بر بریسنک ایچنده هشته خانه‌لر ایچلمشدر. بلکه سیاهشته خانه‌لر اوزره ۱۵۵ و بلکی سیاهشته خانه‌لر ۶۶ در. بو نده خانه‌لر و نقطات اولوب اقرارلری ایچنده تمکنده اولدیغی ایچون ده‌ده‌لرنده اطلاع ایتمکده‌در.

۵ — جوانات

۱. طبیعی جوانات

ب. ماکزه نقدی جوانات

ج. نقطات تکاریدی

د. باتیر و بوک

۱ — طبیعی جوانات

جوانات اولوب بیلاق جوانات یاخود بیلاق جوانات دیدکلری ایچون بیلاقده یاتیرلر. بو سنه‌ده جوانات جیقمیه‌لرینده بیلانوتی یکدیگر. یاخود جوانات جیقمیه‌لرینده خانه‌لرده رطوبتلی بولنیقده، بلکی طبیعی جوانات بلکی یاتسه بیلاقده جیقارلر. جوانات اوسه اوسه و دار و رطوبتلا قوشه‌لرده دیوار شکل رطوبتی مضاف بو سفر ایکده بولوجیقلر اولدیغنده دیوارلرده یاتقلدیغنده رطوبتدن بلکه بو جوانات بلکه‌لرده جیقمیه‌لرده مقاومت کوستره‌مکده‌در.

ب — ماکزه نقدی جوانات

قوشه جوانات بیلانه‌لری دقتیله وضع ایتمکده یاتقلدیغنده بلکه‌لرده اقتصادیه چیقمه ماکزه نقدی جوانات. عربه جوانات بوک پره‌لر قیمتده اقتصادلرنده.

ج — نقطات تکاریدی

سفربرلک بیلانه‌لر تکرار نقطه‌لری جوانات ایچون وباتاق نظاره‌ده بولنماسی طبیعی اولمیه‌جقدر. بلکه جوانات دیدکلری کبی ترتیب واحد ایدکده و قشه‌لر ترتیب ایدکده دها بلیتده جوانات اینلمشدر. بو اولاً اجیاسه دولیقده باتقلدیغنده دولایه چیقسه اوردوده دوشمشدر. بو جوانات نقطه طاری اولمشدر. بو کوره بیاده وطنی نقطه‌نده ۱۹۰۶ (قوه دشته خانه اجرا) جوانات ۵۸۶ تانی بلیتده اولدیغنده تقدیر ایدیلمشدر. بو سنه جوانات بیلانه‌لری وجه نقدیه‌نده نقدیه‌لری اولدیغنده دقت ایتمکده‌در.

اعاشه‌سی تأمین ایدیلمکده‌در.

۵ — اکاکلی طاقی

بلکی اکاکلی طاقی قوشه بولوط اولوب موجود بولنماقده‌در. بو جهتدن قوشه بلکه‌لرینده بیلانه‌لری اولدیغنده بلکه‌لرده بلکه‌لرینده جوانات تأمین ایدیلمکده‌در. قوشه‌لرده ایچون قوشه‌لرینده تأمین ایدیلمکده‌در.

۶ — خدمات و نقطات مجمعه

۱. اعواد محرره مجمعه

ب. اجزا وجوده باکنده نقطات

ج. مجمعه بلکه، موسیقیجی و نقطات تسکره جوده

د. سیاهشته خانه‌لر.

۱ — اعواد محرره مجمعه

کوره‌سنده غایه بولنماکده. اعواد محرره نقطاتنه بو عنوانلر دوردی دیه‌ایشه اسکاه و اعاشه‌لر عدم انتظامی جهتیله روحیه، اقتصاد اطلاعه و باتاقلر قابلیتی و ایاده قابلیتی اولماماسی و بازار جهتیله بو قالاه افراد، حیاته اسرای عادی و اسرای دولم بلکه چوجوقلرده دیزانتری و قوماقلر و عفونه آلتنده‌سنده حوله اطراف اولوب دوچار اولمشدر. بو جهتدن دها نقد نقطات و بولوط ایکه بوجه ایاق دیزیشه مراجعت ۱۹۰۰ الی ۱۹۰۷ اوده شده بغداد ایکه بوجه‌لرینده سکه‌ه ایچون مقدار یه وهشته خانه‌لرکه‌نه بوی‌لنمشه باغلانمقده‌در.

کوچوقلر حفظ الصحه رعایه‌لری و حفظ اطفال و اطفال اولوب بیقیدلر کوچوقلر خانه‌لرینه بوی کی اسباب بیوهشته نقدی قوله سبب اولمقده‌در. بو اولاد خانه‌لرینه چیقمقده‌در. کوره‌لمکده‌در. طولاده برکوه قیلمشدر. افراد محتاجه‌لرینه سوء تأثیر اجرا ایدیلمکی باجره ثابت اولدیغنده بو جهتدن ایدوه وقتی اولمیه چرکین بیوهشته‌لرینه شایان کوره‌ده‌در. بو نده‌ده اهالی ماحولده‌در.

قوشه‌لر طبیعی اعاشه‌لری بو کی قوشه‌لر نقطاتنه. بو نده‌ده وجودینه استحقاق وارده‌در.

ب — اجزا وجوده باکنده نقطات

اجزا وجوده بولوجه‌ده قوشه‌لری اعاشه قابلیتی ایسه‌لر، موقعلر، یوسوکی جهتلرده نقطه‌لرینه بوندن ایاق بولنماقده‌در. بو جهتدن بلکه‌لرینده بیلانه‌لری بلکه‌لرینده قوشه‌لر اولدیغنده اولدیغنده‌لر. بو جهتدن بلکه‌لرینده بیلانه‌لری بلکه‌لرینده قوشه‌لر اولدیغنده‌لر. بو جهتدن بلکه‌لرینده بیلانه‌لری بلکه‌لرینده قوشه‌لر اولدیغنده‌لر.

اجزا اشیاسنده قوشه‌لر اولدیغنده بلکه‌لرینده بلکه‌لرینده اجزا دولاب‌لرینده جوجوقلر جیقمیه‌لرینده بولنماقده‌در. اشیاسنده‌لر کی وسائط نقلیه‌لرینده نقطه‌لرینده جیقمیه‌لرینده اولدیغنده‌لر.

ج — مجمعه بلکه‌لر موجود ۱۸۸ نفر ده جیقمیه‌لر اولوب بو نده‌ده بلکه‌لرینده و ایچون ده‌ده‌لر و جیقمیه‌لر جیقمیه‌لرینده بلکه‌لرینده ۵۵ نفر ده جیقمیه‌لر بلکه‌لرینده بو نده‌ده اولدیغنده‌لر. بو جهتدن بلکه‌لرینده بیلانه‌لری بلکه‌لرینده قوشه‌لر اولدیغنده‌لر. بو جهتدن بلکه‌لرینده بیلانه‌لری بلکه‌لرینده قوشه‌لر اولدیغنده‌لر.

A 6-3989
D H-207
F 1-64

A 6-3989
D H-207
F 1-63

تاریخ	نوع معامله	وقایع	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

تاریخ	نوع معامله	وقایع	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

A 6-3989
B H-207
F 1-65

سلسله	تاریخ	اثبات محلله	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	[illegible]		[illegible]	

سلسله	تاریخ	اثبات محلله	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	[illegible]		[illegible]	

A 6-3989
D 6-207
F 1-66

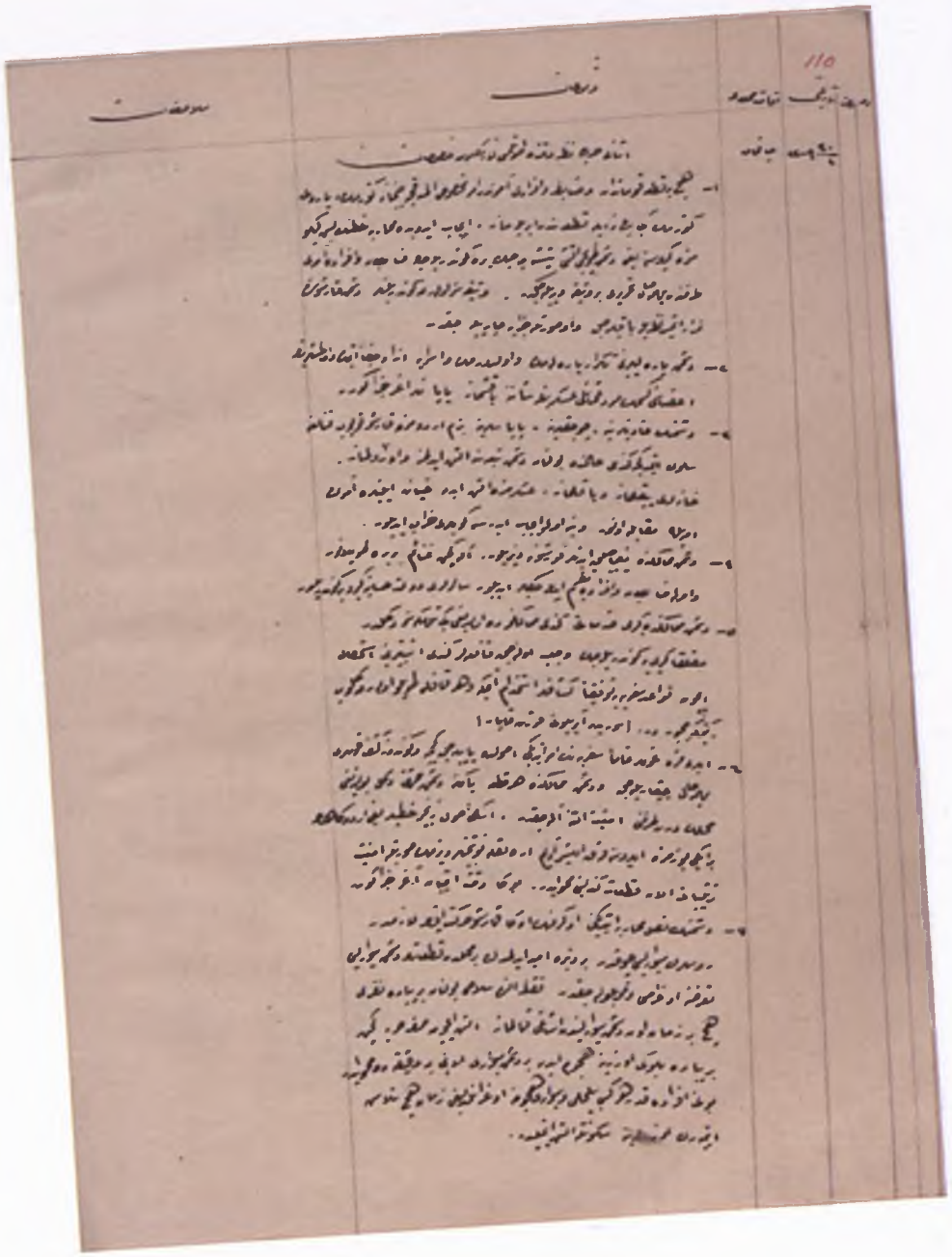

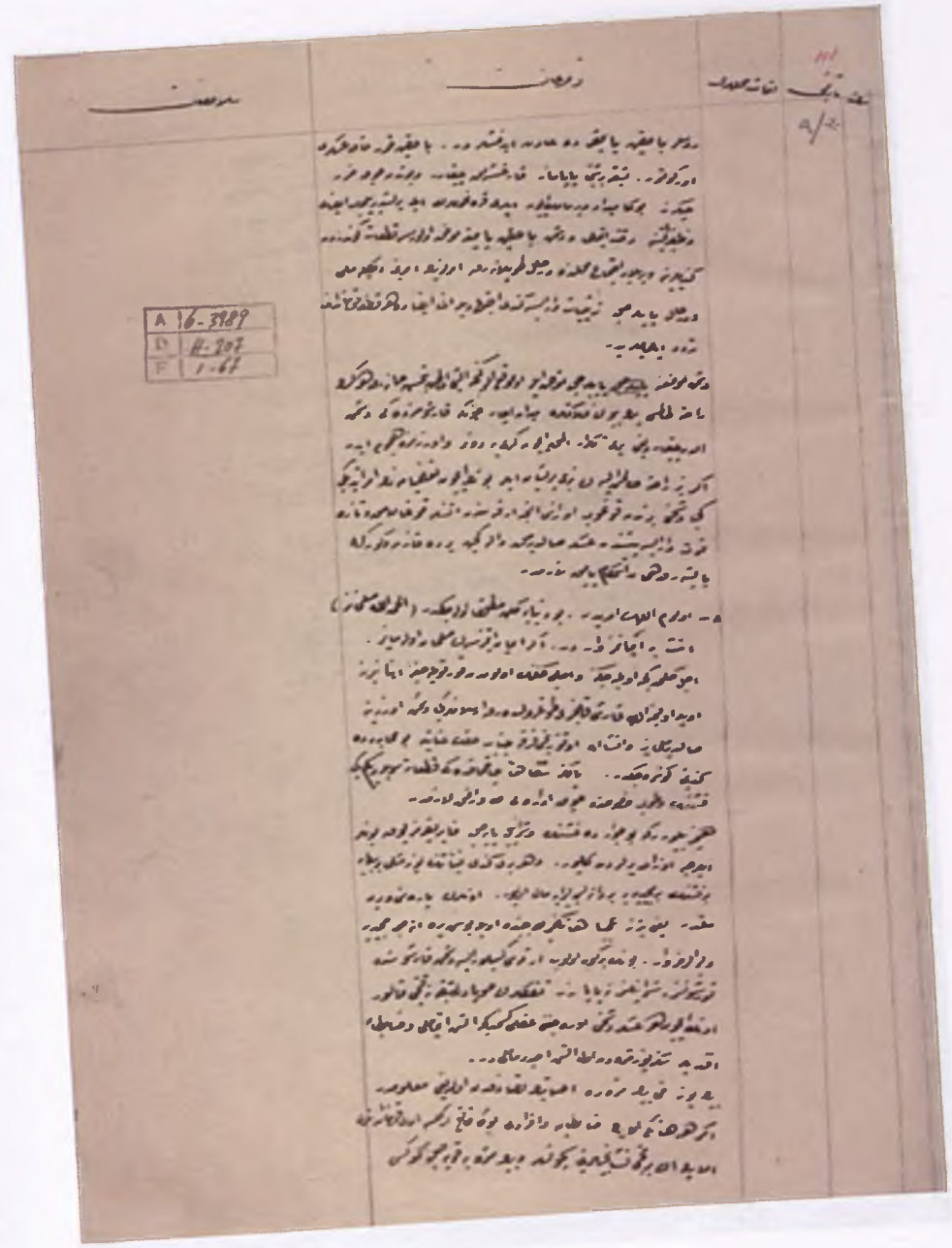

A 16-3989
D 11-207
F 1-67

تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات
		[illegible]	

A 6-3989
D 11-207.
F 1-90

تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات
		[illegible]	

A W-5989
D W-207
F 1-71

سنه	تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات

سنه	تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات

تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

تاریخ	نمره	وقوعات	ملاحظات

A 6-3989
C 14-207
F 1-72

[illegible]	[illegible]	[illegible]

[illegible]	[illegible]	[illegible]

A 6.5987
D H.206
F 1-78

تاریخ	نمرهٔ عمومی	موضوع	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	[illegible]	

تاریخ	نمرهٔ عمومی	موضوع	ملاحظات
[illegible]	[illegible]	[illegible]	

A	6-3989
D	H-207
F	1-70

A	1-2989
D	1-202
F	1-77

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 20/5/330 Öğleden Sonra

Sâat ve Dakika: 3.30

Vukuât:

Yedinci Kolordu ve 21, 22'nci Fırkalar müstesnâ olarak berrî ve bahrî ordû-yi hümâyûnun seferberliği ve bil-cümle mevâki-i müstahkemenin teslîhi için irâde-i seniyye sâdır olmuşdur. Seferberliğin birinci günü Temmuzun yirmi biri olan pazar ertesi günüdür.

Kolordu Kumandanı
Mîr-livâ
Ziyâeddin

Mülâhazât:

Bu emr 2.33'de telefonla ve ba'de 3.30'da tahrîrâtla vürûd etmiş ve 3.40'da âlâylara, ahz-ı askere bâ-tezkere ile ve 89. Âlây Zara'ya şifre ile İdâre ve Ser-tabâbete şifâhen teblîğ edilmişdir.

Bu emr aynen teblîğ edildi. Bu emre nazaran yalnız kolorduları seferber edecek efrâd celb edilmek lâzım gelirken ahz-ı asker hey'etince verilen emre nazaran mükellefiyyet-i askeriyye esnânı dâhilinde bulunanların kâffesi da'vet olundu ve onlar gelmeye başladılar.

Mülâhaza:

Teşkîlât-ı cedîde mûcibince redîf debboylarında bulunan esliha, cebhâne ve eşyâ kâmilen nizâmiyye âlâylarına devr edilmişdi. Âlây kadrolarında debboy me'mûru ve büyük bir umûr olan bu eşyâ hesâbâtının mihver-i lâyıkında tedvîrine nezâret edecek bir hey'et-i mes'ûle olmadığı için bu iş sırf, âlây kumandanlarının üzerine mahmûl bulunuyordu. Hâl-bu-ki âlây kumandanı meşâgil-i sâiresi miyânında âdeten bir debboy me'mûrluğundan ibâret kalan bu vazîfesini bi-hakkın îfâ edemediği gibi mevcûd eşyâdan istifâde husûsunun te'mîni kabil olamıyordu. Eşyânın daha vakt-i hazarda taburlara taksîm edilmiş bulunması ve eşyânın her husûsda seferberlik nokta-i nazarından hâzırlanmak üzre tabur kumandan ve hey'etlerinin emrine verilmesi ve yalnız debboy me'mûr adedinin tenkisi için eşyânın âlâyca bir debboya vâz'ı daha münasîb olur ve bu sûretde âlây kumandanları daha müsterîh olarak techîzât ve eslihanın harb nokta-i nazarından teftîş yapabilirler. Seferberlik esliha ve eşyâsının dâimâ nazar-ı dikkatde bulundurulması husûsuna âid mevâdd ve ta'lîmât muhavvele-i dâhiliyye ve hidemât-ı dâhiliyye kanûn-nâmesinde de yer bulmalıdır.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 20-21/5/330

Vukuât:

Kolorduya

1. Henüz eslihası mevcûd olmayan Doksanıncı Makineli Tüfenk Bölüğünün teşkîl edilib edilmeyeceği, teşkîl edileceği hâlde tüfenk ve revolverleri ve sâir techîzât-ı husûsiyyelerinin ne sûretle tedârik ve celb olunacağı ve teşkîl edilmeyeceği hâlde zâbitlerinin kıtaât-ı sâire ihtiyâcına verilib verilmeyeceği müste'zendir.

2. Efrâd üzerinde ve piyâde ve makineli tüfenk muhârebe ağırlıklarında bulunması iktizâ' eden ceb-hânenin taburlar tarafından doğruca Kolordu Mühimmât Deposunun hemen i'tâsına emr ve müsâade buyurulması. (Piyâdelerin tüfenk başına cem'an 210 fişenk hesâbıyla ve makineli tüfenge cem'an 52 sandık hesâbıyla ihtiyâcları verilecekdir. Fırkanın (530) sandık ceb-hâneye ihtiyâcı vardır.)

3. Fırka kıtaâtının revolverle techîzi lâzım gelen efrâdı için maa-yirmi fişenk 2360 ve Fırka tarafından teşkîl edilecek kollar için de maa-yirmi fişenk 1540 revolvere ihtiyâcı vardır.

4. Ceb-hâne ve menzil kollarına muktezî 418 tüfenk ile bunlara muktezî 53 sandık ceb-hânenin nereden alınacağı.

5. Kur'a muâyenesine giden etıbbânın derhâl avdetleri îcâb edib etmeyeceği arz ve istîzân kılınır.

6. Henüz yeni bir harbden çıkılmış olmak hasebiyle malzeme ve techîzâtca olan müzâyaka der-kâr bulunmakla berâber oluruyla idâre-i maslahat olunması lâzım geleceği tabîî ise de işbu ihtiyâcâtdan kaput, beylik, portatif çadır, peksimed torbası, çarık ihtiyâcâtının te'mîni taht-ı elzemiyyetdedir.

Otuzuncu Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 20-21/5/330

Vukuât:

Fırka Kumandanlığına

Seferberlik i'lân edilen menâtıkda idâre-i örfiyye i'lânı hakkında bil-istîzân 20 Temmuz 330 târihinde irâde-i seniyye-i hazret-i hilâfet-penâhî şeref-sudûr buyurulmuş olduğundan ona göre iktizâsının îfâsı Nezâret-i celîlenin iş'ârı üzerine tebliğ olunur.

Onuncu Kolordu Kumandanı

Kıtaâta ta'mîm edildi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 20-21/5/330

Vukuât:

Kolordu Kumandanlığından ihtiyât zâbitânının teşkîl edeceği kollarla berâber kıtaât münhallâtına ta'yînine dâir vürûd eden emr-nâme üzerine cevâben tastîr kılınan tahrîrâtda kısm-ı a'zâmı mülâzım rütbesinde olmak üzre cem'an 230 zâbite ihtiyâc bulunduğu ve Fırka mıntıkasında muhtelif rütbede ancak 91 mütekaid zâbit bulunduğu bildirildi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 21/5/330

Vukuât:

Kolordudan en genc on senelik muallem efrâdın kıtaâtda istihdâmına ve hiçbir kıt'ada gayr-i muallem bir neferin istihdâm edilmeyeceği ve on senelik gayr-i muallem efrâd ile muallem dîger efrâdın kollara tahsîsine ve jandarmaya müstahfazdan evvelki en son ihtiyât efrâdının verilmesine dâir emr vürûd etdi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 21/5/330

Vukuât:

Çadırların adem-i kifâyesi hâlinde câmi', medrese, hân, depo misillü emâkinde iskân hakkında Kolordudan mevrûd emr-nâme üzerine îcâb eden mahallerin tahliyesine hükûmet-i mahalliyyenin delâleti için Kolorduya yazıldı.

Mülâhazât:

Kolordudan vürûd eden cevâbda Fırkaca hükûmete ve belediyyeye mürâcaat edilmesi emr olunuyordu.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 21/5/330

Vukuât:

Kolordudan ahz-ı askere me'mûr etıbbânın kıt'alarına iltihâkına ve mükellef etıbbâ ve eczâcılardan genc ve sahîh-ül-bünye olanlardan lüzûmu kadarının silâh altına celbine dâir emr vürûd etdi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 21/5/330

Vukuât:

Efrâd ve vesâit-i nakliyye sevkinin tesrîi için Fırka mıntıkasında mevcûd kazâlar kaim-makamlıklarına tahrîrât tastîr olundu.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 21/5/330

Vukuât:

Âlâylar ve kollar nâmına gönderilen efrâd ve vesâit-i nakliyyenin doğruca âid oldukları kıtaâta sevklerine ve ikmâl efrâdının beş günlük yiyecekli gelmelerine ve vakt-i hazar mevcûdu noksân olduğu cihetle celb edilecek on senelik efrâddan %10 nisbetinde fazla sevk edilmesine dâir Ahz-ı Asker Kalemi Riyâsetine tahrîrât yazıldı.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 21/5/330

Vukuât:

25 Martini tüfenginin Doksanıncı Âlâya irsâli ve noksân ceb-hânenin Kolordudan aldırılması 89. Âlâya yazıldı.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 21/5/330

Vukuât:

Topcu Âlâyının Samsun'da bulunan 39 hafîf ceb-hâne arabasının celb ve efrâd ve vesâit-i nakliyye sevkıyâtının nihâyeti alındıkdan sonra şuabâtdan zâbit alınıb alınmayacağı Kolorduya yazıldı.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 21/5/330

Vukuât:

1. Âlâylar 5/4/330 târih ve 936 numrolu ta'lîmâta nazaran ve seferî kadro mûcibince mevcûd esliha ve ceb-hâneyi ve melbûsâtı derhâl taburlara tevzî' ederek ilbâs ve techîz husûsu tesrî' edilmelidir.

2. 20/3/330 târih ve 757 numrolu ta'lîmât mûcibince âlâylar vesâit-i nakliyyesini celb için îcâb eden me'mûr ve müfrezeleri derhâl şuabâta göndermeli. Tekâlîf-i harbiyye ile bir ân evvel vesâit-i nakliyyenin cem' ve sevki ve ahâlînin vesâiti ketmine meydân bırakılmaması ve îcâb eden müfrezelerle jandarmaya, hükûmet-i mahalliyyeye muâvenet olunması ve ta'lîmâtın sekizinci mâddesi mûcibince vürûd eden hayvânâtın eşkâllerinin ahz ve kontrolüne topcu baytarları me'mûrdur. Vesâit-i nakliyye sevkine me'mûr zâbitâna mezkûr ta'lîmâtın bir sûreti verilmelidir.

3. Vesâit-i nakliyye sevkine me'mûr zâbit bulunduğu şu'beden kendi âlâyı tarafından teşkîl edilecek kollar ve karârgâhların da vesâit-i nakliyyesini sevk edecekdir.

4. Vesâit-i nakliyye açıkda, ordugâhlarda kalacaklardır.

5. Şu'be merkezlerinden âlâylar ve âlâyların teşkîl edeceği kollar için âlây nâmına gönderilecek vesâit-i nakliyye mikdârı tahrîk edildikleri gün doğruca âlâylara bildirilecekdir.

6. Seferberliğin üçüncü ya'nî Temmuzun yirmi üçüncü gününden i'tibâren her gün vakt-i zevâlde bir evvelki akşamki taburların ve makineli tüfenklerin zâbitân, efrâd ve hayvânât mevcûdu Fırkaya bildirilecekdir.

7. Henüz yeni bir harbden çıkılmış olduğundan melbûsât ve techîzâtca olan noksân der-kâr bulunduğundan mevcûdla idâre olunmak zarûrî olmakla berâber kaput, beylik, çarık, portatif çadır gibi mübrem olan ihtiyâcâtın te'mîni husûsu Kolordu Kumandanlığına arz edilmişdir.

8. İkmâl efrâdı geç vakt vürûd edecekleri cihetle iskânları husûsunun müşkilâta uğratmamak için îcâb eden çadırların rekzi ve taksîm ve tevzîi ve sâire için îcâb eden istihzârâtın icrâsı ve çadır için mazbata tanzîm edilerek Fırka İdâresince tasdîk etdirilib Kolordu İdâresine mürâcaat olunması.

9. Eğer bu sûretle çadırlar efrâda kifâyet etmezse câmi', medrese, hân, depo gibi emâkinde iskân etdirilecekdir ve fakat asker koymadan evvel sıhhî sûretde ser-tabâbetce tathîr etdirilecekdir. Bu husûs hakkında Merkez Kumandanlığınca istihzârâtda bulunulması için Kolorduya yazılmışdır.

Mülâhazât:

Mütâlaât:

Seferberlik emrinin i'tâsında bir hatâ oldu:

Silâh altına alınacak efrâd seneleri sınıfa göre ta'yîn edilmek lâzımdı ki fevk-ül-tasavvur müşkilât hâsıl olmasın. Seferberlik istihzârâtı mûcibince her fırka kendisini seferber edecekdi. Muallem efrâd da buna kifâyet ediyordu. Ağırlıklar ve teşkîlât-ı sâire için de gayr-i muallemlerden birkaç sene silâh altına almak kâfî idi. Dîgerleri da'vet edilmemeli idi. Çünki fırkanın mükellefiyyet-i askeriyye esnânı dâhilinde bulunan kuvve-i umûmiyyesi melfûf seferberlik muhtırasının 8'inci mâddesinde muharrer olduğu vechle

(52.000) küsûr neferdir. Hâl-bu-ki Fırka kıtaâtı ve Kolordu nâmına teşkîl edeceği kollar için nihâyet 14.500 nefere ihtiyâc var idi.

Şu'beler kendilerince mukayyed olması lâzım gelen muallem efrâd ile kollara tahsîs edilen mikdârda efrâdın esâmîsini ihzâr edib âid oldukları karyelere seferberliğin i'lânıyla berâber derhâl göndermeleri lâzımdı. Kalan seneler efrâdı gelsin demek maksada kifâyet etmezdi. Çünki efrâdımız senelerini bilmez veyâ bilmek istemezlerdi.

Tevzî' edilen işbu celb pusulalarına nazaran da'vete icâbet etmeyenler hakkında şedâid-i kanûniyye bilâ-tereddüd tatbîk edilmeli idi. Çünki tatbîk ve ta'kîb müşkil değildi. Hâl-bu-ki da'vet umûmî olduğundan şuabâtda ol derece izdihâm hâsıl oldu ki gelenleri kayd etmek muallem ve gayr-i muallemlerini ve sınıflarını tefrîk ederek kıtaâta göndermekde bir intizâm olmuyor ve efrâd günlerce şu'be merkezinde kahve ve hân köşelerinde süründükden sonra usanarak tekrâr köylerine avdete mecbûr olanların adedi hadden efzûn oluyordu. Ve bir de gelenlerin ekserîsini gayr-i muallemler teşkîl etdiğinden ve hâl-bu-ki bunların sevk edileceği mikdâr pek cüz'î bulunduğundan fazlaları hakkında ne yolda muâmele edileceği hakkında da esâsen seferberlik istihzârâtında Kolordudan gelen seferberlik ta'lîmâtında hiçbir şey zikr edilmemiş olduğu gibi depo taburlarından bile bahs yok idi. Fırka kuvve-i umûmiyyesi o kadar çok idi ki üç dört depo taburu için evvelce düşünülmüş olsa idi dahi yine bu karışıklık olacak idi.

Otuzuncu Fırka Kolordu merkezinde bulunduğu cihetle Kolorduya merbût kıtaât ile münâsebet gözedilerek seferberlikde gelecek ikmâl efrâdının iskânı için îcâb eden binâlar Kolorduca tefrîk ve ta'yîn edilmemişdi. Kıtaâtda esâsen hazar kuvvetini iskâna kâfî çadır da mevcûd olmadığından gelen efrâd bir yere yerleşdirilemiyor ve inzibât te'mîn edilemiyordu. Âdeten herkes başının çâresine bakmaya mecbûr oluyordu.

Uzak şu'belerden jandarmaya tefrîk edilerek gönderilen ikmâl efrâdı yollarda hemen yarı yarıya tenezzül ediyor ve âlây merkezine ancak nısfı varıyordu. Bunda da bazen jandarma geri kalıyor, efrâd evvel geliyor. Defteri olmadığından âlâylar sellemeh-üs-selâm deftersiz künyesiz gelen ve kendilerine âid olub olmadığı meşkûk bulunan bu gibi perâkende efrâdı kabûl etmekde tereddüd ediyor. Efrâd bir kıt'aya kayd olmak için günlerce kıt'adan kıt'aya başvuruyordu ve-yâhûd nefer geri kalıyor, bil'âhire geliyor, defterimiz evvelce gelmişdi diyor. Hâl-bu-ki kıtaâta birçok kafile ve defterler gelmiş bulunduğundan mevâkii ikmâl ve sâir meşgale dolayısıyla münferiden böyle efrâdın isimlerini arayıb bulmak âlâylar için imkân hâricinde bulunuyordu.

Hiçbir kıt'aya kayd edilmemekden dolayı toplanan efrâd mikdârı hayli bir yekûn teşkîl etdiği cihetle âlâylara kendilerine âid şu'belere mensûb efrâdı ifâdeleri üzerine kayd edib bil'âhire şu'belerine ma'lûmât vermeleri Fırkaca emr edildi. Fakat şu'belere ma'lûmât verilmesi hakkında emrin ne dereceye kadar îfâ edildiği cây-i teemmüldür.

Efrâdı sevke me'mûr jandarmalar (ki her kafileye ancak bir iki nefer jandarma verilebiliyordu.) kafile efrâdına ilga-yi nüfûzla firârlarına mâni' olamıyordu. Hattâ isti'mâl-i silâha da me'zûn olmadıklarından bu inzibâtsızlık pek tabîî olurdu. Jandarmaların âdetâ bir nişîmen esâmî defteri getirmekden başka bir fâideleri olmuyordu. Bu defterin de hiçbir fâidesi yok idi. Çünki defter okunarak gayr-i mevcûdları meydâna çıkarmak kabil olamıyordu. Gayr-i mevcûdlar o kadar çok idi. Bazen jandarma getirdiği defteri kapalı zarf derûnunda merkez jandarmasına teslîm edib savuşur, bil'âhire hiçbir ferd olmaksızın birkaç yüz kişilik sâde bir defter Fırkaya getiriliyordu.

Bazen bir deftere muhtelif kıtaâta müretteb efrâdın esâmîsi yazılmış bulunurdu. Bu da karışıklığı ve künyesiz efrâd kaydı keyfiyyete sebeb veriyordu. Bu mahâzire mahall kalmamak üzre kıtaâta verilecek ikmâl efrâdının esâmîsinin daha vakt-i hazarda veyâ seferberlik i'lânıyla birlikde gidecekleri kıtaâta gönderilmesi ve seferberlik esnâsında artık başkaca sevk defteri tanzîm edilmemesi ve ancak ta'yîn olunan mühlet zarfında iltihâk etmemiş efrâd esâmîsinin kıtaât tarafından şuabâta ve bil-vâsıta jandarmaya teblîğ edilmesiyle iktifâ olunması daha münâsib olabilir.

Vakt-i hazarda seferî kadroya göre melbûsât ve techîzât ihzâr ve kıtaât anbarlarına i'tâ edilmemiş olduğundan ihtiyâcât husûsunda her cihetden küll-i yevm Kolorduya mürâcaat olunuyordu. Hâl-bu-ki Kolordu Anbarında mevcûd olan eşyâ daha vakt-i hazarda kıtaât anbarlarına (tabur hesâbına) verilmiş olsa idi seferde bir de bu iş Kolordu için bir meşgale teşkîl etmez ve gelen efrâd der-akab kisve-i askerîye sokularak bir derecede inzibât te'sîsi mümkün olabilirdi. Hâl-bu-ki sokaklarda birçok efrâd geziyor fakat ahâlîden tefrîk edilemiyordu.

Vakt-i hazarda iâşe husûsu da iyi düşünülmemiş idi. Verilen şu tecemmu' emrine nazaran nefs-i Sivas'da hemen otuz kırk bin kişi tecemmu' edecekdi. Hâl-bu-ki rub' ve sülüsü nisbetinde bir kuvvet tecemmu' eylemeden daha bi-l-hâssa ekmek tedâriki husûsu kesb-i müşkilât eyledi. Kıtaâta hiç ekmek verilmediği günler olduğu gibi bir çorbalık bile sıcak yemek verilemediği zamânlar da oldu. Hele peksimed hiç yok idi.

Neden sonra tekâlîf-i harbiyye ile buğdaylara, değirmen ve fırınlara vaz-ı yed edilerek bir dereceye kadar ekmek ihtiyâcı tehvîn edilmek müyesser oldu.

İhtiyâc kale alınmaksızın umûmî da'vet üzerine vuku' bulan mürâcaat o kadar çok idi. Bil-mecbûriyye nihâyetden 85:91 tevellüdlülerin muvakkaten terhîsi için emr verildi. Aynı zamânda gayr-i muallem genc efrâd ile de âlâylarda birer depo taburu (mevcûdu 1500) ve birer amele taburu (mevcûdu 1200) teşkîli emr edildi. Maa-mâ-fîh buna nazaran da çağırılmakda bulunan efrâd mikdârı yine çok idi.

Nihâyet senelerden birkaç sene efrâdının terhîsi emri de bir müşkilât tevlîd etdi. Çünki gelen efrâdın kıtaâtca hakiki künyeleri ma'lûm değildi. Şu'belerin gönderdikleri bir sürü defterler bâlâda arz edildiği vechle bir tarafa

atılmağa mecbûriyyet hâsıl olarak efrâdın ifâdelerine mürâcaatla künyeleri alınmış idi. İfâde ile alınan künyeler üzerine terhîs muâmelesi de mahâzirden hâlî olmadı.

Bil'âhire her kıt'a kadrosundan fazlasını terhîs etmesi için kaç sene efrâdı terhîs edilmek lâzım geliyorsa o kadar sene efrâdının terhîsi için emr verildi. Bu da bir başka mahzûr teşkîl etdi. İcâbet çok olan şu'belerde birçok senelere âid efrâd terhîs edildiği hâlde dîger ba'zı şu'belerde emre icâbet az olduğundan mevcûd dolmuyor. Binâen aleyh ancak 96 tevellüdlülere kadar terhîs edebildiği hâlde icâbeti çok olan şubelerde 302 tevellüdlüler terhîs ediliyordu.

Bu da efrâdın efkârına pek fenâ te'sîr ediyordu. Meselâ bir âlâyda 300 tevellüdlüler terhîs edilmiş iken dîger bir âlâyda 97 tevellüdlüler bile terhîs edilemiyordu. Ve-l-hâsıl seferberlik tecemmu' (davet) emri istihzârâta göre icrâ' edilmediğinden yek-dîgerini teâkub ve tevâlî eden birçok keşmekeş ve intizâmsızlıklar tevellüd eyledi. İşler o kadar karışık idi ki işi idâre edenler bile ne yapdıklarına vâkıf değildi. Ortada yalnız bir beceriksizlik intizâmsızlık ra'nâ-i meşhûd olmuyordu. Bu sebeble en gabî bir neferin bile kimsenin bu işin içinden çıkamayacağına ve bu hesâbın icâbet edenle etmeyenin, firârın ortada gaib olacağına kanaât-i fikriyyesi var idi.

Bu sebebledir ki bil'âhire firâr ve adem-i icâbet mes'elesi çoğaldı. Bunun üzerine i'dâm cezâsı kanûnu vaz' olduysa da müsmir olmadı. Çünki her firârî, her kaçak biliyordu ki böyle on binlerce kimse i'dâm edilemezdi ve zâten şuabâtda firârîleri ve icâbet etmeyenleri anlamağa ellerinde bir vâsıtası yok idi. Çünki Şu'be sevk etdim, defterini gönderdim dediği neferlerin nısfı hânelerine dönmüşdü ve nizâmiyye âlâyları da bu gelmeyenleri bildirecek bir hâlde değildi. Efrâd da buna vâkıf idiler. Kıtaâtda kalanlar ve iltihâk edenler ancak erbâb-ı nâmûs sâf-diller idi.

Hükûmetin firârı bi-hakkın tecziye edemeyeceği kanâati seferin hemen bütün imtidâdınca efrâd efkârında hükm-fermâ oldu. Gerçi birçok yerlerde i'dâm cezâsı tatbîk edilmişse de bi-hakkın müsmir olamamışdır. Çünki firârîlerden biri cezâya çarpılmış ise on beşi kurtulmuşdur. Cezânın müsmir olması ve dîgerlerine ibret-i müessire olarak cürm îkaına mâni' teşkîl eylemesi ancak erbâb-ı cürmün velev tek bir nefer dahi olsa hükûmetin kanûnu pençesinden kurtulamayacağına efrâd-ı millete kanaât gelmek îcâb eder.

Binâen aleyh verilecek emirler ve ittihâz olunacak tedâbîrin efrâda cürm irtikâbına cesâret verecek mâhiyyetde karışık olmamak ve cürmün vukuunda mücrim derhâl meydâna çıkarılacak vechle ittihâz olunmasına ve kuyûdâtın o sûretle muntazam tutulmasına her bir me'mûr kendini mecbûr bilmelidir. Aksi takdîrde memleketde kanûnun hükm-fermâ olamayacağı âşikârdır.

Hükûmet bu seferberliği i'lân etdiği zamân hemen bir harbin akabinde değil idi. Bu sebeble seferberliğin herçi-bâd-âbâd serî' olmasına bir ihtiyâc-ı

kat'î yok idi. Hâl-bu-ki daha nisbeten batî fakat muntazam bir seferberlikle efrâd-ı millete kanûn fikri verilmek firârîleri ve icâbet etmeyenleri velev bir tek nefer olsun kurtulmamak şartıyla tecziye edilmeli idi.

Bu seferberlikdeki adem-i icâbet ve firâr şimdiye kadar hiçbir harbde, geçen Balkan Harbi'nde dahi görülmedi. Bunu mıntıka usûlünün mahâzîr-i mahsûsasından ziyâde iskân, iâşesi mümkün olamayacak ve zabt ü rabta alınamayacak derecede kadro ihtiyâcından fazla efrâd da'vet olunmasına hami olunmak zarûret-i kat'iyye hâlindedir. İhtiyâcdan fazlasının dahi bir anda celb ve da'vet olunması esbâb-ı âtiyyeye haml edilebilir:

1. Umûm millet da'vete ne dereceye kadar icâbet ediyor bunu anlamak.

2. Umûmu çağırmak sûretiyle birçok kimselerden bedel-i nakdî alarak terhîs etmek, vâridât te'mîn etmek.

3. Bir kolordu mıntıkasında fazla olan mikdârı dîger kolorduların teşkîlâtını ikmâl etmek üzre götürmek.

4. Da'vete umûm icâbet etmeyeceği için çok da'vet sûretiyle ancak azın te'mîni mümkün olsun!

5. İhtiyâc mikdârı farkına varılmayarak ve eser-i gaflet(?) olarak bir mikdâr-ı muayyen yerine ale-l-amyâ umûmu da'vet etmek.

Birinci ihtimâlden maksad hâsıl olamamışdır. Gerçi her yerde bir izdihâm hâsıl olmuş ise de adeden ve hakikaten derece-i icâbet aklî ve mantıki bir sûretde anlaşılamamışdır.

Ba'zı kimseler bu seferberlikde herkes akın akın da'vete şitâb etdi deniliyorsa da netîce i'tibâriyle bu kaziyyenin sahîh olmadığına hükm etmek zarûrîdir. Çünki 52.000 nefer kuvve-i umûmiyyesi olan bu Fırka seferberliğin otuz otuz beşinci günleri bile noksânı gayr-i muallemlerden alınmak şartıyla dahi tamâmen ikmâl-i mevcûd etmemiş idi.

Umûmu celb etmek matlûb ise kısım kısım birbirini müteâkıb yapmak ve-yâhûd kapıyı ona göre büyük tutmak îcâb ederdi. İâşe ve iskân için imkân olsa idi dahi teşkîlât olmadığından inzibât mümkün olamazdı.

Mahâzîrin en büyüğü de esâsen ma'nâ-yi tâmmıyla inzibâtsızlıkdan tevellüd eyliyordu.

2'nci ihtimâl gerçi bir mikdâr bedel-i nakdî alındı. Bundan az çok maddî menâfi' te'mîn edilmiş olduğu şübhesizdir. Lâkin bir kerre Mükellefiyyet-i Askeriyye Kanûnundaki "Seferberlikde bedel-i nakdî yokdur." mâddesi baltalandı. Kanûn fikrine taarruz edildiği gibi askerlik fakr ü zarûret ashâbına hâss bir felâket vazi'yyet imiş gibi erbâb-ı servet bundan müstesnâ tutuldu. Vatan müdâfaasında kan dökmek için zengin ile fakirin müsâvî olduğu ve askerliğin mukaddes, şerefli bir hidmet olduğu gösterilmek istenilmedi? Bütün mâ-mülkünü, servet ü sâmânını refâh ve sâadetini terk

ederek vatan uğrunda ateş hattında hayâtını terk eden ağniyâyı gören ekseriyyet-i avâm her hâlde pek de parlak olmayan hayâtını fedâ etmekden çekinmeyecek ve hele memleketine firâr etmeyi hatrına getirmekden hayâ edeceği şübhesiz idi.

Bedel-i nakdî alınmakla mâddeten cüz'î bir istifâde te'mîn edilmişse de ma'nen pek çok ziyân edilmiş olduğu şübhesizdir.

3. Mıntıkamızda dâhilindeki fazla efrâdın mahall-i âhere sevk edilmek üzre toplanmadığı bil'âhire terhîs ile de sâbit olduğu gibi esâsen böyle bir istihzârât vaktiyle de yapılmamış idi. Bu mülâhaza da vârid olamadı.

4. Dördüncü ihtimâl düşünülmüş ise bu da en büyük hatâ-yı idârî olarak kabûl olunabilir. Me'mûrîn-i devletin cesâret-i kanûniyyelerinin fıkdânına ve icrâatda adem-i metânetlerine azmsizliklerinde en birinci delîl teşkîl eyler. "Tutulan kısrak harmanı döğer." kaide-i sakîmini tekrâr eylemekden başka bir şey yapılmış olmaz ve nitekim netîce bu hâle müncerr oldu. Kıtaâta gelmiş olması iktizâ' eden muallem efrâd hânelerinde kaldı. Gayr-i muallem efrâd muallemlerin mevcûd olmasına rağmen muhârib kıtaâtda safları doldurdu.

5'inci ihtimâl pek de vârid değildir. Çünki bu derece gaflet mutasavver olsa dahi der-akab ta'mîr ve ta'dîli mümkün olurdu. Çünki izdihâm ve intizâmsızlık tekevvün edeceği daha ilk günlerde anlaşılmağa başlamışdı.

Seferberlikde te'hîrâta bir de vesâit-i nakliyye tedâriki keyfiyyeti sebebiyyet veriyordu. Gelen kuvve-i umûmiyyelerdeki hayvânât bile seferberlikde pek müşkilâtla celb ve cem' olunabiliyordu. Hâl-bu-ki kuvve-i umûmiyyelerde mevcûd hakikate nazaran pek cüz'î muharrer bulunuyordu. Esâsen hazarda hakiki bir tahrîr mefkûd idi. Bunda da vesâitini ketm eden ve erbâb-ı servet ve nüfûz bu yükden kurtuluyor kanâati hükm-fermâ olduğundan seferberlik i'lân edilir edilmez herkes vesâitini gizlemeğe kaçırmağa tevessül ediyor. Bu husûsda erbâb-ı servet pîşvâ olmalı ve vatana ber-mûcib-i kanûn mecbûr olduğu hidmeti îfâdan ictinâb edenler der-akab hükûmetin pençe-i kanûna geçirilmeli ki ekseriyyet-i ahâlî hiçbir hud'aya tevessüle hâcet görmeksizin vesâitini hükûmete teslîm etmekden başka bir çâre olmadığını anlasın ve aynı zamânda îfâ etdiği hidmetin de kudsiyyetini derk ve ta'yîn eylesin.

Eğer hükûmet işlerinin yolunda gitmesini ârzû ediyorsa vazîfesini bilir, kanûnu tatbîke azm-kâr iyi me'mûrlar yetişdirmeğe ve iş başına geçirmeğe gayret etsin. Vazîfesinin teferruâtından gafil (ya çalışmamasından ve-yâhûd ta'yîn ve tahdîd-i vezâifi müş'ir muvazzah ve sâbit nizâm-nâme ve kanûn-nâmelerin adem-i mevcûdiyyetinden dolayı) gayr-i vâkıf zevât muâmelât-ı askeriyyeyi ancak bu kadar tedvîr edebilirler.

Ahz-ı asker şuabâtına me'mûr zâbitân kendilerine tevdî' edilen vezâifi pek de îfâ edemeyecek kimseler olmadığı hâlde dahi işler mihver-i lâyıkında cereyân edemiyor. Çünki her me'mûr için söylenebileceği vechle me'mûrun

evvelâ vazîfesini sarîh ve kat'î olarak bilmesi ve ba'de bu işin lâ-yenkati' teftîş ve muâyenelerle kendisinden taleb edilmesi lâzımdır. Hâl-bu-ki bizde redîf muâmelâtını (ya'nî şimdi ahz-ı asker muâmelâtını) bi-hakkın bilenler parmak ile gösterilir ta'bîri zebân-zed olmuşdur. Çünki kanûn-nâme birkaç misli hacimde evâmir ile birkaç kerreler ta'dîl edilmiş bulunur. Bunu bellemek her hâfıza ve zekâya müyesser olur ni'metlerden değildir. Bilinemeyen bir şeyin ise yapılabilmesi bi-t-tab' mümkün olamaz. Son Mükellefiyyet-i Askeriyye Kanûnu sâdeleşdirilmiş olmak ile berâber henüz işlerin mihver-i lâyıkına girmiş herkes vazîfesini öğrenmiş bir hâlde olmadığı için daha ziyâde tafsîlât vererek yapılacak işde me'mûrun şübheye düşmesine evâmir ile tavzîh ve teşrîhine meydân kalacak vechle olması îcâb eder.

Bir hayli zamân uğraşılarak vücûda getirilen bir kanûn belki henüz daha tabda iken ta'dîlâta uğruyor.

Kavânîn ve nizâmâtın henüz esâs kurulub tatbîke başlanmadan ruhu me'mûrînce öğrenilmeden ta'dîlât-ı mühimmeye dû-çâr olması mer'iyyet ahkâmına ve dolayısıyla umûrun mihver-i lâyıkında cereyânına mâni' oluyor.

Mütemâdî ta'dîlât keyfiyyeti kanûnun veyâ nizâm-nâmenin pek mükemmel ve hiçbir noksân ve mahzûru bulunmaması ârzû edilmekde olmasından neş'et etmekde olduğu şübhesizdir. İşte bu ârzû-yı sakamdır ki umûrun istikrâr ve intizâmına mâni' olmakdadır. Nizâm-nâmenin varsın dîger nukatdan biraz noksân ve mahzûru bulunsun fakat müstakırr ve mer'î olsun. Bir kâide-i külliyedir ki bir anda her işi yapmak isteyen hiçbir şey yapamaz. Bizde yapılacak nizâm-nâmeler henüz terakkinin mebdeinde bulunduğumuzdan biraz daha tafsîlâtlı tatbîkine alâka-dâr me'mûrînin yegân yegân vezâifini tefrîk ve tahdîd etmeli. Ve hükmü de gerek onu tatbîk edecek me'mûrun ve gerek me'mûru teftîş edecek âmirin ciddî ve sahîh bir sûretde öğrenmiş olacağı kadar bir zamân olsun cârî olub ta'dîlâta derhâl esâslı ta'dîlâta dû-çâr olmamalıdır.

Kavânîn ve nizâm-nâmeler intizâm-ı umûrun esâsını teşkîl etmekde bulunması i'tibâriyle bu bâbda bil-münâsebe tatvîl-i mütâlaa maa-l-i'tizâr mecbûriyyet hâsıl oldu.

Seferberlik umûrunun intizâmını te'mîn için her sene manevra maksadıyla efrâd toplandığı esnâda her fırkada bir âlâyın bil-münâvebe her sene veyâ iki senede bir tâm mevcûd-ı seferî üzerine tekmîl vesâit-i nakliyye ve techîzâtıyla seferber edilerek seferberlik tecrübe ve ta'lîmleri icrâ edilmelidir ve iltihâkı îcâb edib bilâ-mazeret-i sahîha vaktiyle da'vete icâbet etmeyenlerin hiçbir ferd dahi kurtulmamak şartıyla seferberlik kavânîne tevfîkan şiddetle tecziye edilmeli ve cezâdan kurtulmak imkânı olmadığı kanâati efrâd-ı ahâlîye ilka edilmelidir. Kıtaât ve şuabât bi-l-hâssa bu noktaya atf-ı ehemmiyyet eylemelidir.

(İmza)

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 21/5/330

Vukuât:

Almanya Rusya'ya, Fransa Almanya i'lân-ı harb etmişdir. Sonuncusu resmî değildir.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 21-22/5/330

Vukuât:

Kolların teşkîline me'mûr olan kıtaât kollara müretteb ikmâl efrâdı ile vesâit-i nakliyyeyi kâmilen alarak mezkûr kıtaâtı teşkîl ve bu kıtaâta me'mûr ihtiyât zâbitânının vürûduna kadar dahi muvakkaten zâbit ta'yîn edilerek teşkîlâta devâm edilmesi hakkında Kolordudan emr vürûd etdi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 22/5/330

Vukuât:

Vaz'iyyet-i umûmiyye tahavvül etmedi. Rus - Alman ve Alman – Fransız hudûdlarında müsâdemeler oluyor. Almanlar Lüksemburg'u işgal etmişlerdir.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 22-23/5/330

Vukuât:

Kolorduya

1. Şuabâtın ekserîsinde tertîbât hâricinde muallem süvâri ve topcu efrâdı artdığı ve bunların nereye sevki lâzım geleceği şuabâtdan istifsâr edildiği Ahz-ı Asker Kaleminden bildirilmekdedir. Bu gibi fazla süvâri ve topcu efrâdının on senelik gayr-i muallem efrâddan ceb-hâne ve erzâk kollarına ve bâr-gîr deposuyla menzil nakliyye kollarına tahsîs edilenler yerlerine sevkleri münâsib mütâlaa kılınmakdadır. Ceb-hâne ve menzil nakliyye kollarının takımları birer küçük zâbit kumandasında olacağından işbu takımları teşkîl eden efrâdın her hâlde hayvâna bakmağa ve zabt ü rabta alınmış bu gibi fazla topcu ve süvâri efrâddan olmasında fevâid-i hasene muntazardır.

2. Tertîbât hâricinde olan 309 tevellüdlülerden bil-i'tibâren müstahfaza kadar olan bil-umûm fazla gayr-i muallem efrâdın nereye sevk edileceğinin ve depo taburları teşkîl edib etmediğinin emr ve iş'ârı ma'rûzdur.

Fırka Kumandanı

Mülâhazât:

Şifâhen Kumandan Paşa hazretlerine arz edildi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 22-23/5/330

Vukuât:

Dünki telgrafda bildirildiği üzre seferberlik i'lân edilen mıntıkalarda idâre-i örfiyye dahi i'lân edilmişdir. Ancak işbu idâre-i örfiyyenin devâmı müddetince dördüncü cildin yetmiş birinci sahîfesinde muharrer İdâre-i Örfiyye Karâr-nâmesinin aynen tatbîki şimdilik münâsib olmayacağından Dâhiliyye Nezâretiyle bil-müzâkere karârlaşdırılmış beyânât-ı âtiyyeye tevfîk-i muâmele olunması îcâb eder.

1. Karâr-nâmenin üçüncü mâddesi vechle âsâyiş ve inzibât-ı mahalliyyenin muhâfazası için hükûmet-i mahalliyyenin hâiz olduğu vezâifi tamâmen hükûmet-i askeriyyeye intikal etmeyib harekât-ı harbiyye icrâ olunmayan menâtıkda muhâfaza-i âsâyiş vazîfesi kemâ-kân cihet-i mülkiyyeye âid kalacakdır. Fakat cihet-i askeriyye bu husûsda mümkün olan muâveneti îfâ edecekdir. Seferberlik nizâm-nâmesiyle bil-umûm kavânîn-i askeriyyeye muhâlif hâl ve hareketde bulunanların ve ale-l-umûm harbe müteallik cürmlerin muhâkeme ve mücâzâtı doğrudan doğruya dîvân-ı harblere âiddir. Şu kadar ki mezkûr karâr-nâmenin beş yüz yirmi dört ve dokuz, yirmi sekiz, on, on birinci mâddelerinde rü'yet-i muhâkeme ile hükûmet-i askeriyyeye ve dîvân-ı harblere âidiyyeti muharrer olan mevâdd: hükûmet-i mahalliyyece tevdî' ve teklîf edilmedikce dîvân-ı harblerce doğrudan doğruya rü'yet olunamayacağı Nezâret-i celîlenin emr-i telgrafîsi cümle-i ahkâmından bulunmağla ta'mîmen teblîğ olunur.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 23/5/330

Vukuât:

Reşadiye Ahz-ı Asker Şu'besinden vürûd eden telgrafda Otuzuncu Fırka ceb-hâne kollarına tahsîs edilen hayvânât mikdârı soruluyordu. Otuzbirinci Fırkaya mezkûr şu'be ile Tokad, Niksar, Mecidözü, Merzifon Şu'belerine ceb-hâne ve menzil kollarına tahsîs edilen vesâit-i nakliyyenin mikdâr ve cinslerinin emr buyurulması yazıldı.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 23/5/330

Vukuât:

Efrâd-ı ihtiyâtiyye ile kıtaâtın seferberlik mevcûdunun ikmâl edilebileceği akvâ-yi me'mûl olduğundan son derecede bir ihtiyâc hiss olunmadıkca ve Nezâretden emr alınmadıkca on dokuz yaşında bulunanların celb ve sevk olunmaması Nezâretin iş'ârıyla beyân olunur.

Kolordu Kumandanı

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 24/5/330

Vukuât:

Ahz-ı Asker Kalemi Riyâsetine

Kangal'dan ağır erzâk kolları nâmına bir mikdâr efrâd yola çıkarıldığı Topcu Otuzuncu Âlâya mevrûd telgraf-nâmeden anlaşılmakdadır. Ağır erzâk kolları, nakliyye taburu tarafından teşkîl edileceğinden efrâd-ı mezkûrenin doğruca nakliyye taburuna gönderilmesi iktizâ' eder. Hangi kolların hangi kıt'alar tarafından teşkîli lâzım geleceğinin şu'belerce iyice bilinerek ona göre sevkıyâtın icrâsı îcâb eder. Yanlışlığa ve karışıklığın tezâyüdüne mahall kalmamak üzre îcâb ederse bir kerre daha keyfiyyetin vâzıhan şuabâta ta'mîmi mütemennâdır.

Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 24/5/330

Vukuât:

Elbise ve techîzât-ı askeriyyesi ve maa-techîzât süvâriye elverişli binek hayvânı ile birlikde orduya dâhil olmak isteyenler hayvânı seferberliğin hitâmında kendilerine âid olmak üzre karârgâh ve kıtaât emir-berliklerinde istihdâm olunacaklardır. Keyfiyyetin vesâit-i münâsebe ile i'lân ve tâlib olanlara yedi güne kadar mensûb oldukları ahz-ı asker şu'belerine mürâcaat etmeleri lüzûmu tefhîm edilerek mürâcaat edeceklerin kayd ve istihdâmı Harbiyye Nezâretinin iş'ârı üzerine Kolordudan bildirildi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 24/5/330

Vukuât:

Der-saâdet'de Başkumandanlık Karârgâhı teşekkül etmişdir. Yarından i'tibâren emr-i kumanda nizâm-ı harbe tevfîkan cereyân edecekdir. Kolordular idâre husûsâtı müstesnâ olmak üzre sâir her türlü husûsât için âmirleri olan ordu kumandanlarına mürâcaat edeceklerdir. Kolorduların ordu müfettişliklerine taksîm ve tevzîi husûsu artık mülgadır. Onuncu Kolordu merkezi Der-saâdet'de bulunan İkinci Orduya merbûtdur. Ordu Kumandanı Mîr-livâ Cemâl Paşa'dır. Ordunun taksîmâtı mahrem tutulacakdır.

Onuncu Kolordu Kumandanı

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 24/5/330

Vukuât:

Ahz-ı asker şu'belerinden dört kısım üzerine efrâd sevk edilmekde olduğu ve beher kısımdan ne kadar alınacağının iş'ârı 89. Âlây Kumandanlığı tarafından bildirildi. 89. Âlâya ve dîger âlâylara verilen cevâbda senelerin tefrîki için dört kısım üzerine tevsîm olunmakda olduğu ve birinci kısmının 10 senelik muallem efrâddan, ikinci kısmın 34 yaşına kadar olan gayr-i muallem efrâddan, üçüncü kısmın 35 yaşından 45 yaşına kadar olan muallem efrâddan, dördüncü kısmın 35 yaşından 45 yaşına kadar olan gayr-i muallem efrâddan terekkûb etmekde olduğu ve 89. Âlâya Âlây için kâmilen birinci kısımdan ve ağırlıklar için evvelce tertîb edilmiş olan mikdâr kadar ikinci kısımdan alınması yazıldı.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 25/5/330

Vukuât:

Seferberlikden az bir müddet evvel Birinci Kolordu için hayvân mübâyaasına me'mûr komisyon bir aydan ziyâde burada bulunduğu hâlde matlûba pek de muvâfık olmayarak ve peşîn akçe ile ancak elli hayvân mübâyaa edebilmişdir. Ale-l-husûs bura ahâlîsinin para peşîn olmadıkca mallarını almak canlarını almağla berâberdir. Bununla berâber şimdiye kadar 116 binek 19. Âlây Süvâriye alınmış, sekiz binek Sivas erzâk kollarına, sekiz yerli koşum bâr-gîr deposuna, elli dört Sivas Jandarma Âlâyının muhârebe ve büyük ağırlıklarına ki cem'an 246 re's hayvân taleb edilmiş idi. Bu hayvânâtın celb ve cem'i hakkında hattâ vüs'ümüzün fevkinde olarak gayret edilmekde ise de bunlardan fazla olarak 24 Temmuz 330 ve 449 numrolu

telgrafla taleb buyrulan 19. Âlây Süvâri için 62 re's binek hayvânâtının tedârik ve teslîmi imkân hâricinde görülmekdedir. Cebrî sûretde alınacak haşîn hayvânât dahi kat'iyyen bir işe yaramayacaklarından seferberliğin bu husûsdaki bâr-ı azîm-i mes'ûliyyetinden vikâyeten ahîren taleb buyurulan 62 re's binek hayvânının dîger mevâkide celbine müsâade buyurulması ve-yâhûd kuvve-i cebriyye isti'mâli için mikdâr-ı kâfî müfreze-i askeriyyenin i'zâm buyurulması.

Azîziye Şu'be Reîsi

Mülâhazât:

Her hâlde ikmâl-i mürettebâta çalışılması taht-ı vücûbda olanları cevâben bildirilmişdir. Yalnız hayvânâtca en zengin olan bu şu'be iken kanûna muhâlefet vukuu anlaşılmakda olduğundan kuvve-i cebriyye isti'mâl için Süvâri Âlâyından bir müfreze sevk edilmişdir.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 26/5/330

Vukuât:

Her âlây merkezinde bir depo taburu teşkîl ve kıtaât ve kollardan fazla kalan efrâdın bu taburlarda ta'lîm görmesi zâbitânın ahz-ı asker şu'belerinden verileceği ve lüzûmu kadar büyük çaplı mavzerin Harbiyye Nezâretinden der-dest-i irsâl olduğu Kolordudan bildirildi.

Mülâhazât:

Kolordunun bu emri üzerine Fırkaca kıtaâta sekizinci sahifede muharrer emr gönderildi ve bir sûreti de Kolorduya takdîm edildi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 26/5/330

Vukuât:

Seferberliğin altıncı günü olduğu hâlde kuvvetin esâsı olan nizâmiyye kıtaâtına gelen muallem efrâdın lâ-şey mesâbesinde olduğu ve bi-l-hâssa 88. Âlâya âid şu'belerin yakın oldukları hâlde verilen efrâdın cüz'î mikdârda bulunduğu ve şu'belere bu husûs için evâmir-i şedîde i'tâsı hakkında Ahz-ı Asker Kalemi Riyâsetine yazıldı. Seksensekizinci Âlâya da bu husûs bildirildi ve hayvânât celbi için gönderilen zâbitlerin efrâd sevki husûsunda şuabâta yardım etmeleri bildirildi ve merkezde tecemmu' eden efrâdın aldırılması için her gün birer zâbit sevki emr edildi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 26/5/330

Vukuât:

Amasya ve Samsun Jandarma Kumandanlıklarına oralarda bulunan ve Sivas sancağına âid olan vesâit-i nakliyyenin oraca der-dest edilerek Sivas'a sevki ve bu sûretle Fırkanın ikmâl-i seferberîsinin işkâl edilmemesi yazıldı.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 26-27/5/330

Vukuât:

Umûmî seferberlik emr edilmesinden dolayı jandarmanın da seferberliği icrâ' edilecekdir. Âsâyişi ihlâle tasaddî edenler büyük bir şiddetle hiçbir şeye bakılmaksızın derhâl te'dîb edilecekdir. Her kim âsâyişi ihlâle tasaddî ederse hiç merhamet edilmeksizin kurşuna dizilecekdir. Topları ve makineli tüfenkleri olmayan kıtaâta seferber edilecekdir.

Onuncu Kolordu Kumandanı

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 26-27/5/330

Vukuât:

Umûm seferberlik münâsebetiyle celb veyâ terk olunacak efrâd hakkında hâsıl olan iştibâhın izâlesi için ber-vech-i zîr îzâhât i'tâsına lüzûm görülmüşdür:

1. Muâyene-i intihâiyyeleri icrâ' edilmekde olan 310 tevellüdlü efrâdın ve bunlarla muâyene ve muâmeleye da'vet edilmiş olanlar ya hidmet-i fi'liyye-i askeriyyeye mukabil bedel-i nakdî vermiş olub da henüz hidmet-i ta'lîmiyyelerini îfâ etmemiş bulunanlar şimdi celb edilmeyecekdir. Üç yüz on tevellüdlülerin muâyene-i intihâiyyelerine devâm edilerek numroları çekilecek ve numro keşîdesinin hitâmından sonra bu bâbda ileride verilecek emre intizâr olunacakdır. 21 Temmuz 330 târihli irâde-i seniyye ile celbleri lâzım gelen 310 tevellüdlü hidmet-i maksûreye tâbi' olanlar müstesnâ olarak dördüncü mâdde vechle celb olunacakdır. Numro keşîdesi için her şu'bede lâ-akall bir zâbit bırakılacak ve bir de ihtiyât ve sivil tabîb bulundurulacakdır.

2. 306-309 tevellüdlü kısm-ı sânî efrâddan henüz celb ve sevk edilmemiş olanlar dahi celb edilecekdir.

3. Bunlardan başka Mükellefiyyet-i Askeriyye Kanûn-ı muvakkati ve ona zeylen neşr edilen kanûn mûcibince efrâd-ı ihtiyâtiyye ve müstahfazadan olub da seferberlik netîcesinde istisnâ edilmiş olanlar da muhâcirînden olub henüz ikmâl-i müddet-i muâfiyet etmeyenlerin ve

ma'lûlînin gayri esnân-ı mükellefenin yirmi bir yaşından bed' ile kırk beş yaşının nihâyetine kadar olan ve hidmet-i fi'liyye-i ihtiyâtiyye ve müstahfaza ile mükellef bulunan bil-cümle aksâmı celb olunacakdır.

4. Mükellefiyyet-i Askeriyye Kanûn-ı muvakkatinin 147'nci mâddesinde muharrer evsâfı hâiz bulunan 303, 309 tevellüdlü efrâd ile 310 tevellüdlülerden hidmet-i maksûre hakkında hâiz olanların sûret ve celb ve istihdâmları ayrıca teblîğ ve i'lân edilmişdir.

5. Celb edilecekleri üçüncü mâddede beyân olunan efrâddan ihtiyât sınıfında bulunanların en genc olanlardan bed' ile ya mümkün mertebe üç aydan fazla ta'lîm görmüş olan muallem efrâd ile kıtaât kadroları ikmâl edilecek ya mütebâki bil-umûm muallem ve gayr-i muallem efrâda depo taburlarında ta'lîm ve terbiye edilmek üzre celb ve sevk olunacakdır. Emr-i sevkıyâtda olan muallem ve ba'de gayr-i muallem efrâdın sevki nazar-ı dikkate alınacakdır. Müstahfaz efrâdının muallem kısmı jandarma seferberliği için jandarmaya verilecekdir ve adem-i kifâyesi hâlinde kıtaât kadrolarından fazla kalan muallem efrâd-ı ihtiyâtiyye de jandarma ihtiyâcının ikmâline tahsîs olunacakdır.

6. Efrâdın sevklerine kadar şu'be merkezlerinde izdihâm vukuuna mahall kalmamak üzre muâmele-i kaydiyyeleri icrâ' ve sevk günlerinin ta'yîniyle o günlerde gelmeleri ve-yâhûd her gün muayyen zamânlarda sevk emri almak üzre mürâcaat eylemeleri lüzûmu tefhîm edilerek hânelerine terhîs olunacak ve uzak mahaller halkından hânelerine gidib gelmeyecek bulunanlar da bi-z-zârûre şu'belerce münâsib mahallerde ikamet ve iâşe edileceklerdir.

7. İşbu emrdeki muallem efrâd lâ-akall üç ay ta'lîm görmüş olanlardır. Fakat kadrolar üç aydan fazla ta'lîm görmüş efrâdla ikmâl edilebildiği hâlde üç ay ta'lîm görmüş olanlar da depo kıtaâtına verilecekdir.

8. Evvelâ kıtaâtın ikmâl mevcûdu için celb edilen efrâd-ı ihtiyâtiyye mikdârıyla seneleri, sâniyyen muallem efrâd-ı ihtiyâtiyyenin fazlası ya seneleri, sâlisen gayr-i muallem efrâd-ı ihtiyâtiyyenin mikdârı, râbian jandarmaya verilen efrâd-ı müstahfaza mikdârıyla fazlası, hâmisen gayr-i muallem müstahfaz mikdârı mümkün mertebe sür'atle ve nihâyet seferberliğin on beşinci gününe kadar buraya iş'âr edilecekdir. İşbu ta'lîmât-nâmenin (1, 2, 3, 4) numrolu mevâddı matbûâtla neşr edilmişdir. Oraca da herkesce de ma'lûm olmak üzre neşr ve i'lânı lâzımdır.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 27/5/330

Vukuât:

Teşkîl edilmesi emr edilen depo taburlarının mevcûdu hakkında Kolordudan istifsâr vukuu üzerine depo taburları mevcûdlarının ve teşkîl

etmekde oldukları kolların ve muktezî vesâit-i nakliyyenin mevcûdunun muntazamân bildirilmesi için âlâylara yazıldı.

Mülâhazât:

29/5/330 târihiyle 89. Âlâydan vürûd eden telgrafda ilk günden beri asker celbi ve tedârik-i vesâit-i nakliyye için teşekkül eden komisyonlara muâvenet edildiği ve fakat şuabâtın dikkatle ihzâr edilmesi lâzım gelen kuyûdâtı hâzırlamamış olmalarından batâetle iş görüldüğü bildiriyordu.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 27/5/330

Vukuât:

Vesâit-i nakliyye tedârikinde şu'belerin dû-çâr olduğu müşkilât dolayısıyla tedâbîr-i şedîde ittihâzı için jandarmaya yazıldığı ve müfrezeler vâsıtasıyla jandarmaya muâvenet edilmesi âlâylara teblîğ edildi.

Doksanıncı Âlâyın teşkîl edeceği depo taburuna Mülga Numûne Taburu hey'et-i idâre ve kâtibinin ta'yîni ve mezkûr tabur için başka bir tabur kumandanı mevcûd olmadığı takdîrde ve Binbaşı Bahâeddin Bey'in infikâkı hâlinde şu'be reîslerinden birisinin ve olamadığı takdîrde bir kıdemli yüzbaşının Depo Taburu Kumandanlığına ta'yîni Kolorduya yazıldı.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 27/5/330

Vukuât:

1. Her âlây merkezinde bir depo taburu teşkîl edilecek ve muvakkat seferberlik ta'lîmâtı mûcibince kıtaât ve kollarda fazla kalan efrâd işbu depo taburlarında ta'lîm göreceklerdir.

2. Zâbitân için ahz-ı asker şu'belerinden istifâde olunacakdır.

3. Lüzûmu kadar büyük çaplı mavzer tüfenginin Nezâret-i celîleden der-dest-i irsâl bulunduğu Kolordudan emr buyurulmuşdur.

4. Her âlây kendi ahz-ı asker şuabâtından gelib fazla kalacak efrâd için bu sûretle âlây merkezinde birer depo taburu teşkîl edecekdir.

5. Âlâya mensûb her ahz-ı asker şu'besi ta'lîm ve terbiyeye muktedir birer zâbiti (mülâzım veyâ kıdemsiz bir yüzbaşı) derhâl bu tabura gönderecekdir. Ahz-ı asker kalemi bunları intihâb edib teblîgat-ı lâzıme îfâ etmeli ve isimlerini Fırkaya bildirmelidir. Bu taburlar idâre ve iâşesi şimdilik âlâyların bir taburlarına misâfir verilmek sûretiyle te'mîn edilecek ve

hareketden birkaç gün mukaddem depo taburları ilm ü haberiyle berâber kâmilen Sivas veyâ Zara Ahz-ı Asker Şu'besine devr edilecekdir.

Bu sûretle ahz-ı asker şu'besi bu taburun iâşe ve idâresini te'mîn edecekdir. Yalnız Doksanıncı Âlâya âid depo taburu şimdiden Mülga Numûne Taburu tarafından teşkîl edilecekdir. Binâen aleyh Gürün, Şehr-i Kışla, Aziziye Şu'beleri fazla efrâdını Doksanıncı Âlây Depo Taburuna ya'nî (Mülga Numûne Taburuna) gönderecekdir.

6. Depo taburları mensûb oldukları âlâyların isim ve numrosunu taşıyacakdır. Meselâ Zara'daki tabur Seksendokuzuncu Âlây Depo Taburu, Sivas'dakilere Seksensekizinci ve Doksanıncı Âlây Depo Taburu nâmıyla yâd edilecekdir.

7. Şu'be reîsleri taburlara kumanda edecekler ve şu'besi dâhilindeki zâbitânı ta'lîm ve terbiye husûsunda istihdâm edebileceklerdir.

8. Dokuz şu'beden fazla olan topcu fazla efrâdıyla Sivas'da Doksanıncı Âlây Depo Taburunda ayrıca bölük teşkîl edecekdir. Süvâriler Ondokuzuncu Süvâri Âlâyı Beşinci Bölüğüne gönderilecekdir.

9. Her depo taburu beher (200) nefer olmak üzre mevcûduna göre müteaddid bölükler teşkîl eder.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 27/5/330

Vukuât:

Seferberliğin haftası olduğu hâlde ikmâl efrâdının lâ-şey mesâbesinde olduğu ve tesrî-i sevkleri için şu'belere ve vesâit-i nakliyye müfrezelerine muâvenet etmeleri için yazılmış ise de Kolorduca da cihet-i mülkiyyeye teblîgat îfâsı yazıldı.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 27/5/330

Vukuât:

Peşin para verilmedikce vesâit-i nakliyye cem'inde müşkilâta dû-çâr olunduğu şuabâtdan vâki' olan iş'ârâtdan anlaşıldığı ve ashâbı hakkında tedâbîr-i şedîde icrâsı îcâb etdiği şu kadar ki ahâlîye şu zamânda bir makbuz vermek pek ziyâde zarûretlerini mûcib olacağı ve hükûmet hazîne-i mâliyyeden peşin akçe i'tâsında mümkün olamayacağı ve hâl-bu-ki Tedârik-i Vesâit-i Nakliyye Kanûn-nâmesinin sekizinci mâddesi mûcibince kazâ ahâlîsinin şurûtlarına göre tevzî' olunub derhâl cibâyet olunarak vesâit-i nakliyye ashâbına i'tâsı lâzım geldiği ve binâen aleyh ahâlînin vesâit-i

nakliyyeyi kaçırmalarına meydân verilmemesi için cihet-i mülkiyyeye teblîgat icrâsı Kolorduya yazıldı.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 27/5/330

Vukuât:

Tecemmu' etmekde bulunan efrâddan 97 tevellüdlüler dâhil olduğu 309 tevellüdlülere kadar olan muallem ve gayr-i muallem efrâdın ve 97 tevellüdlülerden 85 tevellüdlülere kadar olan muallem efrâdın tertîb oldukları kıt'alara sevki ve mütebâki ya'nî 97 ilâ 85 tevellüdlü gayr-i muallem efrâdın dahi her âlây merkezinde teşkîl edilecek depo taburlarına i'zâmı Kolordudan teblîğ edildi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 27-28/5/330

Vukuât:

Bil-umûm ceb-hâne kolları ve nakliyye katarlarının doldurulub hâzır bulundurulması Başkumandanlık Vekâletinden emr buyuruluyor. Teşkîl edeceğiniz kolları doldurmak üzre teşkîlât ikmâl olunur olunmaz serîan bildiriniz.

Kolordu Kumandanı

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 27-28/5/330

Vukuât:

Fırkanın hayvânât ihtiyâcâtının ikmâlinden sonra Fırka mıntıkasında fazla kalacak vesâit-i nakliyyeden iki yüz elli binek hayvânının tedârik ve Dokuzuncu Kolorduya irsâli ve şâyed Fırka hareket ederse keyfiyyetin Fırka Kumandanlık Vekâletine teblîği hakkında Kolordudan emr vürûd etdi ve bu emr üzerine Ahz-ı Askerle 90. Âlâyına yazılan tahrîrâtda:

Şuabâtda tertîbât hâricinde 277 binek hayvânı kaldığı ve şimdiye kadar kıtaât ve kollara tertîb edilen vesâit-i nakliyye tamâmen ahz edildiği hâlde Dokuzuncu Kolorduya gönderilmesi iktizâ' eden 250 binek için mezkûr hayvânâtın i'tâ olunacağı ve maa-mâ-fîh kıtaât ve kollara tahsîs edilen vesâit-i nakliyyenin tamâmen ahz edilememesi ihtimâline karşı işbu hayvânâtın evvel-emirde ihtiyâten Doksanıncı Âlây tarafından teşkîl edilen menzil nakliyye kollarına gönderileceği ve ikmâl-i mürettebât edildiği zamân

işbu 250 binek hayvânının Dokuzuncu Kolorduya sevk edileceği ikmâl-i mürettebât edilmezse noksânın menzil nakliyye kollarından ikmâl edileceği ve Fırka hareket ederse mıntıkada kalacak hayvânâtdan tedârik olunarak Dokuzuncu Kolorduya sevkine burada kalacak Fırka Kumandan Vekîlinin ihtimâm edeceği bildirildi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 28/5/330

Vukuât:

Ba'zı âlâylardan mevrûd yevmiyye jurnallerinde yalnız ağırlıklarda bulunabilecek olan gayr-i muallem efrâd mikdârı altmış yetmiş ve daha fazla mikdârda gösterilmekdedir. Hâl-bu-ki taburlara kadar tevzî' edilmiş olan seferî kadroda dört bölüklü bir taburun muhârebe ağırlığında 22 ve büyük ağırlığında 33 ki cem'an 55 nefer vardır. Bunlar revolver ile techîz edileceklerdir. Bunlardan başka revolverle techîz edilecek efrâd beher bölükde dokuzdan 36 ve tabur erkânında da 6 loverli ki bir taburda cem'an 42 nefer muallem revolverli vardır ki şu hâlde bir taburdaki 97 revloverli efrâddan kırk ikisi muallem ve elli beşi gayr-i muallemdir. Mitralyöz Bölüğü ağırlıklarında 19 nefer gayr-i muallem bulunacakdır. Şu hâlde bir âlâyda cem'an 184 gayr-i muallem bulunabilecekdir ve zâten âlâylara beher şu'beden 63 olmak üzre cem'an 189 nefer tahsîs edilmişdir. Şu hâlde her taburda 55 neferden fazla gayr-i muallem efrâd bulunmamak iktizâ' eder. Hattâ seferber kadroya nazaran taburlar 97 tevellüdlülere kadar olan on senelik muallem efrâd ile mevcûdlarını ikmâl eyledikleri hâlde kendi taraflarından teşkîl edilmekde olan depo taburlarından bâlâdaki mikdâr dâhilinde ağırlıklar için mekârîciliğe âşinâ muallem veyâ gayr-i muallem efrâd alabilirler. Binâen aleyh her hâlde sınıf dâhilinde gayr-i muallem efrâd bulundurulmaması mükerreren mübellig emr-nâme ahkâmından olduğundan ona nazaran îfâ-yi muktezâsı.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 28/5/330

Vukuât:

Mülga Doksanıncı Âlây Mitralyöz Bölüğünün zâbitânının ta'yîn etdikleri mahallerin îcâb edenlere teblîğ edildiği ve Kolordudan mevrûd emr-nâmede evvelce mezkûr âlâyın Kolordu Karârgâhına tertîb edilen bir takımın âlâyda ibkası muharrer ise de evvelce böyle bir emr alınmadığı Kolorduya bildirildi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 28/5/330

Vukuât:

Kıtaâtda portatif çadır noksânı te'kîden Kolorduya bildirildi ve kadroda mahrûtî çadır nakline vesâit-i nakliyye tahsîs edilememiş olduğundan mahrûtî çadırların berâber götürülemeyeceği şu hâlde efrâdın her türlü şedâid-i havâiyyeden muhâfazaları sırf portatif çadıra inhisâr etmekde olduğu ve şu hâlde ya portatif çadırların ikmâl edilmesi ve-yâhûd her on nefere bir çadır hesâbıyla mahrûtî çadırların nakline kâfî vesâitin i'tâsı Kolorduya yazıldı.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 28/5/330

Vukuât:

Zara Ahz-ı Asker Şu'be Riyâsetinden vürûd eden telgrafda on senelik muallem efrâddan vürûd edenlerin mikdârı mahdûd olduğu ve binâen aleyh Âlâyın tertîbâtını vaktiyle ikmâl edilemeyeceği Ahz-ı Asker Riyâsetine çekilen ve Fırkaya havâle edilen telgrafdan anlaşılmış ve tesrî-i icâbetleri içi(n) Vilâyete yazılmışdır.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 28/5/330

Vukuât:

Beher batarya başına kadrodan fazla olarak elli neferin daha tertîb ve berâberce götürülmesi ve daha fazla topcu efrâdı kalırsa bunun da ceb-hâne kollarına tertîb olunması Kolordudan bildirildi ve bahsle 30. Âlây Topcu Kumandanlığına yazılan tahrîrâtda ceb-hâne kolları için lüzûmu olanlar evvelce emr edilmiş olduğundan bataryalar için ellişer neferin berâberce götürülmesi yazıldı.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 28/5/330

Vukuât:

Araba ve hayvân sâhibleri ekseriyyetle asker olduğu ve bir kısmının da şehre uğramadan ve bi-l-hâssa geceleri savuşmakda olduğu anlaşılmışdır. Muvakkat seferberlik ta'lîmâtına nazaran seferberliğin i'lânıyla berâber bil-cümle vesâit-i nakliyyenin hemen şu'be merkezlerine tedârik-i

vesâit-i nakliyye komisyonlarına mürâcaat eylemeleri muharrer bulunmuş olduğundan buna nazaran her türlü tedâbîre mürâcaat olunarak seferberliğin ikmâli Kolordu Kumandanlığından emr olundu.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 29/5/330

Vukuât:

89. Âlây Kumandanlığından mevrûd telgrafda depo taburu teşkîl edib etmeyeceği ve edecekse sûret-i ilbâs ve iâşeleriyle hey'et-i zâbitânın nereden i'tâ olunacağı soruluyordu. Cevâben mufassal ta'lîmâtın postada olduğu ve Âlâya mensûb üç şu'benin fazla kalan muallem efrâdıyla gayr-i muallem efrâdı bu tabura verileceği ve şimdilik bir tabura misâfir verilerek te'mîn-i iâşeleri ve ta'lîm ve terbiyeleri için her şu'beden birer zâbit gönderileceği ve nizâmiyye kıtaâtı ilbâs edildikden sonra depo taburlarının ilbâsı emr verildi.

Mülâhazât:

Zara Ahz-ı Asker Şu'besinden gelen telgrafda 89'uncu Âlâyın tertîbât fazlasından depo taburuna müretteb efrâdı almadığı bildirilmişdi. Tabîî ol bâbdaki emrden ma'lûmâtı olmadığından ileri gelmişdir.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 29/5/330

Vukuât:

Kolordu Kumandanlık Vekâletinin Kolordu Ahz-ı Asker Reîsi ve Fırka Kumandanlık Vekâletinin, Fırka Ahz-ı Asker Reîsi tarafından îfâ edileceği Harbiye Nezâretinin iş'ârına atfen Kolordudan bildirildi ve bu emr Fırka Ahz-ı Asker Riyâsetine teblîğ edildi.

Mülâhazât:

Fırka Kumandanlığı kadrosu Kolorduca ta'yîn kılınmış ve yalnız şimdiye kadar bu kadroya nazaran sivil kâtibliğine Kolordu Erkân-ı Harbiyye İkinci Şu'beden Sınıf-ı Sânî Osmân Efendi ta'yîn kılınmışdır. Fırka hazarî kadrosundan me'mûra mâlik olmadığı cihetle ayrıca me'mûr terk edememişdir. Fırka ile berâber alınmayacak olan fazla erzâk sandık derûnuna konarak teslîm edilecekdir. Fırka: Fırka Kumandanlığı Vekâletinden burada terk edilecek depo taburları idâre ve kumandasını ve ahz-ı asker ve vesâit-i nakliyye muâmelâtını ve erzâk ve melbûsât ve sâire gibi mıntıkada bulunan menâbiden Fırkanın istifâde etdirilmesini taleb ve temennî eder.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 29/5/330

Vukuât:

1. Seferber olan kıtaâtdan âsâyiş için kat'iyyen kıt'a ifrâz edilmeyecekdir.

2. Âsâyiş-i mahallî seferber olan jandarma ile te'mîn edilecekdir.

3. Jandarma kumandanları ve sâir âsâyişi te'mîn ile mükellef olanlar âsâyişi münhall her hareketi der-akab en şiddetli bir sûretde te'dîbe salâhiyet-dârdırlar.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

Sevgili vatanımızın sulh ve salâh dâiresinde terakkisine çalışırken Avrupa'da büyük bir harb başladı. Avn-i bârî ile mukaddes hukukumuzu sıyânet için bütün evlâdlarımı silâh başına çağırdım. Seferberliğin daha haftası bitmezden evvel o kadar gencler silâh altına geldi ki ordunun ilk ihtiyâcı doldu. Milletimin gösterdiği bu gayret ve hamiyyetden fevk-âl-ade mütehassis oldum. İnd-el-îcâb tekrâr silâh başına çağırmak üzre şimdilik fazla kalan gayr-i muallemlerden yaşlılara muvakkaten izin verilmesini irâde etdim. Memleketine gidenler silâh altında kalan kardeşlerinin tarlalarındaki işlerini görsünler. Devletim sulh dâiresinde yaşamak istiyor. Cenâb-ı Hâfız-ı Hakikî'nin lûtf ve inâyeti ve Peygamber-i zîşânımızın imdâd-ı rûhâniyyesi ve milletimin gayret ve hamiyyetle memleketimizi ve hukukumuzu her vaz'iyyetde muhâfaza edebileceğimize emînim. Bütün evlâdlarıma selâm ederim. Asker olan evlâdlarımdan büyüklerinin sözünü sözüm gibi bilerek canla başla her işde sarsılmaz bir itâat göstermelerini ve lüzûmu hâlinde ölüme karşı bile yek-vücûd olarak gitmeleri kat'iyyen elzem ve Hakk yolunda ecdâdımız gibi metânetle çalışacak olan ordunun vazîfesini yapacağına mutmainim. Hemen Cenâb-ı Allah her husûsda muînimiz olsun.

Sevgili Büyük Başkumandanımız halîfe-i zîşânımız efendimiz hazretlerinin irâde-i seniyyelerini teblîğ ediyorum. Şu bir haftalık seferberlik derûnunda milletin ve ordunun memnûniyet-i hilâfet-penâhîyi celb edecek derecede gösterdiği gayret ve hamiyyeti ordumuzun selâmet-i müstakıllesi için bir alâmet–i hayr olmak üzre görüyorum. Sırasında ordumuz Balkan Harbi'nin kara lekesini temizlemek için Allah'ın himâyesine sığınarak büyük hâkânımızın irâdeleri dâiresinde canla başla en büyük fedâ-kârlıkları yapmak mecbûriyyetindedir. Hilâfet-i mukaddesenin ve Osmânlılığın beka' ve ordunun vazîfesini yapmakda göstereceği liyâkat ve fedâ-kârlığa bağlıdır. Ve her zâbit ve her nefer bilmelidir ki emirsiz bir adım gerilemek kendisinin ve devlet ve milletin mahvına sebeb olur. Ordu ve millet için ölüm geride, selâmet ve sa'âdet ileride. Düşman top ve tüfengiyle ne kadar dehşet saçarsa saçsın dâimâ ileri gitmeli ve düşünmelidir ki çünki tekrâr ederim ki maddî ve ma'nevî

sa'âdet ancak ileridedir. Her zâbit ve her nefer kendi vazîfesi dâiresinde kendi kendine düşünerek tereddüdsüz iyi hareket etmeye azm eder ve Cenâb-ı Hakk'ın avn-i samedâniyyesine pâk bir îmân ile gönül bağlayarak ileri giderse şanlı babalarımız gibi ordumuzun da muzaffer olacağına emînim.

Başkumandan Vekîli
Enver

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 30/5/330

Vukuât:

Celb edilmekde olan efrâd-ı ihtiyâtiyye ve müstahfaza miyânında (Velospid, motosiklet) otomobil sâhibi olub bunlarla birlikde hidmet etmeği ârzû edenlerden velespid ve motosiklet süvâri kıtaât emr-berliklerinde otomobille geleceklerin mensûb oldukları kolordular ve fırkalar karârgâhlarında istihdâmları tensîb edilmişdir. Ancak mezkûr vesâitin muâyene etdirilerek seferberde kullanılmağa elverişli oldukları hâlde kabûl ve şerâit-i mebhûse dâiresinde istihdâmları muktezîdir. Seferberliğin hitâmında getirdikleri vesâit yine kendilerine âid kalacağı Harbiyye Nezâretinin iş'ârına atfen Kolordudan teblîğ edildi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 30/5/330

Vukuât:

Bil-umûm müstahfaz gayr-i muallem efrâd ile 90 ve 91 tevellüdlü gayr-i muallem ihtiyât efrâdının yedlerine me'zûn bulunduklarına dâir vesîka i'tâ edilmesi ve Fırkanın kıtaât ve kol ve kafile ve depo taburlarıyla jandarma kâmilen mevcûd-ı seferîye iblâğ edildikden sonra fazla kalan efrâdla 1200 nefer mevcûdunda amele taburları teşkîli ve seyyâr orduda hidmete gayri muktedir mütekaid zâbitânın bir tabur ve dört bölük kumandanıyla beher bölüğe birer veyâ ikişer mülâzım ve kıtaâtda vücûdlarından istifâde olunamayan küçük zâbitân ta'yîni hakkında Kolordudan emr vürûd etdi ve kıtaâta teblîğ edildi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 30/5/330

Vukuât:

Seferberliğini te'hîr edecek ef'âl ve harekâtda bulunan veyâ batâeti görülen asker ve sivil zâbitân ve me'mûrîn hakkında muâmele-i lâzıme îfâ edilmek üzre yirmi dört sâate kadar isimlerinin ve ne sûretle batâet göstermiş olduklarının hemen iş'ârı Kolordudan emr edildi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 30/5/330

Vukuât:

Rumeli için 1/210.000 ve Şarkî Anadolu için 1/840.000 ve yeni yazılacak matbû' 1/200.000, Garbî Anadolu için de 1/200.000 mikyâsındaki Türkce haritalar resmî olarak kullanılacakdır. İşbu haritalardan kıtaât ve karârgâhda mevcûd olanların birlikde bulundurulması.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 30/5/330

Vukuât:

Ceb-hâne kollarına ta'yîn edilen mütekaid zâbitânın esâmîsi Ahz-ı Asker Kalemine verileli dört gün olduğu ve hemen kâffesi de Sivas'da mukim oldukları hâlde hiçbirinin vazîfesi başına vürûd etmemiş olmasından teblîgat-ı şedîde icrâsı ve îcâb ederse hükûmet-i mahalliyyeye yazılmasını ve Ceb-hâne Taburu Kumandanlığına ta'yîn edilen jandarma binbaşılığından mütekaid Ali Rıza Efendi'nin yarın mühimme-i hâl Fırkaya mürâcaat Ahz-ı Askere yazıldı.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 30/5/330

Vukuât:

Bugün seferberlik onuncu günü olduğu hâlde vürûd eden muallem ikmâl efrâdıyla vesâit-i nakliyye mikdârı pek cüz'î olduğundan ve ba'zı şu'belerce on senelik muallem efrâdın gelmeleri dolayısıyla yerlerine üçüncü kısımdan efrâd alınması câiz olub olmayacağı sorulduğundan bahsle Ahz-ı Askere yazılan tahrîrâtda askere gelmenin ârzûya tâbi' bir keyfiyyet olmadığı ve kanûna itâat etmeyenler hakkında hükûmetce tedâbîr-i şedîde icrâsı için hükûmetle dâimâ temâsda bulunması ve vesâit-i nakliyye sâhiblerinin der-dest emr edildi.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 30/5/330

Vukuât:

Aynı muhteviyyâtdan bahsle seferberlik tesrîi(?) emr-i mühimmesinin te'mîni Vilâyete de yazıldı.

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 30-31/5/330

Vukuât:

Tertîbât hârici süvâri topcu ve nakliyye kollarına yarar hayvân ve araba bulunduğu hâlde onların da Fırkaya teslîmi Sivas'a Tedârik-i Vesâit-i Nakliyye Komisyonuna yazıldığından bâhis ve Kolordudan vürûd tahrîrât ta'mîmen Ahz-ı Asker Kalemine yazılan vürûd edecek bu gibi vesâitin Doksanıncı Âlâyın teşkîl etmekde olduğu menzil araba bâr-gîr deposuna irsâli bildirildi.

İkamet Mahalleri: Kulakkaya'dan

Târih: 4-5/7/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Samsun'da Onuncu Kolordu Kumandanlığına

Bugün Kulakkaya'ya muvâsalat edildi. Ber-mûcib-i emr-i âlîleri burada iki günlük erzâk bulunmak lâzım gelirken hiçbir şey bulunamadı. Bugün gelen hafîf erzâk kolları derhâl yarın Karahisar'a iâde edileceği gibi taburlardan erzâk celbi için ellişer mekârî sevk edilecekdir. Bunların Karahisar'dan dolub avdet etmesi beş güne mütevakkıfdır. Ağır erzâk kolları da ancak dört gün sonra gelebilecekdir. Binâen aleyh dört güne kadar kıtaâta yeni erzâk vürûd edemeyeceğinden iâşe husûsu son derece kesb-i müşkilât etmişdir. İki hafîf erzâk kolundan alınan cem'an ancak sekiz bin kilo erzâk ile Kulakkaya ve Taşhan'daki kıtaâtın nısf derecede bile istihkak verilemeyecekdir. Binâen aleyh Kulakkaya'da iki günlük erzâk iddihârına me'mûr edilenler gösterdikleri terâhîden dolayı herhâlde mes'ûl edilmelerini ricâ' ederim.

Karahisar'da iâde edilen iki hafîf erzâk koluyla taburların ellişer mekârîsinin tahmîline kâfî erzâk bulunamayacağı da muhakkakdır. Çünki hükûmetce lüzûmu vechle bezl-i gayret olunmuyor. Eğer Karahisar Menzil Noktasına Fırka efrâd ve hayvânâtının yevmî erzâklarını i'tâ edecek vechle külliyyetli erzâk ale-d-devâm iddihâr edilmediği takdîrde dört beş gün devâm edecek müzâyakamız tekerrür ve tevâlî edecekdir. Karahisar Mutasarrıflığına müesser olabilecek evâmir-i şedîde i'tâsını istirhâm eylerim.*

* Belge tarihi itibarıyla buraya alınmıştır.

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 1/8/330

Vukuât:

Giresun'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Fırkalarına âid kâffe-i nevâkısı yakından ve bi-z-zât ta'kîb etmek üzre gayet fa'âl ve şedîd bir me'mûrun intihâb ve Der-sa'âdet'e i'zâm olunacakdır. Melbûsât, techîzât, istihkâm, edevât-ı tahrîbiyye, telefon, araba koşum, süvâri takımı, dûr-bîn gibi her türlü nevâkıs îcâb-ı mufassal, muvazzah, musaddak bir cedvel tanzîm ve gidecek me'mûra i'tâ ediniz ve buradan ta'lîmât almak üzre Samsun'a gönderiniz. Esâs maksad kıtaâtın her nev' noksânının ikmâli ve teveccüh edecek vezâifin tamâmen îfâsıyla Kolordunun kabiliyyet-i harbiyyesinin tekmîli olduğundan az zamânda ikmâl-i nevâkısa muvaffakıyyet hâsıl olmak üzre gerek me'mûr intihâbında ve gerekse cedvelin sıhhat-i tanzîminde son derece basîretkâr-âne hareket ve iltizâm-ı sür'at olunması.

Onuncu Kolordu Kumandanı
Ziyâ

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 2-3/8/330

Vukuât:

29/7/330 târihli raporun ba'zı mâddeleri cevâbıdır.

1. Bir fırkanın Sivas'dan Giresun'a gelmesiyle üç yüz hayvânın safdan hâric kalması şâyân-ı hayretdir. Bu sûretle yaralanan küllî mikdârda hayvân yerine yeniden hayvân tedâriki hâlen ve istikbâlen imkân yokdur. Âhâli yedinde hiçbir vâsıta-i nakliyye bırakmayarak toplamak kanûnen de câiz değildir. Bugün Kolordu henüz mürettebâtını bile ikmâl edememişdir. Yaralı olduğu bildirilen üç yüz hayvânın tedâvi etdirilmesi ve kadro noksânı olan hayvânâtın mahall-i mürettebinden celbi lâzımdır ve bu kadar hayvânın yaralanmasına sebebiyyet verenler haklarındaki ta'kîbâta kemâl-i germî ile devâm olunarak netîcesinin sür'at-i inbâsı

2. Bil-umûm amele taburlarının Anders – Erzincan – Erzurum yoluna gönderilmesi Başkumandanlık Vekâletinin emri iktizâsından olmağla Zara'daki amele taburundan yalnız bir bölük Karahisar'a gönderilecekdir. Yolun ve îcâb eden mebânînin ta'mîrâtına müsâraat kılınarak pey-der-pey ma'lûmât i'tâsı mütemennâdır.

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 2-3/8/330

Vukuât:

10. Kolordu Kumandanlığına

C. 29/7/330 şifre: Giresun Karahisar tarîkinin on kilometre tarafeyninde kabil-i iskân mevâki' Giresun – Kulakkaya – Karahisar'ın pek yakınında vâki' Tamzara'dan ibâretdir. Bu havâlîdeki kurâ ve nevâhî yek-dîgerinden yüz metreden bir kilometreye kadar uzak hânelerden ve perâkende hân ve dükkânlardan ibâret olduğu için bir bölüğe kifâyet edecek kadar dahi müctemi' mebânî bulmak mümkün değildir. Giresun'un garb-i cenûbîsinde on kilometre mesâfede ve muhtâc-ı ta'mîr bir şose ile Giresun'a merbût olarak sâhilde Bulancak nâhiyesi vardır.

Binâen aleyh yapılan istikşâf netîcesinde Fırka Karârgâhı, Fırka Hasta-hânesi, Seksendokuzuncu ve Doksanıncı Âlâylarla, Dördüncü İstihkâm ve Sıhhiyye Bölüğü ve Birinci Seyyâr Hasta-hâne ve Topcu Âlâyının yalnız koşum ve top hayvânâtıyla numro neferâtı ve Fırka Anbarı Giresun'da ve Seksensekizinci Âlây ve Ekmekci Takımı Bulancak'da ve Topcu Âlâyının hayvânât-ı mütebâkıyyesi ve Süvâri Bölüğü ve Birinci İstihkâm Bölüğü hayvânât depoları ve erzâk kolları merkezi ve îfâ-yi vazîfe eylemek üzre İkinci Seyyâr Hasta-hâne, Menzil Anbarı Karahisar'da, mutavassıt anbar ile bir ekmekci takımı Kulakkaya'da iskân edilecekdir. Topcu Âlâyının bu sûretle iki kısma taksîmi ile yedi yüz hayvânın Karahisar'da bırakılması iâşenin tehvîni emelinden ve orada ot ve saman bulunması ve Giresun'da tekmîl hayvânâtı alacak mebânî bulunmaması yüzündendir. Tervîc edilmişdir.

Bu sûretle hareket hâlinde dört ay zarfında yedi yüz elli bin kilonun naklinden tasarruf edilecekdir. Âlâyın kâffesinin Karahisar'da terki kışın yapılacak bir sevkıyâtda Âlâyın günlerce yollarda kalmalarını mûcib olacağından ve hayvânâtı yoracağından tensîb edilmedi. Karahisar'da hayvânâta iyi bakılmasını te'mîn için her taburdan birer zâbit me'mûr edileceği gibi Birinci Tabur Kumandanı Binbaşı Abdullah Efendi de oradaki kuvâ-yı askeriyye kumandanlığına ta'yîn olunacakdır. Topcu Âlâyı Kumandanının da re'y ve mütâlaaları aynı merkezdedir. Bu husûs hakkında 7/8/330 târihine kadar bir emr-i kumandanîleri vürûd eylemediği takdîrde ertesi günden i'tibâren ber-vech-i ma'rûz tertîb dâiresinde kıtaâta konak emri i'tâ olunacağı ma'rûzdur.

Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 3/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

C. 2-3/8/330 şifreye: İâşenin münhasıran geriden te'mîn edileceği evvelce iş'âr olunduğuna ve vesâit-i nakliyye-i mahalliyyeden tûl müddet istifâde edilemeyeceği gibi zâten işbu mekârîler ceb-hâne kollarına müretteb olub der-dest-i celb bulunduğuna binâen merkez sıkletin Giresun'a nakli ve Bulancak'da Âlâyın bulundurulması muvâfık değildir. İâşe mülâhazâtı ve Giresun mevkiinin bu kadar izdihâma gayr-i müsâid bulunması hasebiyle hafîf ceb-hâne kollarıyla birlikde bütün topcu âlâyının Karahisar'a nakli ve Seksensekizinci Âlâyın Kulakkaya'da ibkası ve tertîbât-ı serîanın iş'ârınız vechle îfâsı ve konakların sûret-i tathîri hakkındaki ta'lîmât der-dest-i teblîğ olub on teşrîn-i evvelden mukaddem konak tertîbâtına mübâşeret edilmemesi ve tertîbât-ı müttehazayı müş'ir krokinin ilk vâsıta ile irsâli.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 3/8/330

Vukuât:

Onuncu Kolordu Kumandanlığına

C. 2-3 Teşrîn-i evvel 330 şifre: Fırkanın bugün Giresun ve civârında iâşe eylediği efrâd üç bin iki yüze bâliğ olmakda ve yalnız un ve arpa olarak yevmiyye otuz bin kıyye erzâka ihtiyâc bulunmakdadır. Gerek Ordu kazâsından ve gerek Samsun'dan gayr-i vâki' olan cüz'î muâvenet de inzimâm etdiği hâlde ahâlî mekârîleriyle kollar ancak idâre-i yevmiyyeyi te'mîn etmekdedir. Bu kadar mesâiye rağmen Kulakkaya'da ve Giresun'da on günlük bile erzâk iddihâr olunamamışdır. Ahâlînin bu sûretle muâvenetinin ilâ âhirihi devâm edemeyeceği ve kış basınca nakliyyâtın dû-çâr-ı müşkilât ve sekte olacağı tabîî bulunduğundan kolların teksîri veyâ tezyîd-i kuvveti için hiss edilen lüzûm her ihtimâle karşı tedbîrli bulunmakdan münbaisdir. Dünki telgrafla da arz olunduğu üzre Topcu Âlâyının kâmilen Karahisar'a sevki gerçi emr-i idârece pek büyük teshîlâtı mûcib olacakdır. Ancak kânûn-ı evvel ve sânîde Âlâyın Giresun'dan âcilen irkâbı iktizâ' ederse Âlây Karahisar'dan üç günde gelemez ve bu sefer esnâsında hayvânâtı ezilir. Zîrâ yollar sarf edilen mesâiye rağmen henüz matlûb derecede düzelememiş olduğu gibi teşkîlât-ı arziyye de topcunun müreffehen mürûruna müsâid yol inşâsına müsâid değildir.

Top ve toparlakların burada bırakılarak hayvânâtın kâmilen Karahisar'a gönderilmesi ise ta'lîm ve terbiyeye ve top-keşân hayvânâtın hamlaşmalarına meydân verecekdir. Şu hâle nazaran muktezâsının emr buyurulması.

Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 3-4/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Ordu Kumandanlığı vâsıtasıyla Başkumandanlık Vekâlet-i celîlesinden mevrûd emr-nâme sûreti melfûf olduğundan ahkâmına riâyet edilecekdir.

2. Revir ve hasta-hâneler ittihâz olunacak ebniye en havâ-dâr ve geniş olanlarından intihâb edilecekdir.

3. Konak hakkında âtîde sıraya riâyet olunacakdır.

a. Bil-umûm emâkin-i emîriyye

b. İbâdet-hâneler (Muayyen bir sâha dâhilinde ibâdet için kâfî mikdârda işgal edilmemiş ibâdet-hâne kalmalıdır.) ve bu husûsda hükûmet-i mahalliyye ve belediyye ile i'tilâf edilmelidir.

c. Oteller, hânlar, kahve-hâneler.

d. Mektebler.

e. En büyük ve en metîn binâlardan başlamak şartıyla mebânî-i husûsiyye. Ale-l-umûm konakların tahrîb, telvîs ve yangından vikayesi için tedâbîr-i lâzımeye tevessül ve sık ve sık teftîş edilmelidir.

4. Seferiyye nizâm-nâmesinde muharrer olduğu vechle konaklarda zabt ü rabtın ve husûsuyla dâhilî ve hâricî emniyyetin te'sîsi ve ahâlî ile efrâd arasında vukuu muhtemel uygunsuz ahvâlin zuhûruna mâni' tedâbîrin ittihâzını emr ederim.

Mülâhazât:

Taalluku cihetiyle melfûf Başkumandanlık Vekâletinin emr-nâmesi âlây kumandanlıklarına teblîğ edilmişdir.

Sûret

Ahvâl-i hâzıra-i siyâsiyye dolayısıyla tekmîl seferber kıtaâtı emr-i ahîre değin hâl-i seferberîde bulundurulması zarûrîdir. Binâen aleyh ordular efrâd ve hayvânâtın fenâ' havâlarda muhâfazası için şehir, kasaba ve sâiredeki mahall-i meskûneden istifâde ederek konak veyâ köy ordugâhlarına yerleşmeğe müteallik tedâbîre derhâl tevessül edeceklerdir.

Ordularca kolordulara geniş iskân mıntıkaları tefrîk ve ta'yîn edilecek ve bu bâbda ileride büyük cüz'-i tâmlarla ameliyyât icrâsı ve şimdiye kadar kendilerine verilmiş olan vezâif-i harbiyyenin hîn-i hâcetde îfâsı için îcâb eden noktalarda sür'atle toplanabilmek imkânı nazar-ı dikkate alınabilecekdir. Fırkalar gece ve gündüz serîan toplanabilmelidir. İctimâ' mahalleri bu maksadı te'mîn edecek sûretde intihâb edilmelidir. Efrâd yalnız ibâdet-hânelere değil belki kabil-i isti'mâl her nev' mebânîye yerleşdirilmelidir. Ancak binâen kat'iyyen kâfî gelmediği hâlde köy ordugâhı te'sîsi ve pey-der-pey çadırdaki efrâd için barakalar ve sâire yapılmalıdır. Mevcûd ahırlar hayvânâtı istîâba kâfî gelmediği hâlde merbût lâhikada gösterildiği vechle derhâl sahrâ ahırları inşâ edilmelidir. Ceb-hâne kolları ve nakliyye katarları kıtaât-ı askeriyyenin gerilerine yerleşdirilebilir.

Beşinci ve Altıncı Kolordulârın konaklara yerleşdirilmesi husûsunda Birinci ve İkinci Ordulara, Onuncu Kolordunun mahall-i meskûneye yerleşdirilmesi için de İkinci ve Üçüncü Ordular müştereken karâr ittihâz edeceklerdir. Kolordular bu sûretle ikamet için müteyakkız keşfiyyât ve ihzârâta hemen başlayacaklardır. Kolordu kumandanları iklimin hâline nazaran kıtaât-ı askeriyyenin konaklara yerleşecekleri zamân bi-z-zât ta'yîne salâhiyet-dârdırlar.

Ancak kıtaâtı konaklara geçirmezden lâ-akall beş gün evvel keyfiyyet ordu kumandanları vâsıtasıyla Başkumandanlığa bildirilmelidir.

Kıtaât konakları ancak iyice tathîr ve dezenfekte edildikden sonra işgal etmelidirler. Dezenfeksiyon şu sûretle icrâ' edilmelidir.

Bir mevkideki umûm emrâz-ı sâriyye hastalıkları bil-cümle eşyâlarıyla birlikde boş hânelerden birine teblîğ edilerek iâşeleri me'mûrîn-i mahalliyye ma'rîfetiyle te'mîn edilecekdir.

Askere tahsîs edilen mebânî derûnunda en basît sûretde ikamete hâdim eşyâ bırakılıb mütebâki fazla eşyâ bodrumlarla anbarlara konacakdır.

Duvarlara kâğıd kablı olsalar da sulu kireçle badana edilecek veyâ duvar iyice ıslanacak sûretde (süblime) mahlûlü serpilecekdir.

Döşemeler Arab sabunuyla badana ve su ile yıkanacakdır. Hânelerin cümlesi hâmiz-i kibrîtle veyâ kükürtle tütsülenerek kehle, tahta kurusu gibi haşerât mahv edilecekdir.

Fırka ser-tabîbleri tarafından teşkîl edilecek olan dezenfeksiyon müfrezeleri bâlâda muharrer husûsâtdan mâ-adâ bil-umûm helâları, gübrelikleri, sokakdaki lağımları kireçlemeğe mükellefdirler. Konakdaki kabların yüzde iki nisbetinde sıcak soda mahlûlüyle yıkanması bi-l-hâssa nazar-ı dikkate alınacak husûsâtdandır.

Bu bâbda lâzım gelen soda konaklardan tekâlîf-i harbiyye usûlüyle tedârik edilecekdir. Bunlardan mâ-adâ mahâl-i meskûnede yiyecek ve

içeceğe müteallik satılan şeylerle bi-l-hâssa satanlar sıhhiyye zâbitânı tarafından taht-ı nezâretde bulundurulacakdır.

Kıtaât-ı askeriyye tarafından isti'mâl edilecek olan çeşmeler, kuyular askerin vürûdundan birkaç evvel Kolordu sıhhiyye me'mûrları tarafından kabil-i isti'mâl olub olmadıkları tedkik edilecekdir.

Mevcûd çeşme ve kuyulardan her birinin üzerine kabil-i isti'mâl olub olmadıkları yazılacakdır. Kabil olduğu hâlde kuyulara tulumba konması münâsibdir.

Ahâlînin askerle aynı hânede ikameti memnûdur. Bu hâlde efrâda zâbitânın ahâlî ile birlikde birer ikişer hânelerde ikametlerine müsâade olunamaz.

Îcâb eden tedâbîr-i sıhhiyyeye derhâl başlanıb vaktiyle ikmâl edilebilmesi için intihâb edilen konaklar askerin yerleşmesinden lâ-akall on beş gün evvel kolordu veyâ fırka ser-tabîblerine bildirilmelidir. Bir konak ancak dezenfekte edildikden sonra ikamete sâlih bulunur. Bu husûsda mukarrerâta riâyet etmeyenler şedîden tecziye edileceklerdir.

Cihet-i askeriyyece kullanılacak ahırlar evvel-emirde iyiden iyiye tathîr edilecek, eski gübrelerle otlar kaldırılacak ve ahırların zemînleri tesviye edilecekdir. Yemlikler yüzde iki nisbetinde sıcak soda mahlûlüyle yıkanmalı ve duvarları iki metre irtifâa kadar hafîf kireçle badana edilmelidir.

Hayvânâtın vurulub yaralanmalarına meydân verilmemek için ahırların tertîbâtına göre kıtaât tarafından ta'mîr edilmelidir.

Başkumandan Vekîli
Enver

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 4/8/330

Vukuât:

Samsun'da Onuncu Kolordu Kumandanlığına

C. 3 Teşrîn-i evvel 330. Kâr-gîr iskele cihet-i mülkiyyeden bir müteahhid vâsıtasıyla yapdırılmakdadır. Medhalinin tevsîi için İstihkâm Bölüğü istihdâm edilerek irkâbın teshîli için bir kısm-ı müsellesi imlâ' etdirilmiş ise de dalgalar tahrîb eylediğinden ikinci def'a yeniden doldurulmuşdur. Burada tecârib-i sâbıka ile taayyün eylediği üzre Samsun'da olduğu gibi ahşâb iskelesine dalgaların şiddet-i tahrîbinden dolayı imkân olmadığından yerli iskele inşâ' edilemedi. Esâsen fırtınalı havâlarda ne taş iskeleden ve ne de sâir bir mahalden irkâb ve ihrâc ameliyyesi mümkün değildir. Binâen aleyh ân-ı lüzûmunda isti'mâl edilmek üzre sehba üzerine mevzû' üç aded iskele tertîbâtı üç gün akdem yapdırılıb hitâma erdirildi. Şimdiye kadar arz-ı ma'lûmât edilmemesi işbu iskelelerin bir irkâb ve keşfi yapdırılan âher bir mahalle ihrâc

tecrübesi yaparak netîcesini berâberce bildirmek maksadından ileri gelmişdir. Fakat birkaç gündür havânın müsâid gitmemesi yüzünden tecrübelerin yapılamadığı ve ân-ı müsâade intizâr olduğu ma'rûzdur.

Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 4-5/8/330

Vukuât:

Kolordu Kumandanlığına

3/8/330 târih ve 451 numrolu şifreli telgraf-nâme-i kumandânîleri mûcibince ber-vech-i âtî tertîbât ittihâz edilmiş ve krokisi rabt edilmişdir.

1. Merbût krokide gösterildiği vechle kıtaât efrâd ve hayvânâtı kâmilen konak ve ahırlara yerleşdirilecek ve konaklara sokulmadan mevcûd malzeme ile ber-mûcib-i ta'lîmât tathîrât-ı sıhhiyye icrâ' edilecekdir.

2. Kulakkaya ve Giresun'daki kıtaât Kulakkaya'daki mutavassıt anbardan ve Giresun'daki Fırka Anbarından, Karahisar'daki kıtaât doğrudan doğruya menzil anbarından iâşe edilecekdir.

a. Ekmek: İki ekmekci takımından üç mevkide de birer müfreze bulundurulacakdır ve ekmeklerin hüsn-i tabhı te'mîn edilecekdir.

b. Saman: Karahisar mevkiinden ve civârından Kulakkaya'da ve civârdan ve Karahisar'dan, Giresun'da Bafra'dan celb edilecek ot ve samandan tedârik olunacakdır.

c. Odun: Kulakkaya ve Karahisar ve civârdan, Giresun'daki kıtaât Tirebolu ve Keşab'dan celb ve iddihâr edilecekdir.

Hidemât-ı Sıhhiyye: Giresun ve Karahisar'da bulundurulacak seyyâr hasta-hâne etibbâsı buralarda birer mevki' hasta-hânesi te'sîs edeceklerdir.

Kulakkaya'daki Âlây dahi Âlây etibbâsı nezâretinde elli altmış yataklık bir hasta-hâne vücûda getirecekdir.

Karahisar'da güzel hasta-hâne mevcûd olub malzeme ve eşyâsı vardır. Yalnız eczâ-yi tıbbiyye gönderilmek lâzımdır. Kulakkaya için eşyâ ve malzemece buradan muâvenet olunacakdır.

4. Muvâsala ve Muhâbere: Giresun, Kulakkaya, Karahisar'da telgraf merâkizi vardır. Kulakkaya telgraf-hânesine vaz' olunan bir makine ile mübrem husûsata âid mevâdd için telefonla dahi muhâbere mümkündür. Kışın fırtınalı zamânlarda ekseriyâ bu muhâberâta direklerin yıkılmasından sekte-i ârız olduğu tahkik kılınmışdır. Maa-mâ-fîh kış, fırtına ve tipi zamânlarında tehlikeli mahallerde inşâ' edilecek barakada bulundurulacak amelelerle karlar süpürtüldüğü gibi telgraf hudûdunun muhâfazası da nazar-ı

dikkatde bulundurulacakdır. Kolların kışın fırtınalı zamânlarında derhâl muâvenetlerine şitâb edebilmeği te'mîn için evvelce yollar hakkındaki mütâlaâtda arz edilmiş olduğu vechle Karahisar'dan Tamdere'ye telefon temdîd etdirilmesi zarûrîdir. Giresun ile Karahisar arasında hükûmetin haftada iki gün muntazam postası vardır. Maa-mâ-fîh gidib gelen erzâk kolları ve mekârî kafileleri de mevâridât ve mürâselât husûsunda istifâde edileceği gibi zarûret hâlinde süvâri-i mahsûsla da te'mîn edilecekdir.

5. Konak: Hakkındaki emr-nâme-i kumandânîleri vürûd etdiği ânda tathîrâtı müteâkıb kıtaât yeni mevâki' ve konaklara sevk edileceklerdir.

Kulakkaya mevkiini bi-z-zât gidib görmedim. Fakat zâbitândan ve gerek Giresun Kaim-makamlığından icrâ' edilen tahkikata nazaran Kulakkaya mevkii 1700 metre irtifâında Giresun'un yaylası olub hâneleri pedavra tahtasından i'mâl edilmiş ve sıvasız olub şedâid-i şitâiyyeye ve te'sîrât-ı havâiyyeye mukavemet edecek hâlde değildir ve şu hâl efrâdın ahvâl-i sıhhiyyelerine son derece te'sîr edecekdir. Re'y-i âlîlerine tevâfuk eylediği takdîrde el-yevm Kulakkaya'da bulunan Seksensekizinci Âlâyın ya evvelce arz edildiği vechle Bulancak'da ve-yâhûd Topcu Âlâyıyla birlikde Karahisar'da iskânına emr ve müsâade buyurulması ma'rûzdur.

Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 5/8/330

Vukuât:

Giresun'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

20/7/330 târih ve 272 numro ile teblîğ edilmiş olan husûsât menzil kollarına âiddir. Hafîf ve ağır erzâk kollarına âid olub Ordu Kumandanlığı emr-nâmesine leffen mevrûd Başkumandanlık Vekâleti emr-nâmesinden sekiz adedi gönderilmişdir. Ahkâmına riâyet olunması.

Mülâhazât:

Kulakkaya'da Erzâk Kolları Kumandanlığ(ın)a yedi nüshası rabt edilerek gönderilmişdir.

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 5/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Topcu Âlâyının ikiye inkısâmı gayr-i câizdir. Îâşenin teshîli için mezkûr âlâyın bütün mevcûduyla Karahisar'da konaklaması lâzımdır. Bu sûretle hem

hayvânât sıyânet ve âlâyın ta'lîm ve terbiyesi ve inzibâtı te'mîn edilmiş olur. İrkâb için Giresun'a hareketdeki müşkilât mevcûd fevâide nisbetle hiçdir. Zîrâ hayvânâtın kışın Karahisar'da beslenmesi ve semirtilmesi mümkün ve Giresun'da ise belki yemsiz kalmaları muhtemeldir.

Kolordu Kumandanı
Mîr-livâ
Ziyâ

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 5-6/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Giresun'da bulunan dört erzâk kolunun efrâd ve arabaları bil-muhâbere menzilde bulunan deve kollarıyla Karahisar'da pey-der-pey mübâdele edilmesi Kolordudan bildirilmekle mübâdelenin icrâsıyla Menzil Kolları Kumandanlığına yazıldı. Üçüncü Deve Kolu bugün Karahisar'dadır. Altıncı Kol yarın, İkinci Kol târihinden beş gün sonra, Yedinci Kol altı gün sonra Karahisar'da bulunabilecekdir. Üçüncü Kola mahall-i intizâr emri verilmişdir. Mezkûr deve kollarının târih-i vürûdlarına nazaran tarz-ı mübâdelenin icrâsı mütemennâdır.

Kolordu Kumandan Vekîli
Avni

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 6/8/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Karahisar'da Menzil Nokta Kumandanlığına

Kulakkaya'da Erzâk Kolları(na)

1. Menzilde bulunan deve kollarıyla dört ağır erzâk kolunun araba ve efrâdı ayrıca intizârlara hâcet kalmayarak ve harekâta halel gelmeyerek pey-der-pey Karahisar'da tebdîl edilecekdir.

2. Bugün Üçüncü Menzil Deve Kolu Karahisar'dadır. Altıncı Deve Kolu da bugün, İkinci Deve Kolu beş gün sonra, Yedinci Kol altı gün sonra Karahisar'a gelecekdir.

3. Buna nazaran ağır erzâk kollarımız Karahisar'a vâsıl oldukca oradaki deve kolları zâbitânına efrâd ve arabaları teslîm ederek deve

kollarının deve ve efrâdını alacaklardır. Ağırlıklara mahsûs at arabalarıyla eslihanın tebdîline hâcet yokdur.

4. Her kol efrâd ve arabalarını teslîm ederek yerine efrâd ve develerin alındığını mikdârını fırkaya bildirecekdir ve yine nakliyyâtına devâm edecekdir.

5. Buna nazaran hangi gün hangi kolların mübâdele edilmiş olacağının şimdiden inbâsı.

Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 6/8/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Kolordu Kumandanlığına

Doksandördüncü Âlây Kumandanı bu sabâh Ordu'dan avdet etdi. Dakik hâric olmak üzre sâir erzâkın üç dört günlük olarak oraca tedâriki kabil olduğunu ve ancak ahîren yağan yağmurlardan dolayı yollar pek çamur olduğundan ve yolda geçirilecek bir gece için Âlâyın istirâhatini te'mîn edecek mebânî ve çadır kuracak düz mahall bulunmadığından bahren sevkin mûcib-i suhûlet olacağını ifâde eyledi. Hayvânât taburun hareketi müteâkıb berren ve ağırlıklar çaparlar vâsıtasıyla bugün bahren sevk edileceğinden yalnız efrâdın yarın buraya gelecek olan Bezm-i Âlem vapuruyla gönderilmesine müsâade buyurulması müsterhamdır.

Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 7/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

C. 4-5/8/330 tahrîrâta. Seksensekizinci Âlâyın topcu ile berâber Karahisar'da iskânı münâsibdir.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 7/8/330

Vukuât:

C. 6/8/330 şifre: Doksandördüncü Âlâyın bahren sevki câiz değildir. Yolda Âlâyın istîâbına kâfî mebânî yoksa birer gün fâsıla ile taburların ayrı ayrı yola çıkarılması münâsib olur.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

Mülâhazât:

Şifâhen tebliğ edilmişdir.

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 8/8/330

Vukuât:

1. Karîben verilecek konak emri üzerine kıtaât ber-vech-i âtî konaklara yerleşeceklerdir.

Giresun'da: Fırka Karârgâhı, Mûsika, 89. Âlây, 90. Âlây, 4. Bölük İstihkâm, Sıhhiyye Bölüğü, Birinci Seyyâr Hasta-hâne, Birinci Ekmekci Takımı, Depo Taburu 94., Seyyâr Jandarma, Fırka Anbarı.

Kulakkaya'da: Birinci İstihkâm Bölüğü, İkinci Ekmekci Takımı, Fırka Mutavassıt Anbarı.

Karahisar'da: 88. Âlây, Topcu Âlây 30., Birinci Süvâri Bölüğü, İkinci Seyyâr Hasta-hâne, İkinci Ekmekci Takımı, Bâr-gîr Deposu, Öküz Deposu, Erzâk Kolları Merkezi, Menzil Anbarı.

2. Karahisar'da Topcu Âlâyı Kumandanı Fon Berig Bey ve Giresun'da Doksanıncı Âlây Kumandanı Kâzım Bey konak kumandanıdır.

3. Konak kumandanları îcâb eden konakcı müfrezelerini derhâl konak mahallerine sevk ederek konakları kıtaâta taksîm ve mukaddemâ gönderilen ta'lîmât-ı sıhhiyye dâiresinde tathîrât-ı mukteziyyeyi icrâ' edecekler ve ihzâr etdiklerini Fırkaya bildireceklerdir. Kıtaâtın konakları sevk ve idhâli için Fırkadan verilecek emre intizâr edeceklerdir.

4. Giresun'daki konakların kıtaâta sûret-i taksîmini müş'ir pusula ihzâr edilmişdir. Konak mahalleri kıtaât konakcılarına Fırka Erkân-ı Harbiyyesine mülhak Mülâzım-ı evvel Kadri Efendi tarafından gösterilecekdir. Konak kumandanları çeşmeleri kıtaât efrâd ve hayvânâtına taksîm eylemeli, emr-i inzibâtı te'mîn ve yangına karşı îcâb eden tertîbâtı ittihâz eylemeli ve mevcûd vesâit-i itfâiyyenin, tulumbanın nerelerde bulunduklarını bi-t-tahkik kıtaâta bildirmelidir.

5. İâşe: Erzâk Kolları, Karahisar Menzil Anbarından erzâkı Kulakkaya'ya nakl edecekdir. Bunlara âid hareket cedvelleri Fırkadan ayrıca kendilerine verilecekdir. Kulakkaya ve Giresun'daki kıtaât erzâklarını Kulakkaya'dan ahz edeceklerdir. Karahisar'daki kıtaât iâşelerini doğrudan doğruya menzil anbarından te'mîn edecekler. Giresun Anbarı ahvâl-i fevk-al-âde için ihtiyâtdır. Ancak Kulakkaya'da bulamayan erzâkı verecekdir. Bil-cümle eşyâlar, erzâk tevzîâtı husûsunda dâimâ Fırkanın emrine tâbidirler.

6. Hidemât-ı Sıhhiyye: Birinci Seyyâr Hasta-hâne Giresun'da, İkinci Seyyâr Hasta-hâne Karahisar'da birer mevki' hasta-hânesi te'sîs edeceklerdir. Âlâylar bundan başka ayrıca revirlerini güşâd edeceklerdir. İstihkâm Bölüğü efrâdıyla gelib geçen efrâdı tedâvi etmek üzre Kulakkaya'da yirmi beş yataklık bir hasta-hâne terk edileceği, İstihkâm Bölüğü tabîbi ile erzâk kolları tabîbi tarafından idâre olunacakdır. İstihkâm Bölüğü tabîbi gelinceye kadar İkinci Seyyâr Hasta-hâneden Yüzbaşı Mustafa Efendi Kulakkaya'da kalacakdır.

7. Vesâit-i Muhâbere: Karahisar'la Giresun arasında haftada iki gün hükûmet postası vardır. Bundan başka hafîf erzâk kollarıyla Kulakkaya Karahisar arasında ve kıtaât mekârîleriyle Giresun ile Kulakkaya arasında mürâselât icrâ' edilecek Kulakkaya'daki idâre me'mûru mutavassıt postalık vazîfesi îfâ edecekdir. Giresun'dan Kulakkaya'ya erzâk almağa gidecek kafile me'mûru bir kerre Fırkaya uğrayarak mevcûd evrâkı alıb Kulakkaya'da idâre-i me'mûrîne teslîm ve mûmâ-ileyh de erzâk kolları vâsıtasıyla Karahisar'a derhâl îsâl edecekdir. Karahisar'dan da aynı sûretle muhâbere te'mîn edilecekdir.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 8-9/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığ(ın)a

Sevkıyât hattı ve menzil noktalarındaki seyâhat-ı tedkikiyyeden âlây merkezi olan Kulakkaya'ya geldim. Ümerâ ve zâbitân iş başında efrâdı neş'eli ve sıhhatde buldum. Başda zât-ı âlîleri gibi muhterem bir kumandanı bulunan Fırka Erkân İdâresini tebrîk ederim.

Sivas Vâlîsi
Muammer

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 10/8/330

Vukuât:

Kolordu Kumandanlığına

8-330 telgraf-nâme-i kumandânîlerinde teşrîn-i evvelin onuna kadar konaklara girilmemesi emr buyurulmuşdu. Yevm-i mezkûr hulûl eylediğinden tathîrât-ı sıhhiyyenin icrâsını müteâkıb konaklara girilib girilmeyeceğinin emr ve iş'ârı ma'rûzdur.

Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 10/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Evvelce teblîğ edilen konak emrinde mekâtib mebânî-i husûsiyyeye takaddüm edilmiş idi. O emrin bu fıkrası ber-vech-i âtî ta'dîl edilecekdir.

Mebânî-i husûsiyyenin iyi ve metîn olanlarının mekâtibe takaddüm edilecek mekâtibden ancak zarûret hâlinde istifâde olunacakdır. Tertîbât-ı müttehaza îcâb ediyor ise bu emre göre ta'dîl edilmelidir. Mekâtibden maksad Osmânlı, ecnebî bil-umûm mekteblerdir.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

Târih: 12/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

30/7/330 târih ve 3019 numrolu emr-i kumandânîlerine cevâbdır.

Birinci İstihkâm Bölüğü Ordugâhı mahalli Tam'dadır. Ahvâl-i umûmiyyesi sıhhat nokta-i nazarından muvâfık olub bataklık ve sâireden ârîdir. Efrâd şimdilik hânlarda ikamet etmekde olub altlarında kerevit ve döşeme tahtaları mevcûddur.

Su Tamdere gözesinden tedârik olunur kabil-i şürb ve tahârete sâlihdir.

Ordugâh civârı kâmilen ormanlık olduğundan mahrûkat ormandan suhûletle tedârik edilmekdedir. Efrâdın ekmeği Tamdere'deki fırında ve bölükde mevcûd fırıncı neferleri tarafından pişirilmekdedir. Hayvânâtın

tavlaları mazbût ahırlardan ibâret olub ahvâl-i havâiyyeye ma'rûz değildir. Yemleri ise yevmiyye üç kilo arpa ve dört kilo samandan ibâretdir. Yolda bozulan arabalar bölüğün demirci neferi vâsıtasıyla ta'mîr edilmişdir. Üç aded vurgun hayvân mevcûddur. Esbâbı esnâ-yi hareketde semerlerin uygun olmamasıdır. Muhtâc-ı ta'mîr olan semer Karahisar'a gönderilmişdir.

Bölüğün mevkii olan Tamdere, Giresun'a 65 ve Karahisar'a 35 kilometre mesâfede bulunduğundan efrâdın istihmâmı kabil olamıyor. Efrâdın elleri, yüzleri, ayakları temizdir.

Havalar mevsime nazaran hâl-i i'tidâldedir.

Bölükde doktorun mevcûd olmaması ve ta'yîn edilen doktorun henüz bölüğe iltihâk etmediği ve bu husûs da müteaddid def'alar mürâcaat olunmuş ise de el'ân bir semere hâsıl olmadığından yevmiyye bölükde on on beş nefer hasta haberi vermekdedirler. İçlerinde ağır hastalar Kulakkaya Hasta-hânesine gönderiliyor. Tamdere ile Kulakkaya arasında otuz kilometre mesâfe olduğundan hastalar hasta-hâneye gidinceye kadar ziyâdesiyle dûçâr-ı müşkilât olduğu gibi hasta tezkereleri doktor tarafından imzâ' ve tasdîk edilmedikce hasta-hâneye kabûlden imtinâ' ile geriye iâde ediliyor.

Bölük doktorsuzlukdan ve ilâcsızlıkdan pek ziyâde müşkilât çekmekdedir. Ehemmiyyetsiz bir hastalık arz edilen esbâbdan dolayı kesb-i vahâmet ederek efrâdın sebeb-i mevti olmakdadır.

Silâhlar zeytinyağıyla yağlanmakdadır. Paslı bir hâlde değildir. Elden geldiği kadar silâhlara bakılmakdadır.

Bölüğümüzde hâl-i firârda dokuz nefer olub pey-der-pey vürûd etmekdedirler. Esbâb-ı firâr su'al edildikde harclıkları olmadığından bahs etmekdedirler.

1. İstihkâm Bölüğü Kumandanı
Yüzbaşı
Ömer

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 16-17/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Otuzuncu Fırka Üçüncü Ordunun emrine verildiği Harbiye Nezâret-i celîlesinden emr ve iş'âr buyurulmuşdur.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 17/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Makineli tüfenk bölüğünü hâvî bir âlâyın bahren Trabzon'a sevk edilmek üzre ihzârı Başkumandanlık Vekâlet-i celîlesinin iş'ârı üzerine beyân olunur. Bu bâbda Üçüncü Ordu Kumandanlığına da ma'lûmât verilmişdir.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

Erzurum'dan
(1)7/8/330

Otuzuncu Fırka Kumandanlığ(ın)a

1. Ruslar Karadeniz'de bulunan filomuza 16 Teşrîn-i evvelde taarruz etmişlerdir. Ruslardan bir ganbot, bir torpil gemisi, üç zâbit, 83 nefer esîr alınmışdır. Bizden zâyiât yokdur.

2. 30'uncu Fırka, Üçüncü Orduya ilhâk edilmişdir.

3. Fırka, Karahisar Kelkit üzerinden derhâl Bayburd istikametine hareket edecekdir.

3'üncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 18/8/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Fırka dört kademe olarak 18 Teşrîn-i evvelden i'tibâren Bayburd istikametinde yürüyüşe başlamışdır. İlk kademe 25 minh Bayburd'a muvâsalat edecekdir Konak mahalleri Kulakkaya, Tamdere, Karahisar, Alucra, Şahid?, Şiran, Kelkit - Çayra - Bayburd'dur.

30. Fırka K.
A. O.

Târih: 19/8/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Fırka yürüyüşe başladı. Onuncu Kolordudan alınan emirde makineli tüfenkli bir piyâde âlâyının bahren Trabzon'a nakli emr olunmuş bulunduğundan Seksendokuzuncu Âlây bir buçuk sâatlik mesâfe Giresun'dan hareket eylemiş olduğu hâlde geri çevrilmişdir. Dîger kıtaâtın yürüyüşüne devâm edib etmeyecekleri emrine telgraf başında intizâr edildiği ma'rûzdur.

C. Yürüyüşe devâm ediniz. Vaz'iyyet sür'at taleb etmekdedir.

3. K.
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 17-18/8/330

Vukuât:

Mahremdir.

Yürüyüş Emri

1. Ruslar Karadeniz'de bulunan filomuza 16 Teşrîn-i evvelde taarruz etmişdir. Ruslardan bir ganbot, bir torpido gemisi batmış, 3 zâbit, 83 nefer esîr edilmişdir. Bizden zâyiât yokdur.

2. Otuzuncu Fırka Üçüncü Orduya rabt edilmiş ve Karahisar, Kelkit üzerinden derhâl Bayburd'a hereket için emr almışdır.

3. Konak mahalleri ber-vech-i âtîdir.

1. Kulakkaya.

2. Tamdere.

3. Karahisar: Burada Sahrâ Taburu, 88. Âlây bir tabur bir gün istirâhat edeceklerdir.

4. Alucra: Burada 88. Âlây iki tabur, İkinci Cebel Taburu, İkinci Ekmekci Takımı, İkinci Seyyâr Hasta-hâne, Bâr-gîr Deposu istirâhat etmeyib Fırkanın dîger kıtaâtı birer gün istirâhat edeceklerdir.

5. Şahid: Burada 88. Âlây ve Topcu Âlâyı, İkinci Seyyâr Hasta-hâne, İkinci Ekmekci Takımı, Bâr-gîr Deposu, birer gün istirâhat edecekdir.

6. Şiran: Burada 88. Âlây ve Topcu Âlâyı, İkinci Seyyâr Hasta-hâne, İkinci Ekmekci Takımı, Bâr-gîr Deposu, birer gün istirâhat.

7. Kelkit: Burada Sûvâri Bölüğü bir gün, Birinci Topcu Taburu, 88. Âlâydan bir tabur, iki gün istirâhat.

8. Çayra: Birinci Topcu Taburu, 88. Âlây bir tabur, Kelkit'den sonra Pulur – Bayburd tarîkini ta'kîb edeceklerdir.

9. Bayburd.

4. Kıtaât tevârîh-i âtiyyede bulundukları mevâkiden harekete başlayacaklardır.

18 Teşrîn-i evvel 330: Süvâri Bölüğü, Birinci Sahrâ Taburu, 88. Âlâydan bir tabur, Birinci İstihkâm Bölüğü.

19 Teşrîn-i evvel 330: 88. Âlâydan mütebâki iki tabur, İkinci Cebel Taburu, İkinci Seyyâr Hasta-hâne, Birinci ve İkinci Hafîf Erzâk Kolları, 89. Âlây, Sıhhiyye Bölüğü, Bâr-gîr ve Öküz Depoları.

20 Teşrîn-i evvel 330: Fırka Karârgâhı, 90. Âlây, Birinci Seyyâr Hasta-hâne, Birinci Emekci Takımı. İstihkâm Bölüğü yolla topcunun mürûruna mâni' mevânii ber-taraf ve ıslâh edecek ve bundan dolayı yürüyüş cedveline tamâmen tatbîk-i harekete mecbûr kalmayacakdır.

5. Iâşe:

a. Efrâd üzerinde üç günlük demirbaş erzâk, ağırlıklarda birer günlük yedek ta'yînât bulunacakdır. Kıtaât demirbaş erzâk noksânını Karahisar'dan ikmâl edecekdir.

b. Konak mahallerinde Fırka ihtiyâcına kâfî erzâkın tekâlîf-i harbiyye sûretiyle derhâl iddihâr edilmesi îcâb edenlere yazılmışdır. Konaklarda mahallî hükûmetine mürâcaat edilecekdir.

6. Umûr-ı Sıhhiyye: Kulakkaya'daki hastalar kıt'aları tarafından Karahisar'a götürülecek ve memleketlerine gönderilecek olanlar oradan i'zâm kılınacaklardır. Mütebâki hastalar Karahisar'da menzil ve belediyye tabîbi tarafından tedâvî edilecekdir. Bunlara kâfî mikdâr edviye terk edilecekdir.

7. Çadırları nakl için Birinci ve İkinci Ağır Erzâk Kollarından piyâde âlâylarına kırkar, Topcuya yirmi, Sıhhiyye Bölüğüne üç, Fırka Karârgâhına beş deve Erzâk Kolları Kumandanlığı tarafından verilecekdir.

8. Hareketin tesrîi emr-i kat'î iktizâsındandır. Vesâit-i nakliyyenin noksânından veyâ deve kolunun yetişmemesinden dolayı hareketin te'hîri kat'iyyen câiz değildir. Geriye kalacak eşyâlar bil'âhire tedârik edilecek deve ve mekârîlerle arkadan celb olunacakdır. Çadırı noksân olan kıtaât bu gibi ahvâlde konaklardan istifâde edeceklerdir.

9. Mütebâki deve ve ağır erzâk kolları kâmilen boş olarak Giresun'daki erzâkı nakl etmek üzre Giresun'a götürülecekdir.

10. Karahisar'da mevcûd bulunan ve-yâhûd Sivas'a avdet etmek üzre hareket eden ve fakat henüz yakın bulunan menzil, öküz, araba kolları

Menzil Nokta Kumandanlığı tarafından geri celb edilerek Karahisar Anbarından arpa, un, tuz, bulgur ve erzâk-ı sâire tahmîl ederek Şiran ve Kelkit'e nakl edeceklerdir.

11. Giresun ve Kulakkaya Anbarı kıtaâtın fazla erzâkını teslîm edecek ve bu erzâk kâmilen Karahisar'a nakl edilmedikce me'mûrları infikâk etmeyeceklerdir.

12. Her kademede ve her konak mevkiinde en kıdemli kıt'a kumandanı kıdemce konak kumandanıdır. Aynı günde bir mahalden hareket eden kademelerin yürüyüş sırası ve vakt-i hareket mûmâ-ileyh tarafından emr edilecekdir.

13. Kadrodan fazla edevât Giresun'da Giresun Depo Taburuna ve Karahisar'da Karahisar Ahz-ı Asker Şu'besine teslîm olunacakdır.

14. Her kademe kumandanı mevcûd telefon ve telgraflardan bil-istifâde her akşam muvâsalatını Fırkaya bildirecekdir.

15. Her kıt'a kumandanı konaklara muvâsalatda efrâdın ayakkabılarını ve hayvânların semerlerini bi-z-zât gözden geçireceklerdir. Vurgu(n)luğun esbâbı anlaşılıb mezkûr mahzûrun def'ine çalışacakdır.

16. Bayburd'a muvâsalatda her kıt'a kumandanı döküntü, vurgun ve hasta ve sâire mikdârını gösterir mukaddemâ mübellig numûnesi vechle birer yürüyüş raporunu tanzîm ve Fırkaya i'tâ' edilecekdir.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 18/8/330

Vukuât:

Giresun'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Fırkanın nizâm-ı harbinin serîan iş'ârı.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 19/8/330

Vukuât:

Erzurum'da Üçüncü Ordu Kumandanlığına

C. Fırkanın nizâm-ı harbi 88. Âlây ve Makineli Tüfenk Bölüğü Hoçkis, 89. Âlây ve Makineli Tüfenk Bölüğü, 90. Âlây makineli tüfengi yokdur. Topcu Otuzuncu Âlây, iki bataryalı Birinci Sahrâ Taburu, Hafîf Ceb-hâne Kolu, iki bataryalı İkinci Cebel Taburu ve Hafîf Ceb-hâne Kolu, Ondokuzuncu Süvâri

Âlâyının Birinci Bölüğü, Onuncu İstihkâm Taburunun Birinci Bölüğü, Otuzuncu Fırka Sıhhiyye Bölüğüdür. Bunlardan başka şimdiye kadar Fırkaya ber-vech-i âtî kol ve kıtaât ilhâk edilmiş idi. Birinci, İkinci Hafîf Erzâk Kolları, 1, 2, 3, 4'üncü Ağır Deve Kolu, 1, 2'nci Seyyâr Hasta-hâne, 1, 2'nci Ekmekci Takımı, bir bâr-gîr deposu, bir öküz deposu ve Giresun'dan Onuncu Kolorduya mensûb Dördüncü İstihkâm mevcûd bulunmakdadır. Bunlardan Dördüncü Erzâk Kolu ve İkinci Ekmekci Takımı Onuncu Kolordudan emr alınmış bulunduğu ma'rûzdur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 19/8/330

Vukuât:

Bayburd'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Otuzuncu Fırka, Üçüncü Orduya ilhâk edilmişdir. Üç ağır, iki hafîf erzâk kolu, beş ceb-hâne kolu, bir bâr-gîr deposu, bir ekmekci takımı dahi mezkûr Fırkaya verilmişdir.

30. Fırka ilhâk edilen kolların numrosu

1., 2., 3. Ağır Erzâk Kolu.

1., 2. Hafîf Erzâk Kolu.

2. Sahrâ Ceb-hâne Kolu.

2., 4. Piyâde Ceb-hâne Kolu.

2., 4. Cebel Ceb-hâne Kolu.

1. Bâr-gîr Deposu.

1. Ekmekci Takımı.

1. 1. İstihkâm ve Süvâri Bölüğü.

30. Sıhhiyye Bölüğü.

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 18-19/8/330

Vukuât:

Dördüncü İstihkâm Bölüğü Kumandanlığına

Bölüğünüzün Sivas'a avdeti Onuncu Kolordu Kumandanlığından emr buyurulmuş olmağla hemen hareketiniz matlûbdur.

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 18-19/8/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Kulakkaya'da 88. Âlây Kumandanlığına

Öküz Deposuyla İkinci Ekmekci Takımının Sivas'a iâdeleri Kolordu Kumandanlığından emr edilmiş olduğundan Karahisar'dan sonra doğruca Sivas'a gitmeleri için emr-i kumandânîlerine teblîgat îfâsı.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 19/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Ruslar bugün hudûdu Musun, Kötek, Narman, Kaleboğazı noktalarından geçmişdir. Üçüncü Ordu muhârebeyi Erzurum'un şarkında kabûl edecekdir.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan izzet

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 19-20/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

C. 18 Teşrîn-i evvel 330 ve 2479 numrolu şifre. Sivas'daki ceb-hâne kolları hâzırdır. Amasya'da kol henüz teşekkül etmedi. Ceb-hâne kısmen noksân olduğundan Kolordu ile muhâberededir. İhzâr olunanlar mülâkî olmak üzre mahall-i sevkinin inbâ buyurulması.

Mîr-livâ
Avni

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 20/8/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Kolordu Kumandanlığı Vekâletine

C. Vaz'iyyetin kesb eden ehemmiyyetine mebnî ceb-hâne kollarının hâzır bulunanlarının derhâl ve dîgerlerinin teşkîlât ve noksânının bil-ikmâl Karahisar tarîkiyle Bayburd üzerine sevki esbâbının istikmâli.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 20-21/8/330

Vukuât:

Gayet müsta'celdir.

Karahisar'da Topcu Âlâyı Kumandanlığına

Trabzon'da mevcûd on iki bine yakın gayr-i müstahzar serî' ateşli sahrâ dânesini imlâ' için âlâyınızdan îcâb eden me'mûrların ve imlâ' edevâtını âcilen ve seyr-ü serî' ile Trabzon'a i'zâm ve inbâsı ve Trabzon Menzil Nokta Kumandanı muktezî efrâd ile tenekeci vereceği şimdi Üçüncü Ordu Kumandanlığından alınan telgraf-nâmede emr edilmiş olmağla me'mûrların ve oradan edevât-ı lâzıme ile birlikde yarın Trabzon'a gönderilmesi ve keyfiyyetin bildirilmesi matlûbdur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 20/8/330

Vukuât:

Gayet mahrem ve müsta'cel, bir dakika te'hîri câiz değildir.

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

C. 19 Teşrîn-i evvel 330.

1. Sivas'dan verilecek bir arabalı sahrâ ceb-hâne kolu, Amasya'daki topcu mühimmâtını almak üzre bu hareket etdirildi. Bil'âhire Sivas tarîkiyle Fırkaya mülâkî olacakdır.

2. İki mekârîli kol altı yüz sandık piyâde ceb-hânesini hâmilen şimdi Karahisar'a hareket etdirilecekdir. Bil-muhâbere te'mîn-i muvâsalası.

3. Fırka Sıhhiyye Bölüğüne iki yaylı araba, Süvâri Bölüğüyle Fırka Karârgâhına on bir nefer, dokuz binek, kıtaâta yetmiş firârî şimdi hareket etdirildi.

4. Semer ve mekârînin yüze iblâğı der-destdir.

5. Fırkanın efrâdca noksânı varsa Zara Amele Taburunda misâfireten müstahdem ve Giresun Dîvân-ı Harbine verilecek 400 küsûr nefer firârî vardır. Hemen Fırkaya iltihâk etdirilmek üzre iş'âr buyurulması.

6. Depo taburları endahtlarına devâm etmekdedirler.

K. K. Vekîli
Mîr-livâ Avni

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 20/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Bütün Onuncu Kolordu, Üçüncü Orduya ilhâk edilmişdir.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 20/8/330

Vukuât:

Kulakkaya'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Trabzon'da on iki bine yakın müstahzar serî' sahrâ dânesi vardır.

2. Bunları imlâ' için lâzım gelen me'mûrları ve imlâ' edevâtı sandıklarını derhâl Trabzon'a gönderiniz ve bildiriniz.

3. Trabzon Nokta Kumandanı lüzûmu kadar nefer verecekdir ve tenekeci gönderecekdir.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 20-21/8/330

Vukuât:

Topcu Otuzuncu Âlây Kumandanlığına

C. 20- Ruslar hudûdu geçmeğe başlamışdır. Gaib edilecek vaktimiz yokdur. Topların öküz veyâ mandalarla cerri husûsu fevk-al-âde ahvâle hasr edilmelidir. Hayvânâtın yemelerine içmelerine iyice dikkat olunarak ve istirâhatları te'mîn edilerek hareketin tesrîi iktizâ' eder. Kelkit, Bayburd yolundan hareket edilmesi Ordu Kumandanlığının emr-i iktizâsındandır. İcrâ' edilen tahkikata nazaran bundan birkaç mukaddem Pulur yolundan öküzlerle cerr edilerek sahrâ topları geçirilmiş olduğu anlaşılmışdır. Hafîf ceb-hâne kollarındaki mühimmâtların her şeye tercîhan yanınıza celbi husûsuna fevk-al-âde ehemmiyyet verilmesi lâzımdır. Sivas'dan Karahisar'a gelen mekârîlerin âlâyınıza ve 88. Âlâya sûret-i tevzîi hakkında Menzil Nokta Kumandanlığına yazılmışdır. Ona nazaran âlâyınıza verilmesi lâzım gelenleri alınız. Mutasarrıflıkdan tahkik-i keyfiyyet ile Karahisar'la Alucra arasında

münâsib bir konak mahalli var ise yarın oraya hareket ediniz. Yok ise bu def'alık bir gün fazla Karahisar'da kalınız.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 21/8/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Karahisar Mutasarrıflığına

Topcu Âlâyının yirmi hafîf arabası koşum hayvânâtının noksânından dolayı Kulakkaya'da terk edilmişdir. Koşum bâr-gîrlerinin derhâl tedâriki mümkün olamayacağı ve hâl-bu-ki bunların bir an evvel âlâya yetişdirilmesi son derece mühim olduğundan kırk çift kuvvetli öküz veyâ mandanın hemen tedârik olunarak Kulakkaya'ya i'zâm buyurulması kemâl-i ehemmiyyetle ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 21/8/330

Vukuât:

Karahisar'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Ekmekci Takımı ve Öküz Deposunun Giresun'a yakın ise Giresun'dan bahren nakilleri, Karahisar'da iseler Fırkanızla birlikde berren hareketleri tensîb edilmişdir. Ona göre kendilerine teblîgat îfâsıyla netîcesinin âcilen inbâsı.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 21-22/8/330

Vukuât:

C. 20 Teşrîn-i evvel 330. Depo kıtaâtındaki genclere ilm ve endaht vazîfesini îfâ edenlerden beş yüz nefer der-dest-i tefrîk ve sevkdir. Vesâit-i nakliyye hakkında Vilâyetle birlikde ta'kîbât-ı mütevâlîyede bulunulmakdadır. Karîben ikmâl olunacağı.

K. K. Vekîli
Avni

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 21/8/330

Vukuât:

Gayet mahrem ve müsta'celdir.

Karahisar'da 30. Fırka Kumandanlığına

Giresun'daki âlâyı nakl etmek üzre Der-saâdet'den gönderilecek vapur pencşenbih sabahı Giresun'a muvâsalat edecekdir. İrkâbı serî' sûretde cereyân için her türlü tedâbîr ve ihzârât icrâ' olunacakdır. Maksadın ifşâsından ictinâb ve hakiki ihrâc noktasını imkân nisbetinde mahrem tutmak için Âlâyın Midye'ye ihrâc olunacağının ta'mîmi Başkumandanlık Vekâletinin emri üzerine teblîğ olunur.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

Mülâhazât:

İşbu telgraf 89. Âlây Kumandanlığı vâsıtasıyla gelmişdir ve Âlây bir haftalık erzâkı tedârik etdiğini mezkûr Âlây Kumandanlığından bildirilmişdir.

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 21/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Rus, İngiliz, Fransız, Belçika, Sırb, Japon ve Karadağ Hükûmetleri bizim ile münâsebât-ı siyâsiyyelerini kat' eylediler. 19 Teşrîn-i evvel 330 sabâhı Ruslarla Kafkasya hudûdunda muhârebe başladı. İngilizler İzmir, Akabe ve Çanakkale Boğazı'nda muhâsım-âne ibtidâr etdiler. Binâen aleyh bu devletlerle hâl-i harbde olduğumuz İkinci Ordu Kumandanlığından bildirilmişdir.

K. Kumandanı
Ziyâ

Mülâhazât:

İşbu telgraf Fırka kıtaâtına ta'mîmen teblîğ edilmişdir.

İkamet Mahalleri: Kulakkaya'dan

Târih: 21/8/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Kolordu Kumandanlığına

Topcu Âlâyının mühimmâtını dâimâ yanında bulundurması husûsuna son derece ihtimâm eylemesi hakkındaki teblîgata rağmen Topcu Âlâyı Cebel Taburu hafîf ceb-hânesini kâmilen ve Sahrâ Taburu hafîf ceb-hâne arabalarından yirmisini, otuz altı çift koşum ile götürerek mütebâki on dokuz arabasını ya'nî yedi yüz altmış mermiyi Kulakkaya'da terk etmişdir. Cebel Taburunun ceb-hâneleri mevcûd ahâlî kafilesiyle erzâk kolları develerine tahmîl etdirilerek kısm-ı a'zâmı sevk edilmekde ise de dâbbe arabalarını nakl edecek burada ne koşum hayvânâtı ve ne de öküz bulmak mümkün değildir. Karahisar'dan kırk çift öküz veyâ mandanın âcilen Kulakkaya'ya sevki Karahisar Mutasarrıflığına yazıldı. Taraf-ı âlîlerinden de Vilâyete te'kîd buyurulması ma'rûzdur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 22-23/8/330

Vukuât:

Alucra'ya gelecek olan Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Âlâyın Of'a ihrâcı hakkındaki emr Kolordudan geldi. Âlây şifresi Giresun Ahz-ı Askerine verildi.

89. Âlây Kumandanı
Reşîd

Târih: 21-22/8/330

Vukuât:

Sûret

21/8/330 târihli şifreye zeyldir. Çehâr-şenbih günü Giresun'a gelecek vapura âlâyınızla berâber İstihkâm Bölüğü ve mümkün olursa Ekmekci Takımı ve Öküz Deposu irkâb olunacaklardır. İstihkâm Bölüğüne sûret-i mahrem-ânede teblîgat îfâsı.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

Mülâhazât:
İşbu telgraf 89. Âlây Kumandanlığı vâsıtasıyla Fırkaya gelmişdir.

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 22/8/330

Vukuât:
Bir dakika te'hîri câiz değildir.

Alucra'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

89'uncu Âlâyın Bayburd'a gitmek üzre Of'a ihrâcı Kolorduya yazılmışdır.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Karahisar

Târih: 22/8/330

Vukuât:

Kolordu Kumandanlığına

C. 21 Teşrîn-i evvel 330 ve 571, 579 numrolara:

Bugün vakt-i zuhrda Karahisar'a geldim. Seksendokuzuncu Âlây bir haftalık erzâkıyla berâber irkâb için hâzırdır. Ekmekci Takımıyla Öküz Deposunun yarın sabâh Karahisar'dan Bayburd'a tahrîk edileceği ma'rûzdur.

İkamet Mahalleri: Karahisar

Târih: 22/8/330

Vukuât:

Sivas'da Kolordu Kumandanlığı Vekâletine

C. 21-22 Teşrîn-i evvel 330. Âlâylarda elbise ve kundura bulunmadığından gönderilecek beş yüz neferin ilbâs edilmiş olarak i'zâmları hâssaten istirhâm olunur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Karahisar

Târih: 22/8/330

Vukuât:

Kolordu Kumandanlığına

Firârî efrâd pey-der-pey der-dest olunarak Sivas'dan Fırkaya gönderilir. Bunlar çırılçıplak bir hâldedir. Âlâylarda elbise yokdur. Dârülharbde dîvân-ı harbin iş göremeyeceğine ve bu kabîl hamiyyetsiz ve ta'lîmsiz efrâdla harbe dahi girilemeyeceğine nazaran her hâlde bunların ba'de-mâ Fırkaya gönderilmemesini îcâb edenlere emr ve tebliğ buyurulması hâssaten müsterhamdır.

Fırka Kumandanı

Târih: 22/8/330

Vukuât:

Karahisar'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Berâberinizde bulunan altı menzil koluna erzâk-ı mütenevvia yüklenerek Kelkit'e kadar hareket edecekler, oraya muvâsalatda Orduya ve Erzincan'da Menzil Müfettişliğine ma'lûmât vereceklerdir. Kendilerine teblîgat îfâsı.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

Târih: 23/8/330

Vukuât:

Kolordu Kumandanlığına

Altı deve kolundan ikisi kıtaâtın çadırlarıyla topcuların götüremediği mühimmâta tahsîs edildi. Bunlar bile kâfî gelmediğinden Giresun'dan alınan bir hayli mikdâr ahâlî kafilesini berâberce Bayburd'a kadar götürmek mecbûriyyeti hâsıl oldu. İki deve kolu da esnâ-yi mürûrda kıtaâtın yevmî erzâkını Şiran ve Kelkit'e götürmek üzre ileriye gönderildi. Dün buraya peksimed yüklü olarak gelen bir kol yarın ileriye tahrîk edilecekdir. Altıncısı ise henüz geride olub Karahisar'a muvâsalat etmemişdir. Hafîf erzâk kolları ancak araba koşabilib bunların ikisi kolların ağırlıklarına mahsûs olduğundan mütebâki 41 arabaya erzâk-ı muhtelife tahmîl olunarak bugün ileriye tahrîk edilmekde olduğu ma'rûzdur.

Fırka Kumandanı

Târih: 23/8/330

Vukuât:

Giresun Anbar Me'mûru Kâmil Efendi'ye

Topcu için mübâyaa edilib gönderilecek hayvânâta anbardan yem ve erzâk verilmediği Kaim-makamlığın iş'ârından anlaşılmışdır. Cihet-i hükûmetin askeriyyeye gösterdiği teshîlâta mukabil cihet-i askeriyyenin de lâzım gelen muâveneti dirîg etmemesi îcâb eder. Kaim-makam bey tarafından gösterilecek lüzûmun emr makamında telakkisiyle kâffesinin icrâsı matlûbdur.

Giresun Kaim-makamlığına

C. Hayvânâtın tesrî-i ikmâline lûtflarını tekrâr ricâ' ile vereceğiniz her emre itâati için anbar me'mûrluğuna iş'âr-ı keyfiyyet kılındığı ma'rûzdur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Karahisar

Târih: 23/8/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Onuncu Kolordu Kumandanlığına

22-23 gecesini Süvâri Bölüğü Kelkit'de, 88. Âlâyın iki taburuyla Cebel Taburu Şiran'da, Sahrâ Taburuyla bir piyâde taburu Alucra ve civârında, 90. Âlây Karahisar ve Tamzara'da geçirdi. Gayet gayr-i müsâid şerâit dâhilinde üç günde yüz yirmi kilometre kat' eden Doksanıncı Âlây ayakları çıplak olan efrâdına çarık tedârik etmek üzre bugün Karahisar'da mola verecek ve ba'de bilâ-ârâm Bayburd'a gidecekdir. Fırka Karârgâhının bu gece Alucra'da geçireceği ma'rûzdur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 23/8/330

Vukuât:

Alucra'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

C. 23 Teşrîn-i evvel. El-yevm refâkatinizde altı deve kolu ile iki hafîf erzâk kolu vardır. Bundan başka Fırkanızdan menzile iâde olunan kağnı arabaları dört kolun dahi Karahisar'da olması muhtemel deve kollarından

üçüyle hafîf erzâk kolları Fırkanıza verilmişdir. Dîger üç deve kolundan birisi bil'âhire Kolorduya iâde edilecekdir. Mütebâki iki deve koluyla Karahisar'da dört kağnı kolu Erzincan'da bulunan Üçüncü Ordu Menzil Müfettişliğine âiddir. Dîger dört öküz koluna da Karahisar'dan erzâk-ı lâzımenin bâ-tahmîl Kelkit'e sevki ve keyfiyyetin inbâsı.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

İkamet Mahalleri: Şiran

Târih: 23/8/330

Vukuât:

Alucra'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

El-yevm Piyâde 88. Âlây 1. Tabur Kurzat karyesine muvâsalat etmiş bir piyâde bölüğüyle Topcu Âlâyının Birinci Taburu bugünü ...(?)'da İkinci Taburu Çivrişon'a muvâsalât edecekdir.

Topcu Âlây Kumandanı
Binbaşı
Fon Berg

İkamet Mahalleri: Giresun

Târih: 23/8/330

Vukuât:

Fırka Kumandanlığına

Bade-z-zevâl sâat 5.30'da hareket edildiği ma'rûzdur.

89. Âlây Kumandanı
Binbaşı
Reşîd

Mülâhazât:

Bahsle Üçüncü Ordu ve Onuncu Kolordu Kumandanlıklarına yazılmışdır.

İkamet Mahalleri: Tepecik

Târih: 23/8/330

Vukuât:

Gayet müsta'celdir.

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Firârîlerin Fırkadan ayrılarak menzile teslîmi kat'iyyen câiz değildir. Emsâline ibret-i müessire olmak üzre Fırkaca konak mahallinde ve istirâhat

günlerinde hemen dîvân-ı harb teşkîliyle dîvân-ı harblerinin icrâsı ve evrâk-ı hükmiyyelerinin Kolorduya irsâli lâzımdır.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

İkamet Mahalleri: Alucra'dan

Târih: 24/8/330

Vukuât:

Onuncu Kolordu Kumandanlığına

C. 23 Teşrîn-i evvel 330. Firârî efrâdın mensûb olduğu kıtaâta gönderilmesi şimdi Menzil Nokta Kumandanlığına teblîğ olunarak emr-i kumandanîleri harfiyyen icrâ edildi. Efrâd-ı merkumenin dîvân-ı harblerce temdîd-i mücâzâtları ile emsâline ibret-i müessire gösterilmesi pek münâsibdir. Ancak seferberliğin bidâyetinden beri hiçbir neferin bile ağır bir cezâ görmesi tasdîk ve tatbîk edilmedi. Firârîlerin mikdârı istirâhat günlerinde ve harb fâsılalarında muhâkemeleri yapılamayacak kadar çokdur. Bunlar ordu için bir unsur-ı muzırdır. İş görecek efrâdı da teşvîk ve teheyyüc eder ve bunun önüne durulamaz. Bu misillü terbiye-i ma'neviyye ve askeriyyeden mahrûm efrâdla karışık muallem nizâmiyye efrâdının dû-çâr-ı perî-şânî ve hezîmet olduğunu Balkan Harbi'nde gözümle gördüm. Fırka esâsen iyi yetişdirilemedi. Fakat sıkı bir zabt ü rabt ve her fırsatdan bil-istifâde yapılacak ta'lîm ve tatbîkat sâyesinde avn-i Hakkla bu Fırkanın vazîfe-i askeriyyesini îfâ edeceğine i'timâdım vardır. Firârîler idhâl olunursa felâket muhakkakdır. Efrâd-ı merkumenin menzilde bulunması tecvîz buyurulmazsa Kelkit'de bir dîvân-ı harb teşkîl ederek orada bir tarafdan muhâkemeleriyle dîger tarafdan ta'lîmleriyle iştigaline müsâade buyurulmasını ricâ ederim. Şu sûretle hem emr-i kumandanîleri icrâ edilmiş ve hem de bunlar iş görecek efrâdla temâs etdirilmemiş olur. İşbu ma'rûzatım nazar-ı dikkate alınmaz da firârîlerin kıtaât miyânına sokularak hatt-ı harbe sevk edilmesi emr buyurulursa inâyet-i Hakkla şimdiye kadar lekelenmeyen nâmûs-ı askerîmi dû-çâr-ı levs olmakdan ictinâben Fırka Kumandanlığından afvımı ve bir Osmânlı ferdi sıfatıyla silâh-bedest olarak hatt-ı harbde vazîfe-i vataniyyemi îfâ etmekliğime müsâade buyurulmasını kemâl-i ehemmiyyet ve ıztırârla tazarru' ve istirhâm eylerim.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Şiran

Târih: 24/8/330

Vukuât:

90. Âlây Kumandanlığına

1. Alucra - Şiran yolu bir günde kat' edilemeyecek derecede uzun olduğundan Âlây ve merbût kıtaât 25/26 gecesini vasatda Çivrişon ve Kurzat karyelerinde geçirsin.

2. 26/27 gecesini Şiran'da geçirirsiniz.

3. Çivrişon ile Şiran arasında Çirmiş karyesinde yol ikiye ayrılır. Şose biraz uzundur. (Belen) Rum köyünden geçen yol kısadır. Efrâd ve mekârîler bu yoldan geçmelidir. Arabalar şoseyi ta'kîb etmelidir.

İkamet Mahalleri: Şiran

Târih: 24/8/330

Vukuât:

Erzurum'da Üçüncü Ordu Kumandanlığına

C. Teşrîn-i evvel 330 ve 908 numroya: Me'mûrîn-i lâzımenin gönderildiği ma'rûzdur.

Erzurum'da Üçüncü Ordu, Samsun'da Onuncu Kolordu Kumandanlığına

23/24 gecesini Süvâri Bölüğü Pulur'da, 88. Âlâyın iki taburu Şiran'da, cebel taburları Şiran civârında, 88. Âlâyın bir taburu ile Sahrâ Taburu Alucra ile Şiran arasındaki köylerde, 90. Âlây Karahisar'da geçirmişlerdir. Fırka Karârgâhının bu gece Şiran'da bulunacağı ma'rûzdur.

İkamet Mahalleri: Bayburd

Târih: 24/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Bayburd'a muvâsalat olunduğu ma'rûzdur.

Süvâri Bölük Kumandanı
Edhem

İkamet Mahalleri: Of

Târih: 24/8/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Şiran'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Âlây, İstihkâm da dâhil olduğu hâlde 69 zâbit, 3350 tüfenk, 456 hayvân, 627 sandık ceb-hâne, 15 günlük erzâk ve yem ile İstihkâma yapdırılan iskeleden kabl-ez-zevâl sâat 7.30'da ihrâca başlandığı ma'rûzdur.

89. Âlây Kumandanı
Binbaşı
Reşîd

Âlây, İstihkâm dâhil olduğu hâlde 69 zâbit, 3291 efrâd, 3350 tüfenk, 456 hayvân, 627 sandık ceb-hâne, on beş günlük erzâk ve yem ile bade-z-zevâl sâat 4.30 Trabzon'a avdet etdi. İhrâca başlandığı ma'rûzdur.

89. Âlây Kumandanı
Binbaşı
Reşîd

Mülâhazât:

Kolordu Kumandanlığına

24-25/8/30

C. 23 Teşrîn-i evvel 330, 611 numroya: Karahisar'dan bu tarafa olan yollar sûret-i mahsûsada yapılmış yol olmayıb âdî tarla yollarından ibâretdir. Bu yollarda harekât-ı askeriyyenin idâmesi mümkün değildir. Birkaç günden beri havâların güşâyişine rağmen yollardaki çamurlar henüz kurumamışdır. Bu sebeble hayvânât bi-l-hâssa topcu hayvânâtı kuvvetlerinin sülüsânını sarf etmişlerdir. Bu yollarda ancak mekârî ve deveden istifâde olunabilir. Kağnı arabalarından bu yollarda bu zaîf hayvânât ile kat'iyyen istifâde olunamayacağına i'timâd etmek lâzım gelir. Deve kollarının tebdîl edilen ağır erzâk kollarını büyük bir cebr ve tazyîk ile erzâk nakl etmek üzre Alucra'ya kadar göndermişdim. Avdetlerinde hayvânların boş arabaları bile cerr edemedikleri cihetle(?) ahâlî arabalarına kağnı yükleyerek Karahisar'a geçmekde olduklarını bi-z-zât gördüm. Artık bunlardan istifâde intizâr olunamayacağı gibi Erzincan'a kadar boş olarak bile sevk edilemeyeceklerdir. Maa-mâ-fîh emr-i kumandanîlerinin icrâsı için îcâb edenlere emr ve teblîğ kılındığı ve altı deve kolundan ikisinin ber-mûcib-i emr Üçüncü Ordu Menzil Müfettişliği emrine verileceği ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

Târih: 24-25/8/330

Vukuât:

Karahisar Menzil Nokta Kumandanlığına

Fırkanın dört ağır erzâk deve kolundan başka olarak Fırka refâkatine verilen dîger iki deve kolu ve deve kollarıyla tebdîl edilen dört menzil öküz araba kolunun erzâk-ı muhtelife tahmîl edilerek Kelkit'e sevki ve orada Erzincan'daki Üçüncü Ordu Menzil Müfettişliğine mürâcaat eylemelerinin kendilerine teblîği Kolordu Kumandanlığından emr buyurulmağla ber-mûcib-i emr ve iş'âr muktezâsının îfâsıyla inbâsı.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Trabzon

Târih: 25/8/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Kelkit'de Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Bütün müşkilâta rağmen gece ameliyyâta devâm edildi. İkinci Taburdan mâ-adâ taburların, Makinelinin, İstihkâmın mevâdd-ı infilâkiyyeleri çıkmışdır. Erzâk ve eşyânın birazı vapurda kalmışdır. Muhâlefet-i havânın şiddetinden vapur kabl-ez-zevâl beş buçukda Polathâne Limanı'na gitmişdir. Midye, Midilli ile ...(?) ilticâya gitmişdir. Kalan hayvânât ve eşyâ için taburlardan birer zâbit ile otuzar hidmet neferi bırakmışdır. Hava sükûn bulur bulmaz vapur avdet edecekdir. Hemen ihrâcın arkası alınacağı ma'rûzdur.

89. Âlây Kumandanı
Reşîd

İkamet Mahalleri: Trabzon

Târih: 25/8/330

Vukuât:

30. Fırka Kumandanlığına

Deniz son derece dalgalıdır. Hayvânât vapurdadır. Vapur Polathâne Limanı'ndadır. El-yevm tedâbîr netîcesiz kalıyor. Kolordudan aldığım emr mûcibince ihrâcın arkası alınınca Fırkaya iltihâk edeceğim ma'rûzdur.

89. Âlây K.
Reşîd

İkamet Mahalleri: Trabzon

Târih: 25/8/330

Vukuât:

Fırka Kumandanlığına

Ordu Kumandanlığından Karadeniz'de bulunan vapurların serîan Dersaâdet'e avdeti için bura Menzil Kumandanlığına emr vürûd etdi. Âlâyın tekmîl mekârî hayvânâtı ile binek hayvânât ve makineli tüfenk esterleri çıkmamışdır. Ordu Kumandanıyla Kolorduya arz-ı ma'lûmât edildi. Eğer bu hayvânât çıkmayacak olursa Âlâyın kıymet-i harbiyyesi ma'dûm bir hâlde bulunacağı ma'rûzdur.

89. Âlây Kumandanı
Reşîd

İkamet Mahalleri: Samsun

Târih: 25/8/330

Vukuât:

30. Fırka Kumandanlığına

1. Kolordu kâmilen karadan ve Sivas üzerinden Erzurum'a hareket edecekdir.

2. Kolordu Karârgâhı 25/8'de Samsun'dan hareketle Kavak, Havza, Amasya, Eynepazar, Çengel, Celad(?) Tokad, Çiftlik, Yenihan'da konaklayarak 5/9'da Sivas'a muvâsalat edecekdir.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

İkamet Mahalleri: Trabzon

Târih: 26/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

İhrâc ameliyyâtı bitdi. Tekmîl hayvânât çıkdı. Dün Polathâne'ye çıkarılan 186 ceb-hâne akşama kadar buraya getirileceği ma'rûzdur.

89. Âlây Kumandanı
Reşîd

İkamet Mahalleri: Bayburd

Târih: 26/8/330

Vukuât:

Kelkit'de Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Şu günlerde havâların yağmurlu gitmesinden dolayı âlâyın geldiği Siptoros tarîki topların mürûr edemeyecek derecede çamurlu olduğundan Posus'dan sonra Sünür, Manası, Çıphınıs Boğazı'ndan Balahor'daki şose yolunu tercîh buyurulması ve bu yol tercîh buyurulduğu takdîrde Sünür Balahor, Varzahan karyesinde ve Âlâyın geldiği yolu intihâb buyurulduğu hâlde Sünür, Siptoros, Danişmen karyelerinde öküzler bulundurulacağı ma'rûzdur.

Bayburd Kaim-makamı
Nusret

Mülâhazât:

Posus'dan sonra Sünür, Manası yolunun ta'kîb edilmesi keyfiyyeti bahsle 90. Âlây Kumandanlığına tezkere ile teblîğ edildi.

İkamet Mahalleri: Kelkit

Târih: 26-27/8/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu, Onuncu Kolordu Kumandanlığına

26-27 gecesi 88. Âlâyın iki taburu, Süvâri Bölüğü Bayburd, bir taburu Kelkit'e üç sâat mesâfedeki karyelerde, Topcu Âlâyı kâmilen, bir piyâde bölüğü, İstihkâm Bölüğü Kelkit'de, 90. Âlây Şiran'da, 89. Âlây Trabzon'da, Sıhhiyye Bölüğü Alucra ile Şiran arasında Çivrişon'da, İkinci Seyyâr Hasta-hâne, Birinci Ekmekci Takımı Alucra, Birinci Seyyâr Hasta-hâne, İkinci Ekmekci Takımı Şiran, topcunun hafîf ceb-hâne kolları Çivrişon, Hafîf Erzâk Kolları Şiran, eşyâ yüklü Birinci Erzâk Kolu Alucra'da, Cebel Taburunun ceb-hâne ve eşyâsını yüklü İkinci Ağır Erzâk Kolu Karahisar'da, geri giden Üçüncü, Dördüncü Ağır Erzâk Kolları boş olarak Şiran'da, Bâr-gîr Deposu Şiran'da, Öküz Deposu Alucra'da, Sivas'dan gelmekde olan iki piyâde ceb-hâne kolu Karahisar'la Alucra arasında bulunduğu ve havâların yağmurlu gitmesinden ve zâten şose olmayan güzer-gâh batak hâlini aldığından bilumûm kıtaâtın ve bi-l-hâssa harekâtı dû-çâr-ı müşkilât olduğu cihetle bunların telgraf merâkizine vâsıl olamayanlarından nerede bulunduklarına dâir telgraf alınamamışdır. Şu kadar ki evvelce alınan ma'lûmâta nazaran takrîbî olarak mevkileri ber-vech-i bâlâ arz olunduğu ve efrâd ve eşyâsının geride kalmasından dolayı Fırka Karârgâhının bir gün Kelkit'de ârâm etmeğe

mecbûr olduğu ve yarın buradan Viranşehr'e hareket olunacağı, Topcu Âlâyından bir neferin firâr etdiği ma'rûzdur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Trabzon

Târih: 27/8/330

Vukuât:

Bayburd'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Bugün ba'de-z-zevâl üçde İstihkâm, yedi zâbit ve dokuz muhârib, yirmi beş gayr-ı muhârib, 189 tüfenk, 70 hayvân, 24 sandık ceb-hâne, on bir günlük erzâkı ile Cevizlik'e hareket etmişdir. Âlây, Makineli Tüfenkle berâber yarın zevâlden evvel sekizde 62 zâbit, 2896 muhârib, 369 gayr-i muhârib, 3162 tüfenk, 370 hayvân, 596 ceb-hâne, on bir günlük erzâk ve yem ile Bayburd'a hareket edecekdir. Konak mahalleri Cevizlik, Hamsiköyü, Zigana Hânları, Daldaban, Tekke, Hadrak Hânları, Bayburd olduğu ma'rûzdur.

89. Âlây Kumandanı
Reşîd

İkamet Mahalleri: Cevizlik

Târih: 28/8/330

Vukuât:

Bayburd'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Âlây, Makineli Tüfenk dâhil olduğu hâlde altmış beş zâbit, üç bin yirmi sekiz efrâd, 370 hayvân ile zevâlden sonra dörtde Cevizlik'e gelindi. Asker konaklara yerleşdirildi. Ayak vurgunu ve esbâb-ı sâireden hasta ve semer vurgunu yokdur. Kat' edilen mesâfe otuz kilometredir. Efrâdın iâşesi büyük ağırlıklarla te'mîn edilmişdir, su Değirmendere'den alınmışdır. Yolun şose ve muntazam olduğu ma'rûzdur.

89. Âlây Kumandanı
Reşîd

İkamet Mahalleri: Bayburd

Târih: 29/8/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Süvâri Bölüğü, 88. Âlây, Cebel Taburu Bayburd'a muvâsalat etdi. 90. Âlây'ın da bu akşam Bayburd'a bir konak mesâfede, 89. Âlây bu gece

Hamsiköyü'nde kalacakdır. Ancak ta'kîb edilen tarîkde yol bulunmayıb bataklık içerisinden geçildiğinden ve vaz'iyyetin sür'at taleb etdiği ihtâr buyurulmuş olmasına binâen ba'zen günde kırk beş elli kilometre kat' etdiklerinden efrâd yorulmuş ve mekârî hayvânâtı ve bi-l-hâssa topcu kıtaâtı birkaç gün istirâhat etmedikce yola çıkamayacak bir hâle gelmişdir. Arabalı kıtaâtdan ise Alucra'dan i'tibâren yollarda saplanıb kalmış ve ahâlî hayvânâtı muâvenetiyle celblerine çalışmakda bulunmuşdur. Topcu Âlâyının yalnız cebel kısmı ber-vech-i ma'rûz bir müddet istirâhatden sonra kâmilen kabil-i istifâdedir. Sahrâ Taburu ise ceb-hâne arabalarını kısmen ve hafîf ceb-hâne kolunu nısfen geride bırakdığından ve Birinci Bataryanın hayvânâtı büsbütün zaîf olduğundan işbu tabur ancak bir batarya add olunabilir. Hâl aynen arz edilmiş olub bir mahalle hareket emr buyurulursa geriye dönülüb kalana bakılmayarak yine der-akab infâzına çalışılacağı ma'rûzdur.

Fırka Kumandanı

Târih: 29/8/330

Vukuât:

Bayburd Nokta Kumandanlığına

Oraya vürûd eden Otuzuncu Fırka kıtaâtı dîgerlerini beklemeden Erzurum'a yürüyecekdir.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

Târih: 29/8/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Üçüncü Ordu Kumandanlığından şimdi alınan telgraf-nâme sûreti aynen bâlâya çıkarılarak arz olu(nu)r.

Bayburd Menzil Nokta Kumandanı
Kaim-makam
Kâmil

Târih: 29-30/8/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Bayburd'a muvâsalat eden Otuzuncu Fırka kıtaâtının Erzurum'a yürümesi hakkındaki, emr-i kumandanîlerini Menzil Nokta Kumandanı tebliğ etdi. Konakların müsâadesizliğinden dolayı tekmîl mevcûdla birlikde

yürümek imkânsızlığına binâen Giresun'dan hareketde olduğu gibi kademelerle yürünecekdir. Birinci kademe olarak Süvâri Bölüğü yarın sabah hareket edecekdir. Bugün dîger telgrafla arz edildiği üzre bu yürüyüş dönüb kalana bakılmayarak cebri sûretde icrâ olunacakdır. Kıtaâtın üçer gün olsun Bayburd'a istirâhati emr buyurulursa yürüyüş ona göre te'hîr olunacakdır.

Konak mahalleri Kop Hânları, Pırnakapan, Aşkale, Ilıca, Erzurum'dur. Dört günde bir verilen ârâm da i'tâ olunmayacakdır. Mezkûr konak mahallerinde efrâd ve hayvânâta muktezî erzâkın ihzârı husûsunun îcâb edenlere emr buyurulması.

30. Fırka Kumandanı

Târih: 29-30/8/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Onuncu Kolordu Kumandanlığına

29-30 gecesi Fırka Karârgâhı, Süvâri Bölüğü, 88. Âlây, Cebel Taburu Bayburd'da, 90. Âlây, Sahrâ Taburu, Birinci İstihkâm Bölüğü Bayburd'a bir konak mesâfede, 89. Âlây Hamsiköyü'nde, Dördüncü İstihkâm Bölüğü Zigana'da, Sıhhiyye Bölüğü, Hafîf Erzâk Kolları, Bâr-gîr Deposu Kelkit'de, Birinci Seyyâr Hasta-hâne, Birinci Ekmekci Takımı, Sahrâ Hafîf Ceb-hâne Kolunun nısfı Şiran ile Kelkit arasında, İkinci Seyyâr Hasta-hâne, İkinci Ekmekci Takımı Köse'de, Öküz Deposu, iki piyâde ceb-hâne kolu Şiran'da, Birinci, İkinci Ağır Erzâk Kolları ceb-hâne ve çadır yüklü olarak Alucra ile Şiran arasında bulundukları Üçüncü ve Dördüncü Ağır Erzâk Kolları Karahisar'a boş olarak avdet etmek üzre Alucra ile Karahisar arasında oldukları ve telgraf merâkizi bulunmayan mahallerdeki kıtaâtın mevâkiini evvelki iş'ârlarına binâen yazılmış olduğu ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Bayburd

Târih: 29-30/8/330

Vukuât:

Yürüyüş Emri

1. Fırka, Bayburd'dan Erzurum'a yürüyecekdir.

2. Yürüyüş kademesi ber-vech-i âtîdir.

1. Süvâri Bölüğü.

2. 88. Âlây.

3. 30. Âlây Topcu 2. Tabur.

4. 90. Âlây. Bir bölük noksân.

5. 30. Âlây Topcu 1. Tabur ve bir piyâde bölüğü, 90. Âlâydan Birinci İstihkâm Bölüğü.

6. Sıhhiyye Bölüğü, İkinci Ekmekci Takımı, Bâr-gîr Deposu, İkinci Seyyâr Hasta-hâne.

7. Hafîf erzâk kolları, Dördüncü İstihkâm Bölüğü.

8. 89. Âlây.

9. Birinci Seyyâr Hasta-hâne ve iki gün Bayburd'da istirâhât eden kıtaât.

3. İşbu yürüyüş cedveline dâhil olmayan kıtaâtın hangi gün Bayburd'a muvâsalat edecekleri (Yolların bozuk olmasından dolayı) ma'lûm olmadığından kıtaât-ı mezkûre iki günden fazla Bayburd'da kalmayarak Erzurum'a müteveccihen hareket edeceklerdir.

4. Konak mahalleri ber-vech-i âtîdir.

1. Kop Hânları.

2. Pırnakapan.

3. Aşkale.

4. Ilıca.

5. Erzurum.

5. Dört günde bir verilmesi mu'tâd olan bir gün ârâm işbu yürüyüşde verilmeyecekdir.

6. Birinci konak için arpa ve saman Madenhanları'ndan ve ekmek Bayburd'dan alınacakdır. Dîger konaklarda un ve arpa ve saman bulunacakdır.

7. Yürüyemeyecek hastalar menzil hasta-hânesine terk edilecekdir.

8. 88. Âlây Kumandanı Sabri Bey, Fırkanın arkasını alıncaya kadar gelecek kıtaâtın iskân ve iâşesini geri kalan eşyâ ve efrâdın kıt'alarına sevki ve işbu emr mûcibince kıtaâtın yürüyüşe başlaması husûslarına nezâret etmek vazîfesiyle tavzîf edilerek Bayburd'a terk olunmuşdur.

9. Yürüyüşe 30 Teşrîn-i evvel 330'dan i'tibâren başlanacakdır.

30. Fırka Kumandanı
A. O.

İkamet Mahalleri: Bayburd

Târih: 29-30/8/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Kıtaâtda ne efrâd ve ne zâbitân miyânında Rusca'ya âşinâ kimse yokdur. Burada henüz hiçbir kıt'aya kayd edilmemiş Karadeniz ahâlîsinden Rusca'ya vâkıf efrâd bulunduğu müstahber olduğundan bunlardan beher tabura hiç olmazsa dörder neferin kaydına müsâade buyurulması ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Bayburd

Târih: 30/8/330

Vukuât:

Karahisar Menzil Nokta Kumandanlığına

Üçüncü, Dördüncü Ağır Erzâk Kollarının erzâk yüklü olarak Fırka arkasından Erzurum'a sevki Beşinci, Altıncı Kolların kezâ erzâk yüklü olarak Bayburd'a sevkiyle oraya muvâsalatlarının Fırkaya bildirilmesi zımnında kendilerine teblîgat îfâsı.

İkamet Mahalleri: Bayburd

Târih: 30/8/330

Vukuât:

Kelkit, Şiran Kaim-makamlıklarına

Oraya muvâsalat edecek deve kollarının erzâklarını orada boşaltmayarak yüklü olarak Fırkanın arkasından Erzurum'a sevkinin kendilerine teblîği ve hareketlerinin iş'ârı

30. Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Bayburd

Târih: 30-31/8/330

Vukuât:

Kolordu Kumandanlığına

Üçüncü Ordu Kumandanlığından alınan emirde Bayburd'a muvâsalat eden Fırka kıtaâtının dîgerlerini beklemeksizin doğruca Erzurum'a hareket

eylemesi emr buyurulmuş olmasına mebnî bugün birinci kademe olarak Süvâri Bölüğü tahrîk edilmişdir. Yarın 88. Âlây hareket edecekdir. Dîger kıtaât da bu sûretle ta'kîb edecekdir. Konak mahalleri: Kop Hânları, Pırnakapan, Aşkale, Ilıca, Erzurum'dur. 30-31 gecesi Süvâri Bölüğü Kop Hânları'nda, 88. Âlây, 90. Âlây ve Cebel Taburu Bayburd'a, Sahrâ Taburu, Birinci İstihkâm Bölüğü Bayburd'a üç dört sâat mesâfede köylerde, 89. Âlây Zigana'da, Sıhhiyye Bölüğü, Hafîf Erzâk Kolları, Bâr-gîr Deposu, iki piyâde ceb-hâne kolu Kelkit'de, Birinci Seyyâr Hasta-hâne, Birinci Ekmekci Takımı Kelkit'de, İkinci Seyyâr Hasta-hâne, İkinci Ekmekci Takımı Sünür'de, Öküz Deposu, Birinci, İkinci Ağır Erzâk Kolları Şiran'da, Üçüncü, Dördüncü Ağır Erzâk Kolları Karahisar'da bulundukları ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Bayburd

Târih: 30-31/8/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

30-31 gecesini Süvâri Bölüğü Kop Hânlarında, 88. Âlây, Cebel Taburu Bayburd'da, 89. Âlây Zigana'da geçireceklerdir.

Sahrâ Taburu üç gün evvel Kelkit'den hareket etdiği hâlde bugün de Bayburd'a gelemeyerek beş sâat mesâfede kalmışdır. Kıtaât-ı sâire daha geridedirler.

Yarın 88. Âlây kabl-ez-zevâl sâat altı buçukda Erzurum'a müteveccihen hareket edecekdir.

90. Âlây bu akşam Bayburd'a muvâsalat etmiş ise de mekârîlerinin bir kısmı henüz gelememiş olduğu ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Ardasa'dan

Târih: 31/8/330

Vukuât:

Aşkale'de 30. Fırka Kumandanlığına

1. Âlây, Makineli Tüfenk ile berâber 62 zâbit, üç bin yirmi sekiz efrâd, 370 hayvânla 31-1 gecesi Ardasa'da geçirecekdir.

2. Geceyi Gümüşhane, 2-3 gecesini Tekke, 3-4 gecesini Balahor'da geçirerek 5 Teşrîn-i sânîde Bayburd'a muvâsalat edecekdir.

3. Maçka'dan sonra üç günlük yürüyüşe 35 eğer vurgunu, 30 semer vurgunu, 5 hasta efrâd ve hayvânâtın iâşesi büyük ağırlıkdan konak yerlerindeki Tekâlîf-i Harbiyye Komisyonundan te'mîn edilecekdir.

4. Yolun şose ve sunûf-ı selâsenin harekâtına müsâid ba'zı aksâmı çamurlu, karlı, havanın açık ve yağmurlu bulunduğu ma'rûzdur.

89. Âlây Kumandanı
Reşîd

İkamet Mahalleri: Hasankale

Târih: 31/8/330

Vukuât:

Aşkale'de Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

C. 29-30 Teşrîn-i evvel 330. Her tabura dört Rusca bilen nefer kayd edebilirsiniz. Bu emrin ahz-ı asker şu'besine gösterilmesi.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Hasankale

Târih: 31/8/330

Vukuât:

Bayburd'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

C. 29 Teşrîn-i evvel 330 şifre: Vaz'iyyet tevakkuf ve istirâhâta müsâid değildir. Hemen Erzurum'a hareket olunması lâzımdır.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Hasankalesi

Târih: 1 Teşrîn-i sânî 330

Vukuât:

Aşkale'de Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Bayburd'da üç gün mola vermez usûlen dört günde bir mola verilmeli, âlây âlây sevk edilmeli, âlâylar arasında fâsıla bırakmamalı, bir an evvel buraya yetişmeniz ve kuvvetli bir hâlde yetişdi(r)meniz mühimdir.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 1 Teşrîn-i sânî 330

Vukuât:

C. 30 Teşrîn-i evvel 330. 3559 Kolordu topcu mühimmâtı 30/8/330 târihinde Amasya'dan Sivas'a hareket etdiği.

Kolordu Kumandan Vekîli
Avni

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 1-2 Teşrîn-i sânî 330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Milo telgraf merkezi Artvin'e nakl ile hattın temdîdi hitâm ve muhâbereye bed'an mübâşeret olunduğu Milo Taburu Kumandanlığından bildirilmişdir.

Kolordu Kumandanı nâmına
Kemâleddin

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 2 Teşrîn-i sânî 330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. İâşe mıntıkasındaki kurâ esâmîsiyle her karyede mevcûd mevâdd-ı iâşe ve mahrûkat mikdârı beş güne kadar bildirilecekdir.

2. Ba'zı kıtaât nezdinde veyâ bulundukları mevâkide kıtaâtı idâre edecek mevâdd-ı iâşe ve mahrûkat bulunduğu hâlde olmadığı bahânesiyle teferruk sûretde mürâcaatda bulunanların kat'iyyen tecziyesi mukarrerdir. Kıtaât doğrudan doğruya çok kıtaâta mürâcaatla mevâdd-ı iâşe ve mahrûkat taleb edecekdir.

3. Kıtaâta tahsîs kılınan mahallerden gayrı mevâkide hod-be-hod mevâdd-ı iâşe celbi kat'iyyen memnûdur. Mütecâsirleri şiddetle tecziye edilmeli.

4. Her fırka idâresinden ale-d-devâm ve Kolordunun hey'etlerinden ara sıra kıtaâtın iâşeleri keyfiyyetinin kıtaâtın bulundukları mevâkiye gidilerek taht-ı teftîşde bulundurulacak ve bu sâyede iâşeleri yolunda olmayan kıtaâtın idâreleri tanzîm ve te'mîn edilecekdir.

5. Kıtaât bulundukları köylerde samanların hüsn-i muhâfazasına i'tinâ eylemedikleri ve samanlıklara mevâşî koyarak işe yaramaz hâle getirdikleri

haber alınmakdadır. Arpanın bu havâlîde kifâyetsizliği ve geride getirilmesi müşkilâtı nazar-ı dikkate alınarak hemen ot ve yoncanın bugünkü kesretine aldanmayarak âtî için hüsn-i muhâfaza edilmesine fevk-al-âde ehemmiyyet verilmeli ve aksi hâle cür'et edenler şedîden tecziye edilmelidir.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

Târih: 2-3/9/330

Vukuât:

Hasankale'de Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Tokad'da Kolordu Kumandanlığına

2-3 gecesi Süvâri Bölüğü Ilıca'da, 88. Âlây, Fırka Karârgâhı Aşkale ve civârında, Topcu Cebel Taburu Pırnakapan'da, 90. Âlây Kop ve civârında, Topcu Sahrâ Taburu, Sıhhiyye Bölüğü, Bâr-gîr Deposu, İkinci Seyyâr Hastahâne, İkinci Ekmekci Takımı Bayburd'da, 89. Âlây Tekke'de bulunduğu ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Karahisar

Târih: 3/9/330

Vukuât:

Erzurum'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Topcu Âlâyının Kulakkaya'daki ceb-hâne arabaları pek müşkilâtla buraya kadar celb edilebildi. Yollar pek çamurdur. Hükûmetin verdiği vesâit-i hâzıra ile bu arabaların buradan Erzurum'a nakli kabil değildir. Binâen aleyh mermilerin, sepetleriyle berâber i'mâl etdirilecek tahta sandıklar derûnunda ve saka ve develere tahmîlen nakl etmekden başka çâre yokdur. Boş arabalar da öküz ve mandası ile ancak cerr edilebilir. Bu bâbdaki irâdeleri mütemennâdır.

Menzil Nokta Kumandanı
Cemâl

Târih: 3/9/330

Vukuât:

Gayet müsta'celdir.

Karahisar Menzil Nokta Kumandanlığına

C. 3 Teşrîn-i sânî 330. Hafîf ceb-hâne arabalarının boş olarak ve mermiyâtının da i'mâl edilecek sandıklara vaz' olunarak develere tahmîlen

âcilen gönderilmesi münâsibdir. Sandıkların i'mâli için geceli gündüzlü çalışılması ehemmiyyetle muntazardır.

Târih: 3/9/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Karahisar Mutasarrıflığına

Kulakkaya'dan celb edilen hafîf ceb-hâne arabalarının yolların fenâlığından dolayı mandalarla buraya kadar sevki mümkün olamayacağı anlaşılmasına mebnî arabaların boş olarak ve derûnundaki mermiyâtın i'mâl edilecek sandıklara vaz' olunarak sevki tensîb edilmiş ve o yolda Menzil Nokta Kumandanlığına yazılmışdır. Mes'elenin ehemmiyyetine mebnî sandıkların âcilen i'mâli için geceli gündüzlü çalışılması zımnında îcâb edenlere irâde buyurulması ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 4/9/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Yarın Süvâri Bölüğüyle Fırka Karârgâhı Erzurum'dan hareket edecekdir. Müteakıben kademe ile yürüyüş devâm eyleyecekdir. Hasankale ve Haran'ın şimâl-i şarkîsindeki Azab, Ardos konak mahalleridir. Fırkanın erzâk kolları pek geride olduğundan iâşenin te'mîni için îcâb edenlere evâmir-i lâzıme i'tâ' buyurulması ma'rûzdur.

İkamet Mahalleri: Aşkale

Târih: 4/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Âlâyın bir taburu Cinis, iki taburu Aşkale'de bu geceyi geçirerek yarın Ilıca'ya muvâsalat edeceği.

90. Âlây Kumandanı
Kâzım

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 4/9/330

Vukuât:

Yürüyüş Emri

1. Otuzuncu Fırka Erzurum'dan ileriye kademe ile yürüyüşe devâm edecekdir.

2. Bayburd'da verilen iki numrolu yürüyüş emrinde muharrer kademe sırası bu yürüyüşde de aynen cârîdir.

3. Süvâri Bölüğü ve Fırka Karârgâhı yarın yürüyüşe başlayacakdır. Dîger kademeler birer gün Erzurum'da mola vererek Hasankale, Kötek istikametine yürüyeceklerdir. Birinci konak Hasankale, ikinci konak Hasankale – Kötek yolu üzerinde Azab ve Ardos köyleridir. Daha ileriye yürüyüş hâlinde dîger emr verilecekdir.

4. Taburlarda büyük edevât-ı istihkâmiyyeden 64 kürek, 32 kazma, 16 balta bulunacakdır. Bu mikdârdan az edevât-ı istihkâmiyye olan kıtaât Erzurum Mevki–i Müstahkemi Kumandanlığına mürâcaat ederek noksân olan mikdârını bâ-mazbata ahz edecekdir.

5. Erzurum'dan hareket eden kıtaât bir günlük fazla ekmek alacaklardır.

6. Piyâde âlâyları Erzurum Tekâlîf-i Harbiyye Komisyonundan biner çeyrek ve Topcu Âlâyı da dâhil olduğu hâlde umûm âlâylar üçer yüz pamuklu mintan alacaklardır.

7. İşbu emrin nüsah-ı kâfiyyesi geriden gelecek âlâylarla doğrudan doğruya Fırkaya merbût kıtaâta li-ecl-il i'tâ' Merkez Kumandanlığına tevdî' kılınmışdır.

30. Fırka Kumandanı

Emrin tevzî' olunacağı mahaller:

19. Âlây Süvâri Bölüğü 1
88. Âlây.
Topcu 30. Âlây.
90. Âlây.
Sıhhiyye Bölüğü.
1., 2. Ekmekci Takımı.
89. Âlây.
1., 2. Seyyâr Hasta-hâne.
Hafîf Erzâk Kolları.
Piyâde Ceb-hâne Kolu.

İkamet Mahalleri: Hasankale

Târih: 5/9/330

Vukuât:

Köprüköy'den

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Erzurum'a muvâsalat eden Âlâyın ve ba'de geleceklerin hemen Hasankale, Köprüköy istikametinde ilerlemesi ve ziyâde istirâhâte muhtâc âlâyların mola günlerini kısa yürüyüş ile geçirmeleri lâzımdır. Köprüköyü'ne vâsıl olan kıtaât telefonla Haran'da Ordu Karârgâhına ma'lûmât vermelidirler. Gelen kıtaât erzâk ve ceb-hâneleri tamâm olmalıdır.

Ordu Kumandanı nâmına
Guze
(İmza)

İkamet Mahalleri: Hasankale

Târih: 5-6/9/330

Vukuât:

Sivas'da Onuncu Kolordu Kumandanlığına

5-6 gecesi Fırka Karârgâhı, Süvâri Bölüğü Hasankale'de, 88. Âlây, Cebel Taburu Erzurum'da, 90. Âlây Ilıca'da, Topcu Sahrâ Taburu, İstihkâm Bölüğü Aşkale'de, 89. Âlây Bayburd'a olduğu bir haftadan beri hiç telgraf-nâmeleri alınmadığından irtibât gaib oldu. Mevkinizin emr ve iş'âri müsterhamdır.

30. Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 6-7/9/330

Vukuât:

Gayet müsta'celdir.

Hasankale'de 88. Âlây Kumandanlığına

Sunûf-ı muhtelifeden mürekkeb bir düşman kuvvetinin Narman'dan cenûba inmekde olduğu müstahberdir. Yarın iki taburunuzla Köprüköy tarîkiyle Haran'ın dört kilometre garb-i cenûbîsindeki Kızılca-i Süflâ'ya gidib yerleşeceksiniz. Yürüyüş ve ikamet hâlinde sol cenâhınızı te'mîn edeceksiniz. Hasankale'de kalacak taburunuz yarın oraya gelecek Cebel Taburuyla birlikde hareket edecek ve Hopik'e Doksanıncı Âlây vürûd

edinceye kadar yürüyüş ve ikamet hâlinde topcunun emniyyetini istihsâl eyleyecekdir.

Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 6-7/9/330

Vukuât:

Süvâri Bölüğü Kumandanlığına

1. Fırka Haran istikametinde yürüyüşe devâm ile Haran civârındaki köylerde Ordu ihtiyâtı olarak yerleşecekdir.

2. Süvâri Âlâyıyla sekiz top ve makineli tüfenkli bir düşman kolunun Narman'dan cenûba doğru inmekde olduğu müstahberdir.

3. Süvâri Bölüğünün merkezi Haran'ın yedi kilometre garbına geçecekdir. Bölük kumandanı bir zâbit keşif koluyla Köprüköy ve Hasankale'den Narman üzerine giden yolu Ekrek civârına kadar keşf ve tarassud edecek ve işbu istikametinde kendi emniyyetini kendisi te'mîn edecekdir.

4. Fırka Karârgâhı yarın öğleden sonra Haran'dadır. Süvâri Bölüğü yapacağı keşf netîcesini 7-8 gecesi nısf-ül-leyline kadar Fırkaya bildirecekdir.

5. Maslahat'da 9'uncu Kolorduya mensûb bir Fırka Karârgâhı bulunduğu müstahber olduğundan orasıyla irtibât te'sîs olunacakdır.

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 6-7/9/330

Vukuât:

Gayet müsta'celdir.

Erzurum'da Topcu Otuzuncu Âlây Kumandanlığına

Erzurum'da 90. Âlây Kumandanlığına

Sunûf-ı muhtelifeden mürekkeb bir düşman kuvvetinin Narman'dan cenûba doğru inmekde olduğu müstahberdir. Doksanıncı Âlâydan bir tabur Sahrâ Topcu Taburuyla birlikde hareket edecek ve yürüyüş ve ikamet hâlinde topcunun emniyyetini istihsâl eyleyecekdir.

Mufassal emr Hasankale Merkez Kumandanına mürâcaatla ahz olunacakdır.

30. Fırka K.
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 6-7/9/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Hasankale'de Otuzuncu Fırka İdâre Riyâsetine

Yarın Köprüköyü'nde kalmayarak Haran'a geliniz.

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 6-7/9/330

Vukuât:

Fırka Emri

1. Fırka Haran civârındaki köylerde yerleşerek Ordunun ihtiyâtını teşkîl edecekdir.

2. Bir süvâri âlâyıyla sekiz top ve makineli tüfenkli bir piyâde düşman kolunun cenûba doğru inmekde olduğu istihbâr kılındığından Hasankale'den i'tibâren kıtaât gerek yürüyüş ve gerek ikamet hâlinde sol cenâhını te'mîn edecekdir.

3. 88. Âlây Masra, 89. Âlây Kızılca-i Süflâ, Topcu Otuzuncu Âlây ile 90. Âlâydan bir tabur Hopik'de, 90. Âlâydan iki taburu Çakmak-i Süflâ'da, seyyâr hasta-hâneler, Sıhhiyye Bölüğü, ekmekci takımları Karaçuha'da, Fırka Karârgâhı ve İstihkâm Bölüğü Haran'da, Süvâri Bölüğü Geçik'de yerleşecekdir.

4. Narman'dan Hasankale ve Köprüköy'e gelen tarîki Süvâri Bölüğü keşf etdirecekdir.

5. 88. Âlây bir taburunu Hasankale'de terk edecek ve dîger iki taburuyla Masra'ya hareket edecekdir. Hasankale'de kalan tabur 7 Teşrîn-i sânîde oraya muvâsalat edecek cebel taburuyla birlikde yürüyecek 90. Âlây Hopik'e gelinceye kadar yürüyüş ve ikamet hâlinde topcunun emniyyetini istihsâl edecekdir.

6. Doksanıncı Âlây bir taburunu Topcu Birinci Taburuna muhâfız olarak terk edecek ve işbu tabur da topcunun Hopik'e muvâsalatına kadar emniyyetini te'mîn eyleyecekdir.

7. İşbu emrin her kıt'aya âid olan mâddesi telgrafla kendilerine bildirilmiş ve birer sûreti Hasankale Merkez Kumandanı vâsıtasıyla oradan geçecek kıtaâta tevzî' etdirilmişdir.

İkamet Mahalleri: Haran'dan

Târih: 6-7/9/330

Sâat ve Dakika: 10.15 sonra

Vukuât:

Köprüköyü'nde Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Fırka kıtaâtı Haran istikametinde ilerleyecek ve Haran civârındaki köylerde Ordu ihtiyâtı olarak yerleşdirilecekdir.

2. Erzurum Haran istikametinde ilerleyecek kıtaât Hasankale, Köprüköy, İd istikametine karşı kendilerine te'mîn edecekler ve bi-l-hâssa topcular yalnız hareket etmeyib piyâdelerle hareket edeceklerdir.

3. Bu istikametden bir düşman süvâri âlâyıyla sekiz toplu ve makineli tüfenkli ve piyâdeli bir kolunun ilerlediği müstahberdir.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Haran

Târih: 7/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

8/9/330'da Hasankale ve Erzurum'da bulunan 30'uncu Fırka kıtaâtının hareket edib etmeyeceği Ordu tarafından emr edilecekdir. Bu emr Hasankale'de ve Erzurum'daki kıtaâta da teblîğ edilmişdir.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Geçik

Târih: 7-8/9/330

Vukuât:

30. Fırka Kumandanlığına

1. Narman'dan Hasankale, Köprüköyü'ne ilerlemekde olduğu istihbâr olunan düşmanı Köprüköy, Badicvan, Harabe-i Mehnek, Çermiksu, Koşa ve Ekrek Tepelerine kadar Badicvan Deresi'nin tarafeynindeki ma'rûz istikametlerde keşfiyyât ve tarassudât icrâ' etdirildi. Keşif kollarından alınan raporlarda mezkûr mahallerde düşmana tesâdüf olunmadığı bildirilmekdedir.

2. Bölükle Koşa'ya gidildi. Düşmanın dört beş bin piyâde, beşi cebel ikisi sahrâ yedi top, dört beş yüz süvâri ve bunların kısm-ı a'zâmı Ekrek'e bir

sâat mesâfede Şekerli karyesinde mütebâkîsi İd kasabası ve civârındaki Mehnek Tepesi'nde bulunduğu ve avcı siperi hafriyyâtıyla meşgul olduğu civâr kurâ ahâlîsinden Koşa'ya firâren gelenler ifâde etmekdedir.

3. Şekerli karyesinden çıkardığı müteaddid keşif kolları Ekrek, Karçın, Todan, Hiçolar, Aha nâm kurâda dolaşarak içlerindeki gönüllü Ermenilerin teşvîkiyle ahâlî-i kurâdan ba'zılarına tasallut ve mallarını gasb etdikleri ahâlî-i kurâ ifâde etmekdedir.

4. Gündüzleri o civârda keşfiyyâta devâm, geceleri Geçik karyesine avdet edilecekdir.

5. Dîger kıtaâtdan keşif kollarına tesâdüf edilmemişdir. Ba'zı karyelerde buğday mevcûddur.

Süvâri Bölüğü Kumandanı
Edhem

Mülâhazât:

Bu rapor Ordu için gayet kıymetdâr bir rapor olmuşdur. Çünki Ordunun sekiz tabur piyâde, sekiz top, bir âlây süvârinin ilerlediği bu akşam mevsûkan istihbâr edilmiş ve âdetâ tâ Hasankale ve Erzurum'da kıtaâtın tevakkufuna sebebiyyet verdiği gibi Ordu cebhesinde ba'zı taburların Rusların avdet-i taarruziyyesi üzerine geri çekilmiş olması gibi ikinci bir mes'ele buna bir kat daha zamîmeten endişe oluyordu. Binâen aleyh bu rapor kıymetli oldu. Düşmanın ilerlemediği anlaşıldı.

İkamet Mahalleri: Haran

Târih: Gece 7-8/9/330

Sâat ve Dakika: 1.00 evvel

Vukuât:

Bu raporun bir sûreti aynen Orduya bildirildi.

İkamet Mahalleri: Zara'dan

Târih: 7-8/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Kolordu Karârgâhı, 7-8'de Zara'da ve müteakıb günlerde Dereköy, Anders, Ortaköy, Refahiye, Kıranhan, Erzincan'da konaklayacakdır.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

İkamet Mahalleri: Haran

Târih: 7-8/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. İd'deki düşman kuvvetinin 8 tabur piyâde, 4 makineli tüfenk, 8 toplu bir batarya ve bir âlây kadar süvâri olduğu müstahberdir.

2. Fırka, İd istikametini keşf etdirecek ve bu düşmanın hangi istikameti ta'kîb eylediğini ta'yîn edecekdir. Bi-l-hâssa Hasankale İd istikameti hâiz-i ehemmiyyetdir.

3. Hasankale ve Erzurum'da bulunan Fırka kıtaâtı için yarın öğleden evvel emr verilecekdir. Masra'da bulunan alây 8/9/330'da öğleden evvel sâat 8.00'de Kalender civârında Ordunun emr-i kumandasında olmak üzre bulunacakdır.

4. Ben, Kalender'in cenûbundaki tepede bulunacağım. Raporlar hem Haran'a ve hem de bu tepeye gönderilecekdir. Haran'da, Bedrevans'da, Kalender'de, Köprüköy'de telefon merkezleri vardır.

3'üncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Haran

Târih: 7-8/9/330

Vukuât:

88. Âlây Kumandanlığına

1. İd'deki düşman kuvvetinin 8 tabur piyâde, 4 makineli tüfenk, 8 toplu bir batarya ve bir âlây kadar süvâri olduğu müstahberdir.

2. Süvâri Bölüğü İd istikameti yarın tekrâr keşf edecekdir. Bi-l-hâssa Hasankale İd istikameti hâiz-i ehemmiyyetdir.

3. Masra'da bulunan 88. Âlâyın iki taburu 8/9/330'da öğleden evvel sâat 8.00'de Kalender civârında Ordunun emr-i kumandasında bulunmak üzre hâzır bulunacakdır.

4. Ordu Kumandanı Kalender'in cenûbundaki tepede bulunacakdır. Raporlar hem Haran'a ve hem de bu tepeye gönderilecekdir. Haran'da, Bedrevans'da, Kalender'de, Köprüköyü'nde telefon merkezi vardır.

5. Fırka Karârgâhı, yarın Ordu Kumandanlığının maiyyetinde bulunacakdır.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

Târih: 8/9/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Hasankale'de Doksanıncı Âlây Kumandanlığına

Âlâyınız ve oraya gelecek sâir Fırka kıtaâtı emr-i âhire kadar Hasankale'de kalacaklardır.

İkamet Mahalleri: Haran

Târih: 8/9/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Erzurum Merkez Kumandanlığına

Otuzuncu Fırkaya mensûb olub Erzurum'da bulunan ve Erzurum'a gelecek olan kıtaâtın hemen Hasankale'ye i'zâmları mütemennâdır.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak'dan

Târih: 8/9/330

Vukuât:

Hasankale'de 90. Âlây Kumandanlığına

Hemen oradaki kıtaâtı alarak Köprüköyü'ne geliniz. Hasankale'de kalınması hakkındaki emr mefsûhdur.

Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Haran

Târih: 8-9/9/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Kalender'de 88. Âlây Kumandanlığına

Bu gece gurûb-ı şemsden sonra hareketle Badicvan'a geliniz. Fırka Karârgâhı bu gece Badicvan'dadır.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

Mülâhazât:

Bu emr Âlâya vâsıl olmamış Âlây bil'âhire Ordu Karârgâhından Mülhak Rüşdü Efendi imzâsıyla gönderilen haber üzerine Âlây Söğüd-ü Ulyâ'ya geçmişdir.

İkamet Mahalleri: Haran

Târih: 8-9/9/330

Vukuât:

Geçik'de Süvâri Bölüğü Kumandanlığına

Bölüğünüzle bu gece Badicvan'a geliniz. Fırka Karârgâhı bu gece Badicvan'dadır. Fırka Karârgâhı, Haran'dan Badicvan'a hareket etdi. Yolda Erkân-ı Harbiyye Riyâsetine rast gelindi. Badicvan'a geçmekde olduğumu bildirince taaccüb eyledi. Verilen ordu emrinde bir yanlışlık olduğu anlaşıldı. Tashîh edilerek bildirilmek üzre yanlarına bir mülhak zâbit terfîk edildi. Ordu Karârgâhı telefonuyla serîan bir cevâb almak üzre gurûb-ı şemsden biraz evvel Çakmak karyesinde mola etdi. Haran ile Çakmak arasındaki telefon bozuk olduğundan bir cevâb alınamadı. Nihâyet terfîk edilen zâbit 88. Âlâyın iki taburu Söğüd-ü Ulyâ'ya ve Fırkanın dîger kıtaâtının Köprüköy'de ictimâı emr-i şifâhîsi getirdi. Gece Köprüköyü'ne gidildi. Mülhak Zâbit Rüşdü Efendi imzâsıyla Kızılca-i Süflâ'ya avdet emri verilmişdir.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Haran

Târih: 8/9/330

Sâat ve Dakika: 12.35

Vukuât:

Ordu Emri

1. Düşmanın vaz'iyyetinde bir tebeddül yokdur.

2. Ordu tekrâr taarruz zamânına kadar muvakkaten müdâfaa vaz'iyyetini tashîh için Todaviran-Haran-Minevürt hattını işgal etmek üzre bu gece sâat 7'de harekete başlayacakdır.

3. Onbirinci Kolordu Haran'ın (dâhil) cenûbunda, Dokuzuncu Kolordu Haran'ın şimâlinde bulunacakdır. Kolordu kumandanları tarafından daha gündüzden esâs mevziin keşf ve tedkiki lâzımdır. Her kolordu şimdi zabt olunan mevzide ileri karakollarını ve münferid cebel topları bırakacakdır. Düşmanın taarruzu vâki' olmadıkca bugünkü hat bütün bütün terk edilmeyecekdir.

84. Âlây ve berâberindeki topcu taburu Onbirinci Kolordunun sol cenâhı gerisine alınacakdır.

4. İkinci Nizâmiyye Süvâri Fırkası 8-9 gecesini Geçik-Hopik-Çakmak-ı Süflâ mıntıkasında geçirecekdir. Süvâri Kolordusu vazîfesine devâm edecekdir.

5. Otuzuncu Fırkanın Hasankale ve buradaki kuvveti ordu emrinde olmak üzre bu geceyi Badicvan'da geçirecek ve Erzurum'daki kıtaâtı Hasankale'ye yürüyecekdir.

6. Ordu Karârgâhı bugün Haran'da kalacakdır.

Zeyl

1. Gece yürüyüşünde tüfekler boşadılmış bulunacak ve bölük kumandanları tüfeklerin boşatılmış olduğundan muâyene ederek emîn olacaklardır. Yürüyüş kemâl-i sükûnetle icrâ' olunacakdır.

2. Kıtaâtın emr olunan hatta muvâsalatları ve yeni mevzide alınan tertîbât derhâl (bildirilecekdir).

İkamet Mahalleri: Haran

Târih: 8/9/330

Vukuât:

9'uncu Kolordu Kumandanlığına

30. Fırka Kumandanlığına

1. Âhiren alınan ma'lûmâta nazaran İd'deki düşman kuvvetinin bir âlây piyâde, beşi cebel, ikisi sahrâ olmak üzre yedi topdan ve dört beş yüz kadar süvâriden mürekkeb olduğu ve bu kuvvetin kısm-ı a'zâmının Şekerli civârında bulunduğu, mütebâkîsinin İd civârında tahkîmât ile meşgul bulunduğu anlaşılıyor. 30. Fırkadan bir bölük süvâri Koşa civârında keşf yapmakdadır.

2. Bu düşman kuvvetine karşı ordunun sol cenâhının ve Hasankale istikametinde hutût-ı irtibâtiyyenin te'mîni için Yirmidokuzuncu Fırkadan bir âlây piyâde ve bir cebel topcu taburundan verilecek kadar süvâriden mürekkeb bir müfrezenin öğleden evvel sâat 5'de Dazlak Yaylası istikametinde tahrîki ve bu müfrezeye Kolordudan bir erkân-ı harb zâbitinin terfîki lâzımdır.

3. Bu müfreze ile telefon ve kâfî gelemediği takdîrde irtibât postalarıyla irtibât te'sîsi lâzımdır.

4. Haberler mümkün mertebe serîan Orduya bildirilecekdir.

5. Yirmidokuzuncu Fırkanın mütebâkî aksâmı Dokuzuncu Kolordunun emrindedir.

6. Ordu ihtiyâtı olarak 30. Fırkanın iki taburu Kalender civârına bugün muvâsalat edecekdir.

7. Dokuzuncu Kolordu, İd civârındaki düşmana karşı keşfiyyâta devâm edecekdir.

3'üncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Haran

Târih: 8-9/9/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Aşkale'de 89. Âlây Kumandanlığına

Fırkanın âcilen Köprüköy'de ictimâı emr olunmuş bulunduğundan Ilıca'dan sonra Erzurum'da kalınmayarak Erzurum'un yirmi kilometre şarkında Korucak karyesine hareket olunması.

30. Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Haran

Târih: 8-9/9/330

Vukuât:

9 Teşrîn-i sânî 330 İçin Ordu Emri

1. Esâs hattı müdâfaa, dünki sûret-i umûmiyyede bildirilmişdir. Mevkiin teferruâtıyla ta'yîni kolordulara âiddir. Yalnız dünki ordu emrinde merkez olarak gösterilen Haran yerine Hopik'in şimâl-i şarkîsindeki tepeler intihâb olunacakdır.

2. Öğleden evvel sâat altıda kıtaât sûret-i umûmiyyede mevkilerine yerleşmiş bulunacak ve mümkün mertebe sür'atle tahkîmâta başlanacakdır. Tahkîmât gerek avcılara ve gerek istinâd ve ihtiyâtlara mahsûs olarak yapılacak ve an-be-an tavzîh olunacak.

3. Köprüköy – Hopik – Haran - Zandaz hattı her iki kolordunun keşf ve muhârebe hatt-ı fâsılıdır. Dokuzuncu Kolorduya bu hat şimâli Onbirinci Kolorduya bu hattın cenûbu âiddir. Bu yol Dokuzuncu Kolorduya âiddir.

İd düşman müfrezesine karşı Ordunun sol cenâhını ve İd Hasankale istikametinde Ordunun hutût-ı irtibâtiyyesinin te'mîni için Dazlak Yaylası istikametine gönderilen müfreze Dokuzuncu Kolorduya merbûtdur.

4. İkinci Nizâmiyye Süvâri Fırkası Aras'ın cenûbundan Ordunun sağ cenâhına geçecek ve Aras'ın cenûbundan ilerleyecek kuvvetlerle Aras'ın şimâlinden ilerleyecek kuvvetlerin cenûb ve cenâh gerilerini keşf etdirecekdir. Ordunun şimâl cenâhında keşf için Süvâri Fırkasından terk edilen süvârinin emr-i kumandası ve düşmanın şimâl cenâhından ve İd istikametinde keşf yapdırılması Dokuzuncu Kolorduya âiddir.

5. Otuzuncu Fırka 88. Âlây ve Cebel Taburuyla Ordu ihtiyâtı olarak Söğüd-ü Ulyâ'da bulunacak ve dîger kıtaâtı Köprüköyü'ne ilerleyecekdir.

6. Ordu Karârgâhı 8-9 gecesi sâat ondan i'tibâren Geçik'e gidiyor. Geçik'de telefon te'sîsine kadar raporlar Çakmak telefonuna verilmelidir.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Söğüd-ü Ulyâ

Târih: 9/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Söğüd-ü Ulyâ'ya Otuzdördüncü Fırka Karârgâhıyla, Sıhhiyye Bölüğü ve bu Fırkanın Topcu Kumandanı ve sâire geldiğinden ve köy de pek ufak olduğundan Süvâri Bölüğü hayvânâtının ahırlara yerleşmesi gayr-i mümkündür. Makine Bölüğünün yalnız tüfenk esterleriyle topcuların ancak top hayvânâtı ve zâbitân binekleri pek müşkilât ile yerleşebildiği ma'rûzdur.

88. Âlây Kumandanı
Binbaşı
Bahâeddin

Haşiye: Telefon Tamdere'de araba ile kazâya uğramış olduğundan telefon hattına muâvenet olunamayacağı ayrıca arz olunur.

İkamet Mahalleri: Geçik

Târih: 9/9/330

Vukuât:

Ordu Emri

1. Düşman vaz'iyyetinde yeni bir tebeddül vâki' olduğuna dâir ma'lûmât yokdur.

2. Üçüncü Ordu bu gece 9-10 ber-vech-i âtî ikamet edecekdir.

Dokuzuncu Kolordu Köprüköy – Hopik - Haran hattının şimâlinde Pazaçur, Taftiker, Badicvan'dan istifâde edebilir.

Onbirinci Kolordu bu hattın cenûbunda Hopik - Haran köyleri Onbirinci Kolorduya âiddir.

Otuzuncu Fırka Söğüd-ü Ulyâ Köprüköyü'dür. İkinci Nizâmiyye Süvâri Fırkası Todaviran Harslı civârında.

3. Emniyyet tertîbâtı: İlerideki Ardos ...(?) sırtlarında küçük kıt'alar ve keşif kolları bırakacak, ileri karakol kıtaâtı kısm-ı küllîleriyle Haran, Bedrevans, Minevürt hattında bulunmak üzre Azab'ın garb sırtlarına alınacakdır. İleride bulunan münferid toplar bataryalarına iltihâk edeceklerdir. Her iki kolordunun keşf ve emniyyet mıntıkaları hatt-ı fâsılı Hopik-Haran-Ardos Onbirinci Kolorduya âiddir.

Keşf vezâifi: Dünki emirde olduğu gibidir.

Bundan başka düşmanın ilerleyib ilerlemediği ve-yâhûd geriye çekilib çekilmediği veyâ mahallinde kaldığı, İd'deki düşmanın sûret-i hareketi Aras'ın cenûbundaki düşman kuvveti ve mahalli keşf etdirilecekdir.

4. Ordu Karârgâhı 9/9/330 Köprüköyü'ndedir.

Mümkün mertebe erken kıtaâtın vaz'iyyeti ve hâli hakkında raporlar Köprüköyü'ne gönderilecekdir.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 9/9/330

Vukuât:

Suşehri'ne Gelecek Onuncu Kolordu Kumandanlığına

Fırka, Üçüncü Ordunun ihtiyâtı olmak üzre Köprüköyü'nde ictimâ etmekdedir. 88. Âlây, 90. Âlây, Süvâri Bölüğü, Cebel Taburu gelmişdir. Mütebâkî aksâm üç güne kadar muvâsalat edecekdir. Fırka Karârgâhı Köprüköyü'nde bulunduğu ma'rûzdur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Söğüd-ü Ulyâ

Târih: 9/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Masra'da evvelce terk edilen esliha ve sâirenin celbi için ale-s-sabah mekârî gönderilmişdir.

2. Süvâri Bölüğü buraya henüz gelmemişdir.

3. Âlâyın müşkilâtla ancak sâat 11.45'de kol nihâyeti Söğüd-ü Ulyâ'ya muvâsalat edebilmişdir.

4. İâşe için dakik ve tuza son derece ihtiyâc vardır.

5. Birinci Taburun iki bölüğü henüz vürûd etmediği gibi İkinci Taburdan da haber alınamamışdır.

88. Âlây Kumandanı
Binbaşı
Bahâedddin

İkamet Mahalleri: Köprüköyü

Târih: 9/9/330

Vukuât:

Fırka Emri

1. Düşmanın Yirmi ve Otuzdokuzuncu Fırkalarından ve Türkistan Kolordusundan, ba'zı âlâylarından mürekkeb kuvveti müteakıb muzafferiyyetlerle Tahirhoca – Horasan - Zanzak ve şimâlinde sırtlara kadar tard edilmişdir. Narman cihetinden ilerleyen düşman kıtaâtı dahi hudûd taburları tarafından İd ve Şekerli'ye kadar tard edilmişdir. Bu kuvvetin bir âlây piyâde, beş cebel ve iki sahrâ topundan, iki süvâri bölüğünden ibâret olduğu anlaşılmışdır.

2. Ordu tekrâr taarruz zamânına kadar muvakkaten Todaviran-Hopik'in şimâl-i şarkîsindeki tepeler – Minevürt hattını işgal edecekdir.

a. Onbirinci Kolordu, Hopik'in cenûbunda Dokuzuncu Kolordu şimâlindeki hattadır.

b. İkinci Süvâri Fırkası Aras'ın cenûbunda, düşmanın cenâhını keşf ve tarassuda me'mûrdur. Anzak'da, İd ve Şekerli'deki düşmana karşı sunûf-ı muhtelifeden mürekkeb 9'uncu Kolorduya mensûb bir müfreze vardır.

3. Otuzuncu Fırkadan 88. Âlây ile Cebel Taburu Ordu ihtiyâtı olarak Söğüd-ü Ulyâ'da bulunmakdadır. Fırkanın dîger kıtaâtı Köprüköy'de ictimâ edecekdir. Süvâri Bölüğü de Söğüd-ü Ulyâ'da bulunacakdır.

5. Söğüd-ü Ulyâ ve Köprüköy'de kıtaât köy ordugâhına gireceklerdir. Binâlardan ve ahırlardan evvel-emirde süvâri, mitralyöz, top koşum ve esterleri, zâbitân binekleri istifâde edeceklerdir. Köprüköy Ordugâh Kumandanı 90. Âlây Kumandanı Binbaşı Kâzım Bey'dir.

6. Söğüd-ü Ulyâ ile Köprüköy arasında telefon hattı temdîd edilecekdir. Fırkanın ve âlâyın malzemesinden istifâde olunacakdır.

7. Süvâri Bölüğü piyâde âlâylarına muhâbere için ikişer muhâbere atlısı verecekdir.

8. İâşe için ayrıca emr verilecekdir.

9. Fırka Karârgâhı, Köprüköyü'ndedir.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 9-10/9/330

Vukuât:

Fırka Emri

1. Bugün pîş-dârı bir âlâydan ibâret olan bir yürüyüş kolu Gerek'den Limi(?) istikametine ilerlemiş, kolbaşısı sâat 4.45'de Limi'ye vâsıl olmuşdur.

2. Onbirinci Kolordu Todaviran, Hopik'in şarkına kadar olan mevâzide ve Dokuzuncu Kolordu Hızardere'nin cenûbundaki sırt – Minevürt'ün cenûbundaki sırt hattını müdâfaa ve tahkîm edecek ve işbu Kolordunun bir âlây piyâde ve bir cebel taburu ihtiyâtı Geçik'de bulunacakdır.

3. Dokuzuncu ve Onbirinci Kolordular arasında kalacak boşluğu mümkün mertebe zaîf bir kuvvetle Otuzuncu Fırka setr edecekdir. Binâen aleyh Fırka kıtaâtı mevâzi-i âtîyede bulunacakdır.

1. Öğleden evvel sâat yedide 88. Âlây Kızılca-i Süflâ civârında düşmanın nazarından mahfûz bir mahalde iki taburu ihtiyâtda bırakarak dîger bir taburuyla iki kolordu arasındaki boşluğu setr eyleyecek sûretde tertîbâtını ittihâz eylemiş bulunacakdır ve mümkün olduğu kadar o hattı tahkîm edecek ve her iki cenâhla irtibâtı te'mîn eyleyecekdir.

2. Doksanıncı Âlâyın bir taburu emrin vusûlünü müteakıb Söğüd-ü Ulyâ'ya hareketle orada bulunan cebel taburunu alarak kabl-ez-zuhr sâat 7.30'da Çakmak-ı Süflâ'da bulunacakdır.

3. Doksanıncı Âlâyın dîger iki taburu kabl-ez-zuhr sâat 7.30'da Çakmak'da bulunmak üzre Köprüköyü'nden hareket edecekdir.

4. Süvâri Bölüğü zâbit kumandasında bir takımını Kızılca-i Süflâ'da 88. Âlâyın ihtiyâtı mevziinde kabl-ez-zuhr sâat 7'de hâzır bulunduracakdır ve dîger aksâmı sâat 7.30'da Çakmak-ı Süflâ'da bulunacakdır.

5. 10 Teşrîn-i sânî 330'da Köprüköyü'ne gelecek olan Sahrâ Topcu Taburu ve dîger kıtaât Çakmak'da Fırkaya iltihâk edecek ve hareketi tesrî' olunacakdır.

6. Fırka Karârgâhı ahvâl başka türlü îcâb etdirmedikce 10-11/9/330 gecesini Çakmak'da geçirecek ve akşama kadar 88. Âlâyın ihtiyâtı nezdinde kalacakdır.

7. İdâre hey'eti akşama kadar Köprüköyü'nde kalarak Fırkanın iâşesini te'mîn edecek gece Çakmak'a gelecekdir.

8. Söğüdlü'ye temdîdi evvelce emr olunan hat uzadılmayacakdır.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 9-10/9/330

Vukuât:

Alucra Kaim-makamlığına

Kelkit Kaim-makamlığına

Şiran Kaim-makamlığına

Aşkale Nahiye Müdîriyyetine

Bayburd'da Binbaşı Sabri Bey'e

Ilıca Erzurum Merkez Kumandanlığına

Otuzuncu Fırkaya mensûb olarak oraya vürûd edecek piyâde ve topcu ceb-hâne kollarının ne gibi ihtiyâcı var ise derhâl te'mîn edilerek ârâm etdirmeksizin hemen seyr-i serî ile fırkaya yetişdirilmesi ve oradan târih-i hareketlerinin inbâsı ehemmiyyetle mütemennâdır.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 9-10/9/330

Vukuât:

Ordu Emri

1. Bugün pîş-dârı bir âlâydan ibâret olan bir yürüyüş kolu Gerek'den Limi istikametine ilerlemiş ve kolbaşısı sâat 4.45'de Limi'ye vâsıl olmuşdur.

2. Düşmanın taarruzu hâlinde Üçüncü Ordu mevziinde düşmanın taarruzuna ber-vech-i âtî mukabele edecekdir. 9'uncu Kolordu Hızardere cenûbundaki sırt – Minevürt'ün cenûbundaki sırt - Masra'nın garbındaki sırt hattını müdâfaa ve tahkîm edecekdir.

Koşa'daki müfreze ile 84. Âlây ve Cebel Taburu, 9. Kolordunun emrine tâbidir. 84. Âlây ve Cebel Taburu sâat yedide Geçik'de bulunacakdır. Koşa'daki müfreze İd istikametindeki keşfiyyâtına halel gelmemek şartıyla muhârebeye iştirâk etdirilebilir.

Onbirinci Kolordu Aras'ın şimâlindeki Otuzdördüncü Fırkanın bulunduğu mevzii tahkîm ile müdâfaa edecek, Aras'ın cenûbundaki dîger iki fırkadan birisi Komasor'un şarkındaki sırtları Aras'ın cenûbundan ilerleyecek kuvvetlere karşı tahkîm ve müdâfaa edecek dîger fırkası îcâbında gerek Aras'ın şimâlinde gerek Aras'la cenûbunda şarka karşı taarruz edebilmek üzre Komasor civârında hâzır bulunacak ve fakat taarruz Ordu emriyle icrâ' edilecekdir.

Otuzuncu Fırka Çakmak civârında öğleden evvel sâat 7.30'da Ordu ihtiyâtı olarak hâzır bulunacak ve Kızılca-i Süflâ civârında Onbirinci Kolordu ile Dokuzuncu Kolordu arasındaki boşluğu düşman taarruzuna karşı mümkün mertebe zaîf kuvvetlerle kapadacakdır. La-akall bir piyâde âlâyı ile bir topcu taburu Ordu ihtiyâtı olarak kalacakdır.

İkinci Nizâmiyye Süvâri Fırkası, Ordunun sağ cenâhını te'mîn etmekle berâber Aras'ın cenûbundan ilerleyecek kuvvetleri keşf eyleyecekdir.

Dokuzuncu Kolordu, Hopik - Haran yolunun şimâlindeki,

Onbirinci Kolordu bu yolun cenûbundaki mıntıkadan ilerleyecek düşman kuvvetlerini keşf edecekdir.

3. Ordu Karârgâhı Köprüköyü'nde kalacakdır.

3. Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Yeniköy Şimâl Tepelerinden

Târih: 10/9/330

Sâat ve Dakika: 6.00 sonra

Vukuât:

Süvâri Bölüğü Kumandanlığına

1. Yeniköy'ün şimâl tepelerinden Narman istikametine giden yolları keşf etdim. Hava sisli, fırtınalı olduğundan düşmanı göremedim.

2. Yeniköy, Kızılviran karyesinde düşmandan eser yokdur.

3. Badicvan, Kızılviran, Hoşab istikametine top hareket edemeyeceğini Sürbehan, Yeniköy, Koşa istikametinde hareket edebileceğini Kızılviran ahâlîsinden ma'lûmât aldım.

Süvâri Mülâzımı
Abdülkadir

İkamet Mahalleri: Pazaçur

Târih: 10/9/330

Sâat ve Dakika: 5.15 sonra

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Üç istikamete gönderilen keşif kollarından İki Numrolu Zâbit Keşif Kolu Sürbehan'a, 3 Numrolu Küçük Zâbit Keşif Kolu Hızardere'ye kadar icrâ' etdikleri keşfde düşman görmemişlerdir.

2. Sürbehan yolları sahrâ toplarının mürûruna ve gece yürüyüşlerine müsâid olmadığını (2) Keşif Kolu Kumandanı, Geçik, Minevürt, Hızardere yolları cebel toplarının mürûruna ve gece yürüyüşlerine müsâid olduğunu (3) Numrolu Keşif Kolu bildirmekdedir.

3. Dazlak Yaylası civârındaki 2430 rakımlı tepeye gönderilen keşif kolundan rapor alınmamışdır.

4. İki Numrolu Keşif Kolu Çermiksu istikametinde keşfe devâm etmekdedir.

5. Bu civâr kurâda erzâk, yem bulunmuyor.

Süvâri Bölük Kumandanı
Edhem

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 10/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Ceb-hâne, bi-l-hâssa topcu ceb-hânesinin son derece tasarrufla idâre edilmesi husûsunda son derece dikkatinizi tekrâr celb ederim. Yalnız isâbet me'mûl olan mesâfelerde ve te'sîr istihsâli mümkün olan büyük hedeflere ateş açmalı en ziyâde uzak mesâfelerde değil eğer vâdîler uzunluğuna ateşe alınırsa en ziyâde bir te'sîr istihsâl edilebiliyor. Topcunun esâs vazîfesi piyâdelerin taarruzunu teshîl ve düşmanın taarruzunu tard etmekdir. Topcu yapacağı te'sîri çok ceb-hâne sarf etmekden ziyâde mevziini iyi intihâb edib bir tarafa düşman kıtaâtını yan ateşine alacak sûretde hareketler aramalıdır.

Uzak mesâfâtda ufak tefek hedeflere açılacak ateşin bir te'sîr yapamayacağı bil-akis düşmanın ma'neviyyâtını tezyîd edeceği unudulmamalıdır.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 10/9/330

Vukuât:

Fırka Emri

1. Üçüncü Ordu sağ ve sol cenâhlarında tek tük top ve tüfenk sadâları işidilmiş ise de henüz doğru ma'lûmât alınamamışdır.

2. Dokuzuncu ve Onbirinci Kolordular vaz'iyyet-i asliyyelerini muhâfaza etmekdedirler.

3. Otuzuncu Fırka Karârgâhıyla 88. Âlây Topcu Cebel Taburu Çakmak'da ve 90. Âlây Homiği'de bu geceyi geçirecekdir. 90. Âlây hemen hareket edecekdir.

4. Çakmak'da lâzım gelen emniyyet tertîbâtını 88. Âlây alacakdır.

5. Süvâri Bölüğü, Çakmak'da geceleyecekdir.

Otuzuncu Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 10/9/330

Sâat ve Dakika: 3.35

Vukuât:

Ordu Emri

1. Üçüncü Ordunun sağ ve sol cenâhlarında top ve tüfek sadâları tek tük işidilmiş henüz doğru ma'lûmât alınamamışdır.

2. Dokuz ve Onbirinci Kolordular ve Nizâmiyye Süvâri Fırkası vaz'iyyet-i harbiyyenin müsâadesi derecesinde kendilerine tahsîs olunan köylerden istifâde edeceklerdir. Otuzuncu Fırka bu geceyi Çakmak-Homiği'de geçirecekdir.

3. Ordu Karârgâhı Köprüköyü'ndedir. Kolordular Ordu Karârgâhıyla te'sîs edilen telefon irtibâtını muhâfaza ve her an telefonun işlemesini te'mîn edeceklerdir. Telefon hattı bozulursa ta'mîrâtını beklemeksizin emir atlılarıyla orduya sık sık raporlar gönderilmelidir.

4. Her iki kolordunun emniyyet ve keşf mıntıkasının hatt-ı fâsılı dünki emirle emr olunduğu vechledir.

5. Otuzuncu Fırka işbu emrin kolordulara ve Onbirinci Kolordu da Süvâri Fırkasına tebliğ edecekdir.

6. Her iki kolordu düşman ve vaz'iyyet hakkında mufassal rapor gönderecek ve Dokuzuncu Kolordu bundan başka kolbaşısıyla Limi'ye

muvâsalat eylediği haberi verilen düşman yürüyüş koluna ve İd cihetindeki düşmana dair de rapor gönderecekdir.

7. Ordu Karârgâhı Emrekom'dadır.

8. Muhârib kıtaât mümkün mertebe müdâfaa-i asliyyeye taayyün olmalıdır.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Köprüköyü

Târih: 10/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Teklîfâtınız muvâfık görülmüşdür. Kızılca-i Süflâ'daki âlâyı Çakmak'a celb ediniz.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Ilıca

Târih: 10/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Âlâyda pek çok zuafâ vardır. Bunlar Erzurum'a terk edilecekdir. Havanın fenâlığı yolların son derece çamurlu olması birçok efrâdın ayakları çıplak bulunması Âlâyı sarsmışdır. Erzâkın Erzurum'dan ikmâli ve yemeni ve çarığın alınması, zuafâların terki hayli zamâna muhtâcdır. Bunları itmâm, bu gece Erzurum'da kalınması yarın gösterilecek konak mahalline gelinmesine müsâade buyurulub buyurulmayacağına iki sâat sonra Erzurum'da muntazırım.

89. Âlây Kumandanı
Reşîd

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 10/9/330

Vukuât:

Köprüköy'de Otuzuncu Fırka İdâre Riyâsetine

Oraya gelecek olan Sahrâ Topcu Taburunun, İstihkâm Bölüğünün orada kalarak Çakmak'a gönderilmemesi matlûbdur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Kızılca-i Süflâ

Târih: 10/9/330

Sâat: 10.00

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Ale-s-sabah Kızılca-i Süflâ'ya geldim. Burada Otuzdört ve Onyedinci Fırkalar arasında açık mahall kalmadığından Âlây Kızılca-i Süflâ karyesinde toplu olarak kaldı. Bir piyâde âlâyıyla bir cebel topcu taburu Çakmak'dadır. Bugün Köprüköy'e gelecek olan Sahrâ Topcu Taburunun Çakmak'a gelmesini emr etdim. Fakat Çakmak'dan ileriye sahrâ topcusunun hareketi müşkil olduğundan Köprüköyü'nde kalmasını iş'âr etdim. Şimdi Kızılca'dan Çakmak'a hareket ediyorum. Münâsib ise Kızılca'da işi olmayan Âlâyın Çakmak'a aldırılması için emre muntazırım.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

Cevâbı sahîfenin başındadır.

İkamet Mahalleri: Kızılca-i Süflâ

Târih: 10/9/330

Vukuât:

30. Fırka Süvâri Bölüğü Kumandanlığına

Çakmak, Hızardere, Serboğan, Çermiksu, 2430 rakımlı tepe (Dazlak Yaylası'nın 4 km cenûbunda) yolları gece dahi bulunabilecek ve bunlardan istifâde olunabilecek sûretde keşf etdiriniz. Be-heme-hâl bu yolları bilen süvârilerin bir kısmını gurûbla berâber Çakmak'a Fırka Karârgâhının yanına gönderiniz.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Kızılca-i Süflâ

Târih: 10/9/330

Sâat ve Dakika: 9.00

Vukuât:

88. Âlây Kumandanlığına

Büyük ağırlıklardan ve nakliye katarından bu gece için lâzım olmayanların Hasankale şosesinin yolu ile mülâkî olduğu mahall hizâsına kadar hemen şimdi geri sürülmesi Ordu emri îcâbındandır.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

Mülâhazât:

İşbu emr Kızılca'da vâsıl olmuşdur. 9.00 evvelde Ordu Kumandanlığından vürûd etmişdir.

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 10/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Çakmak'da her hâle karşı asgarî olarak Ordu ihtiyâtı olmak üzre bulundurulacak bir âlây piyâde ve bir topcu taburundan ibâret müfrezenin (Mutlak cebel taburu olacakdır.) Çakmak, Hızardere, Serboğan – Çermiksu - Serboğan, 2430 rakımlı (Dazlak Yaylası'nın 4 kilometre cenûbunda) bulunan yolları gece dahi bulunabilecek ve bu yollardan istifâde olunabilecek sûretde keşf etdiriniz.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 10-11/9/330

Vukuât:

Hasankale'ye Gelecek Olan 89. Âlây Kumandanlığ(ın)a

Doğruca Çakmak karyesine geliniz. Bir gece için lâzım olanlardan gayrı büyük ağırlıkları muvakkaten Hasankale'de terk ediniz.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 10-11/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka İdâre Riyâsetine

Köprüköyü'nden geçecek 89. Âlâyın hissesine âid kundura ve melbûsâtın Köprüköyü'nden hîn-i mürûrunda i'tâ' etdirilmesi.

Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Homik

Târih: 11/9/330

Vukuât:

Gayet müsta'celdir.

Çakmak-ı Süflâ'da Otuzuncu Fırka veyâ 88. Âlây Kumandanlığına

Ordu Karârgâhı sizi telefonla bulamadığı için vâsıtamızla âtîde emirlerinin teblîğine me'mûr etmişdir. "Haran cebhesinde Ellidördüncü Âlây tarafından çıkarılan ileri karakollara bir düşman süvâri bölüğü baskın etmesiyle bütün Ellidördüncü Âlây yol boyunca dağılmağa başlamışdır. Otuzuncu Fırka Kumandanı veyâ 88. Âlây bu emri alır almaz derhâl Hopik istikametiyle Otuzdördüncü Fırka Kumandanının eli altına verilmek üzre bir tabur sevk edecek firârîlerin yirmide biri kurşuna dizilecekdir.

88. Âlây ileriye sevk edeceği bu taburun en mühim vazîfesi düşman tarafında bırakılmış olan boşluğu doldurmak olacakdır."

9'uncu Kolordu Kumandanı nâmına
Erkân-ı Harb
Şerîf

Mülâhazât:

Bura Otuzdördüncü Fırka Kumandanı Paşa hazretleri tarafından gösterilmişdir. Der-dest edilen efrâdın yirmide biri âlâyları muvâcehesinde i'dâm edilmek üzre kıt'alarına sevk edilmişdir.

Homiği'den Fırka Karârgâhından zâbitânın gayretiyle gece beş yüz kadar nefer darb ile ve dokuz neferi revolverle öldürerek ileriye sevk etmişlerdir.

Bir süvâri zâbiti 10 atlı.

88. Âlây bir tabur boşluğu işgal etmek üzre ileri gitdi.

Sâat 6 Dakika 0

Firâra havânın soğuk olması sebebiyyet vermiş olduğu tahmîn ediliyor. Çünki düşmandan hiçbir taarruz ve takarrub edilmemişdir.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 11/9/330

Vukuât:

Köprüköyü'nde Üçüncü Ordu İdâre Riyâsetine

Kıtaâtda ne ekmek ve ne de arpa vardır. Dün akşam yedekleri yedirildi. Îâşenin bir an evvel te'mîni ve nereden alınacağının emr buyurulması ehemmiyyetle ma'rûzdur.

Otuzuncu Fırka Kumandanı
Ali Osmân

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Mürâcaat eden kıtaâta her şey verilir. Hasankale'de Ordu anbarı te'sîs olunmuşdur. Kıtaâta bu sûretle emr buyurulması.

Sâbit

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 11/9/330

Sâat ve Dakika: 6.20

Vukuât:

30. Fırka Kumandanlığına

1. Bu gece nısf-ül-leylden sonra Birinci Tabura buradaki taburların mekârîleriyle ve bir zâbit ile peksimed ve sâire gönderildi. Gece harb olmamışdır.

2. Dünki harbde Birinci Taburdan dört mecrûh bir şehîd vuku' bulmuş.

3. Mecmûu altı sandık ceb-hâne sarf edilmişdir.

4. Harbe bir bölük iştirâk eylemişdir.

5. Tabur Otuzdördüncü Fırkanın emriyle 54'üncü Âlâyın Kumandasına verilmişdir.

88. Âlây Kumandanı
Binbaşı
Bahâeddin

İkamet Mahalleri: Yeniköy'ün Şimâlinde Tepeden

Sâat ve Dakika: 12.00

Vukuât:

1. Yeniköy'ün şimâlindeki Sivritepe'den Narman cihetine giden yolları bugün de keşf etdim. Düşmandan bir eser yokdur.

2. Kar yağmışdır, yollar iyi belli değil. Hasankale, Sürbehan-Yeniköy-Koşa istikametinde bir derece kadar top gideceğini ahâlî söylüyor.

3. Çakmak'dan Namervan istikametine Geçik, Minevürt-Eşek Meydânı, Hızardere, Koşa ve-yâhûd Pırtanos bu yolun daha iyi olduğu ahâlînin ifâdesinden anlaşılmışdır.

Süvâri Mülâzımı
Abdülkadir

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 11/9/330

Vukuât:

12/9/330 İçin Ordu Emri

1. Düşman Aras'ın cenûbundan ve şimâlinden birer zaîf müfreze ile ilerlemiş kuvâ-yi külliyyesi Azab ile Ardos arasında olduğu anlaşılmışdır.

2. Üçüncü Ordu tahkîmâtını takviyeye devâm edecekdir.

3. Keşf vezâifi, her kolordu kendi karşısında düşman kuvâ-yi asliyyesinin hangi hatda ve ne kadar kuvvetde bulunduğunu keşf edecekdir. Bundan başka Dokuzuncu Kolordu İd'deki düşman kuvve-i asliyyesinin nerede bulunduğunu Maslahat-Karabıyık istikametini keşf etdirecekdir.

İkinci Nizâmiyye Süvâri Fırkası Aras'ın cenûbundaki Onbirinci Kolordu kıtaâtıyla tevhîd-i harekât edecek ve Aras'ın cenûbundan ilerleyecek düşman kuvvetlerini keşf eyleyecekdir.

4. Kolordular ve Otuzuncu Fırka yek-dîgeriyle telefonla irtibât te'sîs etmelidirler. Otuzuncu Fırka gerek Dokuzuncu ve gerek Onbirinci Kolorduların vaz'iyyetinden doğrudan doğruya haber-dâr olmak mecbûriyyetindedir.

5. Ağırlıklardan ikamet husûsunda kat'iyyen lâzım olan eşyâ ve çadırlar kıtaât nezdine celb olunabilir.

6. Ordu Karârgâhı Köprüköyü'ndedir.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 11-12/9/330

Vukuât:

Emrekom'da Onbirinci Kolordu Kumandanlığına

12/9/330 için olan Ordu emrinin dördüncü mâddesinde Fırkanın Onbirinci Kolordu ile ve telefonla te'sîs-i irtibât edilmesi emr olunmuş olduğundan ve Onbirinci Kolorduya mensûb Otuzdördüncü Fırka merkezi olan Hopik Çakmak'a iki üç kilometre bir mesâfede bulunduğundan yarın Çakmak'dan Hopik'e telefon temdîd edileceği ve kolordularınca bi-t-tab' Otuzdördüncü Fırka Kolordu Karârgâhına telefonla rabt edileceğinden emr edilen irtibâtın bu sûretle husûle geleceği arz ve yine mezkûr mâdde mûcibince Fırkanın vakt ü zamânıyla ahvâlden haber-dâr olabilmesi için her gün vaz'iyyet-i harbiyyeden ma'lûmât i'tâsına müsâade buyurulması müsterhamdır.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 11-12/9/330

Vukuât:

Muhârebeye giden her kıt'a akşam dörtde raporunu Fırkaya göndermeli ve bu raporda kıtaât mecrûh ve şehîd olduğu ve ne kadar ceb-hâne sarf edildiği ve ne mevcûdla harbe girdiği ve harbin ne sûretle cereyan etdiğini mübeyyen vaz'iyyet-i harbiyyeyi ve meşhûdâtını bildirmeli ve mümkünse basît bir kroki ilâve olunmalıdır. Ancak cereyâna başlayan muhârebenin bidâyetinde ve her safahâtı değişdikce rapor göndermeği unutmamalıdır.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 11-12/9/330

Sâat ve Dakika: 6.35

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

1. Bu gece nısf-ül-leylden sonra 88. Âlây hatt-ı harbde bulunan Birinci Taburuna buradaki taburların mekârîleriyle ve bir zâbitle peksimed ve-sâire göndermişdir.

2. Dünki muhârebede Birinci Taburdan dört mecrûh ve bir şehîd vardır.

3. Harbe yalnız bir bölük iştirâk etmişdir.

4. Mecmûu altı sandık ceb-hâne sarf edilmişdir.

5. Mezkûr taburun Otuzdördüncü Fırka Kumandanının emriyle 54'üncü Âlâyın kumandasına verilmiş olduğu Âlây Kumandanının raporuna atfen ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 11-12/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Emr-i Yevmî

Mâdde 1: Kıtaâtın bi-l-hâssa Otuzdört ve Onyedinci Fırkaların cebhelerinde avcı siperlerinin ve bataryalarının mahallerinde ba'zı ba'zı

yanlışlıklar görülüyor. Kumandanlar bi-z-zât teftîş etmeli ve 12/9/330 akşamına kadar bunlar tashîh edilmelidir.

Mâdde 2: Gündüz ve bi-l-hâssa geceleri kıtaâtın emniyyetini ileri sürülen kıtaâtla (İleri karakollar) ile te'mîn etmelidir. Küçük bir düşman kuvvetinin zuhûruyla bütün mevâkiin işgali îcâb etmez. Geceleri dahi düşman ziyâde yakın bulunmadığı vakit bütün efrâdın silâh başında bekledilmesi câiz değildir. Münâsib müddetle değişdirilmek üzre fırkalar kendi cebhelerinde ileri karakollar ta'yîn etmeli. Dîgerleri civâr köylerde veyâ çadırlı ordugâhlarda ikamet etdirilmelidir.

Mâdde 3: Gerek muhârebe esnâsında ve gerek geceleri emniyyet vezâifi îfâ' edilirken asker ve hayvânâtı mümkün mertebe te'sîrât-ı havâiyyeden muhâfaza için zeminlik ve mahall-i mahsûsa veyâ avcı siperinde şiv-i dâhilîde oyultular vücûda getirmeli ve bu husûsda civâr köylerden istifâde etmelidir. Îcâbında ateş etmeğe mâni' olmayacak sûretde setr hendeklerinin ve avcı siperlerinin sandık kısımlarının içleri portatif çadır ile örtülebilir. Otuzdördüncü Fırkadan dün geceki bir taburun hâli ve Onyedinci Fırkadan Haran köyünde verilen üserâ efrâdın barınmak üzre kendiliklerinden köylere ilticâ eylemelerinden başka bir sebebden münbais değildir. Binâen aleyh efrâdın soğukdan dağılmalarına meydân vermemek için her hâlde bunların soğuğa karşı muhâfaza, geceleri istirâhatlerini ve mümkün mertebe sıcak yemekle iâşelerini te'mîn etmek lâzımdır. Çadırlardan istifâde olunmalıdır. Hayvânât hakkında dahi tedâbîr-i tahaffuziyye ittihâz edilmek lâzımdır. Bu husûsda kumandanların himmet ve gayretlerinin ma'rûf olduğunu görmek isterim. Ordu emriyle bir gece yürüyüşü yapıldıkdan sonra müteâkıb dîger iki gece de ameliyyât-ı tahkîmiyye ile kıtaâtı yorgun düşürmek muvâfık değil idi.

Mâdde 4: Tedâbîr-i inzibâtiyye: Geriye bir vazîfe ile gönderilecekler vesîka ile gönderilecekdir. Yek perâkende gönderilmeyib bir kıt'a hâlinde ve hiç olmazsa küçük zâbit kumandasında gönderilecekdir. İzinsiz gidenleri çevirmek ve lüzûm görüldüğü zamân hemen itlâf etmek üzre her fırka gerisinde dahi yollara ve geçid mahallerine taksîm edilmiş zâbit kumandasında küçük müfrezeler me'mûr edilmelidir. Gerek muhârebenin buhrânlı ve gerekse soğuğun şiddetli zamânında her hâlde bu tedbîr-i inzibâtiyye ittihâz kılınacakdır. O sûretle kani' olmalıdır ki ileriye gitmekden ziyâde geriye gitmekde ölüm vardır. Selâmet-i umûmiyye nâmına hiç merhamet etmemeli vesîkasız gidenler hemen itlâf edilmelidir. Bu husûsu ihmâl eden kıt'a kumandanları vazîfelerine ve memleketlerine ihânet etmiş olduklarından emîn olmalıdırlar.

Mâdde 5: Geçenki soğuğun şiddeti ve gece yürüyüşünde zâbitânın inzibâta riâyet etmemesi yüzünden birçok efrâd köylere dağılmışdır. Kolordular jandarma ve süvâriden veyâ yakın köylere piyâdeden devriyeler ve kollar me'mûr ederek en yakın kıt'aya veyâ esâs kıt'alarına sevk edilmelidirler. Ahvâl-i muhârebe dolayısıyla kıt'alarından ayrılan efrâd ve zâbitân en yakın kıt'aya iltihâk etmeli, kendi esâs kıt'alarına iltihâk için vaz'iyyet-i muhârebenin müsâadesini beklemelidir.

Mâdde 6: Seyyâr hasta-hânelerde yaralılar bekledilmemeli, geri giden boş kollar ve vesâit ile mecrûhîn geri gönderilmelidir.

Mâdde 7: Geçen gün Onyedinci Fırkadan ileri karakola me'mûr iken bilâ-emr ve bilâ-mecbûriyyet vazîfesinin ehemmiyyetini takdîr etmeyerek mahallini terk eden tabur kumandanının hemen muhâkemesinin icrâsıyla 13 akşamına kadar icrâ haberini istedim.

Mâdde 8: Her akşam sâat 10'da ceb-hâne sarfiyâtı ve mevcûdu, kuvve-i umûme, yaralı ve şehîdin mikdârı bildirilecekdir.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 11-12/9/330

Vukuât:

90. Âlây Kumandanlığına

Mâdde 1: Dokuzuncu Kolordu ile Fırkanın telefonla irtibât te'sîs edilmesi Ordu emri iktizâsından olmasına mebnî Çermiksu'dan Homiği'ye kadar telefon temdîdi Dokuzuncu Kolorduya yazılmışdır. Fırkanın Âlâyla da te'sîs-i irtibât etmesi için Homiği'de telefon merkezi bulundurulması muktezî olduğundan yarın ale-s-sabah buradan Homiği'ye doğru kablo uzadılmaya başlayacakdır. Âlâyda mevcûd vesâitinizle siz de erkenden Çakmak'a doğru tel temdîd edersiniz.

2. Ağırlıklardan ikamet husûsunda kıtaâta kat'iyyen lâzım olan eşyâ ve çadırların kıtaât nezdine celb olunabileceği Ordu emrinde beyân edilmişdir.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 11-12/9/330

Vukuât:

9'uncu Kolordu Kumandanlığına

Bu geceki Ordu emrinin dördüncü mâddesi mûcibince telefonla irtibât te'sîsi için Fırkanın mevcûd malzemesiyle Homiği'ye kadar yarın telefon te'sîs edilecekdir. Dokuzuncu Kolorduca da Çermik'in cenûbundan Homiği'ye kadar telefon temdîdine ve her gün vaz'iyyet-i harbiyyeden Fırkaya ma'lûmât itâ'sına müsâade buyrulmasını rica ederim.

Otuzuncu Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Hopik

Târih: 11/9/330

Vukuât:

3. Ordu Kumandanlığına

Düşmanın takrîben bir tabur piyâdesi ve iki makineli tüfekden ibâret bir müfrezesi Azab-Karaçuha tarîkinin Hopik'in cenûb-ı şarkîsindeki sırtları kat' etdiği noktadan Yüzüncü Âlây cebhesine taarruza kıyâm etmiş ve ba'de-z-zevâl sâat 3'de muhârebe kesb-i şiddet eylemiş ve nihâyet düşman püskürtülmüşdür. İkinci def'a vuku' bulan düşmanın taarruzunda püskürtdükden sonra uzakdan ve makineli tüfeklerle berâber bir piyâde bölüğü Aras'ın yatağındaki yarıklardan bi-l-istifâde Yüzüncü Âlâyın sağ cenâhını ihâtaya başlamış ve âlâyın cenâhına iki yüz metre kadar yaklaşmış idi. İhtiyâtda bulunan Yüzbirinci Âlâydan bir tabur gönderilerek düşman tekrâr püskürtülmüş ve gece düşmanın karanlıkdan bi'-l-istifâde eski mevziine sokulması anlaşılması üzerine karanlıkda hayli tüfenk ateşi teâtî edilmiş fakat düşman hiçbir şeye muvaffak olamamışdır.

Düşmanın bu sûretle sokulmasına sebeb Fırkanın sağ cenâhında bulunan Otuzüçüncü Fırkanın Komasor'un şark sırtlarında pek uzak bulunması ve topcusuyla olsun muâvenet edememesidir.

Düşmanın ilerlediği mahaller Otuzüçüncü Fırka topcularının tamâmen yan ateşine ma'rûzdur. Edilen muhâbere netîcesinde Otuzüçüncü Fırka bir bataryasını bu gece Aras'a doğru yaklaşdırmış ve sabahdan i'tibâren düşmana akın etmesi mukarrer bulunmuşdur. Şu sâate kadar ne düşmandan ve ne de tarafımızdan top ve tüfek sesi işidilmedi ve düşmanın geceki teşebbüsü de akim kaldı.

Zahrındaki krokiye mürâcaat

34. Fırka Kumandanı

İkamet Mahalleri: Homiği'den

Târih: 12/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Telefon edevâtı her nasılsa Âlây Karârgâh eşyâsı miyânında Hasankale'ye gitmiş olduğundan hemen celbi esbâbına tevessül edilmişdir. Vürûdunda Çakmak'la Homiği arasındaki hattın temdîd edileceği cevâben ma'rûzdur.

90. Âlây Kumandanı
Kâzım

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 12/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Yarınki penc-şenbih günü Âlây üç taburuyla cuma günü Doksanikinci Âlâyın İkinci Tabur ve Makineli Tüfek Bölüğünün Erzurum'a muvâsalat edeceği ma'rûzdur.

93. Âlây Kumandanı
Binbaşı
Fethî

Mülâhazât:

Bahsle Üçüncü Ordu Kumandanlığına 13/14'de yazılmışdır.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 12/9/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Hasankale'de Dördüncü İstihkâm Bölüğü Kumandanlığına

C. İş'âr-ı ahîre kadar orada kalınız.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 12/9/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Kolorduya merbût Dördüncü İstihkâm Bölüğünün Erzurum'da muvakkaten kalması Onuncu Kolordu Kumandanlığından emr olunuyor. Hâl-bu-ki mezkûr Bölük Hasankale'ye vürûd etmişdir. Erzurum'a iâde edilib edilmeyeceği ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 12/9/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Üçüncü Ordu İdâre Riyâsetine

Taraf-ı âlîlerinden erzâk için Hasankale'ye ve Fırka İdâresi tarafından da Köprüköyü'ne mürâcaat edilmesi dün gece bildirildi. Bugün mürâcaat eden kıtaât ikisinden de bir şey alamayarak eli boş olarak avdet etdiler. Sûret-i sâmîmede ekmek ve arpa nereden alınacaksa lûtfen iş'âr buyurulması.

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 12/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

C. Yalan söylüyorlar. Bende-nîz Köprüköy'den geçen bi-l-umûm kıtaâta idârelerine göre peksimed verdirdim, mikdârını da size ayrıca bildirdim. Hasankale'deki Ordu Anbar Müdîri de Onbirinci Kolordu nâmına gelen ekmekleri vermekde olduğunu söyledi. Erzurum'dan geçen kıtaâta külliyyetli ekmek almaları için emr buyurulması.

Üçüncü Ordu İdâre Reîsi
Nasuhî

İkamet Mahalleri: Haran'ın Cenûb-ı Garbî Sırtlarından

Târih: 12/9/330

Sâat ve Dakika: 12.30

Vukuât:

1. Bugün cebhemiz ilerisinden yol üzerinde bir tabur mikdârı düşman görülmüşdür.

2. Hiçbir tarafda avcı hattı görülmemişdir.

Binbaşı
Kâzım

İkamet Mahalleri: Köprüköyü

Târih: 12/9/330

Sâat ve Dakika: 9.50

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Mâdde 1: Otuzuncu Fırkanın Otuzdördüncü Fırka cebhesinde veyâ şimâlinde istihdâmı ihtimâline binâen piyâde ve topcu kıtaâtının sûret ve

mahall-i istihdâmını düşünmeli ve bu nokta-i nazardan cüz-i tam kumandanlarıyla keşfiyyât ve tetebbuât yapılmalıdır.

Mâdde 2: Otuzuncu Fırkadan dün harbe iştirâk eden bölük ceb-hâne sarfiyâtında daha ziyâde iktisâda riâyet edebilirdi.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

Mülâhazât:

Âlây kumandanlarıyla Süvâri Bölüğüne şifâhen teblîgat edilmişdir.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 12-13/9/330

Vukuât:

Hasankale'de Otuzuncu Fırka İdâre Riyâsetine

Ordu İdâre Reîsiyle icrâ edilen muhâbereden anlaşıldığına göre Fırkaya muktezî erzâk, kollarımızla Erzurum'dan gelecekdir. Bunun için yalnız siz bir süvâri ile Erzurum'a gidiniz ve orada erzâk alınacak anbarları öğreniniz ve Fırkanın suhûletle idâresini te'mîn edecek vesâiti ihzâr ile avdet ediniz. Fırka Ser-baytârı Karârgâh Kumandanı İhsan Efendi ve karârgâh efrâdından yirmi müsellâh nefer yarın buraya i'zâm edilecekdir. Karârgâh efrâd ve hayvânâtının iâşeleri için her gün muntazamân mekârî tertîbiyle Hasankale'den lâzım gelen erzâkın gönderilmesi matlûbdur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Haran'ın Cenûb-ı Garbî Sırtlarından

Târih: 12-13/9/330

Sâat ve Dakika: 6.30

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Hatt-ı harbde bulunan 88. Âlây 1. Taburdan mevrûd rapor aynen takdîm kılınmışdır.

1. Otuzdördüncü Fırka Kumandanlığının emrine atfen taburumuzun birinci bölüğü ilerimizde bulunan Haran karyesinin taharrîsine me'mûren gönderildi.

2. Bölük Kumandanlığının raporuna atfen mezkûr karyenin şimâl-i şarkîsinde bir bölük kuvvetinde düşman süvârisi görülmüşdür.

3. Karyenin hîn-i taharrîsinde yedi aded portatif kürek, bir balta bir kazma iki yüz kadar Rus mavzer fişenginden başka bir şey bulunamamışdır.

4. Câmide Yüzikinci Âlâydan iki mecrûh bulunmuşdur. Bir İslâm kadını Ruslar tarafından boğulmuş olduğu hâlde görülmüşdür.

5. Mezkûr bölükden üç nefer mecrûh olub hasta-hâneye sevk edilmişdir.

6. Bugün akşama kadar başka bir vukuât olmadığı ve giden bölük 250 fişenk sarf etdiği berây-i ma'lûmât ma'rûzdur.

88. Âlây 1. Tabur
Binbaşı Kâzım

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 13/9/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Verilen evâmir-i mükerrereye adem-i itâatle yakmak üzere köyün hânelerini tahrîb etdiği şühûdun şehâdeti ve kendi i'tirâfı ile sâbit olan Seksendokuzuncu Âlâyın Üçüncü Taburunun Onbirinci Bölüğü efrâdından Divrikli Asaf oğlu Asaf'ın Fırka muvâcehesinde kurşuna dizilerek i'dâm olunduğu berây-ı ma'lûmât ma'rûzdur.

Otuzuncu Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 13/9/330

Vukuât:

Doksanıncı Âlây Kumandanlığına

C. Erzâk kollarımız henüz yetişmemiş olduğundan dört beş gün daha iâşe husûsunda müşkilât çekilecekdir. Maa-hazâ yine her gün Köprüköyü'ne ve Hasankale'ye mürâcaat edilmeli ve yapdığınız vechle şu dört günü mahallinden iâşe sûretiyle geçirmeğe çalışılmalıdır.

2. Telefon hattını hemen temdîde başlayınız buradan nişâdır göndereceğim.

3. Köprüköyü'ndeki bölüğünüzü hemen nezdinize celb ediniz. İhtiyâten Köprüköy Merkez Kumandanlığına yazdım.

4. Köyde bir evin damını yıkarken der-dest edilen 89. Âlây 3. Taburdan bir nefer Fırka muvâcehesinde bu sabah i'dâm olundu.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 13/9/330

Vukuât:

Hasankale'de Otuzuncu Fırka İdare Riyâsetine

C. İki fırın ile Fırka ekmeğinin te'mîn olunamayacağından ekmekci takımlarında mevcûd duvarcılar vâsıtasıyla birkaç sahrâ fırını daha vücûda getirilerek Fırkanın yevmî ekmek ihtiyâcının te'mîni ve odun veyâ tezek tedâriki için bir mıntıka gösterilmesi zımnında Ordu Dâiresine mürâcaat olunması lâzımdır. Kıtaât burada muktezî mahrûkâtı bile bulamıyorlar. Maa-mâ-fih eline geçen tezekler Hasankale'ye gönderilecekdir.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

Mülâhazât:

Köylerden tezek tedârikiyle Hasankale'ye sevki için kıtaâta teblîgat yapılmışdır.

Târih: 13/9/330

Vukuât:

Köprüköyü'nde Otuzuncu Fırka İstihkâm Bölüğü Kumandanlığına

Köprüköyü'nden başlayarak büyük cadde üzerinden Çakmaklı'ya kadar olan yolda topcunun mürûrunu eşkâl eden mevânii ber-taraf edecek ve beş kilometre mesâfeye kadar bitmişdir. Geceleri Köprüköyü'ne avdet edecekdir. Her gün yapılan i'mâlât derecesini Fırkaya bildirilecekdir.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 12/9/330

Sâat ve Dakika: 9.00 sonra

Vukuât:

Ordu Emri (13/9/30 için)

1. Düşmanın dün taarruz yapmak isteyen müfrezeleri takrîben iki kilometre kadar geri çekilmişdir.

2. Ordunun vaz'iyyetinde bir tebeddül yokdur.

3. Kolordular kendi cebhelerinde düşman mevzi-i aslîsinin ve ileri sürülmüş kıt'alarının nerelerde ve ne kadar kuvvetde olduğunu, bundan

başka Dokuzuncu Kolordu düşmanın şimâl cenâhını Onbirinci Kolordu cenûb cenâhını keşf edecekdir.

4. Nizâmiyye Süvâri Fırkası Harçlı, Ardı istikametinde ilerleyerek düşmanın cenûb cenâhını keşf etdirecekdir. Bundan başka Karayazı-Tutak-Güzeldere istikametini de keşf etdirecekdir.

5. Tahkîmâta devâm olunacakdır.

6. Ordu Karârgâhı Köprüköy'dedir.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 13/9/330

Vukuât:

Fırka Emri

1. Düşmanın evvelki gün taarruz etmek isteyen müfrezeleri takrîben iki kilometre kadar geri çekilmişdir.

2. Onbirinci Kolordu Todaviran-Kızılca-i Süflâ'nın cenûb-ı şarkîsindeki kırmızı tepelere kadar ve Dokuzuncu Kolordu bunun şimâlinde ve İd istikametinde, Aras'ın cenûbundaki İkinci Süvâri Fırkası Harçlı-Ardı istikametinden düşmanın cenûb cihetine karşı keşfiyyât icrâ etmekdedir. Ateş hattında bulunan 88. Âlây Birinci Bölüğü düşmanın geri çekilmesi üzerine cebhe ilerisinde bulunan Haran karyesine karşı bir keşf taarruzu icrâ ederek karyeyi işgal ve taharrî eylemişdir.

3. Ordu tahkîmâta devâm etmekdedir.

4. Ordugâhlarda sâir kıtaâta âid perâkende efrâdın duhûlünün men'i ve der-destle kıt'alarına sevki için tertîbât-ı lâzıme ittihâz edilmelidir. Çakmak'da Seksensekizinci Âlây Hopik – Haran – Kızılca – Geçik istikametinden ve Seksendokuzuncu Âlây Homiği – Badicvan – Köprüköy istikametinden gelen yolları tarassud edecekdir.

5. Seksensekiz ve Seksendokuzuncu Âlây Kumandanları hatt-ı harbi birlikde gezmek üzre bugün ba'de-z-zuhr sâat 12.30'da Fırka Karârgâhında bulunacaklar ve kumandanların ordugâhda bulunmadıkları esnâda ordudan gelecek her türlü emrin icrâsı için Seksensekizinci Âlâyın Üçüncü Taburu Kumandanı Binbaşı Nûreddin Temel Efendi Fırkaya vekâlet edecekdir.

6. Fırka Karârgâhı Çakmak'dadır.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 13/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Düşmana dâir evvelki ma'lûmâtdan mâ-adâ bir şey yokdur. Yalnız Haran karyesine gelen süvârilerin tahrîbâtını men' için gönderilen bölük düşmanın topcu ateşine ma'rûz kaldığından iki nefer hafîf bir nefer daha fazlaca mecrûh olmuşdur.

2. Süvâri Bölüğüyle vuku' bulan bu müsâdemede bölük ceb-hâne sarfiyâtı 250'dir.

3. Evvelki günki müsâdemede 11/9/330 bölüğün ceb-hâne sarfiyâtı altı sandık olmadığı ve gece sarfiyât toplandığı cihetle ihtiyâtdan avcı hattına celb edilen altı sandığı sehven sarfiyât olarak gösterildiğini ve hakikîsi bin yüz mermi olduğu gece alınan hakikî ve kat'î rapordan anlaşılmışdır.

88. Âlây Kumandanı
Binbaşı
Bahâeddin

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 13/9/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Seksensekizinci Âlâyın Birinci Taburunun Birinci Bölüğü tarafından 11/9/330 târihinde sarf olunduğu raporda gösterilen altı sandık fişenk şâyân-ı istiksâr olduğu ve bu husûsda iktisâda riâyet edilmesi 12/9/330 târihli Ordu emrinde irâde buyrulmuşdu: Bu bâbda icrâ edilen tahkikat netîcesinde bölüğün yevm-i mezkûrda sarfiyâtının bin yüz fişenkden ibâret olduğu ve mevzû-i bahs olan altı sandık, taburdan berây-i ihtiyât bölük nezdine gönderilmiş ve fakat sarf edilmemiş bulunduğu anlaşılmağla arz-ı ma'lûmât olunur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 13-14/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Bugün Köprüköyü'nden i'tibâren üçbuçuk kilometrelik yol kısmında topcunun mürûru te'mîn edilmişdir.

Birinci İstihkâm Bölüğü Kumandanı
Yüzbaşı Ömer

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 13-14/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

C. 12/9/330. İstihkâm Bölüğünü Erzurum'a gönderiniz.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 13-14/9/330

Vukuât:

Köprüköyü'nde Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Doksanüçüncü Âlâyın bugün Erzurum'a geldiği ve Doksanikinci Âlâyın bir taburuyla Makineli Tüfenk Bölüğünün yarın Erzurum'a muvasâlat edeceği alınan telgraf üzerine ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 13-14/9/331(0)

Vukuât:

Gayet Müsta'celdir.

Karahisar Menzil Nokta Kumandanlığ(ın)a

Kulakkaya'dan celb edilen on dokuz hafîf ceb-hâne arabası mermiyâtının sandıklarının tesrî-i i'mâliyle âcilen irsâli ve netîceden ma'lûmât i'tâsı ehemmiyyetle matlûbdur.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 13-14/9/330

Vukuât:

Gayet Müsta'celdir.

Kelkit Kaim-makamlığına

Bayburd'da Menzil Nokta Kumandanlığına

Bayburd'da 88. Âlây Kumandanlığına

Otuzuncu Topcu Âlâyı İkinci Hafîf Kol Kumandanı Yüzbaşı Halil Efendi yirmi hafîf ceb-hâne arabasıyla oradan geçmiş midir. Ve ne vakt geçmişdir

ve batarya aksâmından olan ön ve arka arabalı demir ceb-hâne arabalarından sekiz adedi Âlâyından geri kalmışdı bunlar dahi oradan geçmiş midir ve ne vakt geçmişdir iyice tahkik olunarak bu bâbda her hâlde yarın akşama kadar sahîh bir ma'lûmât i'tâsı kemâl-i ehemmiyyetle muktezîdir.

Otuzuncu Fırka Kumandanı
Ali Osmân

Târih: 13-14/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığ(ın)a

Ekmekci takımlarının teşkîlinden duvarcı verilmediği tahkikatla anlaşılmışdır. Sahrâ fırını inşâsı için hükûmet-i mahalliyyece usta taharrî olunmakdadır. Bulunduğu takdîrde hemen inşâsına mübâşeret olunacakdır. Odun için mıntıka tahsîsi Ordu İdâre Riyâsetine yazılmış ise de Köprüköyü'nün karârgâh ittihâz olunan binâ dâhilinde bir hayli tezek mevcûd olduğundan kıtaâtdan peksimed almak üzre buraya gönderilecek mekârîlere oradan tezek tahmîl olunmasının emr buyurulması.

Fırka İdâre Reîsi
Süleyman

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 13-14/9/330

Vukuât:

Gayet Müsta'celdir

Sivas'da Onuncu Kolordu Kumandanlığına

Giresun'da iken Fırkaya ilhâk edilen iki topcu cebel ceb-hâne kolunun zamân-ı tahrîkinin iş'ârına müsâade buyrulması müsterhamdır.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 13-14/9/330

Vukuât:

Erzincan Merkez Kumandanlığına

Sivas'dan hareketle bugün oraya muvâsalat eylemiş olması me'mûl olan sahrâ topcu ceb-hâne kolunun buraya sevki ve târih-i tahrîkinin iş'ârı

Otuzuncu Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 13-14/9/330

Sâat ve Dakika: 8.00

Vukuât:

Ordu Emri

1. Vazi'yyetde tebeddül yokdur. Bedrevans'dan ilerlemek isteyen düşman müfrezesi tard edilmiş ve külliyyetli telefât vermişdir.

2. Tahkîmâta devâm olunacakdır.

3. Kolordular düşmanın en ileri mevâziini ve onun cenâhlarını kesdirecekler. Bundan başka Dokuzuncu Kolordu bugünden i'tibâren her gün Karabıyık Maslahat yolunu keşf etdirecek piyâde ve cebelin mürûruna müsâid olub olmadığını keşf etdirecekdir.

Süvâri Fırkası düşmanın sol cenâh ve gerilerini keşfe devâm edecekdir.

4. Otuzuncu Fırkanın Süvâri Bölüğü, Dokuzuncu Kolordunun emrine verilmişdir. Mezkûr Bölük İd cihetindeki keşfine devâm edecekdir.

5. Ordu Karârgâhı Köprüköyü'ndedir.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Haran'ın Cenûb-ı Garbî Sırtlarından

Târih: 14/9/330

Sâat ve Dakika: 7.55

Vukuât:

30. (Fırka) Kumandanlığ(ın)a

1. Gündüzün süvâri keşif kollarıyla düşman keşif kolları tarafından cüz'î müsâdeme olmuşdur.

2. 54. Âlây 2. Tabur gece Haran karyesini işgal etmişdir.

3. İleri karakol bölüğü tarafından vukuât olmadığı ma'rûzdur.

1. Tabur Kumandanı Kâzım

88. Âlây Kumandanı
Bahâeddin

Mülâhazât:

İşbu rapor 88. Âlây Kumandanlığından havâleten gelmişdir.

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 14/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Doksanüçüncü Âlây ile 92'nci Âlâyın Birinci Taburu ve Makineli Tüfenk Bölüğü ile üç batarya mantelli topcu, Doksanüçüncü Âlây Kumandanı Fethi Bey'in taht-ı kumandasında birleşerek Fethi Bey Müfrezesini teşkîl edecekdir.

2. Müfreze iş'âr-ı ahîre kadar Hasankale civârında ictimâ' edecek ve orada kalacakdır.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 14/9/330

Vukuât:

Ordu Emri 15/9/330 İçin

1. Düşmanın bir âlây piyâdesiyle altı toplu bataryası Azab'ın garb sırtlarını işgal eylemiş ve iki tabur piyâdesiyle bir takım süvâri Haran'ın şimâlindeki sırtlara bugün öğleden sonra sâat 4.55'de ilerlemişdir.

2. İkinci Nizâmiyye Süvâri Fırkası kısm-ı küllîsiyle Haraçlı'da iki âlâyıyla Kadıcelâl'dedir.

3. Düşman tahkîmâtının cinsi, mahall-i mahfûzası olub olmadığı mevâki'-i fer'iyyesi var mı nerelerde ve ne cins olduğu keşf edilecekdir.

4. Fethi Bey Müfrezesi dört tabur bir makineli tüfenk bölüğü bir mantelli taburunun piyâde kıtaâtı Yekebad – Tepecik - Ebsemtem civârında topcusu Hasankale'de bulunacakdır.

5. Ordu Karârgâhı Köprüköyü'ndedir.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Erzincan

Târih: 15/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Kolordu Karârgâhı 19/9/330'da Erzincan'dan hareket edecek ve mütebâkî günlerde Halilağa Hânı – Kargın – Mamahatun – Yeniköy, Evrenli'de konaklayacak 24/9/330'da Erzurum'a muvâsalat edecekdir.

Kolordu Kumandanı
Ziyâ

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 15/9/330

Vukuât:

Hasankale'de İdâre Riyâsetine

1. Vürûd eden her kafilenin ne günü Hasankale'ye muvâsalat etdiği ve ne gibi erzâkdan kaç kilo getirdiği muntazamân Fırkaya bildirecekdir.

2. Her gün kıtaâta vuku' bulan tevzîât ile anbar mevcûdu her akşam Fırkaya telgrafla iş'âr olunacakdır.

3. Ağır ve hafîf erzâk kollarının tanzîm-i harekâtı için bir cetvel tertîb, tatbîk olunacakdır.

4. Fırınların te'sîsi ve mevcûdunun yeniden inşâsı sûretiyle mikdârı teksîr olunacak ve Fırkanın yevmî ekmek ihtiyâtı ekmekci kollarıyla te'mîn edilecekdir.

5. Sıhhiyye Bölüğüyle seyyâr hasta-hânelerde dâimâ mikdâr-ı kâfî çay ve şeker bulundurulmasına i'tinâ' olunacakdır.

6. Fırka Karârgâh muhâfızlarından kısm-ı a'zâmı Hasankale'de bırakılmış olduğundan kıtaâtdan gayr-i müsellâh efrâd verilinceye kadar anbarlar te'sîsi ve muhâfazası işinde oradaki karârgâh efrâdından istifâde olunabilir.

7. Trabzon'a gönderilmiş olan erzâk ve eşyâ ve bi-l-hâssa kaputların celbi için îcâb edenlerle muhâbere olunacak ve netîcesi Fırkaya bildirilecekdir.

8. Trabzon'dan ve Sivas'dan tahsîl edilmeyecek havâlât hakkında Fırkaya ma'lûmât verilmelidir.

9. İki nüsha olarak yazılan işbu emrin bir sûreti Erzurum'da Fırka İdâre Riyâsetine gönderilecek dîger sûreti Hasankale İdâre Me'mûrluğunda husûl-i ma'lûmâtla oraca muktezâsının îfâ edilmek üzre alıkonacakdır.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 15-16/9/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Bugün ileri hatta bulunan taburumuzdan alınan raporda Onyedinci Fırkadan bir taburun Haran'ı işgal etdikden sonra taburun bu gece karanlıkdan bi-l-istifâde kendi âlâyına iltihâk etmesi 54. Âlây

Kumandanlığından emr verildiği bildirilmekde olduğu ve mezkûr taburun bu gece Çakmak'a avdet edeceği ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 15-16/9/330

Vukuât:

Hasankale'de Otuzuncu Fırka İdâre Me'mûru Mehmed Efendi'ye

Hasankale'de bulunan iki piyâde kolundan birinin bi-l-münâvebe Köprüköy ve civâr köylerden tezek celbi husûsunda istihdâmıyla bir an evvel fırınlardan ekmek çıkarılmasının te'mîni.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 15-16/9/330

Vukuât:

Hasankale'de Otuzuncu Fırka Piyâde Ceb-hâne Kolları Kumandanlığına

Ekmekci takımlarının fırınlarına muktezî mahrûkâtın tedâriki için her iki ceb-hâne kolundan bi-l-münâvebe birinin Köprüköy ve civârındaki köylerden tezek celbi husûsunda mekârîlerin Fırka İdâresinin emrine i'tâsı

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Köprüköyü

Târih: 15-16/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Ordu Emri

Madde 1: Düşmanın Aras'ın cenûbunda bir âlây piyâde ve bir âlây süvâri ve bir bataryası Pinaduz ve cenûbundaki tepeleri işgal eylemiş ve bir âlây süvârisi Kepenek'e gelmiş ve dîger cihetlerde vazi'yyetde şâyân-ı ehemmiyyet tebeddül yokdur.

Madde 2: Üçüncü Ordu yarın da tahkîmâta devâm edecekdir.

Madde 3: Kıtaât evvelce verilen keşf vezâifini îfâya devâm edeceklerdir. Keşf için husûsî vezâif Dokuz ve Onbirinci Kolordularla İkinci Nizâmiyye Süvâri Fırkasına ayrıca emr verilmişdir.

Madde 4: Ordu Karârgâhı Köprüköyü'ndedir.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 15-16/9/330

Vukuât:

Ordu Emri

1. Menzil Müfettişliği tarafından Hasankale ve Mescidli Ordu Sahrâ Anbarlarına levâzım sahrâ anbarından celb edilecekdir.

2. Haran – Hopik – Köprüköy – Hasankale hattı Dokuzuncu Kolordu ile ve Işkı - Kırtaban - Tortan - Ketvan – Hertev hattı Onbirinci Kolordu Nizâmiyye Fırkası arasında kıtaâtın kurâ iâşe mıntıkalarının hudûd-ı fâsılasından ibâretdir.

Hopik karyesi Onbirinci Kolorduya ve Köprüköyü'nün iki mahallesi Dokuzuncu Kolorduya, iki mahallesi de Onbirinci Kolorduya ve Işkı, Kırtaban, Tortan, Ketvan, Hertev karyeleri Süvâri Nizâmiyye Fırkasına, Çakmak, Homiği karyeleri Otuzuncu Fırkaya, Hasankalesi el-yevm istifâde edenlere, Yekabad, Tepecik, Ebsemtene karyeleri Fethi Bey Müfrezesine terk edilmişdir.

3. (Her) Kıt'a hiçbir sebeble dîger kıt'anın iâşe mıntıkasına tecâvüz ve müdâhale edemeyecekdir.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 16/9/330

Vukuât:

Üçüncü Ordû-yi Hümâyûn İdâre Riyâsetine

Otuzuncu Fırkaya iâşe mıntıkası olarak yalnız Çakmak, Homiği köyleri verilmişdir.

Hâl-bu-ki bu karyelerde levâzım-ı iâşeye âid bir şey bulunmuyor. Tezek dahi yokdur. Fırka için Hasankale'de tahsîs buyrulan iki fırın geceli, gündüzlü çalışılmak şartıyla ancak dört bin ekmek ihzâr edebiliyor olduğunu bi-t-tahkîk anladım. Fırka için Hasankale ve civârından daha dört bin ekmek

yapabilecek bir iki fırın ve Köprüköy vesair civâr kurâdan tezek tedârikine müsâade buyrulmasını kemâl-i ehemmiyyetle ricâ ederim.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

Mülâhazât:

İşbu telgrafa cevâben mahallî hükûmetden fırınlardan tahkikat edildiği ve mahrûkât için Orduya Harbiye Nezâretinden külliyyetli para geldiğinden aldırılmasına dâir der-kenâr edilmişdir.

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 16/9/330

Sâat ve Dakika: 8.40

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Kolorduların erzâk ve ceb-hâne kolları dâimî sûretde Hasankale'de kalmayacaklar gelib geçerken istifâde edebileceklerdir. Hopik Köprüköy yolu her iki kolordunun mıntıkasını tefrîk eder bu iki köy Onbirinci Kolorduya âiddir. Otuzuncu Fırka dahi bu yoldan istifâde edebilecekdir.

2. Sülüğü – Badicvan hattının garbinde ve Hasankale'de yalnız Fethi Bey Müfrezesi ve Onuncu Kolordunun gelecek kıtaâtı ikamet edecek ve dîger kolordu ve fırkalardan hiçbir kıt'a bulunmayacakdır.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

1. Düşmanla uzun müddet karşı karşıya bulunulacağından ileri karakol kıtaâtının son derece müteyakkız-âne hareket etmesi lâzımdır. Aksi takdîrde düşman dikkatsizlikden istifâde ederek baskın yapar. Umûm kumandanlar ve bi-l-hâssa ileri karakol kumandanları bu husûsa son derece dikkat etmelidir. Kış ve soğuk olmak dolayısıyla ileri karakol her gün ve nöbetcileri ise donmak tehlikesi var ise sâatde bir değişdirmelidir. Donmak ale-l-ekser uyumakdan ileri geldiğinden devriyeler ve zâbitân vâsıtasıyla nöbetciler teftîş edilmelidir. Haberler doğru ve vaktinde verilmelidir. Vaktinde gelmeyen haberlerden hiçbir istifâde olunamayacağı gibi yanlış verilen haberler büyük hatâlara ve zararlara sebeb olacağı dâimâ hâtırdan çıkarılmamalıdır.

2. Düşmana dâir verilecek ma'lûmât her gün öğleden evvel sâat 10'da öğleden sonra sâat 2 ve sekizde bildirilmelidir. Te'hîri câiz olmayan mühimm haber dakika geçirilmeksizin bildirilmelidir.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Sivas

Târih: 16/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

C. 13 Teşrîn-i sânî 330. Otuzuncu Fırkaya müretteb bir, üç numrolu cebel kolları elverişli mekârîler ile dört yüz seksen sandık beşerli C.H. şarapneli, 15 Teşrîn-i sânî 330'da mezkûr kollara iltihâk etmek üzre doksan altı sandık sekizerli cebel dânesi ile kırkikişerden seksen dört sandık cebel şarapneli doksan deveye tahmîlen bugün hareket etdirildiği.

Kolordu Kumandan Vekîli
Avni

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 16/9/330

Vukuât:

Bugün sabah ta'lîmine çıkdım. Nazar-ı dikkatimi celb eden husûsâtı ber-vech-i âtî yazıyorum.

1. Bugün havanın soğuk olmamasına rağmen ba'zı efrâda kaput giydirerek ta'lîme çıkarılmış idi. Yürüyecek, koşacak efrâdın kaput giymesi bâ-husûsî böyle müsâid havalarda münâsib değildir. Efrâd ta'lîme çadırlar müstesnâ olarak tekmîl techîzât-ı seferiyyesiyle çıkmalıdır.

2. Efrâdın kıyâfetlerine kat'iyyen bakılmamış idi. İntizâma her yerde riâyet şartdır. Bölük kumandanları efrâdın kıyâfetlerinde intizâm bulunmasını manga kumandanlarından şiddetle taleb etmelidirler. Kıyâfetsiz asker askerlik yapamaz.

3. Zâbitleri pek noksân gördüm. Efrâdın terbiyesi bir mes'ele bir maksad takîb etmeyen silâh-endâzlara terk edilmiş idi. Mutlaka tekmîl zâbitân ta'lîme çıkmalı ve cenâhları müstenid bir bölüğün taarruz ve müdâfaasına âid ta'lîmleri en ufak teferruâta kadar dikkatli tatbîk etmeli ve hatâları tashîh eylemelidir.

4. Silâhları temiz görmedim. Silâhına mahabbeti olmayan silâhını temiz tutmayan efrâdla harbe kemâl-i itmînân ile girilemez. Zâbitânın bu husûsa nazar-ı dikkati celb ederim.

5. Ta'lîm-nâmenin muhârebe esnâsında bile mütâlaasından istignâ hâsıl olamaz. Yapılacak ta'lîmler için be-heme-hâl ta'lîm-nâmeye göz gezdirmelidir.

6. Tabur ve âlây kumandanları hakikaten tamâmen muvâfık sûretde olarak iki kıt'aya karşılıklı vazîfe vererek mes'ele tatbîk etdirirler ve hatâları tashîh ederlerse kıtaâtın istifâdesi daha ziyâde olur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 17/9/330

Vukuât:

Kıtaâta

1. Ba'zı kıtaât, efrâdın üzerlerinde bulunması emri îcâbından olan hüviyyet tenekelerini ikmâl etmemişdir. Şimdiki tevazzudan bil-istifâde bu noksân be-heme-hâl iki güne kadar telâfî edilecekdir.

2. Harb sargı paketlerinin efrâdın ceketlerinin sol eteği ucunda dikilmiş olması emr ve nizâmı iktizâsından olduğu hâlde ba'zı kıtaât paketleri dikdirmemiş, efrâdın cebine torbasına koymuşdur. Emr ve nizâm tamâmıyle icrâ edilecekdir.

3. Efrâdın üzerinde üç günlük yedek erzâk ve yüz elli fişenk dâimâ mevcûd bulunacakdır.

4. Silâhlar pek kirlidir, tathîrine dikkat edilmiyor. Silâhı asker gözü makamında tutmalıdır.

5. Bâlâda yazılı olan dört maddenin tamâmen icrâ edildiğine âlây kumandanları teftîş icrâ ederek kanâat-i kâmile hâsıl edecekler ve netîcesini Fırkaya bâ-rapor bildireceklerdir. Doğrudan doğruya Fırkaya merbût kıtaât kumandanları âlây kumandanları gibi hareket edeceklerdir.

6. Bugün ba'de-z-zuhr sâat yedide Seksensekizinci Âlây Kumandanıyla tabur kumandanları berâber oldukları hâlde âlâyın ordugâh mahallini ve silâhları muâyene edeceğim. Efrâd ta'lîmden geri kalmayacakdır.

7. Ordugâh mahallerinin intizâmına daha ziyâde dikkat edilmeli bi-l-hâssa helâlar mes'elesine atf-ı nazar-ı ehemmiyyet eylemelidirler.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 17-18/9/330

Vukuât:

Hasankale'de Otuzuncu Fırka Piyâde Ceb-hâne Kolları Kumandanlığına

Her iki ceb-hâne kolunun Hasankale'nin şimâlinde Öğümi karyesinde ikamet etmek üzre karye-i mezkûre hareket ediniz ve hareketinizi bildiriniz.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 17-18/9/330

Vukuât:

Sivas Vilâyet-i Celîlesine

Seyyâr jandarmalara olduğu gibi kıtaât-ı sâire için tekâlîf-i harbiyye sûretiyle deriler tedârik edilerek yüzsüz kürk i'mâli Nezâret-i celilenin iş'ârına atfen Kolordu Kumandanlığından iş'âr ve makam-ı devletlerine yazıldığı ve bil-celb efrâda tevzîi emr ve izbâr buyurulmuşdur.

İ'mâl ve ihzâr edilen kısa ve uzun kürklerden kâfi mikdârın Fırka nâmına hemen irsâline inâyet buyurulması müsterhamdır.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 18/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Kıtaâtın gece ta'lîmleriyle gece yürüyüşlerine ihzârı fevk-al-âde hâiz-i ehemmiyyetdir.

2. Şu tevakkuf derûnunda ileri karakollara me'mûr olmayan bölükler her iki veyâ üç gecede bir veyâ iki sâatlik bir gece ta'lîmi yapmalıdır. Gece ta'lîmlerinde son derece basît harekât-ı ta'lîmiyye yapılacakdır. Ya'nî muayyen bir hedefe doğru şaşırmadan ilerlemek, sessiz harekât, fevk-al-âde bir zabt (ü) rabt, nizâmât, ileriye sürülmüş hafîf avcılar ve kısa mesâfeden bölüğü yanaşık nizâmda ta'kîb etdirmek, tüfekler boş bulunmak. Bu ta'lîmler hatt-ı müdâfaadan geride ve uzakdaki arâzîde yapılmalı ve bu ta'lîm evvelce mücâvir kıtaâta haber verilmeli, diğer kıtaât ta'lîm yapan kıt'aya düşman zannıyla ateş etmesin! Gece ta'lîmlerinin icrâsıçün muktezî ta'lîmât ve evâmir-i sâireyi ordu ve fırka kumandanları i'tâ' edeceklerdir.

3. Bu münâsebetle şuna da nazar-ı dikkat celb olunur. Top dolu bulunmak hasebiyle ordumuzda iki def'a kazâ vukua geldiği işidilmişdir. Serî' ateşli toplar ancak ateşlendiği vakt doldurulur. Dolu top bulundurmak muhâtaralıdır.

3. O. K.
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 18/9/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Homiği karyesinde bir âlây hayvânâtını istîâb edecek mahall olmadığından dolayı oraya karîb olub hiçbir kıt'a tarafından işgal edilmemiş bulunan Taftiker bir taburun nakl ve ikamesi münâsib olacağı 90. Âlây Kumandanlığ(ın)dan iş'âr kılınmış ve hiçbir kıt'a tarafından işgal edilmemiş ise bir taburun Taftiker'e gönderilmesi cevâben bildirilmiş olmağla arz-ı ma'lûmât olunur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 18/9/330

Vukuât:

90. Âlây Kumandanlığına

C. Taftiker'de iş'ârınız vechle diğer kıtaât yok ise oraya bir tabur göndermeniz münâsibdir.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

Mülâhazât:

18/9/331'de 30. Fırka Kuvve-i Umûmiyyesi

Kıtaât	Zâbit	Efrâd	Hayvânât
Fırka Karârgâhı	17	115	75
88. Âlây	63	3272	358
89. Âlây	58	3280	319
90. Âlây	53	3185	257
30. Âlây Topcu	27	721	648
İstihkâm 1. Bölüğü	4	160	32
Sıhhiyye Bölüğü	8	229	55
Ekmekci Takımları (2)	3	175	38
Yekûn	233	11137	1782

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 19-20/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Ordu İâşe Emri

1. Efrâd ve hayvânâtın yedek erzâkı beş güne kadar ikmâl edilecek ve ikmâl edildiği Teşrîn-i sânînin yirmi beşinci günü bildirilecekdir.

2. Efrâd ve hayvânâtın yedek erzâkından başka dört günlük idâresine muktezî levâzım-ı iâşe de on güne kadar celb ve ihzâr edilecek ve ihzâr edildiği Teşrîn-i sânînin yirmi dokuzuncu günü bildirilecekdir.

3. Levâzım-ı iâşenin Erzurum'dan celbi için erzâk kollarından başka ceb-hâne kollarından ve kıtaât mekârîlerinden istifâde edilecekdir.

4. Vilâyet mümkün olan vesâit-i nakliyye ile Hasankale'ye mevâdd-ı iâşe sevk edecekdir.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Homiği'den

Târih: 20/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Ol bâbdaki müsâade-i kumandanîlerine tevfîkan bugün Üçüncü Tabur Taftiker karyesine sevk edilmiş ve buradaki kıtaât ve hayvânât da kâmilen konak ve ahırlara yerleşdirilmiş olduğu ma'rûzdur.

90. Âlây Kumandanı
Binbaşı
Kâzım

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 20-21/9/330

Vukuât:

Gece Ta'lîmleri

Gece ta'lîmleri acemi efrâdın terbiyye-i münferidesiyle başlayıb bütün sene-i ta'lîmiyyede devâm eder ve teferruâtı mühim ve müteaddiddir. Ancak şu birkaç gün içinde kıtaâtı gece iş görebilecek hâle getirmek lâzım olduğundan gece ta'lîmleri programının hâtırda olduğu vechle esâslı ve

teferruâtlı sûretle öğretmeğe zamân müsâid değildir. Bunun için bir gece harbine yarayacak şeyleri ta'lîm etmekle iktifâ eylemek zarûrîdir.

Müstahzar bir sahrâ mevziine gece takarrüb ve îcâbında hücûm için piyâde, topcu, istihkâm sınıflarından intihâb edilecek zâbitân gündüzden keşfe me'mûr olurlar.

İşbu zâbitân takarrüb yollarını, işgal edilecek mevâzii, düşmanın hücûmuna mukabil tutulacak nikatı, batarya mahallerini, düşman mevziinde mevcûd mevâniin ne sûretle imhâ edilib ve oradan nasıl aşılabileceğini keşf ederler ve gidilecek yollara işâret ederler. Ve arâzî üzerinde muayyen işârât mevcûd ise bunları kayd eylerler ve pusula da isti'mâl ederler. Zâbitânın bu sûretle yetişdirilmesi ve gündüzden hücûmu tasarlanan mahalli geceleyin yanılmadan bulmaları hemen muvaffakıyyetin esâsını teşkîl etdiğinden âlâylarca keşf için intihâb olunacak zâbitân şimdiden tefrîk edilmeli ve mûmâ-ileyhüm hemen her gün bu işle tevaggul etdirilmelidir.

Efrâda gelince: Harekât ü sekenâtda gayet sükûnetde bulunmak, hattâ öksürmemek, sigara içmemek, düşmanın ...(?) itmesi, projektör isti'mâl eylemesi hâlinde der-akab kumandasız yere yatarak kendisini gizlemesi, arkadaşlarıyla dirsek temâsını muhâfaza etmesi ve istikamet ve cebheyi tebdîl etmemek için bir istikametde yürüyebilmesi, tüfeklerin dâimâ boş bulundurulması ve düşman ileri karakollarını süngüleyerek ateş kullanılmaması, sessiz süngü takılması ve düşmanın ateş isti'mâl etmesi hâlinde mukabeleten ateş etmeyerek düşmanın ateş fâsılalarından bi-l-istifâde düşmana yaklaşmağa gayret edilmesi ve mevzie hücûm mesâfesine yaklaşıldıkda süngü takılarak siperlere atlanması, istinâdların evvelâ üç yüz metre mesâfeden taarruz kuvvetini ta'kîb ederek mevzie yaklaşdıkda işbu mesâfenin taksîr edilmesi ve ilk hat bir ârızadan dolayı geriye dönmek isterse buna mümânaatla kâffesini ileri sürerek birlikde mevzie hücûm edilmesi ve düşman mevziden tard edilince(?), işgal olunan mevzide uyunulmayarak düşmanın ateşle ta'kîb edilmesi ve dâimâ düşmanın bir avdet-i taarruziyyeyi yapması ihtimâli nazar-ı dikkatde tutularak düşman cihetinde kuvvetli bulunması ve lâzım gelen tahkîmâtın der-akab yapılması, topcuların mevziden mevzie ne sûretle gideceklerinin ve düşman mevzii elde edilince(?), topların nerede mevzi' alacaklarının ta'yîn kılınması ve düşman hatt-ı ric'atı ma'lûm ise tezyîd-i heyecân için mezkûr hattın top ateşiyle döğülmesi, topcu kıtaâtı yanında dâimâ bir mikdâr piyâdenin muhâfız olarak bulundurulması ve piyâde hattını ileriye götürecek keşfe me'mûr zâbitlerin bir ip ile kendilerini geriye rabt ederek istikametin muhâfaza edilmesi ve avcı hattının ilerisinde de keşif zâbitiyle birkaç def'a keşfe giderek arâzîyi öğrenmiş küçük zâbit ve efrâddan muhârebe keşif kolları bulundurulması ve gece yüksek sesle kumanda edilemeyeceğinden her emrin kulakdan kulağa fısıldama sûretiyle ta'mîm ve teşrîk-i ta'lîm edilmesi ve gece harekâtında irtibât en mühim bir âmil olduğundan dururken ve yürürken irtibâtın gayet iyi sûretle muhâfaza edilmesinin öğredilmesi îcâb eder. Ta'lîm-nâmenin emr etdiği üzre beyaz şeridler ve bezler ve üç tarafı muzlim fenerler kıtaâtca

tedârik olunabilirse onlardan da istifâde edilmek üzre tatbîkat yapılması îcâb eder.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 21-22/9/330

Vukuât:

90. Âlây Kumandanlığına

Taftiker'in hiçbir kıt'a tarafından işgal edilmemiş olduğu hakkındaki iş'ârınız üzerine bir taburunuzun oraya gönderilmesi tensîb edilmişdi. Bugün gelen raporunuzda oraya bir takım kol geldiğini bildirmekde olduğunuz gibi şimdi Dokuzuncu Kolordu Kumandanlığından alınan bir telgrafda Taftiker'in 17 ve 28'inci Fırkaların ağırlıklarına tahsîs edildiği cihetle köyün tahliyesi lüzûmu bildirilmekdedir. İş'ârınız bu hatâya sebebiyyet vermiş olduğu cihetle taburun tekrâr Homiği'ye celbi ve kifâyet etmediği hâlde efrâdın zeminlikli portatif çadırlara yerleşdirilerek hayvânâtın binâ altına sokulması sûretiyle Homiği'den a'zamî istifâdenin te'mîni matlûbdur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 22/9/330

Vukuât:

Gayet Mahremdir.

Âlây Kumandanlarıyla Sıhhiyye Bölüğüne

Ordunun ilerlemesi, vazîfe-i vataniyyesini îfâ etmesi ancak nevâkısın ikmâliyle kabil olacakdır. Asker ceb-hânesiz harb edemediği gibi vesâit-i maîşeti tedârik ve ihzâr edinilmedikce devâmlı muhârebeye girişemez. Ordunun ihtiyât erzâkının âcilen iddihârı mükerreren emr edildiği ve Fırka bütün vesâitiyle erzâk ahzı için tevessül etmedik tedâbîr ve mürâcaat bırakmadığı ve erzâkın ahz edilmesi için Erzurum'da anbarlar tahsîs kılındığı hâlde erzâk alınacak kafileler mahzâ çuval olmaması yüzünden Erzurum'da oturmağa mahkûm kaldılar ve bugün erzâk gelmesinden ümîd münkatı'dır. Sizin hamiyyet ve gayretinize mürâcaat ediyorum. Îcâb ederse her taburun kilerini çadırlarını birer birer dolaşın. Kilerlerde, efrâd ve zâbitân altında bulabileceğiniz çuvalla mevcûd var ise minder gılafınızı dakika fevt etmeksizin Hasankale'de Fırka İdâresine gönderin. Bu sûretle edeceğiniz hidmet bir meydân muhârebesi kazanmış kadar kıymetli olacakdır. Netîce-i icrââtınızı bana bildirin.

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 22/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Ordu Karârgâhından yevmiyye sabahları hareket etmek üzre 9 ve Onbirinci Kolordularla Otuzuncu Fırka Karârgâhlarına ve Hasankale'ye muntazamân posta zâbitleri gelib gitmekdedir. İdâreye ve husûsât-ı gayr-i müsta'celeye âid birçok muhaberât telgraf ve telefonlara hasr edilmekde ve bu hâl kesret-i muhâbere sebebiyle muhâberât-ı müsta'cele ve mühimmeyi te'hîre uğratmakda olduğundan te'hîrinde be's görülmeyen bu kabîl muhâberâtın posta ile icrâ' edilmesi.

Üçüncü Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 23/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Âlâyın her üç taburuyla makineli tüfenk bölüğünün efrâd üzerinde beş günlük, yedek ağırlıkda da bir günlük ki cem'an altı günlük peksimed celb ve ikmâl edilmişdir.

2. Küçük ağırlıkda bulunacak hayvânâtın altı günlük arpa istihkakı kezâlik ikmâl edilmişdir. Maa-mâ-fîh yevmiyye iâşeleri için mevcûd arpa yokdur.

3. Her tabur için Köprüköyü'nden kırk çift çarık alındığı ma'rûzdur.

88. Âlây Kumandanı
Binbaşı
Bahâeddin

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 23/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

17/9/330 târihli tahrîrât-ı kumandanîlerine cevâbdır!

1. Âlây efrâdının hüviyyet varakaları ikmâl edilerek ceketlerine dikdirilmiş idi. Kaytan yâhûd şerîd tedârik edilerek boyunlarından ta'lîk edilecekdir.

2. Birinci Sahrâ Taburunun Hafîf Ceb-hâne Koluyla tabur ağırlığı efrâdı müstesnâ olarak sâir bil-umûm efrâdın harb paketleri ikmâl edilmiş ve mahall-i mahsûsuna dikdirilmişdir.

3. Efrâdın üç günlük yedek erzâkı ikmâl edilmiş olub emr-i ahîr mûcibince beş günlüğe iblâğ edilecekdir.

4. Her zamân topların tathîrine dikkat edildiği arz olunur.

30. Âlây Topcu Kumandanı
Binbaşı
Fon Berg

İkamet Mahalleri: Homiği'den

Târih: 23-24/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Üçüncü Tabur bugün avdet etdi. Âlây hayvânâtı kâmilen dâhile, efrâd kısmen konak ve kısmen de çadırlı ordugâha yerleşdirildi.

2. Şimdilik otuz beş kadar çuval ancak tedârik edilinebildi. Yarın bir mikdâr daha tedârikle Hasankale'ye gönderileceği ve keyfiyyet başkaca arz olunacakdır.

90. Âlây Kumandanı
Binbaşı
Kâzım

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 24-25/9/330

Vukuât:

90. Âlây Kumandanlığına

Ordu emri mûcibince Fırka tahkîmâta başlayacağından tahkîmât mıntıkanızı görmek üzre yarın sâat onda Fırka Karârgâhına geliniz.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 24-25/9/330

Vukuât:

88. Âlây, 89. Âlây Kumandanlıklarına

Tahkîmât mevâziini görmek üzre yarın kabl-ez-zevâl sâat 8.30'da

Fırka Karârgâhında hâzır bulununuz.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 24-25/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Ordu Karârgâhıyla seyyâr olmak üzre güşâd edilen telgraf-hânede yarından i'tibâren gayr-i resmî telgrafların kabul edileceği ta'mîmen bildirilir.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 24-25/9/330

Vukuât:

Âtîdeki husûsâtı keşf etdiriniz. Otuzuncu Fırka ile Fethi Bey Müfrezesi şimdiki ikamet mıntıkalarından birinci günden Dazlak Yaylası'nın cenûbundaki konaklarda, ikinci günden asgarî iki kol ile hareket ederek Todan civârında konaklarda kalmak üzre ilerlemek mecbûriyyetinde bulunacağına nazaran şimdiden ta'kîb edilecek yollar ve ikamet mıntıkaları keşf ve ta'yîn edilecek ve bu husûsdaki teklîfât Orduya bildirilecekdir. Koşa – Ekrek yolundan istifâde edilmeyecekdir.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 24-25/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka İstihkâm Bölüğü Kumandanlığına

Yarın Fırka tahkîmâta başlayacağından bölüğünüzün üç takımından biri, bir piyâde âlâyına rehberlik etmek üzre verilecekdir. Ale-s-sabah oradan hareketle sâat 9'da bir takımın Söğüd-ü Ulyâ'da bırakılması ve bir takımın Çakmak'a ve bir takımın da Homiği'ye i'zâmı ve işbu takımlar geceleri de burada kalacaklarından âlâylara misâfir verilmek üzre ilm ü haberlerinin berâber bulunması ve her takıma bir zâbitin kumandan ta'yîn edilmesi matlûbdur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Erzurum'dan

Târih: 25/9/330

Vukuât:

Gayet müsta'celdir.

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Dördüncü İstihkâm Bölüğü ve İkinci Ekmekci Takımı 26 Teşrîn-i sânî 330 günü Hasankale, Korucuk istikametinde yürüyerek yevm-i mezkûr akşâmı Korucuk'a, 27 330 akşamı da Ahırcık köyüne gelecekdir. Korucuk, Ahırcık yolunun bil-hâssa sahrâ topcusunun hareketine müsâid olub olmadığı hakkında İstihkâm Bölüğü Kumandanı tarafından Taft'daki batarya telefonuyla ma'lûmât verecekdir.

Dâmâd-ı Hazret-i Şehr-yârî Onuncu Kolordu Kumandanı
Erkân-ı Harbiyye Mîr-alây
Hâfız Hakkı

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 25/9/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Arpa müstesnâ olmak üzre Fırka kıtaâtı efrâdı üzerinde bulunması lâzım gelen demirbaş erzâkın ya'nî peksimedin ikmâl edildiği ma'rûzdur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 25/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Kollardaki hayvânâtın azalmasından bu kollarda şimdilik fazla kalan efrâd kıtaâta iltihâk etdirilmelidir.

2. Hiçbir hayvân boş bekledilmesin. Ceb-hâne ve erzâk iddihârı için bütün vesâit kullanılmalıdır. Kıtaâtın yevmî iâşesi sekteye uğramamak üzre bu vesâit Erzurum'a kadar gönderilmelidir.

3. Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

Mülâhazât:

Kollarda efrâdın az olduğu ve emr olunan ihtiyât erzâk iddihâr edilmiş olduğundan hâcet kalmadığı cevâbı verilmişdir.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 25/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

23/9/330 târihli Fırka emr-i yevmîsinin beşinci mâddesine cevâbdır.

Âlâyın Birinci Sahrâ Taburundan Muharrem ve İkinci Cebel Taburundan Mülâzım Sâlim Efendiler gece keşfi için intihâb ve ta'yîn kılınmışdır.

30. Âlây Topcu Kumandanı
Fon Berg

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 25-26/9/330

Vukuât:

Dördüncü İstihkâm Bölüğü Kumandanlığına

1. Dördüncü İstihkâm Bölüğüyle İkinci Ekmekci Takımı 26/9/330'da Hasankale'den hareketle geceyi Korucuk'da geçirecek ve 27/9/330'da yürüyüşüne devâm ederek yevm-i mezkûrun akşamı Korucuk'un yirmi kilometre şimâl-i garbîsinde vâki' Ahırcık karyesine muvâsalat edecekdir.

2. Korucuk, Ahırcık yolunun bil-hâssa sahrâ topcusunun harekete müsâid olub olmadığı tarafınızdan keşf edilecek ve Ahırcık yakınındaki Taft'daki bataryanın telefonuyla Erzurum'da Onuncu Kolordu Kumandanlığına netîce-i keşfiyyâtınız bildirilecekdir.

3. Ahırcık'a muvâsalatınızdan sonra orada ikamet veyâ hareketiniz Kolordu tarafından emr olunacakdır.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 25-26/9/330

Vukuât:

Hasankale'de Otuzuncu Fırka İdâre Riyâsetine

1. İkinci Ekmekci Takımı 26/9/330'da Dördüncü İstihkâm Bölüğüyle

berâber Korucuk istikametine hareket edecekdir. Ta'kîb olunacak yol hakkında İstihkâm Bölüğüne emr verilmişdir.

2. Mezkûr takımın azîmetiyle berâber işgal etdiği fırın Birinci Ekmekci Takımı tarafından işgal olunarak her gün çıkarılan mikdârda ekmeğin tabhına devâm olunacakdır.

3. Emrin vusûlünde harekete hâzır olması için İkinci Ekmekci Takımına emr verin ve İstihkâm Bölüğü Kumandanının emrine tâbi' olacağını teblîğ edin.

4. Yüzbaşı Şevket Efendi Birinci Takımla berâber Hasankale'de kalacakdır.

Otuzuncu Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 26/9/330

Vukuât:

Ta'mîm

Efrâd üzerinde yedek erzâk olarak üç günlük pasdırma ve altı günlük çay ve şeker bulunacağı ve her sabah efrâda çay ve bu hafta iki def'a zerde tatlısı verileceği cihetle Erzurum'da Kolordu İdâresinden mevcûda göre üç günlük pasdırma ve dört bin üç yüz elli kilo şeker ve bin altı yüz kilo pirinç, dört yüz kilo çay aldırılması Kolordu Kumandanlığından iş'âr kılınmış ve mezkûr erzâkın hemen ahzıyla Hasankale'ye gönderilerek kıtaâta mevcûd nisbetinde taksîm ve tevzîi îcâb edenlere bildirilmiş olduğundan erzâkın vürûd ve ahzında Kolordu emrinin icrâsı matlûbdur.

Gayet müsta'celdir.

Erzurum'da Otuzuncu Fırka İdâre Riyâsetine

Yedek erzâk olarak mevcûda göre üç günlük pasdırma ile dört bin üç yüz elli kilo şeker, bin üç yüz kilo pirinç ve dört yüz kilo çayın bâ-mazbata Erzurum'da Onuncu Kolordu İdâresinden aldırılması Kolordu Kumandanlığından emr edilmişdir. Hemen mürâcaatla mezkûr erzâkın aldırılması ve ilk erzâk koluyla Hasankale'ye gönderilmesi.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Homiği'den

Târih: 26-27/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Bölük Mülâzım-ı sânî Fuâd Efendi

6. Bölük Mülâzım-ı sânî Sâmî Efendi

9. Bölük Mülâzım-ı sânî Ömer Lütfî Efendi

Âlây-ı âcizîden keşf için ta'yîn olunan zâbitân esâmîsi bâlâda muharrer olduğu ma'rûzdur.

90. Âlây Kumandanı
Binbaşı
Kâzım

İkamet Mahalleri: Çakmak'dan

Târih: 27/9/330

Vukuât:

Onuncu Kolordu-yi Hümâyûn Kumandanlığına

Otuzuncu Fırka 18 Teşrîn-i evvel 330 târihinden i'tibâren Kolordudan uzak kalmış ve icrâ' edilen meşiyyetler ahvâl-i umûmiyyede az çok bir tebeddül husûle getirmiş olduğundan zât-ı kumandanîlerince Fırkanın bugünki hâli hakkında bir fikr icmâli hâsıl olabilmek için işbu raporun tanzîm ve takdîmini elzem add eyledim.

1. Kıtaât-ı muhârebe
2. Esliha ve ceb-hâne
3. İdâre
4. Hidemât ve kıtaât-ı sıhhiyye
5. Hayvânât

1. Kıtaât-ı muhârebe

a. Zâbitân

b. Efrâd

c. Ma'neviyyât

d. Ta'lîmler

e. İnzibât ve itâat

v. Piyâde kıtaâtı

r. Topcu kıtaâtı

h. Süvâri bölüğü

t. İstihkâm bölüğü

y. Debo taburu

k. Telefon ve telgraf

a. Zâbitân:

Hâiz oldukları rütbenin vazîfesini fevk-al-âde bir sûretde icrâya müstaidd ve muktedir ve fakat mikdârı kalîl olanlar istisnâ edilir ise Fırkanın zâbitânı sûret-i umûmiyyede gayet iyi yetişmiş, hazarda ve seferde muvazzaf oldukları vezâifi harfi harfine bi-hakkın îfâ edecek bir hâle gelmiş değillerdir. Daha en ufak teferruâtda birçok noksânı bulunanlar mevcûddur. Ancak öğredilen şeyi bellemeğe ve aldıkları emri icrâya oldukca dikkat ve hâhiş göstermekde olmaları hâlen ve âtîyen kendilerinden mühimm hidmetler intizâr edilebileceği hakkında bir ümîd vermekdedir.

Bu miyânda kıtaâtdan uzaklaşdırılması lâzım gelenler de bulunmakdadır. Ez-cümle Seksensekizinci Âlây Kumandanı Binbaşı Sabri Bey daha Kulakkaya'da bulunurken işret ederek sekr hâliyle mâiyyetine karşı nâ-becâ muâmelelerde bulunduğu ve yürüyüşde kıt'asından az çok ayrıldığı cihetle mezkûr Âlây Kumandanı Muâvini Binbaşı Baha Bey'e tevdî' ederek kendisini Fırka sevkıyâtını ta'kîb ve tedvîr eylemek vazîfesiyle Bayburd'da bırakdım. Seksendokuzuncu Âlâyın Birinci Taburu Kumandanı Binbaşı Ahmed Efendi tûl-i müddet ahz-ı asker şubelerinde bulunduğu ve tecrübesiz olduğu ve hazarda kullanamadığı taburu seferde de idâre edemeyeceği âlây kumandanı tarafından bildirilmesi üzerine mûmâ-ileyh İdârede istihdâm edilerek yerine bir müstaidd yüzbaşı ta'yîn edilmiş ve diğer bir yüzbaşı dahi aynı sûretle Ağırlık Kumandanlığına verilerek bu kerre yüzbaşı olan bir efendi-i mûmâ-ileyhi istihlâf etmişdir. Doksanıncı Âlâyın birinci ve ikinci taburlar kumandanı da hazarda ve seferde iş görecek derecede değillerdir. Bunların da tebdîlleri mukarrerdir. Sûret-i umûmiyyede zabîtânda görülen noksân kıt'alarına biraz yabancı durub efrâdın lâyıkıyla rûhuna nüfûz etmemeleri ve onbaşı, çâvûşları lâzımı gibi istihdâm edilmemesi ve kendilerine ehemmiyyet verilmemesi yüzünden küçük zâbitândan istifâde etmemeleri ve harb seyrinde ve manevralarda verilen kumandaların ta'lîm meydânında olduğu gibi tamâmen icrâsı taleb edilmeyerek emr-i kumandanın ciddiyyetine nakîse getirmeleridir. Maa-hazâ bu belli başlı hatânın her münâsebetle ta'mîr ve ıslâhına çalışılmakdadır.

b. Efrâd:

Ale-l-umûm efrâd câhil olub vatan uğrunda seve seve can verecek

kadar zihinleri açılmış değildir. Her münâsebet düşdükce fırka kumandanlarından bölük zâbitânına kadar umûm hey'et tarafından efrâdın hiss-i hamiyyet ve gayretlerini uyandıracak söz söylemekde ve tahrîren teblîgat yapılmakdadır. Maa-hazâ bu tedbîrin semerât-ı hasenesi el-yevm hiss edilecek dereceyi bulmuşdur.

Fırka harbden döndükden sonra bir kışla hayatına mazhar olamadığı kerpiç kesmek ve taş taşımak gibi işlerle uğraşdığı cihetle esâslı bir ta'lîm ve terbiye görmemiş ise de seferberlikden sonra bu husûsa oldukca ihtimâm edilmiş ve ba'zı âlâylar Endâht Nizâm-nâmesinin 66'ncı mâddesi mûcibince nişâncı vezâifi yaparak bitirmiş ve manga ve takım endâhtları da yapmışdır. Ba'zı âlâylar yalnız nişâncılık vazîfesi yapmış ve fakat manga ve takım endâhtlarını icrâ' edememişdir. Avcılık terbiyesi vasat derecededir. Firâr vukuu ve bunların bil'âhire der-dest edilerek kıtaâta sevki emr-i ta'lîm ve terbiyeyi işkâl eylemişdir. Efrâdın sûret-i umûmiyyede kabiliyyet-i harbiyyeleri ve kendi memleketleri de soğuk yerler olduğundan bu havâlînin kışına mukavemetleri yolundadır.

Yürüyüş cihetine gelince: Giresun'dan meydân-ı harbe gelinceye kadar gayet gayr-i müsâid şerâit dâhilinde her gün otuz beş kilometreden az bir yürüyüş yapılmamışdır ve hattâ ba'zen elli kilometre de kat' edilmiş olduğu hâlde o kadar döküntü verilmemişdir. Gerçi bidâyetde ba'zı kıtaât yürüyüş inzibâtına dikkat etmemişlerse de vuku' bulan ihtârât-ı şedîde bu husûsun da taht-ı intizâma girmesini müeddî olmuşdur.

c. Ma'neviyyât:

Zâbitânın, tabur imâmlarının verdikleri mevâız ve ajansların teblîğ etdiği havâdis-i zafer ve düşmanın görülen ahvâl-i ...(?) efrâdın ma'neviyyâtını pek ziyâde takviye etmişdir. Bugün efrâd ileri gitmek ve bir harbe girmek için pek ziyâde iştihâlı bulunmakdadır.

d. Ta'lîmler:

Yürüyüşün hitâmından bir gün sonra havânın müsâadesizliğine bakılmayarak her gün ta'lîme çıkarıldığı gibi, kıtaâta karşılıklı tatbîkat da yapdırıldı. Ordu emriyle on günden beri gece ta'lîmlerine de germî verildiği hâlde ahîren Fırkaya dört âlây piyâde ve iki âlây topcu için tahkîmât vazîfesi verildiğinden bu işe me'mûr olmayan efrâd sabah ta'lîmine çıkmakda ve gece ta'lîmleri ancak haftada üç gece yapılabilmekdedir. Her taburdan birer zâbit gece keşfi için ayrılmış ve baskın yapacak bomba atabilen çevik ve fedâkâr efrâd dahi tefrîk etdirilmişdir. Bi-t-tab' bunlar vezâif-i mezkûre için yetişdirilecekdir.

e. İnzibât ve İtâat:

Verilen emrin hemen dakikasında körükörüne icrâ' edilmesine pek de alışılmamış idiyse de evâmir-i mükerrere hilâfına Çakmak'da evleri yıkıb aksâm-ı haşebesini yakan bir neferin Fırka muvâcehesinde kurşuna dizilmesi emr-i âmire itâatin lüzûmunu zâbitân ve efrâdın fikrine bir anda

lâyıkıyla sokmuş ve o günden bi-l-i'tibâr Fırkada inzibât ve itâat tamâmen te'sîs eylemişdir.

v. Piyâde Kıtaâtı:

Seksensekizinci Âlây ile bir bölüğü noksân olarak Seksendokuzuncu Âlây makineli tüfenk bölükleriyle berâber Çakmak'da ve Doksanıncı Âlây Homiği'dedir. Seksendokuzuncu Âlâyın bir bölüğü ordu kumandanının emriyle inzibât bölüğü olarak Köprüköyü'nde terk edilmişdir. Taburların mevcûdu hasta ve firâr dolayısıyla her gün azalmakdadır. Gerçi şu sırada gayr-i müslimlerden başka firâr nâdiren vâki' ise de umûr-ı sıhhiyye bahsinde arz edilecek esbâbdan dolayı hastaların çoğalması mevcûdu sarkmakdadır.

Maa-hazâ efrâdı en az taburun vaz'-ı kazan mevcûdu dokuz yüz elliyi bulmakdadır. Seksendokuzuncu Âlâyın portatif çadırları oldukca mevcûd bulunduğundan imkân derecesinde soğukdan tahaffuz edebilmekde ise de Seksensekizinci ve bi-l-hâssa Doksanıncı Âlây da işbu çadırlar mevcûdun rub'u nisbetinde bile bulunmadığından îcâbat-ı harbiyye dolayısıyla ekseriyyâ açıkda gecelemeğe mecbûr olacaklardır. Şimdilik kısmen köy hânelerinden ve kısmen çukur kazdırıb mevcûd çadırlarla ve otla üzerleri örtülerek te'mîn-i istirâhatlerine gayret edilmekdedir.

r. Topcu Kıtaâtı:

Otuzuncu Topcu Âlâyının Birinci Sahrâ Taburu Köprüköyü'nde ve İkinci Cebel Taburu Âlây Karârgâhıyla berâber Çakmak'dadır. Efrâd noksânı gayet cüz'îdir. Îcâb eden mikdârda topcu efrâdının celb ve sevki Sivas'da Vekâlet-i aliyyelerine yazılmışdır.

h. Süvâri Bölüğü:

Süvâri Bölüğü gayûr ve çalışkan bir hey'et-i zâbitâna mâlikdir. Yalnız bir âlâylı mülâzımın gözü kuvvetsiz ve kendisi ma'lûmâtsızdır. Maa-mâ-fîh idâre husûslarında istihdâmından fâide görülmekdedir.

Bölüğün mevcûdu yüz on beş kılınca bâlig olmakda ise de hasta ve perâkendeleri, Fırka Karârgâhına verdiği süvâriler tenzîl edilince yüz mevcûdla îfâ-yi hidmete muktedirdir. Ancak altmış kadar eğeri noksân olub, başıbozuk eğer takımları mezkûr noksânın telâfîsi için i'tâ' edilmiş ise de hayvânâtı vurmakdadır. İşbu bölük Üçüncü Ordu Kumandanlığın emriyle keşf hidemâtında kullanılmak üzre Dokuzuncu Kolordunun emrine verilmişdir. Herhâlde Fırkanın harekete ibtidârı zamânında yine Fırkaya iâdesi esbâbının istikmâl buyrulması iyi bir keşf ile iyi bir iş görebilmek nokta-i nazarından ehemm ve elzem bulunmakdadır.

t. İstihkâm Bölüğü:

İstihkâm Bölüğü üç zâbit ve 160 neferden ibâretdir. El-yevm tahkîmâta me'mûren her piyâde âlâyına bir takım verilmişdir. İstihkâm Bölüğü kumandanı gayretsiz, vazîfe-nâ-şinâs, ten-perverdir. Yürüyüşde topcuya terfîk edildiği hâlde bölük bir iş görmedi. Ve yüzbaşı efrâdın çanta ve edevât-ı

tahkîmelerini araba ve hayvânâta yüklederek efrâdı başıboş bırakmış idi. Kendisi tekdîr ve tevbîh olundu. Daha bir müddet salâh-ı nefs etmeyecek olursa bölüğün kumandası mülâzım-ı evvele tevdî' olunarak kendisinin ilm ü haberi yedine i'tâ' Erzurum'a i'zâm edilecekdir.

y. Depo Taburları:

Fırkanın depo taburları Sivas ve Zara'dadır. Lüzûmu olan efrâdın telgraf yazılarak bir aydan evvel oluyor hâl-bu-ki Fırkaya girer girmez müsta'cilen ikmâl efrâdının gelmesine lüzûm görüleceği şübhesizdir. Bir aylık yoldan her günki zâyiâtı telâfî etmek adem-i imkânına binâen depo taburlarının saha-i harbe yaklaşdırılması bir emr-i zarûrîdir. Bu husûsu evvelce Ordu Kumandanına şifâhen arz etdiğim gibi bil'âhire tahrîren de ma'rûzâtda bulundum. Her hâlde depo taburlarının emr-i iâşeyi işkâl etmeyecek kadar yakın bir mahalle celbi îcâb eder mütâlaasındayım. Ancak Sivas'da Vekâlet-i aliyyelerince depo efrâdının ta'lîm ve terbiyesine ve endâht vazîfelerinin îfâsına dikkat ve mütemâdiyen nezâret edilmekde olduğundan depo taburlarının bu civâra celbi hâlinde de emr-i ta'lîm ve terbiyenin sağlam bir esâsa istinâd etdirilmesinin nazar-ı dikkate alınması muktezîdir.

k. Telefon ve Telgraf:

Seferberlikde Fırkaya verilmesi lâzım gelen telgraf takımı henüz i'tâ' olunmadığından Fırka muhâberâtının te'mîni bir çâvûş ile henüz lâyıklı sûretde muhâbereye ve hatt temdîdine ülfet etmemiş birkaç nefere inhisâr etmekdedir. Fırkada dört helyosta mevcûd ise de biri kabil-i isti'mâl olmadığı gibi diğerlerinin de noksânları çokdur. Piyâde âlâylarında ve topcu âlâyında ikişer ve Fırkada dört sahrâ telefonu mevcûd ise de kuru pil yokdur ve Fırka telefonlarının ikisi bozukdur. Bataryalarda mutlaka birer telefon bulunması elzem olduğu hâlde mevcûd değildir.

El-yevm Fırka Hopik ve Homiği'ye tel çekmiş ve muhâbere etmekde bulunmuş ise de îcâb eden iki pili Ordu telgraf bölüğünden ta'vîkan almışdır. Tel ta'mîrine muktezî katranlı bez de yokdur. Harb esnâsında Fırkanın gerek Kolordu ile ve gerek âlâylarla te'mîn-i irtibât ve muhâberesi için nevâkıs-ı ma'rûzanın ikmâli ve telefon temdîd ve isti'mâline ve helyosta merâkizi te'sîsi ve bununla muhâbere icrâsına vâkıf efrâdın Fırkaya i'tâsı ve bataryalara birer telefon ve muktezî kablo ve telefonlar için kuru pil ve katranlı bez verilmesi ve helyostaların ta'mîr etdirilmesi muktezîdir.

2. Esliha ve Ceb-hâne

a. Piyâde esliha ve ceb-hânesi

b. Piyâde ceb-hâne kolları

c. Topcu esliha ve ceb-hânesi

d. Topcu ceb-hâne kolları

a. Piyâde Esliha ve Ceb-hânesi

Fırkanın piyâde kıtaâtındaki silâhların kısm-ı küllîsi muaddel mavzerdir. Pek az mikdârı anahtarlıdır. Silâh mevcûdu taburlarda 1046 üzerine i'tâ' edilmiş ise de efrâd mikdârının kadrodan noksân bulunmasından dolayı fazla tüfekler ağırlıklar nezdinde Hasankale'de bulunmakdadır. Her tüfeğe 210 fişenk hesâbıyla fişenk kıtaâtda mevcûddur. Bundan mâ-adâ Hasankale'de ceb-hâne kollarıyla gelmiş altı yüz kırk sandık ceb-hâne vardır. Makineli tüfenk bölüklerinin silâhları Hoçkis tüfeğidir. Bu tüfekler Maksim tüfekleri kadar kullanışlı olmadığı gibi yedek edevâtı bi-l-hâssa çabuk dûçâr-ı kazâ olan ircâ' pistonları değişdirecek yokdur. Ve bir ikisi de çatlakdır.

İstanbul'a ikmâl-i nevâkıs için gönderilen me'mûr bu husûs için İ'mâlât-ı Harbiyye Müdîriyyetine mürâcaat etmiş ise de mevcûdu olmadığından, ancak bir ayda yapılıb gönderileceği cevâbını almış ve yedek parçalar Trabzon'a gönderilmiş ise de vesâit-i nakliyyenin mefkudiyyetinden celb edilemeyerek orada kalmışdır.

Tüfeklerin tathîri için vazelin bulunmadığından onun yerine ber-mûcib-i karâr gaz ve zeytin ve don yağlarından halîta yapdırılmak üzre levâzımât-ı mezkûre mübâyaa ve tedârik etdirilmiş ve kıtaâta tevzîi der-dest bulunmuşdur. Piyâde kıtaâtında ve bi-l-hâssa makineli tüfek bölüğü efrâdında bulunması îcâb eden revolverler pek noksândır. Vaz'-ı yed sûretiyle tedârik olunarak gönderilenler pek muhtelif cins ve eb'âddadır.

b. Piyâde Ceb-hâne Kolları:

Fırkaya müretteb Beşinci ve Altıncı Ceb-hâne Kolları altı yüz kırk sandık ceb-hâne ile Hasankale'ye gelmişdir.

c. Topcu Esliha ve Ceb-hânesi:

Topcu Âlâyının eslihası mükemmeldir. Efrâdın kâffesine revolver verilemediğinden atîk topcu kasaturası taşımakdadırlar. Beher bataryada bulunacak sekiz âhen arabadan dörderi öküzlerle cerr edilerek, Köprüköy'e getirilmiş ise de mahzâ koşum hayvânâtının olmamasından dolayı berâber taşınamamakdadır.

Bataryanın ikisinde panalvarmik(?) dûr-bîn diğer ikisinde adî batarya dûr-bîni vardır. Âlây ve tabur kumandanlarına ve âdî dûr-bînli bataryalara birer panoramik dûr-bîn i'tâsı mûcib-i muhassenât olacakdır. Sahrâ Taburunun nezdinde 1876 şarapnel ve 624 dâne ve Cebel Taburu nezdinde 2832 şarapnel ve 784 dâne mevcûd olub Sahrâ Taburunun geride kalıb el-yevm gelmekde olan mermiyâtı 152 dâne ve 570 şarapnelden ibâretdir. Sahrâ Taburuna âid hafîf ceb-hâne kolunun on dokuz arabası geride kalmış ve hayvânâtı bulunmamasından dolayı boş olarak öküzlerle cerr edilib getirilmekde ve mermiyâtı ayrıca kağnılara tahmîlen sevk olunmakdadır. Cebel Taburunun kademe hayvânâtı hafîf ceb-hâne kolundan ikmâl edilmiş ve hafîf ceb-hâne kolu vesâit-i nakliyyesiz kalmışdır. Şu sûretle Cebel

Taburu batarya ve yalnız kademedeki ceb-hâne ile hareket edecek ve îcâbında noksân kademe hayvânâtıyla celb olunacakdır.

d. Topcu Ceb-hâne Kolları:

Fırkaya bir sahrâ, iki cebel ceb-hâne kolu verilmişdir. Bunlar tevârîh-i muhtelifede Sivas'dan tahrîk edilmiş olub el-yevm sahrâ ceb-hâne kolu Kop'da bulunmakda olub ve cebel ceb-hâne kollarının henüz Erzincan'a vâsıl olmadıkları icrâ' edilen muhâbereden anlaşılmışdır.

Sahrâ ceb-hâne kolunda 1200 şarapnel, cebel ceb-hâne kollarında 3172 şarapnel ve 678 dâne bulunmakdadır.

3. İdâre

a. Maâşât

b. İâşe

c. Melbûsât ve Techîzât

d. Geride Kalan Eşyâ ve Erzâk

h. Erzâk Kolları

v. Ekmekci Takımı

a. Maâşât:

Zâbitâna nısf olarak Teşrîn-i evvel maâşı verildi. Ordu İdâresinden tam olarak zâbitân ve efrâda birer maâşın i'tâsı için senedât-ı mahsûsa tanzîm ve irsâli iş'âr edildiğinden İdâreye o yolda emr i'tâ' kılınmış ise de henüz ahz olunmamışdır.

Zâbitânın Sivas'da terk eyledikleri âile sipârişlerinin de nısf olarak verilmekde olduğu haber alınmasına ve ekserî rütbesi küçük zâbitân iki üçyüz guruş sipâriş bırakmış olduklarından ve bunun nısfıyla idâre kabil olamayacağından sipârişâtın tam verdirilmesi Vilâyete yazıldı. Ve dörtyüz guruşa kadar olanların tam ve bundan fazlasının nısf olarak verdirilmesi için muhâbere cereyân etmekde olduğu cevâbı alındı.

Vakt-i seferde zâbitâna bir nefer ta'yîni zam i'tâsı hakkındaki nizâm hükmünün icrâsına dâir şimdiye kadar emr alınamadı. Buradaki ba'zı fırkalarca bunun i'tâ' edilmekde bulunduğu istihbâr kılındığından Ordu İdâre Riyâsetinden istifsâr-ı keyfiyyet edilmiş ise de henüz emr vürûd etmediği cevâbı alındı. Bu havâlîde havâyic-i zarûriyyenin nedreti hasebiyle zâbitân pek güçlükle yiyecek bulmakda oldukları cihetle hükm-i nizâmın bir ân evvel icrâasına müsâade buyrulması.

b. İâşe:

Erzurum'a gelinceye kadar yollarda iâşeden müşkilât çekilmedi ve yollarda da efrâda hemen ekseriyyâ sıcak yemek verildi. Geride bulunan

erzâk kollarının vürûduna ve Hasankale Kalesi'nde Fırka Anbarının te'sîsine kadar kıtaât ekmek ve peksimed yüzünden müşkilât çekdi. Ve buğdayı kavurmak ve kaynatmak sûretiyle pişirerek efrâda yedirmeğe mecbûriyyet hâsıl oldu. Fırkaya iâşe mıntıkası olarak verilen Çakmak ve Homiği'de ancak saman mevcûddur. Bir hafta evvelisine gelinceye kadar mekârî hayvânâtı ba'zen hiç arpa yemedi, bazen rub' istihkak verilebildi. Leh-ül-hamd Erzurum Vilâyetinin himmet ve gayretiyle bugün o ihtiyâc mündefi' oldu.

Bugün efrâd ve hayvânâtın emr edilen yedek erzâkı ihzâr edilmişdir. Ancak mahrûkat pek ender olduğundan yemek pişirtmek için dağlardan diken toplamağa mecbûriyyet hâsıl olmakda ve bu yüzden müşkilât çekilmekdedir. Fırka İdâresi ve Anbarı Hasankale'dedir. Kıtaât yevmî erzâklarını kendi vesâit-i nakliyyeleriyle oradan almakdadırlar.

c. Melbûsât ve Techîzât:

Efrâdın elbiselerinden ekserîsi keten ve bir kısmı da yazlıkdır ve bir hayli efrâdın da kaputları yokdur. Kundura ve çarık noksândır. Techîzâtdan bi-l-hâssa portatif çadırlarının eksikliği pek ziyâde hiss edilmekdedir. Çanta ve palaskalar da tam değildir, portatif kazma kürekler ve büyük edevât-ı istihkâmiyye mevcûdları mikdâr-ı nizâmîsinden pek dûn bir derecededir. ...(?) şitâiyyeden şâyân-ı ehemmiyyet bir şey alınıb tevzî' olunamamışdır.

d. Geride kalan eşyâ ve erzâk:

Giresun'da Fırka tedârik etdiği vesâitle ve Kolordudan gönderilen levâzımla kaput dikdirildi. İstanbul'dan da bir kısım elbise ve kundura gönderildi. Gerek kaputların ve gerekse İstanbul'dan gönderilenler Trabzon'da olduğu gibi Giresun'da Fırka Anbarında iddihâr edilib vesâit-i nakliyye bulunamamasından dolayı getirilemeyen konserve ve şeker ve çay Trabzon'a bahren nakl etdirilmişdir. Ancak Trabzon sevkıyâtı yalnız cebhâneye inhisâr etdiğinden melbûsât Trabzon'da durmakda ve efrâd ise burada çıplaklıkdan hasta olmakda ba'zen de ölmekdedir.

h. Erzâk kolları:

Fırkanın 136, 141, 155 deveden mürekkeb üç ağır erzâk koluyla mecmûu 53 arabadan mürekkeb iki hafîf erzâk kolu mevcûddur. İşbu kollar ancak 30 kilometrelik bir mesâfedeki anbardan Fırkanın iâşesi te'mîn edilebilmekdedir.

v. Ekmekci Takımı:

Birinci Ekmekci Takımı Fırkaya merbût olub mevcûdu yüz neferden ibâretdir. El-yevm Hasankale'de Fırkaya tahsîs edilen üç fırın da ancak her gün bir âlâya kifâyet edecek kadar ekmek çıkarabilmekdedir. Fırın tedârik edilirse Fırka ihtiyâcını te'mîn edebilir.

4. Hidemât ve Kıtaât-ı Sıhhiyye

a. Ahvâl-i umûmiyye-i sıhhiyye

b. Eczâ' ve harb paketleri noksânı

c. Sıhhiyye Bölüğü, Mûsika Bölüğü ve kıtaât teskerecileri

d. Seyyâr hasta-hâneler

a. Ahvâl-i Umûmiyye-i Sıhhiyye

Giresun'da gayet yolunda giden ahvâl-i sıhhiyye kıtaâtın bu soğuk iklime vürûdu ve bidâyetde iskân ve iâşenin adem-i intizâmı hasebiyle dûçâr-ı ihtilâl olmuş ve bi-l-hâssa kaputu ve ayakkabısı olmayan ve yazlık elbise ile kalan efrâd miyânında ishâl-i âdî ve ishâl-i ...(?) pek de çok olmayarak dizanteri vukuâtı ve soğuk alma netîcesinden mütevellid emrâz hiss olunur derecede artmışdır. Evvelce Fırkaya daha fazla kıtaât merbût iken yevmiyye ayak vizitesine mürâcaat 240 ilâ 270 arasında mütebeddil iken burada beş yüz seksen, altı yüz mikdârına ve hasta-hâneye gidenler yevmî altmışa bâliğ olmakdadır.

Gerçi kavâid-i hıfz-üs-sıhha riâyet edilmemesi ve hilâf-ı emr olarak efrâddan ba'zılarının gizlice buğday haşlayıb yemesi gibi esbâb işbu hastalıkları tevlîde sebeb olmakda ise de en büyük âmil yine çıplaklık olarak görülmekdedir. Tûl-i müddet bir mahalde kalınmasının efrâdın sıhhati üzerine sû-i te'sîr icrâ' eylediği bi-t-tecrübe sâbit olduğundan ...(?) kerîm ileriye vâki' olacak bir hareketde işbu hastalığın şâyân-ı memnûniyyet bir derecede azalması me'mûldür.

Fırka ser-tabîb muâviniyle İstihkâm Bölüğünün tabîbi noksândır. Bunların vücûduna eşedd-i ihtiyâc vardır.

b. Eczâ' ve harb paketleri noksânı:

Eczâlardan bu sırada lüzûmu hiss olunan kabızât ile ispirto, sülfato, iyod gibi ba'zı edviye noksân olduğundan bunların irsâli lâzımdır. Bir de evvelce her tabura bin iki yüz ellişer harb paketi verilmiş iken firârî efrâd bunları üzerlerinde götürmüş olduğundan bugün Fırka kıtaâtının bin iki yüz harb paketine ihtiyâcı vardır. Ahîren İstanbul'dan Fırka için Trabzon'a yirmi sandık ve iki balya da eczâ' ve levâzımât-ı sıhhiyye gönderilmiş ise de bunlar da eşyâ ve erzâk gibi vesâit-i nakliyyenin mefkudiyyetinden celb edilemeyerek orada kalmışdır.

c. Sıhhiyye Bölüğü mevcûdu 184 neferden ibâret olub bundan mekârîci ve arabacı ve hidmetciler ve hastalar çıkdıkdan sonra mütebâkî kalan mikdâr 32 teskereyi kaldıramadıklarından ol bâbdaki emrine tevfîkan Fırka Mûsika Bölüğünün sazları Hasankale'de depo etdirilerek zâbitleriyle berâber Sıhhiyye Bölüğüne ilhâk edildi. Bu bölük de diğer kıtaât gibi geceli gündüzlü ta'lîmlerine devâm etmekdedir.

Kıtaât teskerecileri âlây tabîb-i evvelleri nezâretinde olarak her gün ta'lîm edilmekdedir.

d. Fırkaya merbût Birinci ve İkinci Seyyâr Hasta-hânelerin ikişeryüz yataklık eşyâları mevcûd olub hemen hiç kullanılmamışdır. Fırkanın henüz vaz'iyyeti muayyen olmadığı ve bir muhârebeye girmediği için hasta-hâne açılmadı. Birinci Seyyâr Hasta-hâne efrâdı 125 ve İkinci Seyyâr Hasta-hânenin 76'dır. Bunların kadro noksânı olan efrâd Erzurum'a gelmekde olduğundan vürûdlarında ikmâl edilecekdir.

5. Hayvânât

a. Topcu hayvânâtı

b. Makineli tüfek hayvânâtı

c. Kıtaât mekârîleri

d. Bâr-gîr deposu

a. Topcu Hayvânâtı:

Sahrâ Taburunun hayvânâtı Balkan Harbi'nde pek zebûn olarak avdet etmiş ve lâyıkıyla bakılamadan işbu sefere çıkmış olduğundan pek kuvvetli değildirler. Bakılmak husûsunda zâbitânın da dahi ve te'sîr-i küllîsi bulunduğundan İkinci Bataryanın hayvânâtı birinciye nisbeten pek iyi bir hâldedir. Cebel Taburu Muş ve Van vukuâtında kullanılmış ve Sivas'a hemen avdetini müteâkıb bu seferberlikde yola çıkmış olduğundan ve yollarda iyi bakılmadığından birçokları yaralanıb hastalanarak işe yarar hayvânât mikdârı günden güne azalmışdır.

b. Makineli tüfek hayvânâtı:

Fırka hayvânâtı miyânında en iyi ve kuvvetlisi ve maa-mâ-fîh bakılmalarına en ziyâde i'tinâ edilenler makineli tüfeklerin hayvânâtıdır. Harbde işbu hayvânâtın yükü yerde bırakmayacaklarına i'timâd olunur.

c. Kıtaât mekârîleri:

Seferberlik bidâyetinde her nasılsa iyi hayvân seçilib alınmadığı ve bi-l-hâssa Zara'da bulunan Seksendokuzuncu Âlâya bir mahalden yalnız hayvân ve diğer mahalden semer tertîb ve i'tâ' edildiğinden ve kısmen semersiz hayvân da verildiğinden daha bidâyetde hayvânâtda iltiyâmı müşkil yaralar açılmış ve lâyıkıyla bakılmamalarından dolayı bir kısmı vurularak ve bir kısmı hastalanarak mevcûda noksân-ı târî olmuşdur. Bugün piyâde ve topcu kıtaâtında mevcûd 1956 (kollar ve hasta-hâneler hâric) hayvândan 286 re'si ya'nî yüzde onbeşi taht-ı tedâvîde bulunmakdadır. Maa-hazâ hayvânâta iyi bakılması ve hadd-i nizâmîsinden fazla yük vurulmaması husûslarına dikkat edilmekdedir.

d. Bâr-gîr Deposu:

Bâr-gîr Deposu bi-l-hâssa iâşenin teshîli maksadıyla ve Üçüncü Ordu Kumandanlığının tensîbiyle Bayburd'da terk edilmişdir. Hayvânâta oraca iyi bakılmakdadır. Ve baytarı şâyân-ı i'timâddır. Ancak Fırka ilerledikce

Bayburd'dan uzaklaşdığından mezkûr deponun da kabil olduğu kadar yakına celbi îcâb eylemekdedir.

Netîce

Otuzuncu Fırka zâbitân ve efrâdı mevcûd esliha ve ceb-hâne ve hayvânâtıyla her emri icrâya hâzırdır. Ve inâyet-i bârî ve imdâd-ı ruhaniyyet-i peygam-berî ile düşman üzerine saldırarak ihrâz-ı zafer eyleyeceğine i'timâd olunur. Zat-ı âlî-i kumandanîlerinin tedâbîr-i sâibe ile sevk ve idâre edilecek olan Fırka avn-i Hakkla vazîfe-i askeriyye ve vataniyyesini nâmûs-kârâne îfâ edecekdir ve gitdiği yerden bir beşâret-i zafer getireceğinden ümîd-vâr bulunduğumu arz eylerim.

Otuzuncu Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 27/9/330

Vukuât:

Çakmak – Dazlak – Todan istikâmetinde sınıf-ı selâse mürûruna müsâid yol keşfi hakkında rapordur:

Yollar: Çakmak ile Homiği arasındaki yol taşlık ve mekârî yolu olub Homiği'den Pazaçur'a kadar olan kısmı araba yoludur. Top mürûr edebilir. Yalnız köye inerken dikce kısa bir yokuş ve köyden çıkdıkdan sonra 2:3 yüz metre imtidâdında ve takrîben 30:35 metre meylinde bir yokuş vardır ki toplar güçlükle ve piyâde halatlarıyla çıkarılabilir. Bil'âhire yol Hızardere'ye kadar iyicedir. Hızardere'den Karabıyık'a ve Karabıyık'dan Koşa'ya araba yolu mevcûd ise de bi-l-hâssa Karabıyık'la Koşa arasındaki kısmında yalnız mekârî izleri mevcûd olub arâzînin teşekkülâtı müsâid ise de karın çokluğu îrâs-ı müşkilât edebilir. Koşa'ya varmadan geçilen derede iki geniş su mecrası vardır ki şivleri epeyce dik olduğundan kazma ile çalışmadan top geçirilemez. Koşa'dan Dazlak'a kadar yol mekârî yolu ise de dağa çıkar ve inerken meyil dik ve yol sıkışmış karlı olduğundan yüklü mekârîler sıkıntı ile çıkar.

Dazlak'dan Başkale'ye kadar araba, mekârî yolu vardır.

Başkale'den Todan'a, Cansor'dan, Telli'den İğnavut'a araba yolları vardır. Başkale Cansor'un yek-dîgerine muvâsalası vardır.

Avdetde Başkale – Yeniköy – Kızılviran – Badicvan – Çakmak tarîkiyle geldim. Başkale'den bir sâat kadar imtidâdında ve meyli araba mürûruna müsâid bir yokuşla bir yaylaya vâsıl oldum. Kağıd gibi düz ve Yeniköy'e kadar mümtedd olan bu yayla bilâ-istisnâ 50-60 santimetre umkunda karla mestûrdur.

Yeniköy'den Kızılviran'a kadar olan kısmın ba'zı kısımları taşlıkdır. Fakat şâyân-ı ehemmiyyet değildir. Kızılviran'dan Badicvan'a giden yolun mebde kısmı araba mürûruna müsâid ise de Badicvan'dan geçen dereye yaklaşdıkca yol dikleşmekde ve gayet mugayir taşlık hâlini almakdadır. Dereye indikden sonra vâdî kâmilen buz tutmuş olduğundan ayak izlerini ta'kîben hareket edilebilmekdedir. Badicvan ile Köprüköy arasındaki yol iyi bir araba yoludur.

Konaklar: Dazlak, Cansor, Telli, Başkale Fırkanın konaklamasına müsâiddir. Her köyün koruları vardır. Dazlak'da Binbaşı Ahmed nâmında bir zâtın 400-500 koyunu vardır. Başkale'de aşar buğdayı henüz durmakdadır.

Mülhak Kadri

Orduya yazıldı.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 27/9/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

24-25/9/330 târihli şifreli emr-i kumandanîlerine imtisâlen Dazlak – Todan yolu keşf etdirildi ve raporu leffen takdîm kılındı. Yolların olmamasından ve karın ba'zı yerlerde çok olmasından Sahrâ Topcu Taburunun Köprüköy – Yeniköy – Başkale yolunu ta'kîb etmesi îcâb etmekdedir.

Fırkanın diğer kıtaâtı Çakmak ve Homiği'den ve Pazaçur üzerinden Todan üzerine yürüyebilir. Ancak yevm-i hareketin birinci günü Dazlak Yaylası'nın cenûbunda ne efrâdı ve ne de hayvânâtı istîâb edecek konak mahalleri yokdur. Binâen aleyh yürüyüş günü biraz erken kalkılarak Fırkanın geceyi Dazlak, Cansor, Telli'de geçirmesi ve ertesi günü Cansor, İğnavut, Todan ve Telli – Todan üzerinden Fırkanın iki kolla ilerlemesi ve Fethi Bey Müfrezesi ile Fırkanın Köprüköyü'nde bulunan sahrâ taburu bir günde ahvâl-i havâiyye ve tarîkiyyeden dolayı Fırka yetişemeyeceğinden her ikisinin muayyen yevm-i hareketden bir gün evvel tahrîkiyle geceyi Yeniköy'de geçirmeleri ertesi günü Başkale'ye gelerek Fırka ikamet mıntıkasına gelmeleri, münâsib mütâlaa kılınmakda ve mezkûr müfreze ikinci yürüyüş günü Başkale'den Todan üzerine yürüdülerek üç koldan el-yevm düşman tarafından işgal edilmiş olan Todan'a gündüz erkenden yürünülmesi esbâbı şu sûretle te'mîn edilebilmekdedir. Ancak Sıhhiyye Bölüğü Çakmak'da seyyâr hasta-hânelerin Hasankale'de arabalarını dahi Yeniköy yolundan göndermek ve yürüyüşün ikinci günü seyyâr hasta-hâneleri Başkale'de bırakmak îcâb eyleyeceği arz olunur.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 27/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

5. Bölük Mülâzım-ı evvel Ahmed Efendi

9. Bölük Mülâzım-ı evvel İsmail Hakkı Efendi

7. Bölük Mülâzım-ı sânî Ziyâ Efendi

Ber-mûcib-i emr-i kumandanî keşf hidemâtında istihdâm edilmek üzre âlâydan müntahab zâbitân efendilerin esâmîsi ber-vech-i bâlâ ma'rûzdur.

88. Âlây Kumandanı
Binbaşı
Bahâeddin

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 27/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Otuzuncu Fırkaya âid olub henüz geride bulunan kollar Erzurum'dan Hasankale'ye gönderilmeyecekdir.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

Mülâhazât:

İşbu emr bahsle Aşkale'ye gelecek olan Beşinci Sahrâ Ceb-hâne Kolu Kumandanlığ(ın)a yazılmışdır.

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 27-28/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Efrâd üzerinde demirbaş olarak bulundurulması ve ancak harb zamânında emr-i mahsûsla sarf edilmesi muktezî olduğu bildirilen ve idâre me'mûrlarına teslîmen gönderilen altı günlük şeker ve çayın efrâd tarafından sarf edileceği pek muhtemel olduğundan sarf edilmemesini te'mîn için tevzî olunduğu günden i'tibâren sık sık muâyene olunarak sarf etmiş olanların derece-i tahammülüne göre on değnekden otuz değneğe kadar darbıyla

tecziyeleri ve her hâlde demirbaş erzâkın sarf edilmemesinin(?) sûret-i kat'iyyede te'mîni matlûbdur.

Mîr-alây
Hâfız Hakkı

İkamet Mahalleri: Bayburd

Târih: 27-28/9/330

Vukuât:

Başkumandan Vekîli ve Harbiyye Nâzırı Enver Paşa hazretleri bugün Maçka'dan hareket buyurdukları berây-i ma'lûmât ma'rûzdur.

88. Âlây Kumandanı
Sabri

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 28/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığ(ın)a

Yeni ihzâr edilmekde olan mevziin tahkîmât krokisini gönderiniz.

Ordu Kumandanı nâmına
Kuze

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 28/9/330

Vukuât:

Öğümi, Yeniköy, 2430 rakımlı tepe yolunun şimdiki hâlde sahrâ toplarının hareketine müsâid olub olmadığının serîan keşf etdirilerek bildirilmesi.

Üçüncü Ordu Erkân-ı Harbiyye Reîsi
Kuze

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 28/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Her âlâyda birer makineli tüfenk takımının bulunmasını ârzû ederim. Mevcûd bölüklerdeki takımlardan birisinin 90. Âlây verilmesi ve bu teşkîlâtın yarına kadar yapıldığını bildiriniz.

Kolordu Kumandanı
Hâfız Hakkı

Mülâhazât:

Bir makineli tüfek takımının 90. Âlâyına verilmesi 89. Âlây ve aldırılması 90. Âlây Kumandanlıklarına bildirilmişdir.

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 28-29/9/330

Vukuât:

Onuncu Kolordu Kumandanlığına

Hacıömer Telgraf Merkezi Mescidli'ye nakl edilmiş ve bugünden i'tibâren muhâberâta başlanmışdır.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

Mülâhazât:

Köprüköyü'nün cihet-i cenûbiyyesindeki dağlara karîbdir.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 29/9/330

Vukuât:

Hasankale'de İdâre Riyâseti Vekâletine

1. İdâre reîsinin iş'ârını ve sizin mütâlaanızı okudum. Buraya gelib hâli görmeksizin söz söylemek ve karâr vermek muvâfık değildir. Kıtaâtın yarı efrâdı ellerinde kazma, sabahdan akşama kadar karlı dağlarda geven arıyor, kök söküyorlar. Mahrûkat mevcûd olmadıkca ekmek şöyle dursun bu gidişle kazan bile kaynamayacakdır. Maa-mâ-fîh ben şimdi hem Ordu İdâre Reîsine ve hem Kolordu Kumandanına ekmek gönderilmesi ve-yâhûd mahrûkat tedâriki için telgraf yazacağım. Siz fırınların adedinin çoğalmasını ve ekmek verilmesi için hükûmete ve Anbar Müdîriyyetine mürâcaatı eksik etmeyiniz.

2. Hasta-hâneye ekmek verme Fırka için epeyce bir yük. Maa-mâ-fîh hayırlı ve sevâblı bir işdir. Ordu İdâre Reîsini bize fazla ekmek göndermeğe mecbûr etmek için şimdi yazacağım telgrafda hasta-hâneye verilen yevmî ekmek mikdârında bize fazla ekmek göndermezse Kânûn-ı evvelin birinci gününden i'tibâren hasta-hâneye ekmek verdirmeyeceğimi yazacağım. Ancak siz benden kat'î bir emr almadıkca hasta-hâneye ekmek vermekde devâm ediniz.

3. 27/9/330 târihli mevcûd cedvelinde kıtaâta 204 kilo yağ verdiğinizi gördüm. Bunu kime ve ne için verdiniz. Ba'de-mâ benim emrim olmadıkca hiçbir kıt'aya bir kıyye yağ vermeyiniz.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 29/9/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Fırkaya verilen iâşe mıntıkasında beş on günlük samandan başka ne efrâdın ve ne de hayvânâtın yiyeceği yokdur. Mahrûkat kat'iyyen bulunmadığından kazan kaynatmak için efrâdın yarısı sabahdan akşama kadar geven denilen diken kökü sökmekle meşgul oluyor.

Hasankale'de üç fırından yevmî bir âlâya ancak ekmek pişiyor ve fazla olarak Ordu İdâre Riyâsetinin emriyle Hasankale Hasta-hânesine yevmî bin altıyüz çift ekmek veriliyor. Mahrûkatsızlıkdan sacda ekmek pişirmesi mümkün değildir. Fırkanın ekmek ihtiyâcının te'mîni ve hasta-hâneye Fırka fırınından ekmek verdirilmeyerek Erzurum'dan gönderilmesi için îcâb edenlere emr buyurulması müsterhamdır.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 29/9/330

Vukuât:

Onuncu Kolordu Kumandanlığına

28 Teşrîn-i sânî 330 târihiyle taraf-ı kumandanîlerinden keşîde edilen telgraflar 29 akşamı gurûb zamânında Hasankale'den süvâri vâsıtasıyla geldi. Binâen aleyh müsta'cilen icrâsı emr buyurulan husûsâtın ancak yarın yapılabileceği ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 29/9/330

Vukuât:

Erzurum'da Üçüncü Ordu İdâre Riyâsetine

Fırkanın iâşe mıntıkasında mahrûkat bulunmadığı ma'lûm-ı âlîleridir. Hasankale'de Fırkaya verilen fırınlar ancak bir âlâyın ekmeğini pişirebilir. Efrâdın sac üzerinde ekmek pişirmesi mahrûkat olmadığından kabil değildir. Fırınlardan çıkan ekmekden yevmî bin altı yüz çifti İdâreye vâki' olan emirleri üzerine hasta-hâneye verilir. Fakat bu yoksuzluk ile muâvenet kabil olamayacağından Kânûn-ı evvelin birinci gününden i'tibâren hasta-hâneye ekmek i'tâ' edilemeyeceğini arz ve Fırka ekmek ihtiyâcının te'mînini istirhâm eylerim.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 29/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Bugün Birinci Taburun mıntıkasında beş mangalık boy, bir mangalık diz ve dört tüfekli mitralyöz siperi, İkinci Tabur mıntıkasında yedi mangalık boy, üç mangalık diz, Üçüncü Tabur mıntıkasında beş mangalık boy siperi vücûda getirildiği ma'rûzdur.

89. Âlây Kumandanı
Reşîd

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 29-30/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Köprüköy, Miyadin, Yeniköy yolu topcunun mürûruna müsâid ise de Yeniköy'den Başkale'ye kadar yol olmadığı gibi bir metre kadar kar olduğundan gayr-i müsâid olduğu yalnız Kızılcaviran - Sürbegan - Çermik - Koşa - Başkale yolu müsâid olduğu keşfe giden zâbit ifâdesiyle ma'rûzdur.

30. Âlây Topcu Kumandanı
Binbaşı
Fon Berg

Mülâhazât:

Bahsle Üçüncü Ordu Kumandanlığına arz edilmişdir. Fırka İstihkâm Bölüğünün işbu yolu ta'mîre me'mûr edilmesi de istîzân kılınmışdır. 30/9/330

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 30/9/330

Vukuât:

Fırkanın iâşesi için Mescidli'de te'sîs edilen Ordu Anbarından da istifâde olunması mütemennâdır.

Ordu İdâre Reîsi

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 30-1/9/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka İdâre Riyâsetine

Fırka ayın ikisinde tebdîl-i mevki' edecekdir. Ceb-hâne kollarının

ba'de-mâ Hasankale'den uzaklaşdırılmaması ve verilecek ilk hareket emrinde bilâ-te'hîr yola çıkarılabilecek sûretde hâzır bulunmalarının seyyâr hasta-hânelere teblîği alınan maâşâtın yarın tevzîini ve İdârenin tebdîl-i mevki' etmesi îcâb ederse ayrıca bildirileceği.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Homiği

Târih: 30-1/9/330

Vukuât:

Çakmak'da Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Mitralyöz Takımı iltihâk ederek efrâd ve hayvânâtı kâmilen dâhile yerleşdirildiği ma'rûzdur.

90. Âlây Kumandanı
Kâzım

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 30-1/9/330

Vukuât:

Esnâ-yi Harbde Nazar-ı Dikkatde Tutulması Lâzım Gelen Husûsât

1. Hiçbir kıt'a kumandan ve zâbit ve efrâdı âmirinden emr-i mahsûs almadıkca ceb-hâne götürmek, yaralı götürmek gibi bahâne ile kıt'asından ayrılamaz. Îcâb edib de muhârebe hattının beş kilometre gerisine ya'nî düşman topcu ateşi yetişemeyecek yere gönderilecek zâbitân ve efrâda âmiri tarafından be-heme-hâl tahrîrî bir vesîka verilecekdir. Vesîkasız olarak gönderilenler düşman karşısında firâr etmiş nazarıyla bakılacak ve o sûretle cezâya çarpılacakdır.

2. Düşman yaralılarını tekrâr yaralamak ve öldürmek ve üserâya ezâ ve cefâ etmek ve ölmüşlerinin a'zâsını kesmek merd Osmânlı askerinin şânına yakışmaz. Yapanlar ağır cezâ görür.

3. Düşmanın kadınlarına, çocuklarına, papaslarına bizim ordumuza karşı koyub fenâlığa sülûk etmedikce kendi hâlinde bulunan düşman tebaasına ateş edilmez ve vurulmaz. Hâneleri yıkılmaz ve yakılmaz, askerimize ateş eden hıyânet eyleyenlere âmirin emriyle mukabele olunur ve yine emirle îcâb ederse köyleri harâb edilir.

4. Düşman memâlikinde yağmacılık edenler kurşuna dizilir. Ele geçen ganâim bir yere toplanır ve emirle zâbitân ve efrâda taksîm edilecekler edilir. Sâirleri devlet hesâbına geriye gönderilir.

5. Düşman memâlikinde geri hidemâtı kendi memâlikimizde olduğu gibi tehlikesiz değildir. Mutlaka(?) geriye gönderilecek ve celb olunacak kafileler kendi emniyyetlerini istihsâl için kavâid-i seferiyyeye tevfîkan keşşâflar istihdâm etmeğe ve her kafile toplu olarak gelib gitmeğe mecbûrdur. (Sürüden ayrılanı kurt kapar.)

6. İleri karakollar tamâmen seferiyyenin emr etdiği usûlde yapılacak gece ve gündüz keşif kolları be-heme-hâl çıkarılacak ve düşman memâlikinde her kıt'a yalnız düşman cihetini değil bulunduğu mahallin dört tarafını emniyyet altına alacakdır. Eski usûl zincir hattıyla ya'nî ordugâhın bir iki yüz metre ilerisine kırk ellişer adım aralıkla nöbetciler dizmek sûretiyle emniyyet tertîbâtı alan kıtaât kendisini mahv eder. Buna dikkat etmeyen ağır cezâ görür.

7. Düşmanın nasıl muhârebe etdiğini öğrenmek ona karşı hareket etmek lâzımdır. Rusların süvârisi çokdur. Birdenbire ümîd edilmedik bir mahalden kıtaâtın düşman süvârisi taarruzuna uğraması vuku' bulacakdır. Fakat elinde silâhı bulunan bir piyâde neferi hiçbir zamân on düşman süvârisinden aşağı kalmaz. Ateş için saff-ı harbe geçen bir piyâde bölüğü, üzerine hücûm eden bir düşman süvâri âlâyını bir dakikada mahv eder. Bunu efrâda kadar herkes bilmeli ve süvâri hücûmuna uğranıldığı zamân hiç telâş etmeyerek üzerlerine sükûnetle ateş etmelidir.

Ruslar baskın yapmağı da âdet edinmişlerdir. Baskın korkak askeri ürkütür. Başka bir şey yapamaz. Kargaşalık çıkarır ve bundan çok zarar çekeriz. Buna meydân vermemek için ileri karakolların iyi yerleşdirilib îfâ-yi vazîfe etmesine dikkat etmeli ve düşman baskın yapmağa muvaffak olursa kıtaât gündüzden kendilerine verilen ictimâ' mahallinde derhâl toplanarak âmirlerinin emrini dinlemeli ve derhâl yapılacak tertîbât var ise kendi ictihâdıyla onu îfâda her kıt'a kumandanı tereddüd eylememeleridir.

Düşman mevziine yapılacak taarruz ile o mevki' ele geçince(?) işi olmuş bitmiş sanarak herkesin râhata dalması pek büyük felâketlere meydân açar. Çünki karşımızdaki düşman elden çıkardığı yeri tekrâr almak için geriye döner ve üzerimize hücûm eder. Eğer biz râhata dalmış isek bizi perîşân eyler. Bunun için ta'lîm-nâmenin emr etdiği gibi düşmanı yerinden koğub orasını alınca arkasından ateşle koğalamak ve taze kuvvet var ise peşinden asker saldırmak ve ele geçen yerde kazma ve küreğe yapışarak hemen istihkâm yapmak lâzımdır.

8. Ölüm Allah'ın emridir. Bu dünyaya gelen mutlaka ölecekdir. (El-hamdülü-llâh Müslümânız) ...(?) îmânımız vardır. Eğer îmân etmezsek Müslümân olamayız. Ecel gelmedikce ölmeyeceğine ve eceli gelenin ölümden kurtulmayacağına inanırız. Öyle olunca Allah'a karşı kalbimizi doğruldarak arslanlar gibi düşman üzerine saldırmalıyız ve in-şâ'-Allah Otuzuncu Fırka Cenâb-ı Hakkın inâyetiyle bu muhârebede kendini gösterecekdir. Yalnız şifâhen Çakmak'daki kıtaâta söylediğim gibi fişenk ve top husûsunda çok idâreli davranmak lâzımdır.

Hepimiz biliriz ki bu civârda fişenk ve şarapnel yapacak fabrikamız yok. Bunlar aylarca uzak yerlerden geliyor. Ve her biri kendi fiyâtının yüz misli bir bahâya bir fişenk bir mecîdiyeye, bir dâne beş lirâya mâl oluyor. Onların parasını veren milletdir, ya'nî biziz. Acaba hangimizin cebinde öyle boş yere atacak mecîdiye ve lirâlarımız var. Bunun bir gün olub arkası kesilir ise düşman karşısında kurşunsuz, şarapnelsiz ne yaparız. Tüfeklerin sopadan başka ne kıymeti kalır. Onun için her asker düşmanı vuracağını aklı kesmedikce ateş etmemeli ve zâbitân efendiler sekiz yüz metreden evvel ateş açdırmamalıdır.

Bin yüz hattâ bin metrede isâbetin tesâdüfden olduğu ma'lûmdur. Eğer herhangi âlâyın zâbitân ve efrâdı buna kani' değilse âlây kumandanları âlâyın en birinci nişâncılarını seçsinler ve bin metreye koyacak göğüs hedeflerine (baş hedefi değil) ateş etdirsinler. Görecekler ki netîce boş çıkacakdır. Milletin boşa atılacak tek bir fişeği yokdur. Umûmun hamiyyet ve fedâ-kârlığına mürâcaât eder, fişenklerin ve şarapnellerin iyi idâre edilmesini isterim. Bir de ba'zı kıtaâtda kendi topcumuz düşmana ateş etmezse piyâdelerimizin ilerlemediği söyleniyor. Topcu düşmanı görür ve zarar vereceğini anlarsa üzerlerine ateş eder yoksa boşuna topcu top atmaz. Bunu her ferdin zihnine koyub iyice yerleşdirmeli.

9. Ta'lîm-nâmenin emri mûcibince topcu kendi emniyyetini kendisi istihsâl etmekle berâber topcuya yakın her piyâde kıt'ası bilâ-emr topcuyu muhâfaza etmekle muvazzafdır.

10. Sıhhiyye Bölüğü seyyâr hasta-hânelerle kıtaât etıbbâ ve teskerecilerinden vazîfelerini fedâ-kârâne îfâ etmelerini, şühedâmızı meydânda, yaralılarımızı ve hastalarımızı perîşân bir hâlde bırakmamalarını taleb ederim ve kendilerinden bu işi bi-hakkın göreceklerini ümîd eylerim.

11. Muhârebe meydânında dahi olsa efrâda çay ve sıcak yemek vermek mümkün olursa derhal tedârik ve i'tâya bütün kumandanlar sarf-ı gayret etmelidirler.

12. Hayvânâtın vurulmamaları için hadd-i nizâmîsinden fazla yük yükledilmemesine ve her nerede olursa olsun iyice iâşelerine dikkat edilmesi hem vazîfeten hem insâniyyeten cümlemizin üzerine borcdur.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 1/10/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Otuzuncu Fırka Hasankale - Gölcükköy üzerinden Kolorduya iltihâk edecekdir. Umûm piyâde kıtaâtı ve cebel topcusu bu yoldan, sahrâ topcusu, arabalar Erzurum üzerinden yürüyecekdir.

2. Fırkanın bu yürüyüşü iki üç Kânûn-ı evvel 330'da icrâ' olunacakdır. Bir kısım piyâde ve cebel bataryaları 2 Kânûn-ı evvelde ve mütebâkî piyâde ve sahrâ bataryaları 3 Kânûn-ı evvelde yürümek üzre kademelerle hareket olunacakdır.

3. Kızılçermik – Köprüköy hattının şarkındaki kıtaât mezkûr hattâ ales-seher varacak vechle hareketleri tanzîm olunacakdır.

4. Fırka Karârgâhı 3-4 gecelerini Hasankale'de kalarak kıtaâtın iskân ve iâşesini tanzîm edecekdir.

5. Esnâ-yi râhda kıtaât iâşesinin te'mîni için Menzil Müfettişliğiyle muhâbere edecekdir. Menzil Müfettişliğine bu husûs yazılmışdır.

6. Kolordu Karârgâhı 1, 2, 3 Kânûn-ı evvelde Tortum'dadır. Süvâri Bölüğü emrinize verilmişdir. Mahalli Dokuzuncu Kolordudan öğrenilecekdir.

10. Kolordu Kumandanı
Hâfız Hakkı

Mülâhazât:

İşbu telgraf 2 Kânûn-ı evvel 330'da ba'de-z-zuhr sâat 1'de Köprüköyü'nden süvâri vâsıtasıyla gelmişdir.

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 1/10/330

Vukuât:

Beş günlük fazla erzâkın Dokuzuncu Kolorduya teslîmine dâir

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Otuzuncu Fırka bulunduğu mıntıkadan hareket edeceği zamân üç günlükden fazla erzâkı ve mahrûkatı Dokuzuncu Kolorduya teslîm edecekdir.

2. Otuzuncu Fırka mezkûr fazla erzâk mikdârı hasebiyle teslîmden evvel Dokuzuncu Kolorduya ma'lûmât verecekdir.

3. Dokuzuncu Kolordu Otuzuncu Fırkadan aldığı mevâdd-ı iâşeyi, mikdârıyla cinsini Orduya bildirecekdir.

Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 1/10/330

Vukuât:

Üçüncü Ordu Kumandanlığına

C. 1/10/330. Topcu Âlâyı efrâd ve hayvânâtı için henüz üç günlüğünü

bile ikmâl edemedi. Emr-i kumandanîleriyle efrâd üzerinde bulundurulacak yedek erzâk ile efrâd ve hayvânâtın büyük ağırlıkda taşınması îcâb eden bir günlük erzâkı piyâde kıtaâtında her hâlde üç günlüğü tecâvüz eder. Üç günlükden fazla olduğu hâlde Dokuzuncu Kolorduya i'tâsı emr buyurulan erzâk işbu efrâd üzerinde ve ağırlıkdaki erzâkdan hâric midir. Yoksa efrâd üzerinde ve ağırlıkdaki yedek ve ihtiyât erzâkdan yalnız üç günlüğü bırakılarak mütebâkîsi mi verilecekdir. Bir de kıtaâta Kolordu Kumandanlığının emriyle efrâda altı günlük çay ve şeker verildi. Bunun da üç günlüğü efrâd üzerinden alınarak Dokuzuncu Kolorduya verilecek midir. Emr-i kumandanîlerinin dûçâr-ı teehhür olmayarak icrâsı için îcâbının serîan irâde buyurulması müsterhamdır.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 1-2/10/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Otuzuncu Fırka Süvâri Bölüğü 1/10/330 târihinden i'tibâren emrinize tâbidir. Bölüğe Dokuzuncu Kolorduca teblîgat yapılmışdır. Mezkûr bölük Koşa'dadır. Orada telefon vardır. Kuvve-i umûmiyyesini bildiriniz.

10. Kolordu Kumandanı nâmına
Şemseddin

İkamet Mahalleri: Köprüköy

Târih: 1-2/10/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

C. 1 Kânûn-ı evvel 330 telefona:

1. Dün telefonla teblîğ kılınan emirde üç günlükden fazlası değil beş günlükden fazlası bildirilmişdir. Bu cihetin tashîhi.

2. Topcu Âlâyı efrâd ve hayvânâtının ikmâl edilemeyen yedek erzâkı piyâde kıtaâtındaki fazlasından ikmâli.

3. Efrâd üzerindeki altı günlük çay ile şekere ilişilmemesi.

4. 25 Teşrîn-i sânî 330 târihiyle verdiğiniz telefonda arpa müstesnâ olduğu hâlde Fırka kıtaât efrâdı üzerinde demirbaş peksimedin ikmâl edildiği bildirildiği hâlde bugünki telefonda Topcu Âlây efrâdının üç günlüğü bile ikmâl edilemediği bahs olunur ki yek-dîğerini nâkısdır. Husûsen Erzurum

Anbarından 27 Teşrîn-i sânî 330'da on beş bin, 28 Teşrîn-i sânî 330'da on yedi bin kilo arpa alındığı kayden sâbitdir.

3. Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 1-2/10/330

Vukuât:

Yürüyüş Emri

1. Fırka kıtaâtı 3/10/330'da bulundukları mevâkiden hareketle Kolorduya iltihâk eyleyecekdir.

2. Çakmak'da bulunan kıtaât yürüyüş sırası 88. Âlây, 89. Âlây, Topcu Cebel Taburu, Sıhhiyye Bölüğü Fırka Karârgâh efrâdı olmak üzre Çakmak'dan ve aynı târih ve sâatde yürüyüşe ibtidâr etmek üzre 90. Âlây Homiği'den hareket edeceklerdir. 90. Âlây Homiği – Badicvan – Hasankale – Müceldi tarîkiyle Sos'a gidecek ve orada geceyi geçirecekdir. Çakmak'dan hareket eden kıtaât Köprüköyü'ne uğramaksızın kese yoldan Hasankale, Müceldi, Çöğendi tarîkini ta'kîb eyleyecek ve 88. Âlây Çöğendi'de ve 89. Âlây ile Topcu Cebel Taburu ve Sıhhiyye Bölüğü Müceldi'de 3-4 gecesini geçireceklerdir. Âlây 89'un Köprüköyü'ndeki bölüğü sâat dört buçukda hareket ederek Hasankale'de Âlâya iltihâk eyleyeceklerdir.

4/10/330'da kıtaât kabl-ez-zuhr sâat beşde bulundukları mahalden hareketle akşamı 90. Âlây ve 88. Âlây Ahırcık'a ve 89. Âlây ve Topcu Cebel Taburu ve Sıhhiyye Bölüğü Köşk'e muvâsalat edeceklerdir. Bir mevkide ikamet edecek kıtaât kumandanlarının rütbe ve kıdemce hâiz-i tefevvuk olan konak kumandanlığı der-uhde edecekdir.

3. Köprüköy'de bulunan Topcu Sahrâ Taburu ile İstihkâm Bölüğü 3/10/330 sâat 5'de hareketle 3-4 gecesini Korucuk'da ve 4-5 gecesini Çapak'da geçireceklerdir.

4. Sıhhiyye Bölüğü arabalarıyla seyyâr hasta-hâneler 4/10/330'da Hasankalesi'nden hareketle 4-5 gecesini Erzurum'da ve 5-6 gecesini Çapak'da geçireceklerdir.

5. Süvâri Bölüğü 3/10/330'da Koşa'dan hareketle Dazlak Yaylası tarîkiyle Başviran'a giderek 3-4 gecesini orada, 4-5 gecesini Tuzla'da geçireceklerdir.

6. Çakmak'dan hareket edecek kıtaâtın büyük ağırlıkları Fırka Karârgâh ağırlığı başda olmak üzre kolun bir kilometre gerisinden muntazam bir sûretde gelecek ve Fırka Ağırlık Kumandanı Yüzbaşı Nuri Efendi ağırlıkların seferiyye kavâidi dâiresine sevkine dikkat ve nezâret eyleyecekdir.

7. Hopik ve Homiği'ye temdîd edilmiş olan teller 88. Âlây ve 90. Âlây muâvenetiyle 2-3 gecesi nısf-ül-leylde toplanacakdır.

8. Efrâdın pek erken kaldırılıb rahatsız edilmemelerine i'tinâ' olunacak ve evvelce konakcı müfrezeleri gönderilerek konak mahallerinde efrâd ve hayvânâtın hüsn-i iskânları te'mîn edilecek ve efrâda sıcak yemek i'tâsı esbâbı istikmâl olunacakdır.

9. Kıtaât be-heme-hâl ta'yîn edilen sâatlerde hareket ederek bi-l-hâssa Hasankale yolunda çatışmağa meydân verilmeyecekdir.

10. Kıtaâtın iâşe me'mûrları Hasankale'de Fırka İdâresine mürâcaatla noksân erzâkları var ise itmâm eyleyeceklerdir. Ancak kıtaâtın Hasankale dâhilinde mola vererek izdihâm vukuuna meydân verilmesi câiz değildir.

11. Fırka İdâresi Hasankale'den geçen kıtaâtın noksân erzâkını itmâm eyleyeceği gibi piyâde ceb-hâne kolları hayvânâtının kâffesinden bi-l-istifâde emrin vusûlünden i'tibâren Müceldi, Çöğendi ve Sos'a erzâk-ı muhtelife sevk edecek ve hafîf erzâk kolları Hasankale'de ise hemen Erzurum'a gönderilerek erzâk aldıkdan sonra Erzurum tarîkiyle doğru Köşk'e erzâk nakl etdirecek ve şâyed mezkûr kollar Erzurum'da ise derhal erzâk alarak 4/10/330 akşamı Köşk'de bulunmak üzre muhtelif erzâk yüküyle yola çıkması için İdâre tarafından mezkûr kollara emr verilecekdir. Maa-hazâ Köşk'e erzâk sevki Menzil Müfettişliğine Fırkadan yazılmışdır. Bu husûsda Fırka İdâre Riyâseti de Müfettişliğe mürâcaat eyleyecekdir.

12. Fırka Karârgâhı 3-4 gecesini Hasankale'de ve 4-5 gecesini Köşk'de geçirecekdir.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 2/10/330

Sâat ve Dakika: 1.45

Vukuât:

Topcu 30. Âlây Kumandanlığı(ın)a

89. Âlây Kumandanlığına

Cebel Topcu Taburuyla Seksen Dokuzuncu Âlây bugün ba'de-z-zuhr sâat üç buçukda hareket ederek Badicvan'a gidecek ve orada geceleyecekdir. Mufassal emr der-dest-i irsâldir. Şimdiden Badicvan'a konakcı müfrezeleri çıkarılmalıdır.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

Mülâhazât:

Asker çadır yıkdı. Sonra şifâhen verilen emr üzerine bunların hareketi te'hîr edildi. Çünki yarın sabah tekmîl Fırkanın birden hareketinin icrâsına karâr verildi.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 2/10/330

Vukuât:

Müsta'celdir.

Tortum'da Onuncu Kolordu Kumandanlığı(ın)a

1. Fırkanın hareketi için Erzurum'dan 1 Kânûn-ı evvel 330 yazılan şifre 2 Kânûn-ı evvel 330 ba'de-z-zuhr sâat birde süvâri ile gelmişdir. Ber-mûcib-i emr hemen hareket edilmek istenilmiş ise de emrin üçüncü mâddesine muhâlif görüldüğünden ve zât-ı kumandanîlerinden bu bâbda istîzân kabil olamadığından Ordudan sorulmuş ve her hâlde Çermik ve Köprüköy hattının ale-s-sabah geçilmesine lüzûm gösterilmiş olduğundan kıtaâtın emr mûcibince hareketleri yirmi dört sâat dûçâr-ı teehhür olmuşdur.

2. İşbu te'hîrin telâfîsi için 3/10/330'da Fırka kâmilen yürüyüşe başlayarak 3-4 gecesini Hasankalesi'nin on kilometre garbında Müceldi, Çöğendi ve Sos'da geçirecek ve Köşk mıntıkasına muvâsalat edecekdir.

Birinci konakda askerin köy ordugâhlarında esbâb-ı istirâhatleri ikmâl olunacağı gibi iâşeleri de Hasankale'deki Fırka İdâresinden te'mîn edilecekdir. Köşk ve Ahırcık mıntıkasında 4 Kânûn-ı evvel akşamı Fırkanın te'mîn-i iâşesine muktezî erzâkın sevki Menzil Müfettişliğine yazılmışdır.

3. Fırkanın hangi mıntıkada ictimâ' eyleyeceği tasrîh buyurulmadığından son konağın neresi olacağının emr ü irâde buyurulması müsterhamdır.

4. Fırka Karârgâhının 3-4 gecesini Hasankale'de geçireceği ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

Târih: 2/10/30

Vukuât:

Ordu Emri

1. Aras Vâdîsi'ndeki düşman kuvâ-yi asliyyesindeki Türkistan Kolordusundan üç âlây piyâde, bir topcu taburu (24 top) 20 ve 22 gün evvel Batum'a gitmek üzre Sarıkamış'da görülmüşdür.

2. Ordu ikamet mıntıkasını o sûretle tebdîl edecekdir ki Dokuzuncu Kolordu ve Erzurum civârına muvâsalat eden umûm kıtaâtı ile Onuncu Kolordu her zamân Oltu istikametine yürüyebilsin.

3. Dokuzuncu Kolordunun ikamet mıntıkası;

Dazlak Yaylası, Koşa, Pırtanos, Karabıyık, Hızardere, Serboğan, Kızılviran, Yeniköy mıntıkasıdır.

Dokuzuncu ve Onbirinci Kolorduların keşf ve emniyyet mıntıkalarının hudûdu Minevürt, Maslahat, Gerek'dir. Minevürt Dokuzuncu Kolorduya âiddir. Kolordunun bidâyet-i hareketde ...(?) ile ittisâli Yeniköy üzerinde olacakdır.

Dokuzuncu Kolordu ileri hareket için Dazlak, Ekrek yoluyla işbu yolun şarkındaki yollardan istifâde edebilecekdir. Kolordu sahrâ taburlarının hareket imkânını ve Hasankale, Yeniköy, Koşa yolunun her zamân arabaların mürûruna müsâid bir vaz'iyyetde kalmasını te'mîn edecekdir. Dokuzuncu Kolorduda bulunan mantelli bataryalar ceb-hâne ve vesâit-i nakliyyeleriyle Onbirinci Kolordu emrine girecekdir.

4. Onbirinci Kolordu az bir kuvvetle mevzii işgal etmeli ve mütebâkî kuvvetini Aras'ın her iki tarafına sevk edebilecek sûretde ihtiyâtda köylerde konaklatmalıdır.

5. Onuncu Kolordu Erzurum civârına muvâsalat eden kıtaâtı (...) târihli emrle tebliğ olunduğu vechle Tortum civârındaki ikamet mıntıkasına nakl edecek. İkamet mıntıkasını ve her gün ertesi gün için ne kadar kuvvetin ikamet mıntıkasından harekete âmâde bulunacağını Orduya bildirecekdir.

6. İkinci Nizâmiyye Süvâri Fırkası mıntıka-i hâzırasında kalacakdır.

7. İkamet mıntıkasının tebdîli üç gün zarfında hitâm bulmuş olacakdır. Fakat kat'iyyen düşmana sezdirilmeyecekdir. 9 ve Onbirinci Kolordular ikamet mıntıkasının ve mevzinin tebdîli husûsunda yek-dîgeriyle anlaşıb tevhîd-i harekât edeceklerdir. Otuzuncu Fırka ve Fethi Bey Müfrezesi ikamet mıntıkasını Ebsemce, Yekebad, Çakmak, Homiği köyleri yarından i'tibâren tahliye etmiş bulunacaklardır.

8. Kolordular erzâk ve cephânelerini ikmâl edeceklerdir.

9. Kolorduların iâşe mıntıkaları ve geri(?) hidemâtında istifâde edecekleri yollar evvelki gibidir.

10. İleri hatt-ı aslîde tahkîmâta devâm olunacakdır.

3. Ordu Kumandanı
Hasan İzzet

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 2/10/330

Vukuât:

Dokuzuncu Kolordu Kumandanlığına

Otuzuncu Fırkadan Dokuzuncu Kolorduya devr ve teslîmi Ordu emri îcâbından bulunan erzâk ordu ve kolordu kumandanları tarafından iddihârı emr edilen efrâd üzerinde ve büyük ağırlıkda demirbaş ve ihtiyât erzâkdan üç günlük bi-t-tefrîk i'tâsı mı yoksa bunlardan fazla olarak bulunduğu farz ve zann edilen erzâk mı olduğunun ta'yîninde tereddüd hâsıl olarak derakab Ordû-yi Hümâyûn Kumandanlığından tavzîh-i keyfiyyet edilmesi istirhâm ve dün akşam Çakmak'a vürûd eden Dokuzuncu Kolordu Vezne Müdîri Şemsi Efendi dahi hâzır olduğu hâlde ve telefonla keyfiyyet te'kîd kılındığı hâlde henüz bir cevâb alınamamışdır.

Fırka kıtaâtı Çakmak ve Homiği'dedir. Demirbaş ve ihtiyât erzâkından yalnız üç günlüğün alınarak mütebâkîsinin teslîmi emr edildiği hâlde devr olunacak erzâkın Çakmak ve Homiği'den ve Köprüköyü'ndeki Sahrâ Topcu Taburuyla İstihkâm Bölüğünden alınması îcâb eyleyeceği ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 2/10/330

Vukuât:

Onuncu Kolordu Kumandanlığına

30 Teşrîn-i sânî 330'da Ordu Kumandanlığından alınan emirde Otuzuncu Fırka kıtaâtının bir Kânûn-ı evvelde istirâhat ederek iki Kânûn-ı evvel'de hareket için hâzır olması ve erkence hareket edilerek düşmanın nazar-ı dikkati celb edilmemesi ve taraf-ı kumandanîlerinden alınacak emr vechle hareket olunması emr edilmişdir. Fırka kıtaâtı 1/10/330'da istirâhat etmiş ve hareket için her dürlü hazırlıkda bulunmuşdur. Taraf-ı kumandanîlerden hareket için henüz bir emr verilmedi ve ne vakit hareket edileceği ta'yîn etmedi. Bunun için taburlar nezdinde bulunan küçük ve büyük ağırlıklar hayvânâtı Erzurum'a değil Hasankale'ye gönderilib erzâk getirilemiyor. Bir mahzûr yok ise ne günü ve ne cihete hareket olunacağının ve erzâk celbi için hayvânâtın ne kadar mesâfeye gönderilebileceğinin emr ve iş'âr buyurulması.

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 2-3/10/330

Sâat ve Dakika: 1

Vukuât:

Erzurum'da Onuncu Kolordu Kumandanlığına

1. Melfûf emrin sûreti Fırkaya teblîğ edilmişdir.

2. Kolordu Karârgâhının 1, 2, 3 Kânûn-ı evvel günlerini Tortum'da geçireceği de Fırkaya teblîğ edilmiş olduğundan bu'diyyet-i mesâfe cihetiyle işbu emrin 3/10/330 akşamına kadar Tortum'a yetişdirilmesi için Fırkada vâsıta bulunmadığından Erzurum'a gönderilmesinde zarûret hâsıl olmuşdur.

3. Emrin yedinci mâddesinde Otuzuncu Fırkaya âid olan mâdde tamâmiyle icrâ' edilerek ayın üçüncü günü Homiği, Çakmak, Köprüköy'ün tahliye edileceği ma'rûzdur.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 2-3/10/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Âlây erkânı ba'zı husûsât için Birinci Taburla görüşeceğinden ayın 3-4 gecesini Korucuk'da ve 4-5 gecesini Köşk'de geçirecekdir. Arz-ı ma'lûmât olunur.

30. Âlây Topcu Kumandanı
Binbaşı

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 2-3/10/330

Vukuât:

Erzurum Menzil Müfettişliğine

Fırka kıtaâtı Kânûn-ı evvelin dördüncü günü akşamı Köşk ve Ahırcık'da bulunacağından on bin insan ve iki bin hayvân için muktezî erzâkın mahall-i mezkûre sevki müsterhamdır. Bu husûs evvelce Kolordudan makam-ı âlîlerine yazıldığı Kolordu Kumandanlığından emr ve iş'âr kılınmışdır.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 2-3/10/330

Vukuât:

Gayet mühim ve müsta'celdir.

Koşa'da Otuzuncu Fırka Süvâri Bölüğü Kumandanlığına

1 Kânûn-ı evvel 330 târihinden i'tibâren bölüğünüz yine Fırkanın Kumandasına iâde edilmiş ve Dokuzuncu Kolorduya da teblîgat yapılmışdır. Kuvve-i umûmiyyenizi bildiriniz.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 2-3/10/330

Vukuât:

Hasankale'de Fırka İdâresine

Süvâriye tevdîan Kolorduya gidecek gayet mühim ve müsta'cel bir Ordu emri gönderilmişdir. İşbu emr-i mezkûr süvârilerden alınıb bu gece Çakmak'dan size emr getiren iki süvâriye verilecek ve gayet acele olarak Erzurum'a gönderilecekdir. Şâyed o iki süvâri bulunamazsa ya maiyyetinizdeki süvâriler ve-yâhûd hükûmetden tedârik edilecek jandarma süvârileri vâsıtasıyla emrin 3/10/330 öğle vakti Erzurum'a Kolordu Karârgâhına teslîmi esbâbı istikmâl olunacakdır.

Süvâriler bir gece Erzurum'da kalsın. Ertesi gün oradan Köşk'e gelsinler.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Çakmak

Târih: 2-3/10/330

Vukuât:

Gayet müsta'celdir.

Koşa'da Otuzuncu Fırka Süvâri Bölüğü Kumandanlığına

1. Bölüğünüzle yarın sabah Koşa'dan hareketle mümkün mertebe düşman tarafından görülmeyecek vechle Dazlak yolunun ta'kîb olunması ve 3-4 Kânûn-ı evvel gecesinin Başviran'da ve 4-5 gecesinin Tuzla'da geçirilmesi matlûbdur.

2. Fırka Karârgâhı 3-4 gecesi Hasankale'de ve 4-5 gecesini Köşk'de geçirecekdir.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 3/10/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Bütün Fırka ile gösterilen gayretden dolayı teşekkür ederim. Ahırcık ve Köşk karyelerinde Otuzbirinci Fırka kıtaâtı bulunduğundan yarın gündüz gözüyle 2 Kânûn-ı evvel 330 şifreli telgrafla Fırkanıza mahsûs konak mıntıkasına vâsıl olmak üzre erkenden hareket ediniz ve oraya muvâsalatınızı bildiriniz.

10. Kolordu Kumandanı
Hâfız Hakkı

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 3/10/330

Vukuât:

Bu dahi

Fırkanızın iâşe mıntıkası dâhilindeki kurâdan tekâlîf-i harbiyye sûretiyle toplanacak erzâkdan Karagöbek 1500 buğday, 300 çavdar, 32000 arpa, 15900 giyâh ve Kızılkilise 15000 buğday, 6000 arpa, 5300 kilo giyâh vardır. Şipek, Bar, Tuzla karyeleri de mıntıkanız dâhilindedir. Toplanacak zahâir ahâlî sırtında ve muhârebe ağırlıklarınızla 8 Kânûn-ı evvele kadar Tortun Anbarına gönderilerek iddihârı ve Fırkanın iâşesi için mezkûr köylerden başka erzâk ve sâire tedârik ve te'mîni.

10. Kolordu Kumandanı
Hâfız Hakkı

İkamet Mahalleri: Hasankale

Târih: 3-4/10/330

Vukuât:

Yürüyüş Emri

1. Fırkanın bugün yürüyüşde gösterdiği gayretden dolayı Kolordu Kumandanı zâbitân ve efrâdına bi-l-hâssa teşekkür ediyor.

2. Bugünki emirde yarın geceki ikamet için konak mahalli olarak verilen Ahırcık ve Köşk karyelerinde Otuzbirinci Fırka kıtaâtı bulunduğundan yarın Fırkanın pek erken hareket ederek Fırkaya ikamet mıntıkası olarak verilen Karagöbek ve civârına gündüz gözüyle muvâsalat edilmesi Kolordu emri iktizâsındandır.

Kıtaât bulundukları mahallerden 4/10/330 kabl-ez-zuhr sâat dörtde be-heme-hâl hareketle

90. Âlây Karagöbek'e

88. Âlây ve Cebel Taburu ve Sıhhiyye Bölüğü Girekösek'e:

89. Âlây Kele'ye

muvâsalatla geceyi orada geçireceklerdir.

3. Erzurum'da birçok kıtaât bulunduğu cihetle efrâd ve hayvânların orada hüsn-i iskânları kabil olamayacağından Sahrâ Taburuyla İstihkâm Bölüğü seyyâr hasta-hâneler Erzurum'dan geçerek Erzurum'un şimâlinde vâki' Soğukçermik'de 4-5 gecesini geçireceklerdir. İşbu kıtaâtdan Sahrâ Taburu ve İstihkâm Bölüğü 5-6 gecesi Girekösek'de ve seyyâr hasta-hâneler Kele'de kalacaklardır.

4. Piyâde kıtaâtının dâimî konak mahalleri yarın diğer emirle bildirilecekdir. Topcu Âlâyı Girekösek'de ve seyyâr hasta-hâneler Kele'de kalacaklardır.

5. Kıtaâtın büyük ağırlıkları kendi kademelerini yürüyüş sırasında olarak muntazaman ta'kîb edeceklerdir.

6. 4/10/330 ekmek ve arpa istihkakı bu geceki ikamet mahalline İdâre vâsıtasıyla gönderilmişdir. Bunların oradan hemen ahzı ve Erzurum Menzil Müfettişliğine Köşk ve Ahırcık'da erzâk iddihârı yazılmış olduğundan kıtaât oralardan geçerken bulabilirlerse 5/10/330 için ekmek ve erzâk alacaklardır. Erzurum'dan mürûr edecek kıtaât Menzilden istihkaklarını ahz edeceklerdir.

7. Fırka Karârgâhı 4/10/330 akşamı Karagöbek'de bulunacakdır.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Hasankale

Târih: 3-4/10/330

Vukuât:

Kolordu Kumandanlığına

2 Kânûn-ı evvel 330'da keşîde buyrulan ve ikamet mıntıkasına âid olan şifreli telgraf henüz Fırkaya gelmedi, telgraf-hâneler arandı bulunamadı.

Bir sûretinin daha şimdi keşîdesi müsterhamdır.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 3-4/10/330

Vukuât:

Gayet müsta'celdir.

Hasankale'de Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Otuzuncu Fırkanın konak mıntıkaları Karagöbek, Kızılkilise, Şipek, Bar, Tuzla'da. Fırka Karârgâhı Karagöbek'de, Kolordu Karârgâhı şimdilik Erzurum'dadır.

10. Kolordu Kumandanı
Hâfız Hakkı

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 4/10/330

Vukuât:

Karagöbek'de Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Nezdinizde 3 ve Dördüncü Piyâde Ceb-hâne Kollarını beş Kânûn-ı evvel'de Karagöbek'de terk ederek 6 Kânûn-ı evvel'de Erzurum'a muvâsalat edecekler ve Menzile bi-l-mürâcaa sahrâ ceb-hânesi alarak 7 Kânûn-ı evvelde Tafta'ya ve 8'de Karagöbek'le bi-l-muvâsala yalnız dört numrolu kol sahrâ ceb-hânesini oraya terk edecek ve piyâde ceb-hâne alarak her iki koldan birisi sahrâ diğeri piyâde ceb-hânesini hâmilen Fırkaya iltihâk edeceklerdir.

10. Kolordu Kumandanı
Hâfız Hakkı

Mülâhazât:

Piyâde ceb-hâne kolları bir kısmı kıtâatın arkasından ekmek getirmekde ve diğer bir kısmı Erzurum'dan erzâk alıb Karagöbek'e getirmek üzre dağılmış bulunduğundan Hasankale'de bulunan ceb-hânelerin derhâl buraya celbi için Tortum'dan telgrafla Hasankale'de İdâreye ve Ceb-hâne Kolları Kumandanlığ(ın)a ve Erzurum'da bulunması ihtimâline mebnî Menzil Nokta Kumandanlığı vâsıtasıyla mezkûr Ceb-hâne Kolları Kumandanı Yüzbaşı Şevki Efendiye telgraf yazıldığı gibi süvâri-i mahsûsla bu emr Hasankale'de İdâreye ve Ceb-hâne Kollarına yazıldı. Piyâde kollarının bu sûretle erzâk nakliyyâtında istihdâmını evvelce Ordu ve Kolordudan emr edilmiş bulunduğundan bunun için elden çıkmış bulunuyorlardı. Evvel-emirde boş olarak 8 Kânûn-ı evvelde Erzurum'a gönderilemedi.

İkamet Mahalleri: Erzurum

Târih: 4/10/330

Vukuât:

Bu dahi

Fırkanıza rabt edilen Birinci ve Üçüncü Cebel Ceb-hâne Kolları Kânûn-ı evvelin beşinde Badişan'a, yedisinde Karagöbek'e Beş Numrolu Sahrâ Cephâne Kolu Kânûn-ı evvelin yedisinde Karagöbek'e gelecek ve Fırkaya ma'lûmât vereceklerdir. Mezkûr kolların konaklamasını ve Fırkaya iltihâkını te'mîn ediniz.

10. Kolordu Kumandanı
Hâfız Hakkı

İkamet Mahalleri: Karagöbek

Târih: 4-5/10/330

Vukuât:

Yürüyüş ve İkamet Emri

1. Ahîren Kolorduca Fırkaya ikamet mıntıkası olarak Bar, Şipek, Kızılkilise, Karagöbek tahsîs edilmişdir.

2. Süvâri Bölüğü, 88. Âlây Bar'da, 90. Âlây Şipek'de, 89. Âlây ve 30. Âlây Topcu Kızılkilise'ye, Fırka Karârgâhı, İstihkâm Bölüğü, Sıhhiyye Bölüğü, Seyyâr Hasta-hâne Karagöbek'de ikamet edeceklerdir. Kızılkilise'de Konak Kumandanı Topcu Âlây Kumandanı Binbaşı Fon Berg Bey'dir.

3. 90. Âlây Karagöbek'den sâat 9, 88. Âlây Girekösek'den 9.30'da, Topcu Cebel Taburu Girekösek'den ve 89. Âlây Kele'den 11'de konak mahallerine yerleşmek üzre hareket edeceklerdir.

4. Girekösek ve Kele Fırka ikamet mıntıkası hâricinde bulunduğundan evvelki emr mûcibince 5-6 gecesini mezkûr mahallerde geçirecek olan Topcu Sahrâ Taburuyla, İstihkâm Bölüğü ve seyyâr hasta-hâneler mezkûr geceyi Karagöbek'de geçirecekler ve Sahrâ Taburu ertesi günü Kızılkilise'de Âlâyına iltihâk edecekdir.

5. Kızılkilise'de konak kumandanı ve Bar ve Şipek'de âlây kumandanları mahall-i ikametlerini kolayca bulunacak bir sûretde intihâb edecekler ve hâricî emniyyet karakol efrâdına be-heme-hâl kendi mahalleri neresi olduğunu öğredeceklerdir.

6. Fırka mıntıkasının ilerisinde hudûd ve jandarma taburları mevcûd ise de ihtiyâta riâyeten Bar ve Şipek'deki âlâylar hafîf emniyyet tertîbâtıyla kendilerini setr edeceklerdir.

7. Süvâri Bölüğü Fırkadan emr almadıkca keşf yaparak mevcûdiyyetinden düşmanı haber-dâr etmeyeceği gibi piyâde kıtaâtı da Bar, Şipek hattını ileriye geçmeyecekler ve kendilerini kat'iyyen düşmana göstermeyeceklerdir.

8. Seferiyye Kanûnunun köy ordugâhlarına âid mevâddı harfiyyen tatbîk edilecek ve askere be-hema-hâl bir ictimâ' mahalli gösterilerek fırka ve belki daha büyük kumandanlar tarafından def'aten âlâyların silâh başına edilerek tekmîl ağırlıklarıyla berâber kaç dakikada harekete hazırlanabilecekleri tedkîk edileceğinden bu husûs nazar-ı dikkate alınacakdır.

9. Fırka Karârgâhı Karagöbek'de, Kolordu Karârgâhı şimdilik Erzurum'dadır.

30. Fırka K.
Mîr-alây
Ali Osmân

Gayet müsta'celdir.

Hasankale'de 30. Fırka Piyâde Ceb-hâne Kolları Kumandanlığına

Hasankale'de nezdinizde bulunan piyâde ceb-hânesini gece dahi yürüyerek hemen Karagöbek'e getiriniz.

30. Fırka K.
Ali Osmân

Müsta'celdir.

Hasankale'de 30. Fırka İdâresine

Piyâde ceb-hâne kollarının ceb-hânelerini tahmîlen gece dahi yürütdürülerek hemen Karagöbek'e gönderilmesi matlûbdur.

30. Fırka K.
A. O.

İkamet Mahalleri: Karagöbek

Târih: 4-5/10/330

Vukuât:

Iâşe Emri

1. Tekâlîf-i harbiyyeden Karagöbek'de 1500 buğday, 300 çavdar, 3200 arpa, 15900 giyâh, Kızılkilise'de 15000 buğday, 6000 arpa, 53000 giyâh mevcûd olub bunların muhârebe ağırlığıyla hayvânâtıyla erzâk ve eşyâya tahsîs kılınan hayvânlar olub piyâde kıtaâtında ceb-hâne, edevât-ı istihkâmiyye, eczâ-yı tıbbiyye nakl eden mekârîler ve saka hayvânâtı ve toplar da kademe hayvânâtı vâsıtasıyla ve mevcûd ise ahâlî-i mahalliyyenin

at ve arabalarıyla, mevcûd değilse sırtlarıyla 8 Kânûn-ı evvel akşamına kadar Tortum'daki Kolordu Anbarına nakl ve teslîm edilmesi Kolordu Kumandanlığının emri îcâbındandır. Binaen aleyh piyâde âlâyları küçük ağırlık hayvânâtından yüzer ve Topcu Âlâyı dahi kademe hayvânâtından yüzer re's 6 Kânûn-ı evvel sabahı nakliyyâta başlamak üzre tahsîs edeceklerdir ve bunlar be-heme-hâl her âlâydan bir zâbit kumandasında olacakdır.

Bar ve Şipek'deki âlâylar Kızılkilise'deki ve Kızılkilise'de bulunan âlâylar Karagöbek'deki erzâkı Tortum Anbarına nakl edeceklerdir. İşbu hayvânâtın vakt ü zamânıyla gelmesine ve her birine hadd-i nizâmîsinde yük vurulmasına Kızılkilise'deki Konak Kumandanının intihâb ve ta'yîn edeceği lâ-akall(?) yüzbaşı rütbesinde bir zâbit Karagöbek'dekiler için de İdâre Me'mûru Yüzbaşı İsmâil Efendi nezâret edecek ve vakt-i muayyeninde hayvânât göndermeyen âlâylar Fırkaya ihbâr olunacakdır.

2. Her âlây bulunduğu mahallde bir tekâlîf-i harbiyye komisyonu teşkîl edecek ve bunlar vâsıtasıyla bâlâda yazılan erzâkdan mâ-adâ bulabilecekleri zahâire ale-l-usûl vaz'-ı yed edeceklerdir. Fırka ancak bunlardan istifâde edebilecekdir.

89. Âlây'ın tekâlîf-i harbiyye komisyonu Zağgi'ye gidecek ve Kızılkilise'de yalnız Topçu Âlâyının komisyonu kalacakdır. Ancak Zağgi'de bulunacak erzâk umûm Fırkaya âid olacakdır.

Her âlây bulunduğu mıntıkada ne kadar değirmen ve fırın bulunduğunu konağa muvâsalatdan yirmi dört sâat sonra be-heme-hâl Fırkaya bildirecekdir.

Kıtaâtdan ba'zıları bugün Hasankale'den gönderilmiş olan ekmek ve arabaları almamışlardır. Onların vürûdunda hemen teslîm alınarak efrâd ve hayvânâtın onunla te'mîn-i iâşesi ve Fırka İdâresinde diğer erzâkın sevki der-dest olduğu cihetle onlar gelinceye kadar kıtaâtın gerideki depolarında müddahar erzâkın celbiyle te'mîn-i iâşe olunması ve geride deposu olmayan kıtaâtın doğrudan doğruya Erzurum Menzil Anbarına mürâcaat ederek efrâd ve hayvânâtını iâşe etmeleri îcâb eder.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Başkale Karyesi

Târih: 5/10/330

Sâat ve Dakika: 5.30

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Yirmisekizinci Fırka ile Onuncu Kolordu arasında te'sîs-i irtibât etmeye me'mûrum. Hamidiye - Başkale - Iğnavut - İd istikametini tarassud ve

Fırkamızın sol cenâhını te'mîn edeceğim. Onuncu Kolordunun sağ cenâhında hangi kıt'a var ise ve ne sûretle te'sîs-i irtibât etmek emr olunursa îfâ edeceğim.

2. Ben emr-i ahîre kadar vazîfeme devâm edib geceleri Başkale'de kalacağım.

3. Fırka Karârgâhı bugün Koşa'dadır.

28. Âlây S: B.
Mülâzım-ı Evvel
Hüseyin Nâci

İkamet Mahalleri: Karagöbek

Târih: 5/10/330

Vukuât:

Yirmisekizinci Fırka Süvâri Bölüğü Bir Numrolu Zâbit Keşif Kolu Kumandanlığına

1. Otuzuncu Fırkanın sağ cenâhı Bar'dadır. (Tortum'un) cenûbunda.

2. Süvâri Bölüğümüz de Bar'da bulunmakda ise de kendini düşmana hiss etdirmemeğe me'mûr olduğundan keşf yapdırılmıyor.

3. Bar'daki kıtaât hafîf emniyyet tertîbâtıyla kendisini setr etmekdedir. Mesâfenin o kadar çok olmaması hasebiyle bölüğünüzden çıkarılacak postalar irtibâtı muhâfaza edebilirler.

4. Otuzuncu Fırka Karârgâhı 5-6 gecesi Karagöbek'de, 6-7 gecesi Şipek'dedir.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Karagöbek

Târih: 5/10/330

Vukuât:

Hazırlık Emri

1. Fırka 7/10/330'da harb yürüyüşüne başlayacakdır.

2. 6/10/330 akşamı kıtaâtın zâbitân, efrâd, hayvânâtı kâmilen kıt'alarında mevcûd bulunacaklardır.

3. Kıtaât efrâd ve hayvânâtının iâşesini (efrâd üzerindeki beşer günlük demirbaş ve ağırlıkdaki erzâk ve arpadan ikişer günlük müstesnâ olmak

üzre) ağırlıkdaki fazla erzâkdan ve köylerde bulunacak arpalardan te'mîn olunacakdır.

30. Fırka Kumandanı
Ali Osmân

Târih: 5-6/10/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

Sahrâ Topcu Taburu Girekös yokuşunda kalmışdır. Köyde ne kadar insân var ise toplatdırınız. Muâvenet için hemen sevk ediniz.

10. Kolordu Kumandanı
Hâfız Hakkı

İkamet Mahalleri: Tortum

Târih: 6/10/330

Vukuât:

Kolordu Emr-i Yevmîsi

1. 5/10/330 öğleden evvel Harbiyye Nâzırı Paşa hazretleri tarafından icrâ' edilen teftîşde 89. Âlây nisbetle gösterdiği intizâmdan dolayı Âlây Kumandanına beyân-ı teşekkür ederim ve mezkûr Âlâyla berâber kıtaât kumandanlarının dahi her fırsatdan bil-istifâde ikmâl-i nevâkısla intizâm ve mükemmeliyyet husûlüne tükenmezce sa'y eylemelerini tâleb ederim.

2. Harbiyye Nâzırı Paşa hazretlerinin esnâ-yi teftîşde emr buyurdukları husûsât ber-vech-i âtîdir.

a: Her neferin sol eteğinin iç tarafına sargı paketlerinin dikilmesi ve mezkûr sargıların sûret-i isti'mâlinin efrâda öğredilmesi.

b: Ba'zı efrâdın eldivenli ve ba'zılarının eldivensiz olduğu görüldüğünden eldivensiz olanlara diğerlerinden tekleri alınarak verilmesi.

c: Kaputların iliklenen tarafındaki noksânı düğmeleri iliklemeyen tarafın düğmeleri koparılarak ikmâl edilmesi.

d: El humbaralarının sûret-i isti'mâlinin efrâda öğredilmesi

h: Rolverli efrâda tabancalarla birkaç fişenk endâht etdirilmesi.

v: Efrâdın ayaklarının soğukdan muhâfazası için çarıklar içine ot yerine koyun derisi konulması.

t: Dünkü gün Hıns'la Tufanc arasında Topcu 31. Âlây 1.Tabur mekârîsi Mülâzım-ı evvel Ahmed Efendi kumandasında toplu ve muntazam

olarak yürümekde olduklarını gördüm. Gösterdiği intizâm ve inzibâttan dolayı mûmâ-ileyhe beyân-ı memnûniyyet ederim.

Dâmâd-ı Hazret-i Şehr-yârî
Onuncu Kolordu Kumandanı
Hâfız Hakkı

Mülâhazât:

İşbu emr ta'mîm sûretiyle kıtaâta teblîğ edilmişdir.

İkamet Mahalleri: Kızılkilise

Târih: 6/10/330

Vukuât:

Yürüyüş ve İkamet Emri

1. Fırka 8/10/330'da taarruza başlamak üzre ileri yürüyeceğinden 7/10/330'da fırka kıtaâtı bulundukları mahallerden kabl-ez-zuhr sâat altıda hareketle altıda konaklara girecekdir ve tekmîl kuvvetlerini ve hayvânâtını toplayacaklardır.

a: 88. Âlây, Süvâri Bölüğü, Topcu Cebel Taburu, Ahbisor'da

b: 89. Âlây Mihrekom'da

c: 90. Âlây Ekrek'de

d: Seyyâr hasta-hâneler Kaledibi'nde

e: Sahrâ Taburu ve İstihkâm Bölüğü Osit'de(?)

v: Sıhhiyye Bölüğü Ekrek'de

r: Ceb-hâne kolları Kaledibi'nde

h: Fırka Karârgâhı 7-8'de Ahbisor'da konaklayacaklardır.

2. Fırkaya Otuzikinci Topcu Âlâyının İkinci ve Üçüncü Cebel Taburları ilhâk edilmişdir. Mezkûr taburlar 7-8 gecesi Ekrek'de geceyi geçirecekdir.

3. Ekmekci Takımı sür'atle Tortum'a sevk olunacakdır.

4. 7/10/330 akşamı kıtaâtın muhârebe ve büyük ağırlıkları yanında bulunacak ve ceb-hâne kolları kendilerine tahsîs kılınacak mahalle be-hemehâl vâsıl olmağa geceli gündüzlü yürüyerek çalışacaklardır.

5. 6-7/10/330'da Fırka Karârgâhı Şipek'dedir. Ben ileri arâzîyi gezeceğimden bugün öğleden sonra kumandan nâmına yazılacak evrâkı 90. Âlây Kumandanı imzâ' edecekdir.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Kızılkilise

Târih: 6/10/330

Vukuât:

Gayet müsta'celdir.

Hasankale'de Otuzuncu Fırka Ekmekci Takımı Kumandanı Yüzbaşı Şevket Efendi'ye

Yarın ale-s-sabah bil-cümle takımlarla Erzurum tarîkiyle Tortum'a hareket ediniz. Mevcûd dakikiniz var ise Menzile teslîm ediniz.

İkamet Mahalleri: Tortum

Târih: 6-7/10/330

Vukuât:

30. Âlây Topcu Kumandanlığ(ın)a

1. Kızılkilise, Pethav, Nortab yolu, ya'nî Erzurum Tortum caddesi pek ârızalıdır. Kızılkilise Şipek Osit tarîki Sahrâ Taburunun daha rahat ile yürümesine müsâiddir. Binâen aleyh Sahrâ Taburunu oradan gönderin.

2. Karagöbek'de 13, Şipek'de 13 ki cem'an yirmi altı araba tedârik edilmişdir. Diğer mevâkiden de toplanmış olması me'mûldür. Bu arabaları âcilen Erzurum'a gönderin ve cebel mermiyâtı bulunamazsa sahrâ mermiyâtı alıb hemen Fırkaya iltihâk etdirilmesi için lâzım gelenlere emr veriniz.

Fırka Kumandanı
Ali Osmân

İkamet Mahalleri: Tortum

Târih: 7/10/330

Vukuât:

Otuzuncu Fırka Kumandanlığına

1. Tortum'da te'sîs olunacak hasta-hâne için seyyâr hasta-hânelerle Sıhhiyye Bölüğünden beşer neferin ilm ü haberleriyle Tortum'a i'zâmı.

2. Fırkaya merbût seyyâr hasta-hânelerden birer tabîbin ve iş-güzârlığıyla tanınmış bir zâbitin kezâlik Tortum'a i'zâmı.

Kolordu Kumandanı
Hâfız Hakkı

Mülâhazât:

İşbu telgraf Fırka ser-tabîbine havâle edilmiş ve îcâb eden tabîblerle sıhhiyye neferleri ta'yîn ve tensîb edilmişdir.

KOLEKSİYON	KLASÖR NU:	DOSYA NU:	FİHRİST NU:
BDH	5054	H-2	1-6a (7-77)

EKLER

EK-1

۱ـ فهرست فرق مضروره محاکمه‌سی

مقدمه

A	6-3389
D	H-207
F	/

۱ ـ فرق قطعات اکمال افرادی نره‌دن آرجوح ؟
۲ ـ فرق قطعات وسائط نقلیه‌سی نره‌دن آرجوح ؟
۳ ـ آکو .
٤ ـ جبخانه .
٥ ـ مابعد ساحه‌سی تجهیزات ، مالزمه‌جه .
٦ ـ فرق قوللری دوبه‌جه‌لکلری قطعاتی تشکیل ایده‌جک بوتون افرادی و وسائط نقلیه‌سی نره‌دن آلناجق . بوتون مابعد ساحه تجهیزات و مالزمه‌سی
٧ ـ ضابطه احتیاطی .
٨ ـ شعبه‌ده‌کی افراد فرق عمومیه‌سی (معلم ، خبر معلم)
٩ ـ فرقه‌ده قوللری دوبه قطعه‌یه صوکره متباقی افراد .
١٠ ـ شعبه‌ده وسائط نقلیه فرقه عمومیه‌سی
١١ ـ فرقه‌ده قوللری دوبه قطعه‌یه صوکره متباقی وسائط نقلیه .
١٢ ـ فرقه منطقه‌سنده قوللری دوبه قطعاتنه و سائر قوللره قطعه‌ایچه وسائط نقلیه ، افراد .

نمره	مساحت		هاکنده	تاریخ	تاریخ تخلیه	تاریخ تخلیه	تاریخ تخلیه	تاریخ تخلیه	سفر روز ۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	ملاحظات
ماشین	۲۱۱۰	۱۲۹	سیمان	۹۸۰	۱۱۹۹	۱۱۹۹	۲۹۹	۶۲																									
			پودر سیمان	۸۶	۹۰۹	۹۸۸	۰	۶۲																									
			طاقچه	۹۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۰	۶۲																									
			جمع	۹۶۸	۱۰۹۸	۱۱۹۹	۰	۲۱۸۹																									
کلاشنیکف	۴۹	۱۹	سیمان	۱	۷	۸	طاقچه																										
			پودر سیمان	۲	۷	۹	۰																										
			طاقچه	۱	۶	۷	۰																										
			جمع	۴	۲۸	۳۲	۰																										
ماشین	۲۱۱۰	۱۲۹	تانکر	۱۲	۶۶۹	۶۶۹	طاقچه																										
			پودر سیمان	۹۹	۹۹۹	۹۰۰	۰	۶۲																									
			طاقچه	۲۹	۱۱۹	۱۱۹	۰	۶۲																									
			طاقچه	۸۹	۹۹۰	۹۷۹	۰	۶۲																									
			جمع	۴۶۹	۱۹۱۹	۱۹۱۹	۰	۱۲۹																									
کلاشنیکف	۴۹	۱۹	تانکر	۰	۹	۹	طاقچه																										
			پودر سیمان	۰	۰	۰	۰																										
			طاقچه	۴	۹	۹	۰																										
			طاقچه	۱	۹	۱۰	۰																										
ماشین	۲۱۱۰	۱۲۹	تانکر	۸۰	۶۶۹	۶۶۹	طاقچه																										
			پودر سیمان	۹۹	۶۶۲	۶۶۲	۰	۶۲																									
			طاقچه	۹۹	۶۶۰	۶۶۰	۰	۶۲																									
			جمع	۴۶۲	۱۹۱۲	۱۹۱۲	۰	۱۲۹																									
کلاشنیکف	۴۹	۱۹	تانکر	۰	۹	۹	طاقچه																										
			پودر سیمان	۰	۰	۰	۰																										
			طاقچه	۹	۹	۹	۰																										
			طاقچه	۹	۹	۹	۰																										
عدسی (دیگر بار جمع)	۲۰۷	۰	سیمان	۹	۶۶۹	۶۶۹	طاقچه																										
			پودر سیمان	۹	۶۹۰	۶۹۹	۰	[illegible]																									
			طاقچه	۰	۸۸	۹۸	۰	[illegible]																									
			تانکر	۹	۶۶۰	۶۶۹	۰	[illegible]																									
			جمع	۱۱	۶۶۹	۶۶۹	۰	[illegible]																									
کلاشنیکف	۴۹۰	۷	سیمان	۹	۶۶	۷۶	طاقچه																										
			طاقچه	۰	۹	۹	۰																										
			تانکر	۰	۹	۹	۰																										
			پودر سیمان	۰۰	۹۹	۹۹	۰																										
			شاه تیشه	۰	۹	۹	۰																										
			۰	۹	۰۰	۹۹	طاقچه																										
			۰	۰۰	۰	۰۰	[illegible]																										
			جمع	۹۹	۹۹۹	۱۰۸	جمع	۱۱۹																									
فرزند باقر	۶۲	۹۰	شاه تیشه	۹	۹۹	۱۱	[illegible]	۹۰																									
			۰	۱	۱۱	۰۰	[illegible]																										
جمع نمره	۲۱۰۱	۲۰۶		۸۹۴	۶۱۱۱	۶۰۰۹	جمع	۲۲۱																									

طلب ۸۲۲۷ + ۹۷۸۱ = ۱۲۰۰۸

نمره																																	

٤ - جنجانه

بیاده جنجانه اختیاجات

تقطیعی	تخمین تخریج بالاستیم الجنجانه	قطعات موجود برلوتات — تقطیعی	قطعات موجود برلوتات — مجموع	الاستیم الجنجانه	سفرده قطعات ازاراستیم زیر جنجانه حسب (٥٧٦) نقطه پشتی	قسمت	نقصان	
ساحه ٨٨	٩٢	طـ ١	١٤	٣٧٩	٥٥١ منه ٥٤ بکار ٦٠٥	—	٢٢٦ ١١٤ طـ ٤٠ بکار ٤٠٠ طـ ٤٠٠ طـ	٤-٦-٩٤ ٧-٦-٩٤ ٩-٦-٩٤ سفر بیاده ٢٠-٦-٩٤
	٨٩	طـ ٢	١٥					
	٩٤	طـ ٣	٢٨					
	٠	بکار	٢٦					
	٤٧٦	بکرت	١٠٢					
ساحه ٨٩	٩٤	طـ ١	٤٠	٤٩٠	٥٥١ ٥٤ ٦٠٥	—	١١٥	
	٤٠٨	طـ ٢	٤٧					
	٠	طـ ٣	٥١					
	٠	بکار	٥٠					
	٩٠٤	بکرت	١٨٨					
ساحه ٩٠	٧٨	طـ ١	١٨	٤٤٤	٥٥١ ٥٤ ٦٠٥	—	١٨١ ٤٠٠ ٢٠٠	طـ ١٨ (٥٥) بیاده شد
	١٤٤	طـ ٢	١٩					
	١٤٤	طـ ٣	٢٢					
	٠	بکار	٠					
	٤٥٤	بکرت	٧٠					
فرق قراماغی				٠	٨		٨	
مجموع فرق ده	٩٢٢		٢٦١	١٢٩٢	١٨٢٢		٥٢٠	

ب - تخریج اسباب جنجانه

اسباب جنجانه	تخریج	طرف باشه — شاه بیاده شده	شاه بیاده شده	شاه بیاده شده	شاه بیاده شده	قره ده	شاه بیاده شده	مجموع	نقصان	ملاحظات
طشاب مرا	وزیر	٥	٠	٤٨	٤٠	٠	٨٤	١٢٢	٦٠٨	٥٦
٨ میطلبد	شاه	١٥	٠	١٤٤	١٠٠	٠	٥٩	٢٧٨	٤٠٠٦	٤٤ ٤٤
طشاب مجد	بیاده	٠	٠	١٦	٤٦	٤٠	٨٨	١٧٤		١٧٤
٨ میطلبد	تنبیه	٠	٠	٦٤	٩٠	٨٠	٤٤	٢٢٨	١٩٠٤	(٢٢٤٨ ٨٢٢٤)

بریاقوشیک
٥٩٦

٣ - آلمق

A	6-3989
D	11-207
F	1-2

٩٠ نجی فرقه بیاده توپچیلیغی مقرر بکره نقلیات اختیاجلری کوستریر جدول ـــــ [٥]

تقطیعات	تخمین تخریج بالاستیم الجنجانه	نقطه جلب اولنان موجود اسلحه — طاغیلان	نقطه جلب اولنان موجود اسلحه — مصلح ساعات	تخمین تخریج سلاح موجود	ورود اولنان موجود اسلحه	نقصان	فضله	نقطه	ملاحظات
ساحه ٨٨	٦٥٢	طـ ١	٤٦٢	٣٢٣٢	٢١٥٢	—	١٨٠	٣ بوقنقنکر کامنده ٩٩ ه دیرلیجکدر	١٥٠ ساعت
	٦٢٦	طـ ٢	٢٧٩						
	٦٧٧	طـ ٣	٥٢٥						
	١٩٦٥	بکرت	١٧٦٧						
ساحه ٨٩	٧٨٤	طـ ١	٤٤٨	٢٩٤٢	٢١٥٢	—	١٩٣	١٨٠ ٩٥ ده ١٢ قلاوده ١٩٢ آلتغف	دیرلیجکدر
	٧١٢	طـ ٢	٥٧٨						
	٠٠٠	طـ ٣	٤٢٦						
	١٤٩٧	بکرت	١٤٦٢						
ساحه ٩٠	٧٩٨	طـ ١	٥٢١	٢٩١١	٢١٥٢	—	٧٥٩	١٢ ٩٥ ه ٤٠ زرقاوی ١٥٧ حصه نکاه ٥٩٩ ه نقلیه ٧٥٩ تجمع	٤٨ ساعت کوستریلمشدر
	٨٠٠	طـ ٢	٥٠٢						
	٧٩٩	طـ ٣	٤٩٠						
	٢٢٩٧		١٥١٤						
فرق قراماغی	٠	٠		صلاب بیاده	٢٠ (٢) ٤٠		٤٠	٤٠ سازمه	(٢) بازار جنجانه طرفندن ورود ایتمیشدر ٤٠ ده نقلیه ایچون
مجموع فرقه ده	٥٨٥٩			١٠١٨٥	٩٥١٦	٧٠٦	—		

[٥] ماکزل نقلیه قزاری رودولوفلر ایچون بیاده ده قلنمشدر . اوسمطلر حساب دخلده جکدر .

رودولوف اختیاجی

آدی	موجودی	اختیاجی
٨٨	١١	٤٩٩
٨٩	١٢	٤٩٨
٩٠	١٧	٤٩٢
طوپچی	٤٩	١٠١٦
نظامیه	٠	٩١١
یکون	٧٩	٢٤١٧
موسیقی	٠	٤٢

جنجانه

موجودی	اختیاجی
٥٥٠	٧٥٠٠
٦٠٠	٧٥٠٠
٧١٤	٧٤٨٦
٤٠٠٠	١٩١٠٠
٠	٢٢٢٠
٧٨٦٤	٤٧٧٥٦
٠	٨٦٠

بیاف

ساتوچ ـــ ٤١٠ = ١١٢ + ٢٩٧
طوپچی ـــ ١٠٥٥ = ٤٤٠ + ٦٢٥
جمعاً ٨١٠٠ بیاده تفنگی
٢١١٠٠ مشکی

A 6-3989
D H-207
F 1-3

۵ - معلومات و تحقیقات (مجهول و اختیاری)

سال ۱۳۰۲

| نمره | معلومات و تحقیقات | | |

۸ – ۰ تا ۲۰ تن فرآورده سفید و سیاه – [illegible]

| | | |

A 6-3989
D 41-207
F 1-5

۱۰ ـ اموال غیرمنقول منطقه سنندج و مناطق مقایسه [۱۰-۱-۹۹ مالیه]

تیمور	حیوانات: بنه	بیشه	بیشه	بیشه	بیشه	بیشه	آبادی: بنه	بیشه	بیشه	بیشه	بیشه	بیشه	خودرو: خودرو	خودرو	معرفی
سیراب	۵۸	۲۲۸	۱۹	۱۲۲۰	۶	۲۰	۲۳۸	۸	۱۲۶	۶۵۹	۱۶	۲۰	۲۸۱	۱۰۹۶	
بیدواج	۱۰۶	۶۱	۱۱۹	.	۴۴	.	.	۱۰	۲۶	۴۰۴۰	۲۷۷	.	.	.	
حاجیت	۴۰	۹۸	۶۲	۹۶۶	.	۵۶	.	۱	۴۹	۱۸۴	۵۸	.	۴۱	.	
تلا	۱۱۱	.	۲۷۱	۲۲۹۰	.	۱۷۹	۷۰۵	۲	۴۱	۲۷۹۸	۸۷	۸	.	.	
دوریک	۱۰۰	.	۲۸۱	۲۵۷۰	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
قاضیان	۸۷	.	۲۲۹	۱۱۷۴	۸	۱	۸۱	.	۲	۸۹۶	.	.	۱۱۷		
کوردلی	۴۰۶	.	۲۲۶	۴۴۹۱	.	۶۴	۹۹۰	.	۴	۱۰۶	۲۲	.	۶۶۰		
شاه‌نشین	۵۴۷	۹۰	۴	۱۹۹۱	۲۲	۴۱۰	۲۷۹	۲	۴۷	۹۷۲	۱۲۰	.	۹۰	۴۰۵	
هزیره	۲۶۷	.	۶	۱۹۹۱	۱۷	۲۱	.	.	۹	۹۷۲	۲۹	۲	۱۱	۶	
جمع	۱۹۹۸	۵۸۰	۱۰۲۲	۴۱۸۰۷	۷۸	۵۹۲	۲۲۲۸	۲۰	۵۲۶	۱۰۸۱۶	۵۵۸	۲۸	۱۷۱۲	۱۹۴۴	

۱۱ ـ خرید و فروش املاک و قطعات و وجوه تقسیط صورت و نقد و مبادله و وسائط نقلیه:

سیراب	۴۰	۱۰۶	۵	۱۲۱۸	۶	۴۰	۲۲۸	۸	۱۶	۶۵۹	۱۶	۲۸	۹۱۶	.
بیدواج	۶	۹	.	.	۴۱	.	.	۱۰	۱۶	۴۰۴۰	۲۷۷	.	.	.
حاجیت	۵	۸	۱	۹۶۶	.	۵۶	.	۱	۴۰	۱۸۴	۵۸	.	۴۱	.
تلا	۱۰	.	.	۲۱۵۰	.	۱۷۹	۷۰۵	۲	۴	۲۷۹۰	۸۷	۸	.	.
دوریک	۹۷	.	۲۲	۲۵۷۰	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
قاضیان	۴۸	.	۲۲	۱۱۷۴	۸	۱	۸۱	.	۲	۸۹۶	.	.	.	.
کوردلی	۴۶	.	.	۴۴۹۱	.	۶۴	۹۹۰	.	۴	۱۰۶	۲۲	.	.	.
شاه‌نشین	.	۹۰	۲	۱۹۹۱	۲۲	۴۱۰	۲۷۹	۲	۱۷	۹۷۲	۱۲۰	.	۴۰	۸
هزیره	.	.	.	۱۹۹۱	۱۷	۲۱	.	.	۸	۹۷۲	۱۲	۲	۹	۶
جمع	۲۷۷	۱۰۹	۱۴	۱۸۴۰۵	۷۸	۵۹۲	۲۲۲۸	۲۰	۱۲۶	۱۰۸۱۶	۵۵۸	۲۸	۹۲۸	۱۴

EK-1

30'uncu Tümen Seferberlik Muhtırası

1. Tümen birlikleri ikmal askerlerini nereden alacak?

2. Tümen birlikleri nakil araçlarını nereden alacak?

3. Silah.

4. Cephane.

5. Elbise, teçhizat ve sıhhi malzeme.

6. Tümen, Kolorduya ait hangi birlikleri teşkil edecek? Bunların asker ve nakil araçları, elbise, teçhizat ve malzemesi nereden alınacak?

7. Subay ihtiyacı.

8. Askerlik şubelerindeki talimli ve talimsiz askerlerin genel mevcut çizelgeleri.

9. Tümene ve Kolorduya tahsis edildikten sonra kalan askerler.

10. Şubelerdeki nakil araçlarının genel mevcut çizelgeleri.

11. Tümen ve Kolorduya tahsis edildikten sonra kalan nakil araçları.

12. Tümen bölgesinden Kolordu birliklerine ve diğer kollara tahsis edilen nakil araçları ve askerler.

(1. 30'uncu Tümen Birlikleri İkmal Askerlerini Nereden Alacak?)

Kıtalar	Sefer için ikmal kıtalı Eden (Pidğo)		Hangi şubeden Alacağı		Alacağı İkmal Efradı					Seferberlik Eyalim																	Mülahazalı
	Muallem	Gayri-i Muallem			Çavuş Ordular	Neferdi	Yaralı	Sınıfı	Gayri-i Muallem	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	
P. 88. Alay	2155	169	Sivas	Yozgat	150	1142	1292	Piyade	63																											(*) Fazla 5 nefer muallem piyade ve 19 nefer gayri-i muallem efradı Makineli Tüfeğe verilecektir.
				Hafik	63	636	699	Piyade	63																											
				Yozgat	30	150	180	Piyade	63																											
				Zara	262	1938	2200	Piyade	189(+)																											
88. Bölük Makineli Tüfek	29	19	Sivas	Mirasdiz	2	7	9	Mirasdiz																												
			Yozgat	Mirasdiz	1	6	7	Mirasdiz																												
			Yozgat	Mirasdiz	4	20	24	Mirasdiz																												
P. 89. Alay	2155	169	Çorum	Piyade	77	575	652	Piyade	63																											(*) Fazla olan 20 piyade ve 19 gayri-i muallem efradı Makineli Tüfeğe verilecektir.
			Çorum	Piyade	36	294	330	Piyade	63																											
			Kırşehir	Piyade	26	494	520	Piyade	63																											
			Hafik	Piyade	63	549	612	Piyade	-																											
			Yozgat	Piyade	262	1913	2175(+)	Piyade	189(+)																											
89. Bölük Makineli Tüfek	29	19	Zara	Mirasdiz	2	7	9	Mirasdiz																												
			Çorum	Mirasdiz	1	7	8	Mirasdiz																												
			Yozgat	Mirasdiz	2	9	11	Mirasdiz																												
P. 90. Alay	2155	169	Çorum	Piyade	80	579	659	Piyade	63																											(*) Fazla olan 20 piyade ve 19 gayri-i muallem efradı Makineli Tüfeğe verilecektir.
			Sarıkaya	Piyade	63	641	704	Piyade	63																											
			Kütahya	Piyade	63	897	960	Piyade	63																											
			Yozgat	Piyade	262	1913	2175(+)	Piyade	189(+)																											
90. Bölük Makineli Tüfek	29	19	Çorum	Mirasdiz	-	7	7	Mirasdiz																												
			Sarıkaya	Mirasdiz	1	6	7	Mirasdiz																												
			Kütahya	Mirasdiz	1	6	7	Mirasdiz																												
			Yozgat	Mirasdiz	1	6	7	Mirasdiz																												
30. Alay Topçu (Diğer bölükü bir sıhrıl, bir cebel tabur.)	707	-	Sivas	Topçu	4	269	273	Topçu	Mevcut																											
			Yozgat	Topçu	4	540	544	Topçu	Mevcut																											
			Hafik	Topçu	1	42	43	Topçu	Mevcut																											
			Zara	Topçu	2	160	162	Topçu	Mevcut																											
			Şarkışla Yozgat	Topçu	11	771	782/71 (+)	Topçu	İlave 191																											% 10 kadar fazla tahsis edilmiştir.
30. Bölük Sahıyye	230	7	Sivas	Sahıyye	4	12	16	Sahıyye																												
			Hafik	Sahıyye	-	7	7	Sahıyye																												
			Zara	Sahıyye	1	7	8	Sahıyye																												
			Çorum	Sahıyye	10	24	34	Sahıyye																												
			Şarkışla	Sahıyye	-	3	3	Sahıyye																												
			Şarkışla	Nakliyye	3	20	23	Nakliyye	(*) Eğitici muallemler hariçtir. Nakliye Nakliyye Müfettişliğinin 43 nolu yazısına göre																											
			Şarkışla	Piyade	21	-	21	Piyade	42 nolu yazısına göre																											
Fırka Karargâhı Umum Fırkada	62	35	Yozgat	Muallem	39	69(+)	108	Muallem	129																											
			Şarkışla	Piyade	8	36	44	Piyade	32																											
			Şarkışla	Sıhhi	4	16	20	Sıhhi	32																											
	7551	836			857	6449	7306	Muallem	731																											

Kıtalar: Birlikler
Muallem: Talimli
Gayri-i Muallem: Talimsiz
Neferdi: Askerler
Mülahazalı: Açıklamalar
Cebel: Dağ
Fırka: Tümen
Eyalim: Görev
İkmal Eden: Gereken

Hazırlayan
§237+3781+2018

2- Fırka Kıtaâtı Vesâit-i Nakliyyesini Nereden Alacak

(Tümen Birlikleri Nakil Araçlarını Nereden Alacak?)

Kıtaât	Kıtaâtın Vesâit-i Nakliyye Ahz Edeceği Şuabât	Hayvânât			Araba Çift Atlı	Techîzât		Seferberlik Eyyâmı
		Binek	Yük Mekârîsi	Koşum		Koşum Takımı	Semer Yular	
Fırka Karârgâhı	Kangal	28	32					
	Sivas						32	
Piyade 88. Alay İhtiyâcı 3 Binek 304 Mekârî	Yıldızeli		134					
	Kangal	3	170				147	
	Sivas						157	
Piyade 89. Alay İhtiyâcı 3 Binek 304 Mekârî	Divriği	3	304					
	Sivas						40	
	Gürün						204	
Piyade 90. Alay 5 Binek 378 Mekârî (*)	Gürün	5	343				378	
	Divriği		35					(*) 5 mekârî Musika Bölüğüne verecekdir.
Topcu 30. Alay İhtiyâcı 136 Binek 412 Mekârî 115 Koşum	Hafik	20	62	80		115	63	
	Yıldızeli	100	79	35				
	Zara	16	271					
	Sivas						52	
	Şarkışla						297	
Sıhhiyye Bölüğü	Şarkışla	19		10	5	10		
Hazarî Mevcûd 303+1749 Umûm Fırkadan	2052 Yekûn	194	1430	125	5	125	1430	

Vesâit-i Nakliyye: Nakil Araçları
Ahz Etmek: Almak
Şuabât: Şubeler
Mekârî: Yük Hayvanı

3- Esliha (Silahlar)

30. Fırka Piyâde Alaylarının Seferberiikde Tüfenk İhtiyâclarını Gösterir Cedvel [*]

(30'uncu Tümen Piyade Alaylarının Seferberlikte Tüfek İhtiyacını Gösterir Cetvel)

Kıtaât	Şu'belerden Alınan Ve Alay Debboyuna Teslîm Edilen Esliha Mikdârı	Nizâmiye Taburlarında Mevcûd Esliha		Alayda Yekûn Silâh Mevcûdu	Taburlar Dörder Bölüklü Olmak Üzre Alaya Muktezî Silâh Mevcûdu	Fazlası	Noksânı	Fazlayı Ne Yapacak Noksânı Nereden İkmâl Edecek	Mülâhazât
		Tabur Numrosu	Muaddel Mavzer						
P. 88. Alay	652	1.Tabur	463	3332	3152	180	-	İşbu fazla tüfenkler kâmilen 89. Alaya verilecekdir.	150 Martin
	636	2. Tabur	379						
	677	3. Tabur	525						
	1965	Yekûn	1367						
P. 89. Alay	784	1.Tabur	448	2942	3152	-	193	180 88. Alaydan 13 90. Alaydan 193 Alınacakdır.	Derhal celb edilecekdir.
	713	2. Tabur	578						
	-	3. Tabur	436						
	1497	Yekûn	1462						
P. 90. Alay	798	1.Tabur	521	3911	3152	759	-	13 89. Alaya, 40 Fırka Karârgâhına, 157 Samsun'a 32. Fırkaya, 549 Muhâfaza edilecek 759 Yekûn	28 Martin Gürün'den
	800 Anahtarlı	2. Tabur	503						
	799	3. Tabur	490						
	2397		1514						
Fırka Karârgâhı	-	-	-	Süvârisine	Filinta	20(*)	-	-	(*) Zara' dan celb edilecek muaddel Martinden verilecek
				Piyâdesine	Mavzer	40	40	90. Alaydan alınacak	90. Alayda muhafaza edilecekdir.
Umûm Fırkada	5859		4343	10185	9516	706	-	-	-

[*] Makineli Tüfenk efrâdı revolverle techîz edilinceye kadar yedlerindeki filinta ve mavzerleri muhâfaza edeceklerdir. O silâhlar bu hesâba dâhil değildir.

Alayı	Revolver İhtiyâcı Mevcûdu	Revolver İhtiyâcı İhtiyâcı	Ceb-hânesi Mevcûdu	Ceb-hânesi İhtiyâcı
88. Alay	11	399	550	7550
89. Alay	12	398	600	7500
90. Alay	17	393	714	7386
Topcu 30. Alay	39	1016	2000	19100
Karârgâh	-	111	-	2220
Yekûn	79	2317	3864	43756
Musika	-	43	-	860

Beyânı

P. Alayları	Makineli Tüfenk	297 + 113 = 410
	Cebel Sahrâ	
Topcu		625 + 430 = 1055
Ceb-hâne		8100 Piyâde Alaylarına
		21100 Topcuya

Debboy: Depo
Esliha: Silahlar
Muktezî: Gerekli

4-Ceb-hâne (Cephane)
Piyâde Ceb-hânesi İhtiyâcâtı (Piyade Cephanesi İhtiyacı)

Kıt'ası	Şuabâtdan Alınıb Alay Debboyunda Mevcûd Bulunan Sandık	Kıtaâtda Mevcûd Bulunan		Alayda Yekûn Ceb-hâne Sandık	Seferde İhtiyâcı Efrâd Üzerinde ve Küçük Ağırlık Cem'an (210) Tüfenk Başına	Fazlası	Noksânı	
		Kıt'ası	Sivri Kurşunlu Sandık					
Piyade 88. Alay	93	1. Tabur	14	379	Mavzer 551 Makineli 54 605	-	226 112 1. Tabur 114 63 2. Tabur 51 51 3. Tabur 0	4.6.330 7.6.330 9.6.330 Mazbata numro 60 5.6.330
	89	2. Tabur	15					
	94	3. Tabur	38					
	-	Makineli	36					
	276	Yekûn	103					
Piyade 89. Alay	94	1. Tabur	40	490	551 54 605	-	115	
	208	2. Tabur	47					
	-	3. Tabur	51					
	-	Makineli	50					
	302	Yekûn	188					
Piyade 90. Alay	78	1. Tabur	18	424	551 54 605	-	181 54 127 22 105	2. Tabur 13(78) Mazbata Numrolu
	143	2. Tabur	19					
	133	3. Tabur	33					
	-	Makineli	-					
	354	Yekûn	70					
Fırka Karârgâhı					8	-	8	
Umûm Fırkada	932		361	1293	1823	-	530	

B- Topcu Ceb-hânesi İhtiyâcâtı (Topçu Cephanesi İhtiyacı)

Topcu 30. Alay	Mermiyâtın Cinsi	Top başına						Alayın Yekûn İhtiyâcı	Mevcûdu	Noksânı	Mülâhazât
		Toparlakda	Mekârî ile Batanyada	Ceb-hâne Arabalarında	Hafif Ceb-hâne Kolunda	Kademede	Yekûn				
1. Tabur Sahrâ 8 Sahrâ Topu	Dane	5	-	48	30	-	83	664	608	56	Noksân mermiyât Samsun'dan vürûd etmekdedir(*) Yalnız vürûd eden işbu mühimmât miyânında 318 cebel şarapneli noksân olduğundan Nezâretden taleb olunmuşdur. 5.5.330 târih ve 2035
	Şarapnel	15	-	144	100	-	259	2072	2006	42 24	
2. Tabur Cebel 8 Cebel Topu	Dane	-	16	-	36	32	84	672		672	
	Şarapnel	-	64	-	92	88	244	1952		318(*) 1634	

Boş Nakil Sandığı 596
Vürûd Etmek: Gelmek
Miyânında: Arasında

5- Melbûsât ve Techîzât (Mevcûdu ve İhtiyâcı)
(Elbise ve Teçhizat Mevcudu ile İhtiyacı)

Kıtaât	Melbûsât ve Techîzât														Edevât-ı İstihkâmiyye		
	Kaput	Elbise	Çamaşır	Kabalak	Minder Kılıfı	Beylik Kilim	Portatif Çadır	Kundura	Peksimed Torbası	Arka Çantası	Palaska Maa-Kütük	Matara	Çizme	Yemeni	Kazma	Kürek	Balta
P. 88. Alay İhtiyâcı	3335	400	275	3295	81	1263	375	152	1785	2778	Tek 1668 409	1638	2	-	14	16	53
P. 89. Alay İhtiyâcı	1277	934	1014	1431	596	1596	1752	3	2878	1947	987	1118	1	78	90	191	50
P. 90. Alay İhtiyâcı	3019	2109	1658	-	-	2610	196	38	2860	2593	2252	2356	-	366	56	39	56
Topcu 30. Alay İhtiyâcı	-	170	300	100	212	-	-	-	60	-	-	100	190	-			
Fırka Karârgâhı	111	111	111	111	111	111	111	111	111	111	111	111	111	111			
Sıhhiyye Bölüğü																	
Umûm Fırka İhtiyâcı																	

(Mâ-ba'd) (Arkası)

	Edevât-ı nuhâsiyye						Malzeme ve Techîzât-ı Saire								Malzeme-i Sıhhiyye	
	Kazgan	Karavana	Bakrac	Saplı	Kefkir	El Baltası	Eğer Takımı (Zâbitâna)	Koşum (Çavuş, emir-berlere)	Koşum birek Kaltağı	Topcu Efrâd Çantası	Tavla İpi	...(?) İpi	Mahrûtî Çadır	Sekbân Çadırı	Hasta Teskeresi	İcrâ-yı Tıbbiyye Sandık
88. Alay	11	659	58	9	3	4	21						10		2	
89. Alay	14	178	25	10	29	4	6						133		7	
90. Alay	24	583	54	11	-	17	20						285	1	12	4
Topcu 30. Alay	4	60		1	1	2					3	100	30			
Fırka Karârgâhı																
Sıhhiyye Bölüğü																
Umûm Fırka İhtiyâcı																

Edevât-ı Nuhâsiyye: Bakır edevat
Zâbitân: Subaylar

6- Fırkanın Teşkil Edeceği Kollar ve Karârgâhlar ve Bunların Efrâd ve Vesâit-i Nakliyesi

(Tümenin Teşkil Edeceği Kol ve Karargâhlar ile Bunların Asker ve Nakil Araçları)

Teşkil Edilecek Kol ve Karârgâhlar		Kimler Tarafından Teşkil Edileceği			Bunlara Hangi Şu belerden Efrâd ve Vesâit-i Nakliyye Verileceği	Miktârı	Sınıf veya Cinsi	Seferberlik Eyyâmı																		
Adedi	İsmi	88 Alay	90 Alay	Topcu 30. Alay				5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1	Ordu Menzil Karârgâhı (Müfettişliği)				Yıldızeli	80	Piyâde Muallem												—	—	x					
					Yıldızeli	150	Gayr-i muallem												—	—	x					
					Zara	17	Çift Atlı Araba					—	—	—	x											
					Sivas	42	Yerli Koşum			—	—	—	x													
1	Menzil Araba ve Bâr-gîr Deposu				Şarkışla	80	Gayr-i muallem				—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	x			
					Samsun	113	Binek				—	—	—	—	x											
					Tokad	25	Çift Atlı Araba				—	—	—	x												
2	Menzil Anbar Hey'etleri				Zara	110	Gayr-i muallem												—	—	—	x				
					Nakliyyenin Hazarî Kadrosunda	*	*																			
					*	*	*																			
4	Menzil Nokta Kumandanlığı				Hafik	24	Gayr-i muallem												—	—	x					
					Kangal	8	Binek												—	—	—	x				
					Kangal	8	Yük												—	—	—	x				
9 1 1	Ceb-hâne Kolları Ceb-hâne Kolları Kumandanlığı Ceb-hâne Kolları Tabur Hey'eti Ceb-hâne Kolları Beyânı Cebel 4 Sahrâ 2 Piyâde 3 9				Sivas	750	Gayr-i muallem 10 Senelikden																			
					Tokad	250	Gayr-i muallem 10 Senelikden				—	—	—	x												
					Zile'den	200	Yük H.				—	—	—	—	—	—	—	x								
					Reşadiye	20	Yük H.																			
					Niksar	13	Koşum H.				—	—	—	—	x											
					Niksar	10	Yük H.				—	—	—	—	x											
					Şehr-i kışla	180	Binek H.					—	—	—	—	—	—	x								
					Mecidözü	30	Koşum H.																			
					Mecidözü	10	Çift Atlı Araba					—	—	—	—	—	—	x								
					Tokad	150	Koşum H.			—	—	—	x													
					Zile	90	Koşum H.			—	—	—	x													
					Tokad	250	Çift Atlı Araba																			
					Zile	20	Çift Atlı Araba			—	—	—	—	—	—	—	x									
					Merzifon	340	Koşum H.																			
					Perşembe'den	190	Yük H.			—	—	—	—	—	—	—	x									
					Merzifon	35	Çift Atlı Araba																			
10	Menzil Nakliyye Kolları				Hafik	*	Gayr-i muallem On Senelik												—	—	x					
					Gürün	*	Gayr-i muallem On Senelik													—	—	x				
					Şehr-i kışla	*	Gayr-i muallem On Senelik														—	—	x		
					Sivas	140	Koşum H.																			
					Sivas	70	Çift Atlı Araba																			
					Yıldızeli	20	Koşum H.					—	x													
					Yıldızeli	10	Çift Atlı Araba					—	x													
					Şehr-i kışla	200	Binek H.							—	—	—	x									
					Şehr-i kışla	50	Yerli Koşum								—	—	—	x								
					Şehr-i kışla	20	Çift Atlı Araba								—	—	—	x								
					Zara	690	Öküz Arabası						—	—	—	*										
					Zara	1380	Öküz						—	—	—	x										
1	Fırka Karârgâhı				Şarkışla	42	Piyâde Muallem				—	—	—	x												
					Şarkışla	20(+)	Süvâri							—	—	—	x									
					Kangal	28	Binek						—	—	—	x										
					Kangal	32	Mekârî						—	—	—	x										
					Sivas	32	Semer																			

(+) İşbu yirmi nefer süvâri Fırkadaki Süvâri Bölüğüne verilecek ve yerine Süvâri Bölüğünden yirmi nizâmiyye süvâri neferi alınacakdır.

Araba ve Hayvân — Mola

İnsan — Muvâsalât

Toplanma — Yürüyüş

Bâr-gîr: Al

Muvâsalât: Ulaşma

Teşkil Edilecek Kol ve Karârgâhlara Muktezî Malzeme ve Techîzât

(Teşkil Edilecek Kol ve Karargâhların İhtiyacı Olan Malzeme ve Teçhizat)

Teşkil Edilecek Kol ve Karârgâhlar		Malbûsât ve Techîzât										Edevât-ı Nuhâsiyye													
Adedi	İsmi	Kaput	Elbise	Çamaşır	Kabalak	Minder Kılıfı	Kilim	Kundura	Paketlemed Torbası	Arka Çantası	Matara	Kazgan	Karavana	Sapli	Kafkir	El Baltası	Eğer Takımı (Zâbıtâna)	Eğer Takımı (Efrâda)	Tavla İpi	Mahrûtî Çadır	Sekban Çadır	Portatif Çadır	Tüfenk	Ceb-hânesi	Revolver	Ceb-hânesi
1	Ordu Menzil Karârgâhı (Müfettişliği)	215	215	215	215	215	215	215	215	215	215	2	40	1	1	2	15	-	-	25	1	215	-	-	215	4300
1	Menzil Bâr-gîr ve Araba Deposu	69	69	69	69	69	69	69	69	69	69	1	14	1	1	1	2	11	-	-	-	69	-	-	69	1380
2	Menzil Anbar Hey'etleri	96	96	96	96	96	96	96	96	96	96	2	20	2	2	2	-	-	-	-	-	96	-	-	96	1920
4	Menzil Nokta Kumandanlığı	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	16	-	-	16	320
9	Ceb-hâne Kolları ve Kumandanlığı ve Taburu Hey'eti	18 5 729	18 5 729	18 5 729	18 5 729	18 5 729	18 5 729	18 5 729	18 5 729	18 5 729	18 5 729	- 9	- 140	- 9	- 9	- 9	- 9	7 2 38	- - -	- - -	- - -	18 5 729	- - 198	25	18 5 531	11080
10	Menzil Nakliyye Kolları	810	810	810	810	810	810	810	810	810	810	10	160	10	10	20	10	180	-	-	-	810	220	28	590	11800
	Yekûn																									

7- Zâbitân İhtiyâcâtı (Subay İhtiyacı)

Kitaât	Alay Kumandanı ve Muâvini			Tabur Kumandanı			Bölük Kumandanı			Mülâzım-ı Evvel			Mülâzım-ı Sânî			Hesâb Me'mûru			Nâmzedi			Tabîb			Eczâcı			Baytar			Tüfenkçi			Kamacı			Marangoz		
	Mevcûdu	Hazırî Kadro İcabı	Sefer İçin Ayrıca İhtiyac	M.	H. K. N.	S. E. A. La	M.	H. K. N.	S. E. A. La	M.	H. K. N.	S. E. A. La	M.	H. K. N.	S. E. A. La	M.	H. K. N.	S. E. A. La	M.	H. K. N.	S. E. A. La	M.	H. K. N.	S. E. A. La	M.	H. K. N.	S. E. A. La	M.	H. K. N.	S. E. A. La	M.	H. K. N.	S. E. A. La	M.	H. K. N.	S. E. A. La	M.	H. K. N.	S. E. A. La
68. Alay	2	-	-	3	-	-	10	-	3	8	6	5	15	7	6	3	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
89. Alay	1	-	-	2	1	-	10	-	3	7	7	5	17	5	6	3	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
90. Alay	-	1	-	3	-	-	10	-	3	8	6	5	15	7	6	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Topcu 30. Alay	2	-	-	2	-	-	2	-	-	7	-	5	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Sıhhiyye Bölüğü																																							
Fırka Karârgâhı	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fırka Yekûnu																																							

Kol ve Karârgâhların Zâbitân İhtiyâcı (Kol ve Karargâhlardaki Subay İhtiyacı)

1	Menzil Müfettişliği	5	6	11	Mülâzım 7	Sivil Me'mûr 8	3	-	1	-	1	-	-	42
1	Menzil Araba Bâr-gîr Deposu	-	-	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-	3
2	Menzil Anbar Hey'etleri	-	-	2	2	-	-	2	-	-	-	-	-	4
4	Menzil Nokta Kumandanlığı	-	4	4	-	-	-	4	4	-	-	-	-	12
1	C.K.Kumandanlığı	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1	C.K.Taburu	-	1	-	1	-	1	1	1	-	1	1	1	6
9	Ceb-hâne Kolları	-	-	9	9	-	9	9	-	-	-	-	-	27
10	Menzil Nakliyye Kolları			10	10	-	10	10	-	-	-	-	-	30
	Yekûn	6	11	37	31	8	23	27	6	-	3	1	1	126

Mülâzım-ı evvel: Üsteğmen

Mülâzım-ı sânî: Teğmen

8- 30'ncu Fırka Mıntıkasında Bulunan Efrâd-ı Askeriyye Mikdârı: (1-3-330)Kuvve-i Umûmiyyesi)

(30'uncu Tümen Bölgesinde Bulunan Askerlerin 14 Mayıs 1914 Tarihli Genel Mevcut Çizelgesi)

Şu'beler	Gayr-i Muallem Efrâd		Piyâde		Süvâri		Topcu		Ağır Topcu		Mitralyöz		Şimendüfer		Nakliyye		Telgraf		İstihkâm		Sanâyi		Sıhhiyye		Bahriyye		Yekûn						Umûm yekûn (Efrâd)
																											Memleketinde		Diyâr-ı Aherde				
																													Kabil-i Derdest		Gayr-i Kabil-i Derdest		
	25-34 Yaşında Olan (10) Senelik	35-45 Yaşında	25-34 Yaşında	35-45 Yaşında	25-34 Yaşında	35-45 Yaşında	25-34 Yaşında	35-45 Yaşında	25-34 Yaşında	35-45 Yaşında	25-34 Yaşında	35-45 yaşında	25-34 Yaşında	35-45 Yaşında	25-34 Yaşında	35-45 Yaşında	25-34 Yaşında	35-45 Yaşında	25-34 Yaşında	35-45 Yaşında	25-34 Yaşında	35-45 Yaşında	25-34 Yaşında	35-45 Yaşında	25-34 Yaşında	35-45 Yaşında	25-34 Yaşında	35-45	Müslim	Gayr-i müslim	Müslim	Gayr-i müslim	
Sivas	3503	3088	1119	1523	30	155	166	186	137	66	11	-	5	1	14	20	8	8	19	23	22	39	11	7	-	3	3882	4408	751	461	131	374	9502
Yıldızeli	1132	1314	727	1084	55	73	311	430	-	-	9	-	-	-	4	-	1	1	24	34	4	6	Musika 1	3	-	-	2147	2668	90	122	202		5027
Hafik	1449	1114	1046	1306	67	93	130	328	84	226	11	-	2	-	24	16	-	4	29	34	5	59	3	4	5	-	1888	2425	302	376	259	406	4991
Zara	2321	2491	692	1064	31	111	145	301	79	136	5	-	-	2	47	34	1	1	12	26	3	48	7	4	-	-	2745	2790	717	639	668	119	7672
Divriği	2207	1347	546	426	27	56	84	91	-	-	1	1	6	-	1	13	2	4	20	12	9	31	9	28	5	1	1675	1419	-	-	1676	367	3094
Kangal	1097	655	712	1396	9	35	41	59	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	3	-	-	-	-	1423	1618	184	44	771	50	3188
Gürün	1705	2144	616	676	80	89	69	126	-	-	2	-	4	-	2	8	2	4	17	7	8	34	2	-	-	-	1253	1719	972	1452	68	121	5356
Şarkışla	1020	2474	954	1087	111	138	70	83	76	41	5	2	3	1	5	6	1	-	44	29	7	3	3	-	-	-	1713	3858	47	65	349	131	5683
Aziziye	3123	2611	905	1042	260	327	63	139	-	-	7	-	8	-	16	13	2	1	12	4	9	20	-	-	-	-	3928	3844	281	191	398	20	8244
	17557	17238	7317	9604	620	1077	1079	1737	376	469	54	3	28	4	113	110	18	23	178	169	67	263	36	46	10	4	20654	24749	3294	3350	4320	1575	
	34795		16921		1847		2816		845		57		32		223		41		347		330		82		14		45403		6644		6097		52758

9- Fırka ve Kolordu Kıtaâtına Tahsisden Sonra Artan Efrâd Mikdârı (Tümen ve Kolordu Birliklerine Tahsis Edildikten Sonra Kalan Asker Mevcudu)

Sivas	3051	3088	-	1081	-	77	-	136	90	66	-	-	-	-	-	-	-	-	4	23	-	6	-	-
Yıldızeli	849	1314	75	860	55	73	-	127	-	-	-	-	-	-	14	20	-	-	-	-	-	-	-	-
Hafik	912	1114	193		-	50	-	228	81	126	-	-	-	-	-	4	-	-	-	31	-	31	-	-
Zara	2092	2491	40		-	55	-	301	42	136	-	-	-	-	2	34	-	-	-	23	-	3	-	-
Divriği	2144	1347	246		27	26	84	21	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	3	-	21	-	-
Kangal	334	655	162		9	5	41	59	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-
Gürün	1642	2144	-		80	34	69	76	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	5	7	-	6	-	-
Şarkışla	877	2474	218		49	-	-	73	76	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	9	-	3	-	-
Aziziye	2950	2611	125		107	-	63	39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	4	9	4	-	-
Yekûn																								

Diyâr-ı Aher: Başka Yerler
Kabil-i Der-dest: Yakalanan

10- Otuzuncu Fırka Mıntıkasındaki Vesâit Mikdârı (1-1-330 Kuvve-i Umûmiyyesi)

(30'uncu Tümen Bölgesindeki Araç Miktarını Gösterir 14 Mart 1914 Tarihli Çizelge)

Şuabât	Hayvânât					Araba				Techîzât	
	Binek	Araba Koşumu	Yük Mekârî	Öküz	Deve	Manda	Merkeb	Tek Atlı Araba	Çift Atlı Araba	Öküz Arabası	Manda Arabası	Binek Arabası Zâbitân	Koşum Takımı	Semer Yular ve Techîzât
Sivas	59	338	19	1330	6	30	268	8	136	659	15	28	1016	281
Yıldızeli	106	64	213	-	24	-	-	10	26	3020	272	-	-	-
Hafik	25	98	63	966	-	56	-	1	39	483	28	-	41	-
Zara	111	-	271	7690	-	173	705	2	31	3798	87	8	-	-
Divriği	100	-	381	2570	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kangal	87	-	223	1172	8	4	81	-	2	836	-	-	2	147
Gürün	206	-	343	4191	-	63	995	-	4	106	23	-	-	642
Şarkışla	537	90	3	1944	23	240	279	4	37	972	120	-	90	305
Aziziye	267	-	6	1944	17	26	-	-	9	972	13	2	11	6
Yekûn	1498	590	1522	21807	78	592	2328	25	284	10846	558	38	1712	1444

11- Fırka ve Kolordu Kıtaâtına ve Kollara Tahsisden Sonra Fazla Kalan Vesâit-i Nakliyye

(Tümen ve Kolordu Birlikleriyle Kollara Tahsis Edildikten Sonra Kalan Nakil Araçları)

Sivas	40	104	5	1268	6	30	268	8	44	653	15	28	912	-
Yıldızeli	6	9	-	-	24	-	-	10	16	3020	272	-	-	-
Hafik	5	8	1	966	-	56	-	1	30	483	28	-	21	-
Zara	15	-	-	5150	-	173	705	2	4	2540	87	8	-	-
Divriği	97	-	22	2570	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kangal	48	-	13	1172	8	4	81	-	2	836	-	-	2	-
Gürün	46	-	-	4191	-	63	995	-	4	106	23	-	-	-
Şarkışla	-	30	3	1944	23	240	279	4	17	972	120	-	30	8
Aziziye	-	-	-	1944	17	26	-	-	9	972	13	2	3	6
Yekûn	277	151	44	18205	78	592	2328	25	126	9582	558	38	968	14

6-5-330 (19 Temmuz 1914)
Otuzuncu Fırka Mıntıkasından

Fırka Mıntıkasından Kolordu Kıtaâtına Müretteb Vesâit-i Nakliyye
(12. 30'uncu Tümen Bölgesinden Kolordu Birliklerine Tahsis Edilen Nakil Araçları ve Askerler)

Şu'besinden	Hangi Kıt'aya	Miktârı	Cinsi
Sivas	Telgraf 10. Bölük	6	Binek
	Telgraf 10. Bölük	52	Koşum
	Telgraf 10. Bölük	14	Yük
	Telgraf 10. Bölük	22	Çift Atlı Araba
	Öküz Deposuna	13	Binek
	Öküz Deposuna	62	Öküz
	Öküz Deposuna	6	Öküz Arabası
	Menzil Nakliyye Kollarına	140	Koşum
	Menzil Nakliyye Kollarına	70	Çift Atlı Araba
	Ordu Menzil Karârgâhı	42	Koşum
Yıldızeli	Menzil Nakliyye Kollarına	20	Koşum
	Menzil Nakliyye Kollarına	10	Çift Atlı Araba
Hafik	Bâr-gîr Deposu	10	Koşum
	Bâr-gîr Deposu	9	Çift Atlı Araba
Zara	Ağır Erzak Kolları	1160	Öküz
	Ağır Erzak Kolları	568	Öküz arabası
	Menzil Nakliyye Kollarına	1380	Öküz
	Menzil Nakliyye Kollarına	690	Öküz Arabası
	Bâr-gîr Deposu	80	Binek
	Ordu Menzil Karârgâhı	17	Çift Atlı Araba
Divriği	19. Alay Süvâri	20	Yük
Kangal	Menzil Nokta Kumandanlığı	6	Binek
	Menzil Nokta Kumandanlığı	8	Yük
Gürün	Ağır Erzak Kolları	46	Binek
	Bâr-gîr Deposu	109	Binek
Şarkışla	Süvâri 19. Alay	88	Binek
	Ceb-hâne Kollarına	180	Binek
	Ağır Erzak Kollarına	50	Binek
	Menzil Nakliyye Kollarına	200	Binek
	Menzil Nakliyye Kollarına	50	Koşum
	Menzil Nakliyye Kollarına	20	Çift Atlı araba
	Sivas Jandarma Alayına	20	Yük
Aziziye	Süvâri 19. Alay	116	Binek
	Erzak Kollarına	68	Binek
	Bâr-gîr Deposu	8	Koşum
	Sivas Jandarma Alayı	54	Yük
	Seyyar Hasta-hâne	16	Binek
	Süvâri 19. Alay	62	Binek

Kolordu Kıtaâtına Müretteb İkmâl Efrâdı

Şu'besinden	Hangi Kıt'aya	Miktârı	Sınıfı
Sivas	Telgraf 10. Bölük	18	Telgraf
	İstihkâm 10. Tabur	15	İstihkâm
	Ordu Karârgâhı	108	Süvâri
	Sanâyi Takımı	53	Sanâyi
	Köprücü Trenleri	46	Nakliyye
	Ceb-hâne Kolları	50	Topcu İhtiyârlardan
	Erzak Kolları	86	Muallem Piyâde
	-	240	-
	Öküz Deposu	15	Muallem Piyâde (İhtiyâr)
	Öküz Deposu	39	Gayr-i muallem
	Bâr-gîr Deposuna	40	Muallem Piyâde (İhtiyâr)
	Bâr-gîr Deposuna	110	
	Sivas Jandarma Bölüğü	228	Piyâde (İhtiyâr)
Yıldızeli	Ordu Karârgâhı	70	Gayr-i muallem
	İstihkâm 10. Tabur	68	İstihkâm
	Ceb-hâne kollarına	300	Topcu (İhtiyâr)
	Sanâyi 10. Tabur	8	Sanâyi
	Telgraf 10. Bölük	3	Telgraf
	Ordu Menzil Karârgâhı	80	Piyâde (İhtiyâr)
	Ordu Menzil Karârgâhı	150	Gayr-i muallem
	Yıldızeli Jandarma Bölüğüne	144	Piyâde (İhtiyâr)
Hafik	İstihkâm 10. Tabur	32	İstihkâm
	Köprücü Trenleri	36	Nakliyye
	Menzil Nakliyye Kolları	450	Gayr-i muallem 10 Senelikden
	Menzil Nakliyye Kolları	200	Topcu (İhtiyâr)
	Menzil Nokta Kumandanlığı	24	Gayr-i muallem
	Sanâyi Takımları	31	Sanâyi
	Ordu Karârgâhı	110	Süvâri
	Hafik Jandarma Bölüğüne	118	Piyâde (İhtiyâr)
Zara	Telgraf 10. Bölük	8	Telgraf
	Kolordu Karârgâhı	66	Gayr-i muallem
	Kolordu Karârgâhı	87	Süvâri
	İstihkâm 10. Tabur	15	İstihkâm
	Kolordu Köprücü Treni	45	Nakliyye
	Sanâyi Takımları	48	Sanâyi
	Menzil Anbar Hey'etleri	110	Gayr-i muallem
	Zara Jandarma Bölüğüne	136	Piyâde (İhtiyâr)
Divriği	İstihkâm 10. Tabur	18	İstihkâm
	Ağır Erzak Kollarına	30	Süvâri (İhtiyâr)
	Ağır Erzak Kollarına	70	Topcu (İhtiyâr)
	Sanâyi Takımları	19	Sanâyi

Şu'besinden	Hangi Kıt'aya	Miktârı	Sınıfı
Divriği	Süvâri 19. Alay	50	Süvâri
	Kolordu Köprücü Treni	5	Nakliyyeden
	Divriği Jandarma Bölüğüne	126	Piyâde (İhtiyârlardan)
Kangal	İstihkâm 10. Tabur	6	İstihkâm
	Ağır Erzak Kolları	30	Süvâri (İhtiyârlardan)
	Ağır Erzak Kolları	700	Gayr-i muallem (On senelikden)
	Ağır Erzak Kolları	360	Piyâde (İhtiyârlardan)
	Kangal Jandarma Bölüğüne	112	Piyâde (İhtiyârlardan)
Gürün	İstihkâm 10. Tabur	12	İstihkâm
	Menzil Nakliyye Kollarına	55	Süvâri (İhtiyârlardan)
	Menzil Nakliyye Kollarına	50	Topcu (İhtiyârlardan)
	Kolordu Köprücü Treni	5	Nakliyye
	Sanâyi Takımları	36	Sanâyi
	Gürün Jandarma Bölüğüne	172	Piyâde (İhtiyârlardan)
Şarkışla	İstihkâm 10. Tabur	64	İstihkâm
	Köprücü Trenleri	10	Nakliyye
	Sanâyi Takımları	7	Sanâyi
	Menzil Araba, Bâr-gîr Deposu	80	-
	Bâr-gîr Deposuna	50	Süvâri (İhtiyârlardan)
	Ceb-hâne Kollarına	50	Topcu (İhtiyârlardan)
	Erzak Kollarına	80	Süvâri (İhtiyârlardan)
	Menzil Nakliyye kollarına	50	Süvâri (İhtiyârlardan)
	Şarkışla Jandarma Bölüğüne	138	Piyâde (İhtiyârlardan)
Aziziye	Süvâri 19. Alay	50	Süvâri genç
	Süvâri 19. Alay	150	Süvâri genç
	Süvâri 19. Alay	60	Süvâri genc
	Ceb-hâne Kollarına	100	Topcu (İhtiyârlardan)
	Erzak Kollarına	160	Süvâri (İhtiyârlardan)
	Sanâyi Takımlarına	25	Sanâyi
	Bâr-gîr Deposuna	60	Süvâri (İhtiyârlardan)
	Menzil Araba Bâr-gîr Deposuna	80	Süvâri (İhtiyârlardan)
	Seyyar Hasta-hânelere	60	Piyâde
	Seyyar Hasta-hânelere	110	Gayr-i muallem
	İstihkâm 10. Tabur	5	İstihkâm
	Kolordu Köprücü Treni	29	Nakliyye
	Menzil Nakliyye Kollarına	170	Süvâri (İhtiyârlardan)
	Aziziye Jandarma Bölüğüne	166	Piyâde (İhtiyârlardan)

BDH; KLASÖR: 5054; DOSYA; H-2; FİHRİST: 1(1-5)

EK-2

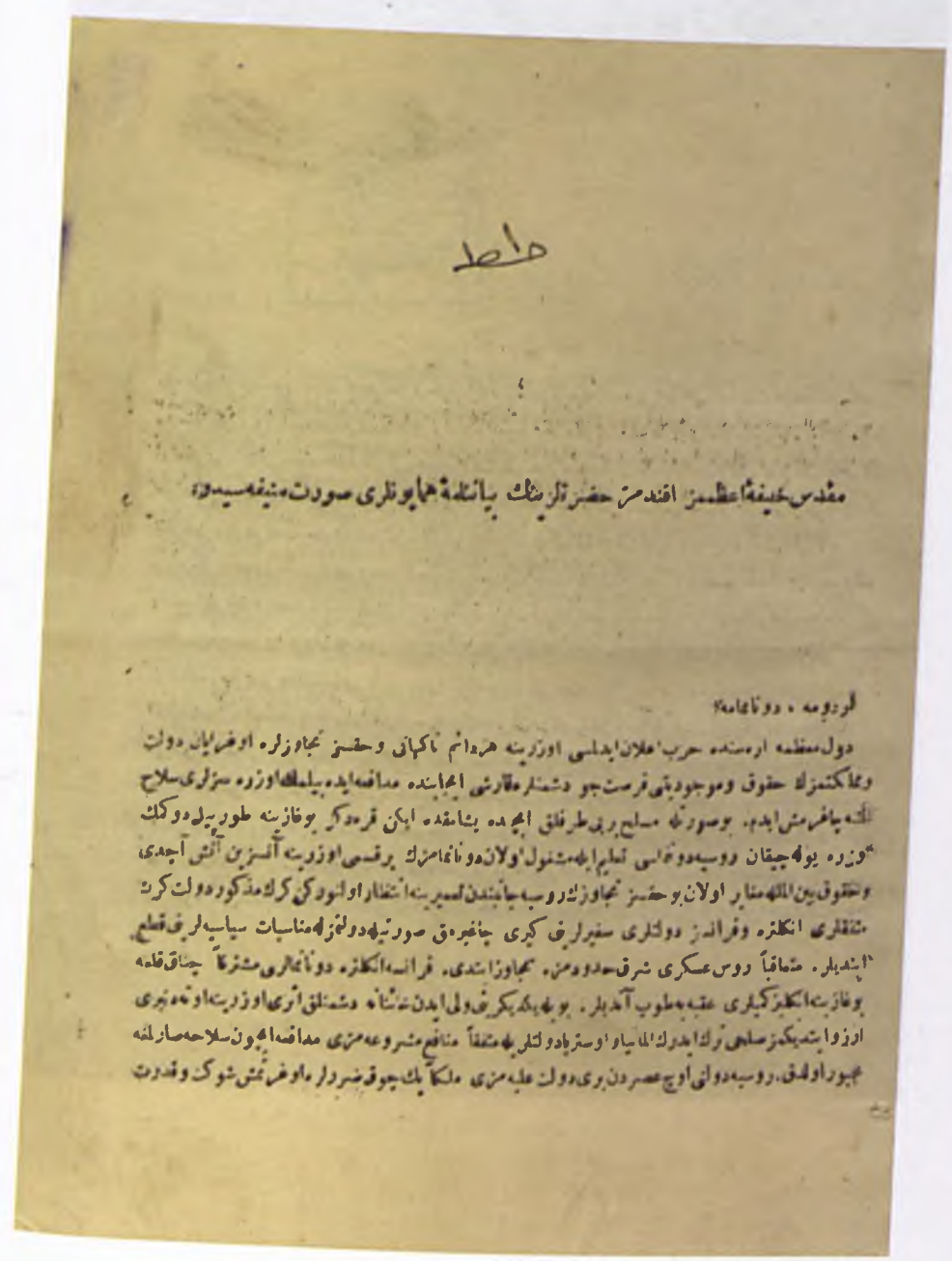

مقدس خلیفهٔ اعظمز افندمز حضرتلرینك بیانلرنده‌کی صورت منیفه‌سیدر

لزومه ، دوناجامه

دول معظمه ارسنده حرب اعلان ایدلسی اوزرینه هردائم ناکهانی وحشز تجاوزلره اوغرایان دولت وملتکمزك حقوق وموجودیتی فرصت جو دشمنلرمزك ایجابنده مدافعه ایده بیلمك اوزره سرلری سلاح الته یاپلمش ایدی. بو صورتله مسلح بری طرفك ایچنده یشامقده ایکن قره‌دکز بوغازنه طوپ یلدوکك اوزره یوه‌جیقان روسیه‌دونانمسی تعلیم ایله مشغول اولان دونانمزك برقسمی اوزرینه آنسزین آتش آچدی وحقوق بین الملل منایر اولان بو وحشز تجاوزك روسیه جانبندن تعمیرینه انتظار اولنوردکن کرك مذکور دولت کرك متفقلری انکلتره وفرانسز دولتلری سفیرلرینی کری چاغیردق صورتیله دولتلرله مناسبات سیاسیه‌لرینی قطع ایتدیلر. متعاقباً روس عسکری شرق حدودمزه تجاوز ایتدی. فرانسه انکلتره دونانمارکی مشترکاً چناق قلعه بوغازنه انکلیز کیلری عقبه طوپ آتدیلر. بو یله بکزر بر حال ایدن عثمانلو دشمنلق اثری اوزرینه اوتوه‌بری اوزوا ایتدیکمز صلح ترك ایدرك المانیا و اوستریا دولتلری ایله متفقاً منافع مشروعه‌مزی مدافعه ایچون سلاحه صارلمه مجبور اولدق. روسیه دولتی اوچ عصردن بری دولت علیه‌مزی ملکاً یك چوق ضرردار اوغرامش شوکت وقدرت

A 6-3989
D H-207
F 1-27

مقدس طور افکارمزه آیاق آتمنه، کعبهٔ الهیه و مرقد منور نبوی‌یی احتوا ایدن اراضی مبارکهٔ حجاز یه‌لك استراحتی اخلال‌جرأت ایده‌مسون. دینی، وطنی، ناموس عسکریمز ملاحظه‌سنه‌ایچون پادشاهی اوغورنده اولومی، انتظار ایلمکی بیلیرز عثمانلی اردو و دونانمسی موجود اولدیغی دشمنلرمز بر صورتده کوستریکز. حق و عدل زده ظلم و عداوت دشمنلرمزده اولدیغندن قهرمانلك ایچون جناب عادل مطلق عنایت صمدانیسی و بیننده پریشانزاده بغداد معاویه‌سی نزه‌بار بولیار اولمقدنشی بوقدر. بوجهتدن ملتیمك ظفر زفرلری تلاقی ایتمش شانلی و قوی بر دوکه اولمقدن چیقه‌جقلرنه امینم. بوکونکی حرکه‌مز انکه حرکت ایتدیکمز دنیانك انجسور و محتشم ایکی اردوسیله سلاح اوقداشلری استدیککزی اوتوتمیکز. شهیدلر کرنهدای ساحه‌ده‌مژده و ظفر کوتورسون. صاغ قالانلر کرك غزاسی مبارك قلیجی کسکین اولسون. سنه ۲۳۳۲ ذی الحجه و ۲۹ تشرین اول سنه ۱۳۳۰

محمد رشاد

اوقداشلر!

سوکیل باش قوماندانمز خلیفه‌ذیشانمز افندمز حضرتلرینك اراده‌سنه‌لریق تبلیغ ایدیورم. الهك عنایتی پیغمبرك امداد روحانیسی و مبارك پادشاهمزك خیر دعاسیله اردومز دشمنلریمزی قهر ایدهجکدر. بوکونه قدر فرمانده و کرده ضابط و عسکر قدر داشلرمك کوستردکلری قهرمانلقلر دشمنلرمزك پریشان اولهجقلرینه‌ك ثبوتی ایلهدر. ایچلری هر ضابط، هر عسکر اوتوتماملیدرکه حرب میدانی فداکارلق میدانیدر. اوراده‌کی عسکر دهالیلری آلیلیر وحشی عسکر دشمنك شرایط‌ال‌وقورشونلرندن یلمیه‌رق ایلرو یرروصو کنه‌قدر ثبات ایدرسه‌اوعسکر

A 6-3989
D H-207
F 1-26

ملتمزی ارتیره‌جق امتداد و تجدد آثاری حرب‌یاپه‌ویك در لوحه‌ده‌ده‌سایس ایله حروفه‌سنده‌عموماً ایشتمشدر. روسیه انکلتره و فرانسه دولتلری ظالمانه و اداره آلتنده ایکلتدکاری ملتلرك اهل اسلامك دیناً و قلباً مربوط اولدقلری خلافت معظمه‌مزه قارشی هیچ بروقت سوء فکر بسله‌مکدن فارغ اولمامشلردر. و زه متوجه اولان هر مظلومیت و فلاکت سبب و حرك بولنمشلردر. ایشته بودفعه توسل ایتدیکمز جهاد اکبر ایله بر طرفدن شان جلالتمزه بر طرفدن حقوق سلطنتمزه قارشو اجتماع ایدیه‌کلمکده اولان کمر ضلره انشاء الله تعالی الی الابد نهایت ویره‌جکدر. عون و عنایت باری و مدد روحانیت پیغمبری ایله دونانمزلاقرمده‌کرده‌وجسور عسکریمزك چناق قلعه و عقبه ایله قیقاس حدودنده دشمنلره اوردقلری ایلك ضربه‌لر حق بولندیغی غزامزك ظفرله‌تتویج ایدهجکی حقنده‌کی قناعتمزی تزید ایلهمشدر. بوکون دشمنلرمزك مملکت واردولرینك متفقلرمزك پای جلادتی آلتنده ازیلمکده بولنمسی بو قناعتمزی تأیید ایدر احوالدندر. قهرمان عسکرلریمز، وطن عزیزمزه قصد ایدن دشمنلره آجدیغمز بو مبارك غزا و جهاد بولندیغی آن عزم و نیاتدن، فداکارلقدن آیرلمکز. دشمن ارسلانلر کبی صولك ایدیکز. زیرا اهم دولتمزك هم فتوای شریف ایله جهاد اکبر مدعوت اشبکی اوچیوز ملیون اهل اسلامك حیات و حاتمی سزك مظفریتکزه باغلیدر. مسجدلرده، جامعلرده، کعبة الله‌ده حضور رب العالمینه کال وجد و استغراق ایله متوجه اوچیوز ملیون معصوم و مظلوم مؤمن قلبك دعاوتمنیاتی سزکله‌رابردر. عسکر اولادلرم بوکون عهده‌مزه ترتب ایدن وظیفه‌شدیدی هقدر دنیاده‌نهج برارده نصیب اولامشدر. بو وظیفه‌یی ایفا ایدرکن بو دقلر دنیایی تزه‌تمش اولان عثمانلی اردولرینك خیر الخلفلری اولمقری کوستریکز که دشمن دین دولت یردها

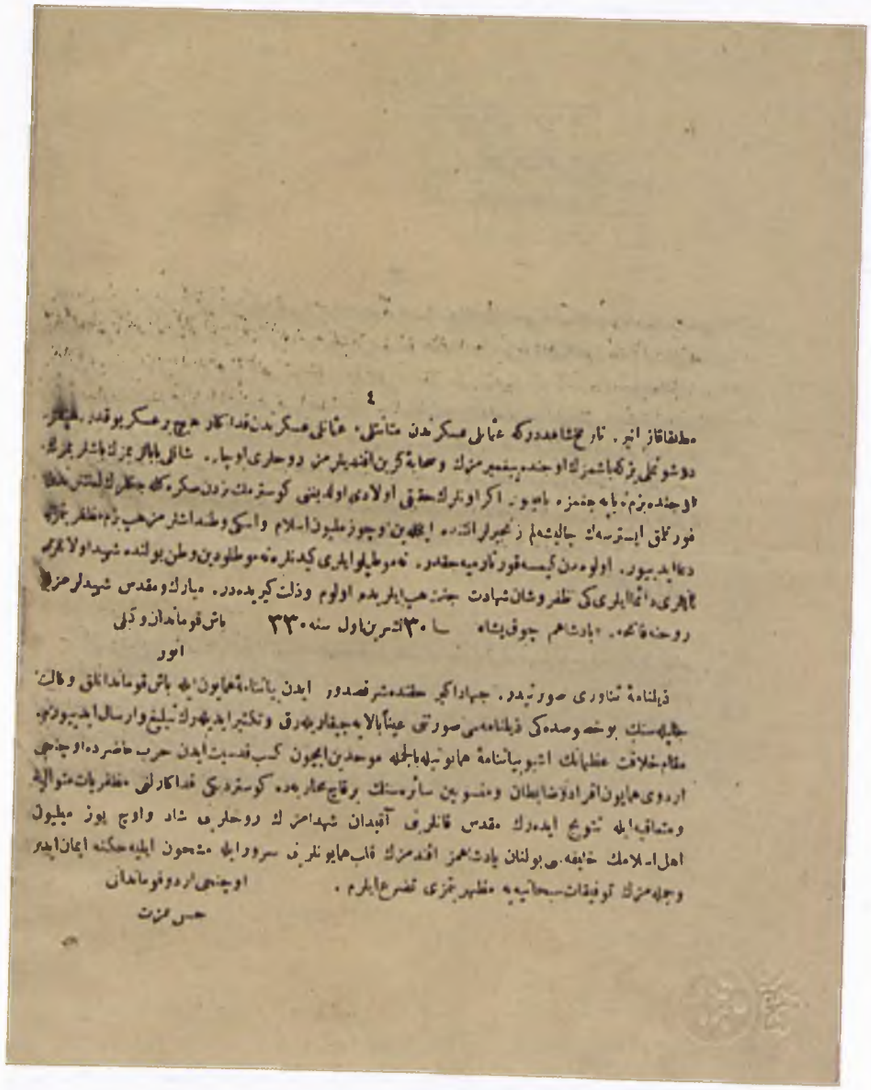

٤

مطفاقاز اثیر. تاریخ شاهددرکه عمالی عسکرندن متاثل، عمالی عسکرندن فداکار هیچ بر عسکر یوقدر. [illegible]
دوشونجی بزکباشمزك اوجنده پیغمبرمزك وصحابه‌کرامك اندیشه‌سی دوحاری اوچار. شاقی بالار بزك باشلرینی
اوجنده‌بزم، بابه جنمزه باصیور. اکر اونك حقی اولادی اولدیغی کوستردك زدن عسکرمك جکرك لشتن خطا
فورتلق ایسترسه‌ك جالیشملر زنجیرلرانده ایکدن وجوز ملیون اسلام واسکی وطنداشلرمزه مظفریتمزی
دعا ایدیور. اولومدن کیسه‌قورتارمیه‌جقدر. نه موطیلوایلری کیدنلرمه موطلوبن وطن بولنده شهید اولانلرمز
ایلری دائمالیری کی ظفر وشان شهادت جنت مهیا ایلریده اولوم وذلت کیریده‌در. مبارك ومقدس شهیدلرمزك
روحنه فاتحه. پادشاهم چوق یشاه سنه ۳۳۰ تشرین اول سنه ۳۳۰ باش قوماندان وکیلی
انور

ذیلنامهٔ تناوری صورتیدر. جهاد اکبر حقندمشرف صدور ایدن پادشاهمز ایله باش قوماندانلق وکالت
جلیله‌سنك بوخصوصده‌کی ذیلنامه‌سی صورتی عیناً بالا به جیقارلیرق وتکثیر ایدیلرك تبلیغ وارسال ایدیلدی.
مقام خلافت عظمایك اشبو پادشاهانه هایونه بالجمله موحدین ایچون کسب قدسیت ایدن حرب حاضرده اوچنجی
اردوی همایون افراد وضابطان ومنسوبین سائرسنك برقاچ محاربه‌ده کوستردکی فداکارلق مظفریات متوالیه
ومتعاقبه ایله تتویج ایدرك مقدس قانلرینی آقیدان شهدامزك روحلرینی شاد واوچ یوز ملیون
اهل اسلامك خلیفه‌سی بولنان پادشاهمز افندیمزك قاب همایونلرینی سرور ایله مشحون ایلیه‌جکنه ایمان ایدر
وجنابحقك توفیقات سبحانیه‌سنه مظهر تمنی تضرع ایلرم. اوچنجی اردو قوماندانی
حسن عزت

EK-2

Mukaddes halîfe-i a'zâmımız efendimiz hazretlerinin beyân-nâme-i hümâyûnları sûret-i münîfesidir.

Orduma, donanmama,

Düvel-i muazzama arasında harb i'lân edilmesi üzerine her dâim nâgehânî ve haksız tecâvüzlere uğrayan devlet ve memleketimizin hukuk ve mevcûdiyyeti fırsat-cû düşmânlara karşı îcâbında müdâfaa edebilmek üzre sizleri silâh altına çağırmış idim. Bu sûretle müsellâh bir bî-taraflık içinde yaşamakda iken Karadeniz Boğazı'na torpil dökmek üzre yola çıkan Rusya donanması ta'lîm ile meşgul olan donanmamızın bir kısmı üzerine ansızın ateş açdı ve hukuk-ı beyn-el-milele mugayir olan bu haksız tecâvüzün Rusya cânibinden ta'mîrine intizâr olunurken gerek mezkûr devlet gerek müttefikleri İngiltere ve Fransız devletleri sefîrlerini geri çağırmak sûretiyle devletimizle münâsebât-ı siyâsiyyelerini kat' etdiler. Müteâkıben Rus askeri şark hudûdumuza tecâvüz etdi. Fransa, İngiltere donanmaları müştereken Çanakkale Boğazı'na, İngiliz gemileri Akabe'ye top atdılar. Böyle yek-dîgerini velî eden hâin-âne düşmânlık eseri üzerine öteden beri ârzû etdiğimiz sulhü terk ederek Almanya ve Avusturya devletleriyle müttefikan menâfi-i meşrûamızı müdâfaa için silâha sarılmağa mecbûr olduk. Rusya devleti üç asırdan beri devlet-i aliyyemizi mülken pek çok zararlara uğratmış şevket ve kudret-i milliyyemizi artıracak intibâh ve teceddüd âsârını harb ile ve bin türlü hîle ve desâis ile her def'asında mahva çalışmışdır. Rusya, İngiltere ve Fransa devletleri zâlim-âne bir idâre altında inletdikleri milyonla ehl-i İslâmın dînen ve kalben merbût oldukları hilâfet-i muazzamamıza karşı hiçbir vakt sû-i fikr beslemekden fârig olmamışlardır ve bize müteveccih olan her mûsibet ve felâkete sebeb ve muharrik bulunmuşlardır. İşte bu def'a tevessül (e)tdiğimiz cihâd-ı ekber ile bir tarafdan şân-ı hilâfetimize, bir tarafdan hukuk-ı saltanatımıza karşı îka' edilegelmekde olan taarruzlara in-şâ'-Allahu teâlâ ile-l-ebed nihâyet vereceğiz. Avn ü inâyet-bârî ve meded-i rûhâniyyet-i peygam-berî ile donanmamızın Karadeniz'de ve cesûr askerimizin Çanakkale ve Akabe ile Kafkas hudûdunda düşmânlara vurdukları ilk darbeler Hakk yolundaki gazâmızın zaferle tetevvüc edeceği hakkındaki kanâatimizi tezyîd eylemişdir. Bugün düşmânlarımızın memleket ve ordularının müttefiklerimizin pây-i celâdeti altında ezilmekde bulunması bu kanâatimizi te'yîd eden ahvâldendir. Kahraman askerlerim, dîn-i mübînimize vatan-ı azîzimize kasd eden düşmânlara açdığımız bu mübârek gazâ ve cihâd yolunda bir ân azm ve sebâtdan fedâ-kârlıkdan ayrılmayınız. Düşmâna arslanlar gibi savlet ediniz. Zîrâ hem devletimizin hem fetvâ-yi şerîf ile cihâd-ı ekbere da'vet etdiğim üç yüz milyon ehl-i İslâmın hayât ve bekâsı sizlerin muzafferiyyetinize bağlıdır. Mescidlerde, câmilerde, Kâ'be-t-ullah'da huzûr-ı Rabb-ül-alemîne kemâl-i vecd ve istigrâk ile müteveccih üç yüz milyon ma'sûm ve mazlûm mü'min kalbinin duâ ve temenniyyâtı sizinle berâberdir. Asker evlâdlarım, bugün uhdenize terettüb eden vazîfe şimdiye kadar dünyâda hiçbir orduya nasîb olmamışdır. Bu vazîfeyi îfâ ederken bir vakitler

dünyâyı titretmiş olan Osmânlı ordularının hayr-ül-halefleri olmanızı gösteriniz ki düşmân-ı dîn, devlet bir daha mukaddes topraklarımıza ayak atmağa Kâ'be-t-ullah'ı ve merkad-ı münevver-i nebevîyi ihtivâ' eden arâzî-i mübâreke-i Hicâziyenin istirâhatini ihlâle cür'et edemesin. Dînini, vatanını, nâmûs-ı askerîsini silâhla müdâfaa etmeği pâd-şâhı uğrunda ölümü istihkar eylemeği bilir bir Osmânlı ordu ve donanması mevcûd olduğunu düşmânlara müessir bir sûretde gösteriniz. Hakk ve adl-zede zulm ve adâvet düşmânlarımızda olduğundan kahr etmek için cenâb-ı âdil-i mutlakın inâyet-i samedaniyyesi ve Pey-gamber-i zî-şânımızın imdâd-ı ma'nevîsi bize yar ü yaver olacağına şübhe yokdur. Bu cehdden mâzînin zararlarını telâfi etmiş şanlı ve kavî bir devlet olarak çıkacağımıza emînim. Bugünkü harbde birlikde hareket etdiğimiz dünyânın en cesûr ve muhteşem iki ordusuyla silâh arkadaşlığı etdiğinizi unutmayınız. Şehîdler ki şühedâ-yı sâbıkaya müjde ve zafer götürsün. Sağ kalanlarınızın gazâsı mübârek, kılıcı keskîn olsun.

22 Zi-l-hicce, sene 332 ve 29 Teşrîn-i evvel, sene 330.

Mehmed Reşâd

Arkadaşlar!

Sevgili Başkumandanımız, halîfe-i zî-şânımız efendimiz hazretlerinin irâde-i seniyyelerini teblîğ ediyorum. Allah'ın inâyeti, Peygam-berin imdâd-ı rûhaniyyeti ve mübârek pâd-şâhımızın hayr duâsıyla ordumuz düşmânlarımızı kahr edecekdir. Bugüne kadar karada ve denizde zâbit ve asker kardeşlerimin gösterdikleri kahramanlıklar düşmânlarımızın perîşân olacaklarına en büyük delîldir. Ancak her zâbit, her asker unutmamalıdır ki harb meydânı fedâ-kârlık meydânıdır. Orada hangi asker daha ileri atılır ve hangi asker düşmânın şarapnel ve kurşunlarından yılmayarak ayak direr ve sonuna kadar sebât ederse o asker mutlaka kazanır. Târih şâhiddir ki Osmânlı askerinden metânetli Osmânlı askerinden fedâ-kâr hiçbir asker yokdur. (...) düşünmeliyiz ki başımızın ucunda Peygam-berimizin ve sahâbe-i güzîn efendilerimizin rûhları uçar. Şanlı babalarımızın, başlarımızın ucunda bizim ne yapacağımıza bakıyor. Eğer onların hakiki evlâdı olduğunu göstermek bizden sonra geleceklerin la'netlerinden kurtulmak istersek çalışalım. Zincirler altında inleyen üç yüz milyon İslâm ve eski vatan-daşlarımız hep bizim muzafferiyyetimize duâ ediyor. Ölümden kimse kurtarmayacakdır. Ne mutlu ileri gidenlere, ne mutlu dîn, vatan yolunda şehîd olanlara. İleri dâimâ ileri ki zafer ve şân, şehâdet, cennet hep ileride ölüm ve zillet geridedir. Mübârek ve mukaddes şehîdlerimizin rûhuna Fâtiha. "Pâd-şâhım çok yaşa." 30 Teşrîn-i evvel, sene 330.

Başkumandan Vekîli

Enver

Zeyl-nâme-i senâ-verî sûretidir. Cihâd-ı ekber hakkında şeref-sudûr eden beyân-nâme-i hümâyûn ile Başkumandanlık Vekâlet-i celîlesinin bu husûsdaki zeyl-nâmesi sûretini aynen bâlâya çıkarılarak ve teksîr edilerek teblîğ ve irsâl ediyorum. Makam-ı hilâfet-i uzmânın işbu beyân-nâme-i hümâyûnuyla bil-cümle muvahhidîn için kesb-i kudsiyyet eden harb-i hâzırda Üçüncü Ordû-yi Hümâyûn efrâd ve zâbitân ve mensûbîn-i sâiresinin birkaç muhârebede gösterdiği fedâ-kârlığı muzafferiyyât-ı mütevâlîye ve müteâkıbe ile tetevvüc ederek mukaddes kanlarını akıdan şühedâmızın rûhlarını şâd ve üç yüz milyon ehl-i İslâm'ın halîfesi bulunan pâd-şâhımız efendimizin kalb-i hümâyûnlarını sürûr ile meşhûn eyleyeceğine îmân eder ve cümlemizin tevfîkat-ı sübhâniyeye mazhariyyetimizi tazarru' eylerim.

Üçüncü Ordu Kumandanı

Hasan İzzet

---------- ----- ----------

Orduma, donanmama,

Büyük devletler arasında savaş ilan edilmesi üzerine, her zaman amansız, haksız saldırılara uğrayan devletimizin haklarını ve varlığını, fırsatçı düşmanlara karşı icabında müdafaa edebilmek üzere sizleri silah altına çağırmıştım. Bu şekilde hazırlıklı; ancak tarafsız bir hâldeyken, Karadeniz Boğazı'na torpil dökmek üzere yola çıkan Rus donanması, eğitim yapan donanmamızın üzerine ansızın ateş açmıştır. Uluslararası hukuka aykırı olan bu haksız saldırının Rusya tarafından telafi edilmesi beklenirken, gerek Rusya gerek müttefikleri İngiltere ve Fransa, elçilerini geri çağırarak, devletimizle siyasi ilişkilerini kestiler. Ardından Rus kuvvetleri doğu sınırımıza saldırdılar. Fransız ve İngiliz donanmaları birlikte Çanakkale Boğazı'nı, İngiliz gemileri Akabe'yi topa tuttular. Bu hain saldırıların sonucunda, hep yaşamak istediğimiz barışı terk ederek, Almanya ve Avusturya'yla birlikte meşru haklarımızı müdafaa için silaha sarılmak zorunda kaldık. Rusya üç asırdan beri devletimizin topraklarına çok zarar vermiş, millî gücümüzü artıracak gelişme çabamızı harple ve bin türlü hileyle her defasında yok etmeye çalışmıştır. Rusya, İngiltere ve Fransa, zalim bir idareyle inlettikleri milyonlarca Müslüman'ın dînen ve kalben bağlı oldukları halifeye karşı düşmanca düşünceler beslemekten hiçbir zaman vazgeçmemişler, başımıza gelen her felaketin sebebi ve kışkırtıcısı olmuşlardır. İşte şimdi ilan ettiğimiz cihatla, bir taraftan hilafete, bir taraftan saltanata karşı yapılan saldırılara ilelebet son vereceğiz. Allah'ın inayeti ve Peygamberimizin yardımlarıyla donanmamızın Karadeniz'de, cesur askerlerimizin Çanakkale, Akabe ve Kafkas sınırında düşmanlara indirdikleri ilk darbeler, Hak yolundaki gazamızın zaferle taçlanacağına dair inancımızı arttırmıştır. Bugün düşman ordularının, müttefiklerimizin yiğitliği karşısında eziliyor olması bu kanaatimizi güçlendirmektedir.

Kahraman askerlerim!

Dinimize, kutsal vatanımıza kasteden düşmanlara ilan ettiğimiz bu cihat yolunda azim ve fedakârlıktan bir an bile kaçınmayınız. Düşmana arslanlar gibi saldırınız. Hem devletimizin hem de fetvayla cihada çağırdığım üç yüz milyon Müslüman'ın hayatı sizlerin zaferlerinize bağlıdır. Mescitlerde, camilerde, Kâbe'de Allah'ın huzuruna huşuyla yönelen üç yüz milyon masum ve mazlum Müslüman'ın duaları ve dilekleri sizinledir.

Asker evlatlarım!

Bugün üstlendiğiniz görev, şimdiye kadar dünyada hiçbir orduya nasip olmamıştır. Bu görevi yerine getirirken bir zamanlar dünyayı titreten Osmanlı ordularının halefleri olduğunuzu gösteriniz ki din ve devlet düşmanları bir daha kutsal topraklarımıza ayak basmaya, Kâbe'nin ve Peygamberimizin mezarının bulunduğu kutsal toprakların huzurunu bozmaya cesaret edemesin. Dinini, vatanını, askerlik şerefini silahla müdafaayı ve Padişah uğrunda ölmeyi göze alan bir Osmanlı ordusu ve donanması olduğunu düşmanlara kuvvetli bir şekilde gösteriniz. Haksızlık, adaletsizlik ve zalimlik yapan düşmanlarımızı yok etmek için Allah'ın inayeti ve Peygamberimizin yardımlarının bizimle olacağına şüphe yoktur. Bu gayretle, geçmişin zararlarını telafi etmiş şanlı ve güçlü bir devlet olacağımıza eminim. Dünyanın en cesur ve muhteşem iki ordusuyla müttefik olduğumuzu unutmayınız. Şehitlerimiz, şehitlerimize zafer müjdesi götürsün. Sağ kalanlarınızın gazası mübarek, kılıcı keskin olsun. 11 Kasım 1914

Mehmet Reşat

Arkadaşlar!

Başkomutanımız halifemizin emirlerini tebliğ ediyorum. Allah'ın inayeti, Peygamberimizin yardımı ve Padişahımızın hayır duasıyla ordumuz düşmanlarımızı yok edecektir. Bugüne kadar karada ve denizde subay ve askerlerimin gösterdikleri kahramanlıklar, düşmanlarımızın perişan olacaklarına dair en büyük delildir. Her subay, her asker unutmamalıdır ki harp meydanı fedakârlık meydanıdır. Orada hangi asker daha ileri atılır, hangi asker düşmanın şarapnel ve kurşunlarından yılmayarak sonuna kadar direnirse o mutlaka kazanır. Tarih şahittir ki Osmanlı askerinden daha özgüveni tam, Osmanlı askerinden fedakâr hiçbir asker yoktur. (...) düşünmeliyiz ki başlarımızın üstünde Peygamberimizin ve sahabelerinin ruhları uçar. Şanlı atalarımız bizim ne yapacağımıza bakıyor. Eğer onların gerçek evlatları olduğumuzu göstermek ve bizden sonra geleceklerin lanetlerinden kurtulmak istiyorsak çalışalım. Esaret altında inleyen üç yüz milyon Müslüman ve eski vatandaşlarımız hep bizim zaferimiz için dua ediyorlar. Ölümden kimse kurtulamayacaktır. Ne mutlu ileri gidenlere, ne mutlu din ve vatan uğrunda şehit olanlara. İleri, daima ileri! Zafer, şan, şahadet ve cennet hep ileride, ölüm ve alçaklık geridedir. Mübarek ve mukaddes şehitlerimizin ruhuna Fatiha. "Padişahım çok yaşa!" 12 Kasım 1914

Başkomutan Vekili

Enver

Padişahımızın cihat hakkındaki yazıları ile Başkomutanlığın bu husustaki Ek yazısının sureti aynen yukarıdadır. Bu beyannameyle bütün Müslümanlar için kutsallığı artan bu savaşta 3'üncü Ordunun asker, subay ve diğer mensuplarının birkaç muharebede gösterdiği fedakârlığı, başka zaferlerle de taçlandırarak kanlarını akıtan şehitlerimizin ruhlarını şad edeceğine ve üç yüz milyon Müslüman'ın halifesi olan Padişahımızı mutlu edeceğine inanıyor, hepimize Tanrı'dan yardım diliyorum.

3'üncü Ordu Komutanı

Hasan İzzet

BDH; KLASÖR: 5054; DOSYA; H-2; FİHRİST: 1-26, 1-27

EK - 3

Giresun Kasabasının 10/8/330 (23 Ekim 1914) tarihli krokisi

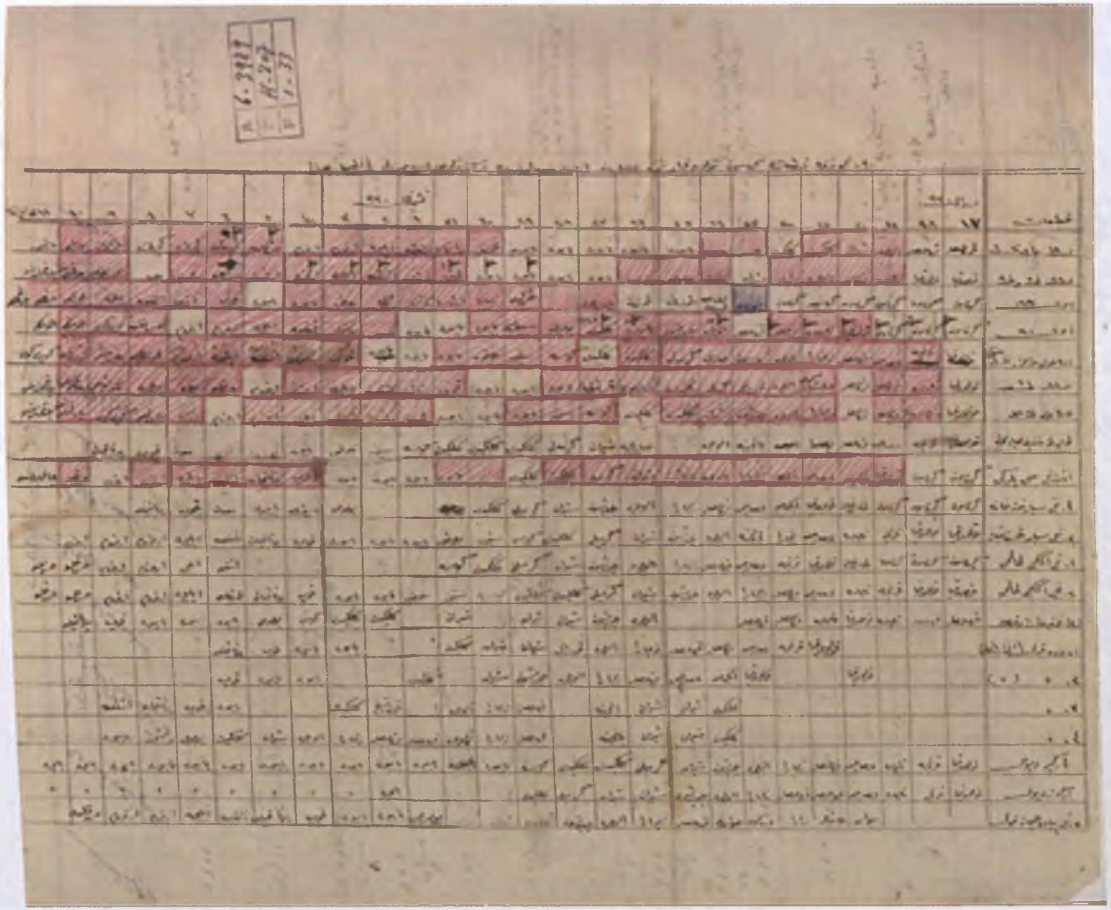

EK-4

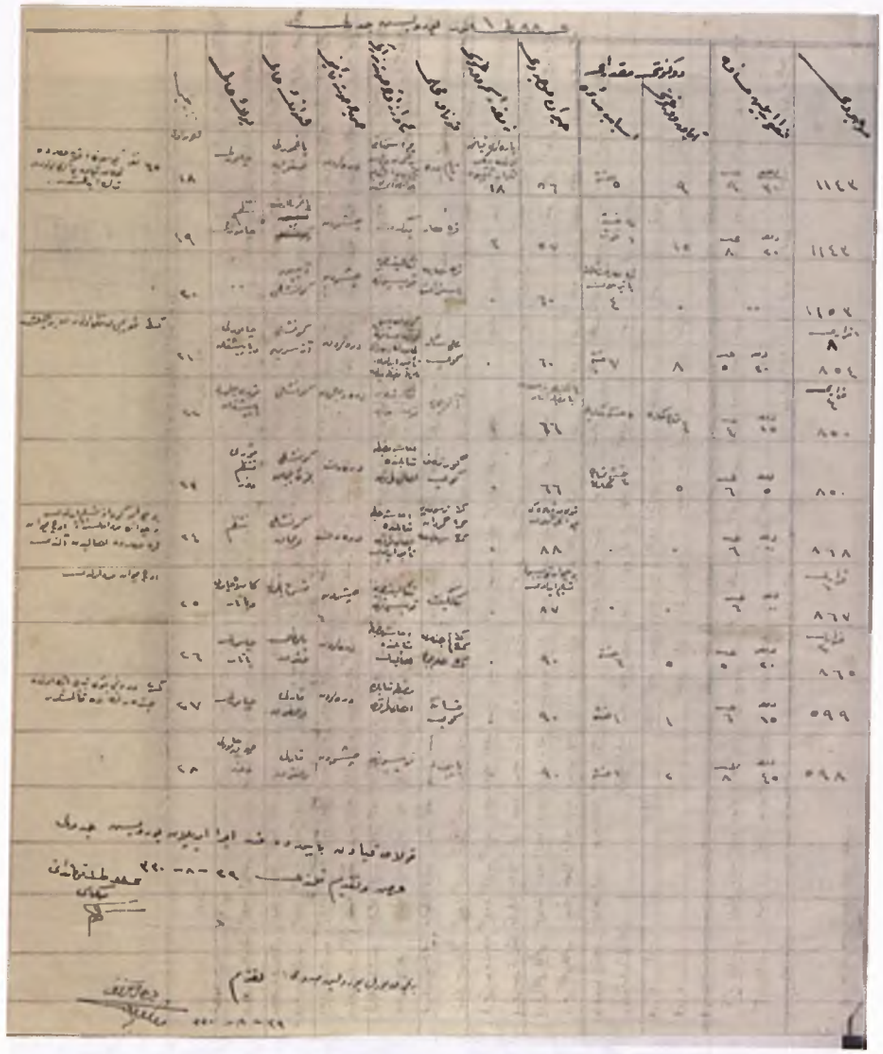

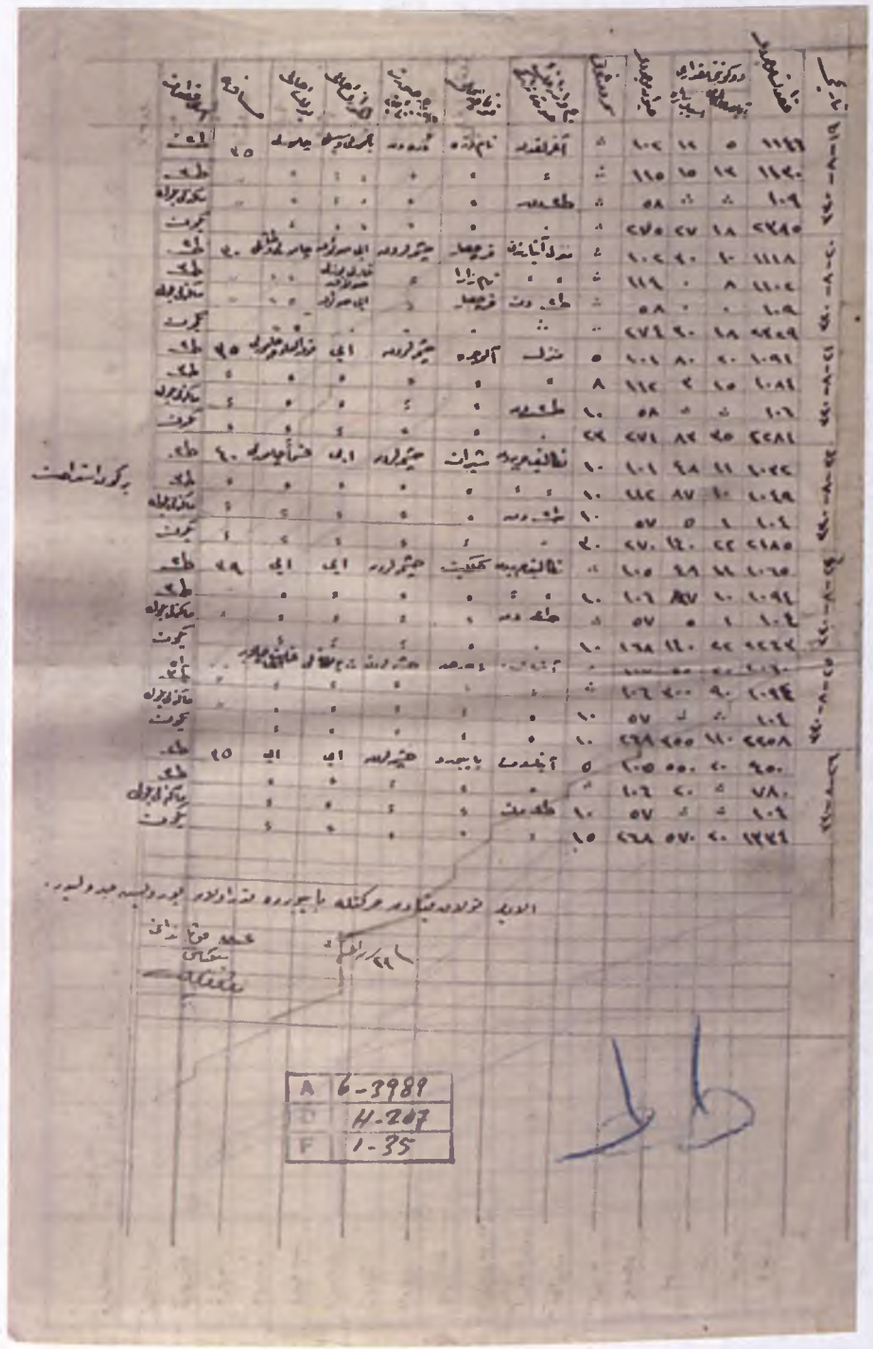

A	6-3989
D	H-207
F	1-35

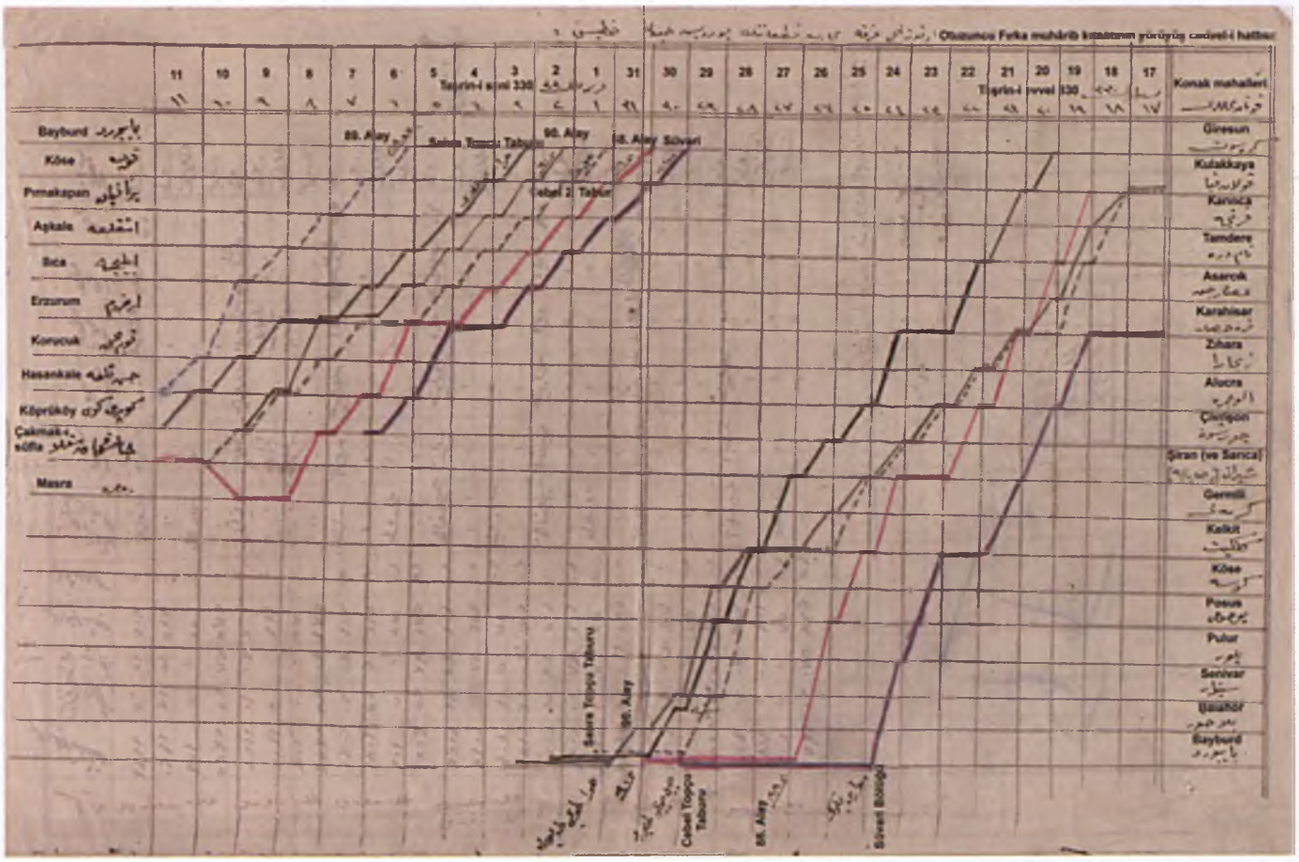

EK-4

30. Fırka Kıtaâtının Giresun Kulakkaya ve Karahisar'dan Bayburt ve Ba'de Erzurum'a Harekâtındaki Yürüyüş Cedveli: (Tatbîk Edilen)

(30'uncu Tümen Birliklerinin Giresun-Kulakkaya-Şebinkarahisar-Bayburt-Erzurum İstikametindeki Hareketini Gösterir Yürüyüş Cetveli)

Kıtaât	17 Teşrin-i evvel 330	18	19	20	21	22	23	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1 Teşrin-i sânî 330	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11 Kânun-i evvel
19.Alay Süvârî 1. Bölük	Karahisar	Karahisar	Alucra	Şıran	Kelkit	Kelkit	Pulur	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Köp	Pınarkapan	Aşkale	Ilıca	Erzurum	Erzurum	Hasankale	Köprüköy	Geçit	Geçit	Badıcevan	Pazaçur	Pazaçur
88. Alay 2.Tabur ve 5. Tabur	Kulakkaya	Kulakkaya	Tamdere	Karahisar	Alucra	Şıran	Şıran	Kelkit	Posuş	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	1 Köp	Pınarkapan	Aşkale	Ilıca	Erzurum	Erzurum	Hasankale	Maşra	Maşra	Söğüdlü Ulyâ	Çakmak-i Sülfâ	Çakmak-i Sülfâ
89. Alay	Giresun	Giresun	Giresun	Giresun	Giresun	Giresun	Vapurda	Of ba de Trabzon	Trabzon	Trabzon	Cevatlık		Harşıköy	Zigana	Ardasa	Gümüşhane	Tekke	Balahor	Bayburt	Bayburt	Köp	Pınarkapan	Aşkale	Ilıca	Koruçuk	Hasankale Çakmak	
90. Alay	Giresun	Giresun	Giresun	Kulakkaya	Tamdere	Karahisar	Karahisar	23 Alucra	Çivriçon	24 Şıran	Posuş	Gümüşhane		Bayburt	Bayburt	Bayburt	Köp	Pınarkapan	Aşkale	Ilıca	Erzurum	Erzurum	Hasankale	Köprüköy	Horasğı	Horasğı
30. Alay Topçu Sahrâ Taburu 1. İstihkâm Bölüğü	Kulakkaya	Karınca	Asarcık	Karahisar	Zihara	Alucra	Çivriçon	Sarıca	Gerenli	Kelkit	Kelkit	Köse	Sünür	Balahor	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Köp	Pınarkapan	Aşkale	Ilıca	Erzurum	Koruçuk	Hasankale	Köprüköy	Köprüköy
89. Alay 4. Tabur	Kulakkaya	Tamdere	Karahisar	Karahisar	Alişar Köyü	Alucra	Kurzat	Kerezden	Kelkit	Havcuc	Kasarba	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Köp	Pınarkapan	Aşkale	Ilıca	Erzurum	Erzurum	Hasankale	Maşra	Maşra	Söğüdlü Ulyâ	Çakmak-i Sülfâ	Çakmak-i Sülfâ
30. Alay Topçu 3. Tabur Cebel	Kulakkaya	Tamdere	Karahisar	Karahisar	Zihara	Alucra	Çivriçon	Şıran	Kelkit	Kelkit	Köse	Sünür	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Köp	Pınarkapan	Aşkale	Ilıca	Erzurum	Erzurum		Posuş Kalesi	Köprüköy	Çakmak-i Sülfâ	Çakmak-i Sülfâ
Topçu 1.Tabur Hafif Cebi-hâne Kolu	Kulakkaya	Karınca	Asarcık	Karahisar			Balcana	Alucra		Sarıca	Şıran	Gerenli	Kelkit	Kelkit	Kelkit	Köse	Sünür	Balahor	Bayburt			Maden	Köp	Pınarkapan		
Otuzuncu Sahrâya Bölüğü	Giresun	Giresun	Kulakkaya	Ilıca	Asarcık	Karahisar	Zihara	Alucra	Çivriçon	Şıran	Gerenli	Kelkit	Kelkit		Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Köp	Pınarkapan	Aşkale	Ilıca	Erzurum	Erzurum	Hasankale	Çakmak-i Sülfâ
1'inci Seyyar Hasta-hâne	Giresun	Giresun	Giresun	Taşhan	Kulakkaya	Ilıca	Asarcık	Karahisar	Zihara	Alucra	Çivriçon	Şıran	Gerenli	Kelkit				Posuş	Septoros	Bayburt	Maden	Köp	Pınarkapan			
2'inci Seyyar Hasta-hâne	Kulakkaya	Kulakkaya	Karınca	Tamdere	Asarcık	Zihara	Balcana	Alucra	Çivriçon	Şıran	Gerenli	Kelkit	Köse	Sünür	Balahor	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Köp	Pınarkapan	Aşkale	Ilıca	Erzurum	Erzurum	Erzurum	
1'inci Ekmekçi Takımı	Giresun	Giresun	Giresun	Taşhan	Kulakkaya	Karınca	Asarcık	Karahisar	Zihara	Alucra	Çivriçon	Şıran	Gerenli	Kelkit	Köse						Aşkale	Ilıca	Erzurum	Erzurum	Hasankale	Hasankale
2'inci Ekmekçi Takımı	Kulakkaya	Kulakkaya	Karınca	Tamdere	Asarcık	Karahisar	Zihara	Alucra	Çivriçon	Şıran	Gerenli	Kelkit	Kelkit	Köse	Sünür	Balahor	Bayburt	Bayburt	Köp	Pınarkapan	Aşkale	Ilıca	Erzurum	Erzurum	Hasankale	Hasankale
(2) Hafif Ecnâs Kolları	Karahisar	Karahisar	Tamdere	Kulakkaya	Tamdere	Karahisar	Karahisar			Alucra	Çivriçon	Şıran	Şıran		Şıran		Kelkit	Kelkit	Köse	Posuş	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Köp	Pınarkapan	
1. Deve Kolu (Ağır Ecnâs Kolu)					Kulakkaya	Karınca	Asarcık	Karahisar	Karahisar	Zihara	Alucra	Kurzat	Şıran	Şıran	Kelkit	?	?	Bayburt	Bayburt	Köp	Pınarkapan					
2. Deve Kolu (Ağır Ecnâs Kolu)				Kulakkaya			Kulakkaya	Ilıca	Asarcık	Karahisar	Zihara	Alucra	Çivriçon	Şıran		Kelkit			Bayburt	Bayburt	Köp					
3.Deve Kolu								Kelkit	Şıran	Şıran	Balcana		Karahisar	Zihara	Alucra		Karaşeyh	Kelkit			Bayburt	Köp	Pınarkapan	Aşkale		
4. Deve Kolu								Kelkit	Şıran	Şıran			Karahisar	Zihara	Alucra	Karahisar	Karahisar	Zihara	Alucra	Şıran	Kelkit	Posuş	Danişment	Bayburt		
Bâr-gîr Deposu	Kulakkaya	Karınca	Tamdere	Asarcık	Karahisar	Zihara	Alucra	Çivriçon	Şıran	Gerenli	Kelkit	Kelkit	Köse	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt
Ökâz Deposu	Kulakkaya	Karınca	Tamdere	Asarcık	Karahisar	Karahisar	Zihara	Alucra	Çivriçon	Şıran	Şıran	Gerenli	Kelkit				Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt	Bayburt
5'inci Fırkada Cebi-hâne Kolu				Sivas	Hafik	Zara	Derekköy	Suşehri	Karahisar	Zihara	Alucra	Çivriçon	Kelkit	Şıran	Kelkit	Posuş	Bayburt	Bayburt	Köp	Pınarkapan	Aşkale	Ilıca	Erzurum	Erzurum	Hasankale	

17 Teşrin-i evvel 330 (30 Ekim 1914)

88. Alay 1. Tabur Yürüyüş Cedveli

Mevcudu	Kat' Edilen Mesâfe	Döküntü Mikdârı: Ayak Vurgunu	Döküntü Mikdârı: Esbâb-ı Sâire	Hayvân Mevcûdu	Ne mikdâr Semer Vurgunu	Konak Mahalli	Yem ve Erzâkın Sûret-i Tedârikı	Suyun Sûret-i Te'mini	Havanın Hâli	Yolun Hâli	Tarîh		
1143	Sa Dak 9 30	9	5 Hasta	56	Yaralan kapanmak üzre iken tekrar açılan 18	Tamdere	Yem ıstıhkakı yedekden verilmiş peksimed ıstıhkâm Bölüğünden alınmıştır	Derelerden	Yağmurlu, soğuk	Çamurlu	Teşrîn-i evvel 18	65 nefer Giresun'da, Karahisar'da Kulakkaya'da perâkende olarak terk edilmiştir.	
1143	Sa Dak 8 20	15	2 Hasta 1 Fevt	57	3	Karahisar	Yedekden	Çeşmeden	Yağmurlu ve soğuk	Muntazam çamurlu	19		
1153		0	Karahisar Hastahânesine yatırılan 4	60	-	Karahisar'da istırâhat	Tekâlîf-i Harbiyye Komisyonundan	Çeşmeden	Açık, güneşli	-	20		
Fırârî 8 854	Sa Dak 5 30	8	7 Hasta	60	-	Alişar köyü	Köy ahâlısı tarafından müsâfireten Taburun ıâşesi temin edildi. Yenme mazbata verildi	Derelerden	Güneşli, az serin	Çamurlu ve yapışkan	21	4. Bölük Topcu Muhâfızı olarak bırakılmışdır.	
Fırârî 4 850	Sa Dak 4 15	4 Muhtâc-ı Mekârî	5 Hasta Mekârîyle	6 Mekârî Karahisar'dan bâ-makbûz alınan 66	-	Alucra	Tekâlîf-i Harbiyye Komisyonundan	Dere ve çeşmeden	Güneşli	Kuru, çamurlu yapışkan	22		
850	Sa Dak 6 5	5	3 Hasta muhtac-ı mekârî	66	-	Kurzat köyü	Iâşe mazbata mukabilinde ahâlî tarafından	Dereden	Güneşli, özü sıcak	Kuru, muntazam, düz	23		
868	Sa Dak 6 00	-	-	Kulakkaya'daki hayvânlar geldi. 88	-	1. Bölük Tersun-ı zîr 2. Bölük Keredan 3. Bölük Selidere	Iâşe mazbata mukabilinde ahâlî tarafından temin edildi.	Dereden	Güneşli ve sıcak	Muntazam	24	Bir hayvân Kercan'a teslîm edildi. Bir hayvân da mûrd olmuş. Üç hayvân Karahisar'da ahâlîden alındı.	
Fırârî 1 867	Sa Dak 6 00	-	-	Bir hayvân komisyona teslîm edildi. 87	-	Kelkit	Tekâlîf-i Harbiyye Komisyonundan	Çeşmeden	Kısmen yağmurlu	Kâmilen çamurlu ve batar	25	Üç hayvân mûrd oldu.	
Fırârî 2 865	Sa Dak 5 20	5	6 Hasta	99	-	1 Bölük] Cinderek 2 Bölük] Cinderek 3 Bölük Havcuc	Iâşe mazbata mukabilinde ahâlîden	Derelerden	Bulutlu, soğuk	Çamurlu, batar	26		
598	Sa Dak 6 15	1	1 Hasta	90	-	Kısarıla köyü	Mazbata mukabilinde ahâlî tarafından	Derelerden	Karlı ve soğuk	Çamurlu	27	2. Bölük Dördüncü Bölüğü tebdîl etmek üzre Cinderek de kalmışdır.	
598	Sa Dak 8 45	2	1 Hasta	90	-	Bayburd	Komisyondan	Çeşmeden	Karlı ve soğuk	Çok çamurlu, düz	28		

Kulakkaya'dan Bayburd'a kadar icrâ edilen yürüyüş cedveli arz ve takdîm kılındı. 29-8-330 (11 Kasım 1914)

88. Alay 1. Tabur Kumandanı
Binbaşı
(İmza)

Birinci Taburun Yürüyüş Cetveli: Takdîm. 29-8-330

88. Alay Kumandanı
(İmza)

Tarîh	Kıtaât Mevcûdu	Döküntü Mikdârı: Ayak vurgunu	Döküntü Mikdârı: Esbâb-ı Sâire	Hayvân Mevcûdu	Semer Vurgunu	Yem ve Erzâkın Sûret-i Tedârikı	Konak Mahalli	Suyun Sûret-i Te'mini	Havanın Hâli	Yolun Hâli	Mesâfe	Esâmî-i Kıtaât	
19-8-330	1146	5	12	102	-	Ağırlıkdan	Tamdere	Dereden	Yağmurlu ve sisli	Çamurlu	35	2. Tabur	Bir gün istırâhat
	1130	13	15	115	-	Ağırlıkdan	Tamdere	Dereden	Yağmurlu ve sisli	Çamurlu	35	3. Tabur	
	109	-	-	58	-	2. Taburdan	Tamdere	Dereden	Yağmurlu ve sisli	Çamurlu	35	Makineli Bölük	
	2385	18	27	275	-	-	Tamdere	Dereden	Yağmurlu ve sisli	Çamurlu	-	Yekûn	
20-8-330	1118	10	30	102	-	Menzil Anbarından	Karahisar	Çeşmelerden	İyi soğuk	Çamurlu ve taşlı	30	2. Tabur	
	1102	8	-	114	-	Menzil Anbarından	Tamzara	Çeşmelerden	Karlı buzlu, soğuk	Çamurlu ve taşlı	30	3. Tabur	
	109	-	-	58	-	2. Taburdan	Karahisar	Çeşmelerden	İyi soğuk	Çamurlu ve taşlı	30	Makineli bölük	
	2329	18	30	274	-	-	-	-	-	Çamurlu ve taşlı	-	Yekûn	
21-8-330	1091	20	80	101	5	Menzil	Alucra	Çeşmelerden	İyi	Fevk-al-ade çamurlu	35	2. Tabur	
	1084	15	3	112	8	Menzil	Alucra	Çeşmelerden	İyi	Fevk-al-ade çamurlu	35	3. Tabur	
	106	-	-	58	10	2. Taburdan	Alucra	Çeşmelerden	İyi	Fevk-al-ade çamurlu	35	Makineli bölük	
	2281	35	83	271	23	-	Alucra	Çeşmelerden	İyi	Fevk-al-ade çamurlu	35	Yekûn	
22-8-330	1032	11	48	101	10	Tekâlîf-i harbiyyeden	Şiran	Çeşmelerden	İyi	Kısmen çamurlu	40	2. Tabur	
	1049	10	87	112	10	Tekâlîf-i harbiyyeden	Şiran	Çeşmelerden	İyi	Kısmen çamurlu	40	3. Tabur	
	104	1	5	57	10	2. Taburdan	Şiran	Çeşmelerden	İyi	Kısmen çamurlu	40	Makineli bölük	
	2185	22	140	270	30	-	Şiran	Çeşmelerden	İyi	Kısmen çamurlu	40	Yekûn	
24-8-330	1065	11	48	105	-	Tekâlîf-i harbiyyeden	Kelkit	Çeşmelerden	İyi	İyi	39	2. Tabur	
	1094	10	87	106	10	Tekâlîf-i harbiyyeden	Kelkit	Çeşmelerden	İyi	İyi	39	3. Tabur	
	104	1	5	57	-	2. Taburdan	Kelkit	Çeşmelerden	İyi	İyi	39	Makineli bölük	
	2263	22	140	168	10	-	Kelkit	Çeşmelerden	İyi	İyi	-	Yekûn	
25-8-330	1060	20	55	105	-	Anbardan	Posus	Çeşmelerden	...(?)	Gayet çamurlu	(..)	2. Tabur	
	1094	90	300	106	-	Anbardan	Posus	Çeşmelerden	-	Gayet çamurlu	(..)	3. Tabur	
	104	-	-	57	10	Anbardan	Posus	Çeşmelerden	-	Gayet çamurlu	(..)	Makineli bölük	
	2258	110	355	268	10	Anbardan	Posus	Çeşmelerden	-	Gayet çamurlu	-	Yekûn	
26-8-330	450	20	550	105	5	Anbardan	Bayburd	Çeşmelerden	İyi	İyi	35	2. Tabur	
	780	-	20	106	-	Anbardan	Bayburd	Çeşmelerden	İyi	İyi	-	3. Tabur	
	104	-	-	57	10	2. Taburdan	Bayburd	Çeşmelerden	İyi	İyi	-	Makineli bölük	
	1334	20	570	268	15	2. Taburdan	Bayburd	Çeşmelerden	İyi	İyi	-	Yekûn	

Alay'ın Kulakkaya'dan hareketle Bayburd'a kadar olan yürüyüş cedvelidir.

29 Teşrîn-i evvel 330 (11 Kasım 1914)

88. Alay Kumandanı
Binbaşı
İmza

Esâmî: İsimler

EK-5

30'uncu Fırka tarafından (Geçik-Homiğl) boyun noktasından Köprüköy Çobanköprüsü'ne kadar olan ikinci hatda vücûda getirdiğl tahkimâtı müş'ir krokidir.

A	6-3989
D	H-207
F	1-61

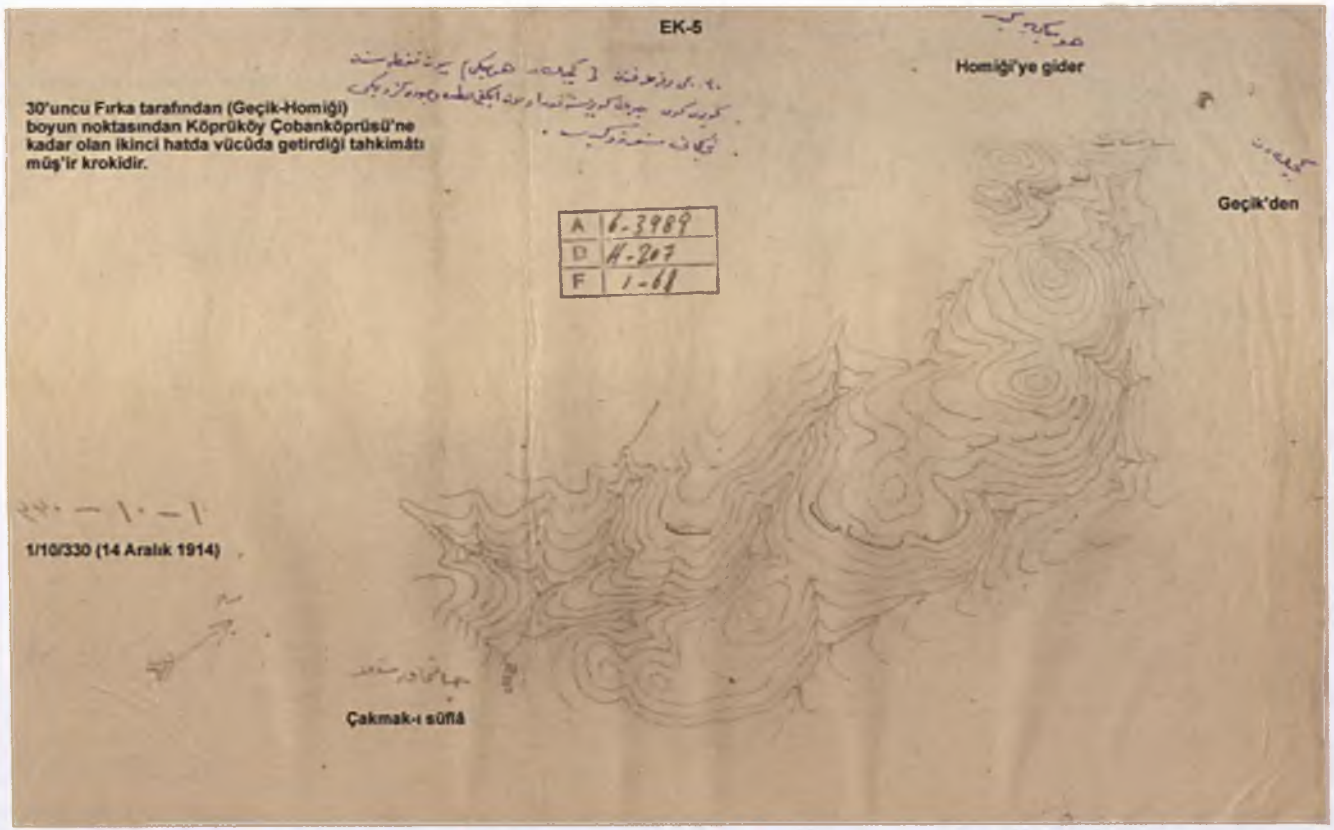

1/10/330 (14 Aralık 1914)

EK-6

30'uncu Fırka tarafından (Geçik-Homiğl) boyun noktasından Köprüköy Çobanköprüsü'ne kadar olan ikinci hatda vücûda getirdiği tahkimâtı müş'ir krokidir.

A	6-398
O	4-207
F	1-69

1/10/30 (14 Aralık 1914)